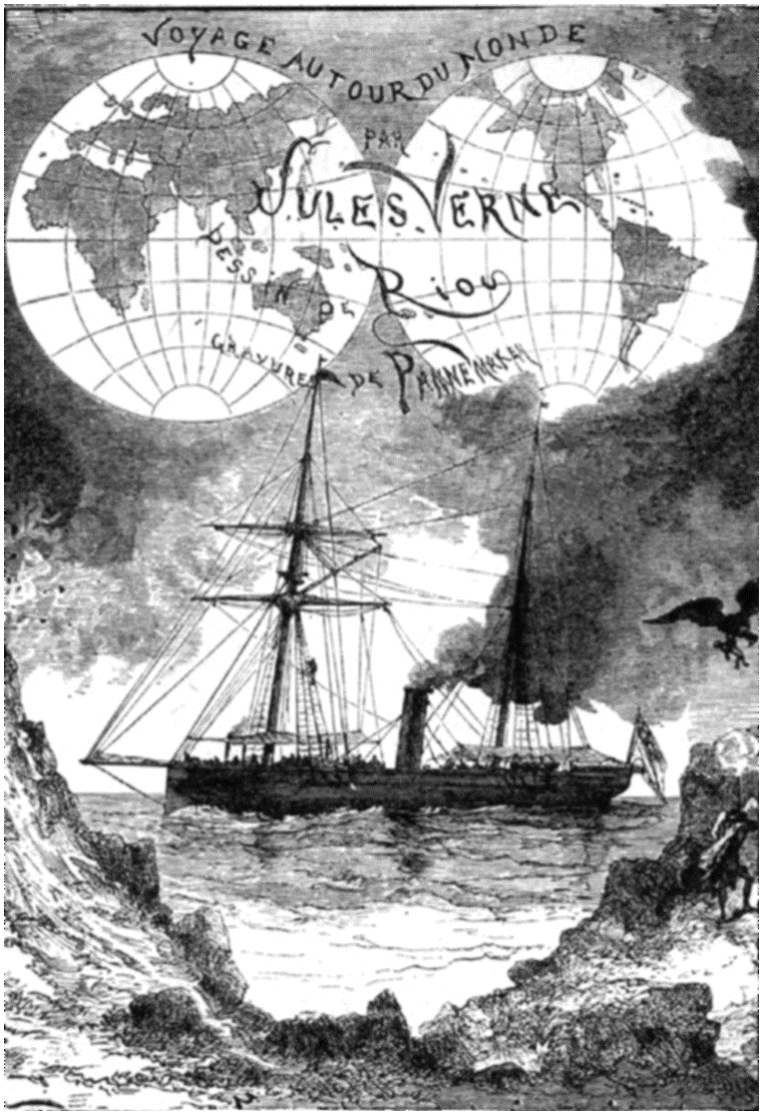
Děti Kapitána Granta
1. díl
Jules Verne

Kapitola 1 – Kladivoun

Dne 26. července 1864, za silného severovýchodního větru, plula na vlnách Severního průlivu plnou parou nádherná jachta. Na zadním vratiráhnu se jí třepotala anglická vlajka; na vrcholu hlavního stěžně byl modrý praporec se zlatě vyšitými iniciálami E. G. a vévodskou korunkou nad nimi. Jachta se jmenovala „Duncan"; náležela lordu Glenarvanovi, jednomu ze šestnácti skotských členů anglické Horní sněmovny a nejvýznačnějšímu členu Královského temžského jachtklubu, který je tolik proslaven po celém Spojeném království*[1].

Lord Glenarvan byl na palubě se svou mladou chotí lady Helenou a svým bratrancem, majorem Mac Nabbsem.

„Duncan" byl jako nově postavená loď na zkušební plavbě několik mil*[2] od Clydské zátoky a nyní se vracel zpět do Glasgowa. Na obzoru se již objevil ostrov Arran, když hlídkující lodník hlásil, že v brázdě za jachtou je nějaká obrovská ryba. Kapitán John Mangles o tom okamžitě zpravil lorda Edwarda. Ten pak vystoupil s majorem Mac Nabbsem na záďovou nástavbu a tázal se kapitána, co je to za živočicha.

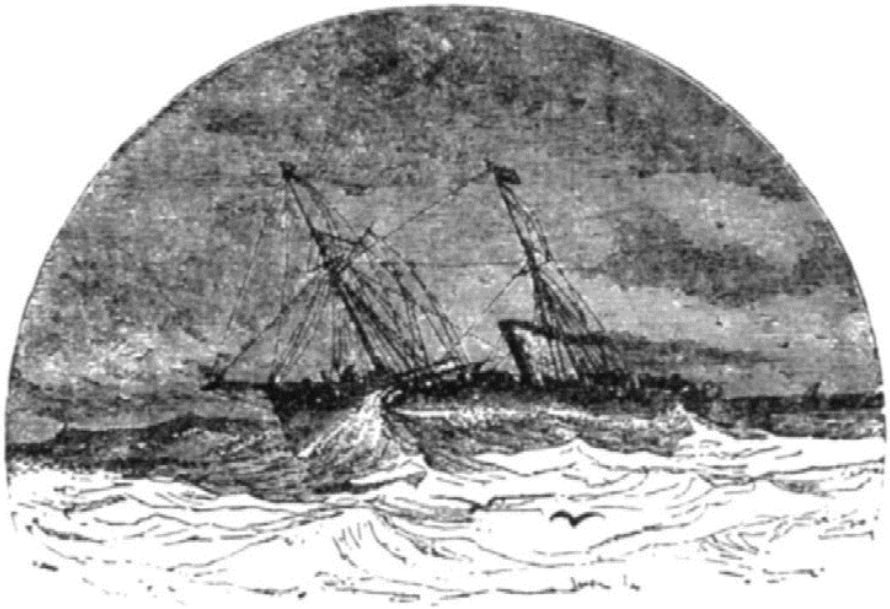
„Myslím, mylorde," odpověděl John Mangles, „že to bude opravdu pořádný žralok."

„Žralok v těchto místech!" zvolal Glenarvan.

„Je to mimo jakoukoliv pochybnost," odvětil kapitán. „Tato ryba patří k druhu žraloků, s nímž se setkáváme ve všech mořích a na všech šířkách. Je to kladivoun, a velmi bych se mýlil, kdybychom neměli co činit s jedním z těch darebů! Kdybyste svolil a kdyby se lady Glenarvanová chtěla zúčastnit zajímavého lovu, dověděli bychom se ihned, na čem jsme."

„Co tomu říkáte, Mac Nabbsi?" řekl lord Glenarvan majorovi. „Jste pro to, abychom zkusili štěstí?"

„Jsem pro totéž, jako vy," odpověděl klidně major.

Obr. 1 – „Duncan" byl nově postavená loď.

„Nehledě k tomu," dodával John Mangles, „že nikdy neškodí; když se tito hrozní dravci hubí. Využijme příležitosti, a dovolíte-li, mylorde, bude to současně vzrušující podívaná i dobrý skutek."

„Prosím, Johne," řekl lord Glenarvan.

Pak poslal pro lady Helenu, a ta za ním přišla na záďovou nástavbu, neboť byla na tento vzrušující lov skutečně velice zvědavá.

---

[1] *Velká Británie*

[2] *Námořní míle má 1852 metrů*

Moře bylo nádherné; na jeho hladině bylo možno zřetelně sledovat rychlé pohyby žraloka, který se ponořoval a vynořoval s neuvěřitelnou prudkostí. John Mangles udělil rozkazy. Námořníci hodili přes zábradlí na pravém boku lodi silné lano s hákem, na němž byl nastrčen velký kus slaniny. Přestože byl žralok ještě vzdálen padesát yardů*[3], ucítil návnadu a rychle se blížil k jachtě. Bylo vidět, jak jeho ploutve, šedé na koncích a černé u kořene, prudce bijí do vln, zatímco ocas ho udržoval v neúchylně přímém směru. Když se přiblížil, objevily se velké, vystouplé, lačností zarudlé oči, a jak se otáčel, odkryly jeho rozevřené čelisti čtyři řady zubů. Hlavu měl širokou, ve tvaru jakéhosi dvoustranného kladiva na jediné rukojeti. John Mangles se nezmýlil; byl to nejžravější druh čeledi žraloků, kladivoun jak mu říkají Francouzi; Angličané váhová ryba a obyvatelé Provence židovská ryba.

Cestující a námořníci „Duncana“ sledovali žraloka se živým zájmem. V okamžiku bylo zvíře u háku, obrátilo se na záda, aby jej mohlo lépe uchopit, a veliká návnada mu zmizela v mohutném chřtánu. Vzápětí kladivoun prudce trhl lanem, a sám se tak „zasekl“; námořníci pak rychle obludného žraloka vytáhli kladkostrojem, připevněným k veleráhnu.

Žralok sebou divoce zmítal, protože byl vyrván z rodného živlu. Ale námořníci si s jeho divokostí poradili. Silným provazem se smyčkou na konci mu stáhli ocas a ochromili tím jeho pohyby. Za několik okamžiků ho vytáhli přes brlení a povalili na palubu. Vzápětí, ale velmi obezřetně, přistoupil k němu jeden námořník a mocnou ranou sekyry mu přesekl strašný ocas.

Rybolov skončil. Nikdo se již nemusel netvora obávat. Byla ukojena pomstychtivost lodníků, ale ne jejich zvědavost. Na všech lodích je totiž zvykem, že se žaludek žraloků pečlivě prohledává. Protože námořníci znají jeho nevybíravou žravost, vždycky očekávají nějaké překvapení a většinou nebývají zklamáni.

Lady Glenarvanová nechtěla přihlížet tomuto nechutnému „průzkumu“ a vrátila se do nástavby. Žralok ještě chroptěl. Byl deset stop dlouhý a vážil přes šest set liber*[4]. Taková délka a váha nejsou ničím neobvyklým; i když se nepočítá mezi obry svého druhu, přece jen patří mezi ty nejnebezpečnější.

Obr. 2 – V lahvích nalezených na moři bývají často důležité listiny.

Zanedlouho byla obrovská ryba bez jakýchkoliv okolků sekyrou vykuchána. Žralok zřejmě už dlouho hladověl a zklamaní námořníci se chystali vyhodit jeho vnitřnosti do moře, když tu upoutal pozornost jednoho námořníka jakýsi nevzhledný předmět, pevně vězící v jednom střevě.

„Co je to?“ zvolal.

„Tohle,“ odpověděl jeden námořník, „to je kus kamene, který ten žralok spolkl, aby byl těžší.“

„Kdepak!“ odtušil jiný. „To je prostě řetězová koule, která se tomu lotrovi dostala do břicha, a on ji nemohl ještě strávit.“

„To jsou řeči,“ odpověděl Tom Austin, zástupce kapitána, „copak nevidíte, že ten žralok je notný pijan, když vypil nejen víno, ale i láhev, jen aby o nic nepřišel?“

---

[3] *yard = 91,4 cm*

[4] *stopa = 30 cm, libra = 409 g.*

„Cože!“ zvolal lord Glenarvan. „Ten žralok má v břiše láhev?“

„Opravdovou láhev,“ odpověděl námořník. „Ale je na ni vidět, že není z vinného sklepa.“

„Výborně, Tome,“ odvětil lord Edward, „opatrně ji vyndejte. V lahvích nalezených na moři bývají často důležité listiny.“

„Myslíte?“ pravil major Mac Nabbs,

„Myslím při nejmenším tolik, že se to někdy stává.“

„Prosím, já nic nenamítám,“ odpověděl major, „a možná, že láhev obsahuje nějaké tajemství.“

„To se právě dovíme,“ řekl Glenarvan, „Tak co je, Tome?“

„Zde je,“ odpověděl zástupce kapitána a ukázal nevzhledný předmět, který právě se značnou námahou vytáhl ze žraločích útrob.

„Výborně,“ řekl Glenarvan, „dejte tu odpornou věc umýt a ať mi ji někdo přinese dovnitř.“

Tom uposlechl a láhev, nalezená za tak podivných okolností, octla se na stole jídelny, kolem něhož usedli lord Glenarvan, major Mac Nabbs, kapitán John angles a lady Helena, neboť každá žena je prý poněkud zvědavá.

Na moři je událostí každá maličkost. Na okamžik zavládlo ticho. Každý se jenom zkoumavě díval na tento křehký nález. Obsahoval tajemství nějakého neštěstí, nebo jenom bezvýznamné poselství, jež bylo z dlouhé chvíle nějakým mořeplavcem svěřeno zvůli vln?

Bylo však nutné zvědět skutečnost, a tak Glenarvan bez dalšího otálení počal zkoumat láhev, a to s opatrností, jaká je v podobných případech jenom na místě. Vypadal v té chvíli jako soudce, zjišťující podrobnosti nějakého vážného případu. A Glenarvan jednal správně, protože i ta zdánlivě nejméně důležitá stopa může často vést k velkému objevu.

Než začali prohledávat vnitřek láhve, prozkoumali ji zvenčí. Měla úzké hrdlo, na němž byl ještě kousek zrezivělého drátu; její silné stěny, které mohly snášet tlak několika atmosfér? Prozrazovaly zřetelně její šampaňský původ. Vinaři v Ai nebo Epernay*[5] přerážejí takovými lahvemi příčle u židlí, ale na lahvích se neobjeví jediná trhlina. Taková láhev tedy mohla beze škody přestát i nejdelší pouť.

„Je to láhev firmy Cliquot,“ řekl prostě major.

A protože tomu patrně rozuměl, bylo jeho zjištění přijato bez námitek.

„Milý majore,“ odpověděla Helena, „co záleží na tom, jaká je ta láhev, když nevíme, odkud se sem dostala.“

„To se dovíme, drahá Heleno,“ řekl lord Edward, „a už teď lze tvrdit, že se sem dostala z daleka. Pohleďte na její kamenitý povlak, na tyto, možno říci, zkameněliny, které se na ni usadily působením mořské vody! Musela být hodně dlouho v moři, než zmizela v břiše žraloka.“

„Musím s vámi souhlasit,“ odpověděl major, „a tato křehká nádoba, chráněná svým kamenným obalem, mohla vykonat dalekou cestu.“

„Ale odkud?“ tázala se lady Glenarvanová.

„Jen strpení, má drahá Heleno, jen strpení, s láhvemi musí člověk opatrně. Velice bych se mýlil, kdyby nám tato láhev sama nezodpověděla všechny otázky.“

A po těch slovech počal Glenarvan seškrabávat tvrdou usazeninu, která pokrývala hrdlo láhve. Za okamžik se objevila zátka, ale ta byla silně poškozena mořskou vodou.

„To je nepříjemná věc,“ řekl Glenarvan, „protože je-li uvnitř nějaký papír, bude ve velmi špatném stavu.“

„Také se obávám,“ poznamenal major.

„Musím říci,“ pokračoval Glenarvan, „že tak špatně uzavřená láhev by se byla jistě velmi brzy potopila. Na štěstí ji žralok spolkl a donesl na palubu ‚Duncana‘.“

„Jistě,“ odpověděl John Mangles, „ale bylo by lépe, kdybychom ji vylovili na širém moři, na určité zeměpisné šířce a délce. Pak bychom mohli vzít v úvahu vzdušné a mořské proudy a tak stanovit cestu, kterou urazila. Ale s takovým činitelem jako je žralok, který pluje i proti proudu, nemáme jediný pevný bod.“

„Však uvidíme,“ řekl Glenarvan.

---

[5] *Slavné vinorodé kraje francouzské*

V tom okamžiku vytáhl co nejopatrněji zátku a po lodi se rozlil silný zápach zatuchlé soli.

„Tak co je?“ tázala se lady Helena s čistě ženskou netrpělivostí.

„Ano, nemýlil jsem se!“ řekl Glenarvan. „Jsou v ní papíry!“

„Listiny! Jsou tam listiny!“ zvolala lady Helena.

„Jenže se zdá,“ odpověděl Glenarvan, „že jsou rozmáčené, a nedají se vytáhnout, protože jsou přilepené ke stěnám láhve.“

„Tak ji rozbijeme,“ řekl Mac Nabbs.

„Raději bych ji zachoval celou,“ odvětil Glenarvan.

„Já také,“ přitakal major.

„Zajisté,“ řekla lady Helena, „ale obsah láhve je důležitější než láhev sama, a je rozumnější obětovat láhev než obsah.“

„Ať tedy mylord urazí jenom hrdlo,“ řekl John Mangles, „a to nám umožní vyndat listiny a neponičit láhev.“

„Rychle, rychle, Edwarde!“ zvolala lady Glenarvanová.

Bylo nesnadné získat listiny jiným způsobem, a tak se lord Glenarvan, ač nerad, odhodlal rozbít hrdlo vzácné láhve. Musel si vzít kladivo, protože kamenitý obal byl už tvrdý jako žula. Vzápětí dopadly na stůl střepy láhve a objevilo se několik slepených kousků papíru. Glenarvan je opatrně vytáhl, oddělil je od sebe a rozložil na stůl. Lady Helena, major a kapitán ho obklopili.

Kapitola 2 – Tři listiny

Na těchto kouscích papíru, zpola rozmočených vodou, bylo vidět jenom několik slov, která byla nerozluštitelnými zbytky téměř smazaných řádek. Lord Glenarvan je několik minut pozorně prohlížel, obracel na všechny strany, přidržoval proti světlu, pozoroval i sebenepatrnější stopy písma, jež moře ušetřilo, a pak pohlédl na své přátele, kteří ho bedlivě pozorovali.

„Jsou to," řekl, „tři různé listiny, které jsou pravděpodobně třemi opisy téhož dokumentu, přeloženého do tří jazyků: do angličtiny, do francouzštiny a do němčiny. Několik málo slov, která se dochovala, nepřipouštějí v tomto směru žádných pochyb."

„Dávávají však tato slova aspoň nějaký smysl?" tázala se lady Glenarvanová.

„Těžko říci, Heleno. Slova na těchto listinách jsou velice neúplná."

„Snad se budou vzájemně doplňovat?" řekl major.

„Zajisté," odpověděl John Mangles, „je vyloučeno, aby mořská voda rozleptala všechny řádky přesně na týchž místech, a když připojíme tyto úryvky vět k sobě, najdeme v nich nakonec smysl."

„To také učiníme," řekl lord Glenarvan, „postupujme však systematicky. Vezměme si nejprve listinu anglickou."

Tato listina obsahovala řádky a slova v tomto uspořádání:

62
Bri Gow
Sink Stra
aland
skip Gr
that monit of long
Ssistance
and
lost

„To nám mnoho neříká," řekl major zklamaně.

„Buď jak buď," odpověděl kapitán, „je to určitě angličtina."

„O tom není pochyb," řekl lord Glenarvan, „slova sink, aland, that, and, lost jsou neporušená, skipp dává jasně slovo skipper a jde o nějakého pana Gr…, který byl pravděpodobně kapitánem ztroskotané lodi."

„Připojme ještě," řekl John Mangles, „slova monit a ssistance, jejichž výklad je jasný."*[6]

„Vida!" to už je přece jen něco," odvětila lady Helena.

„Bohužel," odpověděl major, „chybí nám celé řádky. Jak zjistíme jméno ztroskotané lodi a místo neštěstí?"

„Zjistíme je," řekl lord Edward.

„Zajisté," odtušil major, který vždy s každým souhlasil, „ale jak?"

„Tak, že doplníme jednu listinu druhou."

„Zkusme to tedy!" zvolala lady Helena.

Na druhém kousku papíru, který byl ještě více poškozen než prvý, bylo jen několik osamělých a takto rozmístěných slov:

7 Juni Glas

[6] *Slova sink, aland, that, and, lost znamenají v angličtině potopiti se, k souši, tento, a, ztracen. Skipper je kapitán obchodní lodi, monition znamená listina, assistance pomoc.*

zwei atrosen

graus

bring ihnen

„To je napsáno německy," řekl John Mangles, sotvaže se podíval na tento lístek.

„A umíte německy, Johne?" otázal se Glenarvan.

„Dokonale, mylorde."

„Povězte nám tedy, co znamená těch několik slov."

Kapitán si pozorně prohlédl listinu a řekl:

„Především teď máme přesné datum neštěstí. 7. Juni znamená sedmého června a připojíme-li toto datum k číslům 62 z anglické listiny, dostaneme úplné datum: 7.června 1862."

„Výborně!" zvolala lady Helena. „Pokračujte, Johne."

„Na téže řádce," pokračoval mladý kapitán, „vidím slovo Glas, které ve spojení se slovem gow z prvé listiny dává Glasgow. Jde zřejmě o loď z Glasgowa."

„Totéž si myslím i já," poznamenal major.

„Druhá řádka chybí na listině úplně," pokračoval John Mangles. „Ale na třetí vidím dvě důležitá slova: zwei, což značí dva, a atrosen, či vlastně matrosen, což je německy námořníci."

„Šlo tedy," řekla lady Helena, „o kapitána a dva námořníky."

„Pravděpodobně," odpověděl lord Glenarvan.

„Přiznám se, mylorde," dodával kapitán, „že další slovo graus mi činí potíže. Nevím, jak je přeložit. Snad nám je třetí listina objasní. Poslední dvě slova jsou však lehko srozumitelná, Bringt ihnen znamená přispějte jim a spojíme-li je s anglickým slovem na sedmé řádce, to jest se slovem assistance, pak věta přispějte jim na pomoc vyplývá samo sebou.

„Ano! Přispějte jim na pomoc!" řekl Glenarvan. „Kde však jsou ti nešťastníci? Nic zatím nenaznačuje místo, a tak je dějiště neštěstí naprosto neznáno."

„Doufejme, že nám francouzská listina řekne více," řekla lady Helena.

„Prohlédněme si ji tedy," odpověděl Glenarvan, „a protože všichni tento jazyk ovládáme, bude naše pátrání o to snazší."

Zde je přesný otisk třetí listiny:

Trois ats tania
gonie austral

Abor
contin pr cruel indi
Jeté ongit

et 37o11‘ lat

„Jsou tam čísla," zvolala lady Helena. „Podívejte, panové, podívejte!…"

„Postupujme po pořádku," řekl lord Glenarvan, „začněme na začátku. Dovolte, abych bral ta roztroušená a neúplná slova jedno po druhém. Především vidím, že jde o trojstěžník, jehož jméno se nám díky anglické a francouzské listině zachovalo úplně: „Britannia". Z obou následujících slov gonie a austral má jenom slovo druhé význam nám všem srozumitelný."

„To už je důležitá podrobnost," prohodil John Mangles. „K neštěstí došlo na jižní polokouli."

„To je hodně široké," řekl major.

„Pokračuji," ujal se slova Glenarvan. „Aha, slovo abor, to je kořen slovesa aborder. Ti nešťastníci připluli k nějakému břehu. Ale k jakému? Contin! Tedy na nějakém kontinentě! Cruel… "

„Cruel!" zvolal John Mangles. „Ale to přece vysvětluje německé slovo graus … grausam… krutý!"

„Pokračujme! Pokračujme!" řekl Glenarvan, jehož zájem vzrůstal tím více, čím více se mu vybavoval smysl neúplných slov. „Indi… ti mořeplavci tedy byli vyvrženi u Indie? Co znamená slovo ongit? Aha, longitude! A zde je šířka třicet sedm stupňů, jedenáct minut. Konečně nějaký přesný údaj."*[7]

„Délka však chybí," řekl Mac Nabbs.

„Všechno nemůže člověk chtít, milý majore," odvětil Glenarvan, „a přesný stupeň šířky už je přece jen něco. Francouzská listina je nesporně ze všech tří nejúplnější. Je jasné, že každá byla doslovným překladem druhých, protože na všech je stejný počet řádků. Nyní je tedy musíme spojit, přeložit do jediného jazyka a najit jejich nejpravděpodobnější, nejlogičtější a nejúplnější smysl."

„Hodláte listiny přeložit do francouzštiny, angličtiny, nebo do němčiny?" tázal se major.

„Do francouzštiny," odpověděl Glenarvan, „protože většina pro nás důležitých slov se zachovala v této řeči."

„To je správné, mylorde," řekl John Mangles, „nehledě k tomu, že všichni tento jazyk dobře známe."

„Jsme tedy zajedno. Přepíši tyto listiny na jedinou, spojím pozůstatky slov a úryvky vět, ponechám vzdálenosti mezi nimi, jak jsou, doplním ta slova, jejichž smysl je nesporný, a pak vše porovnáme a posoudíme."

Glenarvan tedy uchopil pero a po chvilce předložil svým přátelům list papíru, na němž byly tyto řádky:

7. června 1862 trojstěžník Britannia Glasgow

ztroskotal gonie austral

k souši dva námořníci

kapitán Gr připlu

pevn za krut indi

vrhli tuto listinu délky

a 37o 11‘ šířky Přispějte jim na pomoc

ztraceni

V té chvíli přišel zpravit kapitána jeden námořník o tom, že „Duncan" vplouvá do Clydské zátoky, a žádal jeho rozkazy.

„Jaké máte úmysly, mylorde?" obrátil se John Mangles na lorda Glenarvana.

„Chci být co nejrychleji v Dumbartonu, Johne. Tam odtud se lady Helena vrátí na Malcolm-Castle a já pojedu do Londýna, kde předložím tyto listiny na Admiralitě."

John Mangles udělil příslušné rozkazy a námořník je odešel vyřídit jeho zástupci.

„A nyní, přátelé, pokračujme v našem pátrání. Jsme na stopě velikého neštěstí. Život několika lidí závisí na našem ostrovtipu. Napněme tedy všechen svůj důvtip, abychom tyto listiny rozluštili."

---

[7] *Trois-mats – trojstěžník, austral – jižní, aborder – připlouti, continent – pevnina, jeter – vrhnouti, longitude – délka, latitude – šířka.*

„Jsme připraveni, Edwarde," odvětila lady Helena.

„Především," pokračoval Glenarvan, „musíme v těchto listinách rozlišovat trojí různá fakta: za prvé to, co víme, za druhé to, co si můžeme domyslit, a konečně za třetí to, co nevíme. Co víme? Víme, že sedmého června 1862 ztroskotal trojstěžník ‚Britannia' z Glasgowa, že dva námořníci a kapitán hodili tyto listiny do moře na 37°11' zeměpisné šířky a že žádají o pomoc."

„Zcela správně," přitakal major.

„Co si můžeme domyslit?" pokračoval Glenarvan. „Především to, že k neštěstí došlo v jižních vodách, a tu bych rád, abyste si povšimli slova gonie. Nenaznačuje samo sebou jméno země, jíž patří?"

„Patagonie!" zvolala lady Helena.

„Nepochybně."

„Prochází však Patagonií třicátá sedmá rovnoběžka?" otázal se major.

„To si lze snadno ověřit," odpověděl John Mangles a rozložil mapu Jižní Ameriky. „Je tomu tak. Třicátá sedmá rovnoběžka probíhá Patagonií. Protíná Araucanii, v pampách probíhá severním územím Patagonie a běží dále přes Atlantik."

„Dobrá. Pokračujme ve svých dohadech. Oba námořníci a kapitán připlu… připluli k čemu! K pevn… K pevnině, chápete, k pevnině a nikoliv k ostrovu. Co se s nimi stalo? Máte zde na štěstí dvě písmena: za… , a ta vám poví o jejich osudu. Ti nešťastníci skutečně upadli do zajetí, stali se zajatci. A koho? Krutých Indiánů. Souhlasíte? Neobjevují se nám na prázdných místech vhodná slova samočinně! Není vám tato listina nyní jasná! Nesvítá vám již?"

Glenarvan mluvil nadšeně. Z očí mu vyzařovala naprostá sebedůvěra. Všechen jeho zápal a přenášel na posluchače. I oni volali: „To je jasné! To je jasné!"

Za okamžik lord Edward pokračoval:

„Všechny tyto domněnky se mi, přátelé, zdají neobyčejně pravděpodobné. Podle mne došlo k neštěstí na pobřeží Patagonie. Dotáži se konečně v Glasgowě, kam ‚Britannia' plula, a pak budeme vědět, zdali se mohla dostat do těchto končin."

„To nemusíme chodit tak daleko," odpověděl John Mangles. „Mám zde všechny ročníky ‚Obchodních a lodních zpráv', které nám poskytnou přesné údaje."

„Ukažte tedy!" zvolala lady Glenarvanová.

John Mangles přinesl svazek těchto novin z roku 1862 a jal se v nich rychle listovat. Zanedlouho našel, co hledal, a pak řekl spokojeně:

„Třicátého května 1862. Peru, Callao, s nákladem pro Glasgow, ‚Britannia', kapitán Grant."

„Grant!" zvolal lord Glenarvan. „Ten statečný Skot, který chtěl v Tichomoří založit Nové Skotsko!"

„Ano," odpověděl John Mangles, „vyplul roku 1861 z Glasgowa na palubě ‚Britannie' a od té doby o něm není zpráv."

„Už nemůžeme pochybovat, nemůžeme!" řekl Glenarvan. „Je to samozřejmě on. ‚Britannia' opustila Callao třicátého května a sedmého června, týden po odplutí ztroskotala na patagonském pobřeží. V těchto pozůstatcích slov, která se zdála nerozluštitelná, je celý její osud. Vidíte, přátelé, že se nám podařilo domyslet i velkou část údajů. Neznáme jen jedno, a to je chybějící stupeň délky."

„Nepotřebujeme jej," odpověděl John Mangles, „protože je nám známa země. A mohl bych jet přímo k místu neštěstí, i když znám jenom šířku."

„Víme tedy všechno?" tázala se lady Glenarvanová.

„Všechno, má drahá Heleno, a ta bílá místa, která mezi slovy listiny zanechalo moře, bez nesnází doplním, jako by je diktoval sám kapitán Grant."

A lord Glenarvan znovu uchopil pero a bez rozmýšlení sestavil tuto zprávu:

„Dne 7. června 1862 trojstěžník Brittania z Glasgowa ztroskotal na pobřeží Patagonie na jižní polokouli. Směřujíce k souši, dva námořníci a kapitán Grant se pokusí připlavat k pevnině, kde padnou do zajetí krutých Indiánů. Vrhli tuto listinu na… stupni zeměpisné délky a na 37° 11'. Přispějte jim na pomoc, jinak jsou ztraceni.

„Výborně, výborně, drahý Edwarde," řekla lady Helena, „a jestliže ti nešťastníci opět spatří svou vlast, mohou za to vděčit jenom vám."

„A oni ji opět spatří," odvětil Glenarvan. „Tato listina je příliš jednoznačná, příliš jasná, příliš zřetelná. Anglie nemůže váhat a musí přispěchat na pomoc třem svým synům, kteří jsou opuštěni na pustém pobřeží. Co udělala pro cestovatele Franklina*[8] a tolik jiných, učiní dnes i pro trosečníky ‚Britannie'."

„Ale tito nešťastnící," připomněla lady Helena, „mají jistě rodiny, které je oplakávají. Možná, že nebohý kapitán Grant má ženu, děti… "

„Máte pravdu, má drahá, a já se postarám o to, aby se dověděli, že všechna naděje ještě není ztracena. A teď se, přátelé, vraťme na palubu, protože se už jistě blížíme k přístavu."

A skutečně, Duncan přidal páru a míjel v tomto okamžiku pobřeží ostrova Bute a po pravici nechával Rothesay s krásným městečkem, ležícím v úrodném údolí. Pak zabočil do těsných úžin zátoky, proplul kolem Greenocku a v šest hodin večer zakotvil při úpatí dumbartonské čedičové skály (obr. 6), na jejímž vrcholku se zdvíhá slavný zámek skotského hrdiny Wallace*[9].

Tam již lady Helenu očekával, pěkně zapřažený kočár, který ji s majorem Mac Nabbsem zavezl na Malcolm-Castle. Lord Glenarvan se polibkem rozloučil se svou mladou chotí a pospíšil na rychlík do Glasgowa.

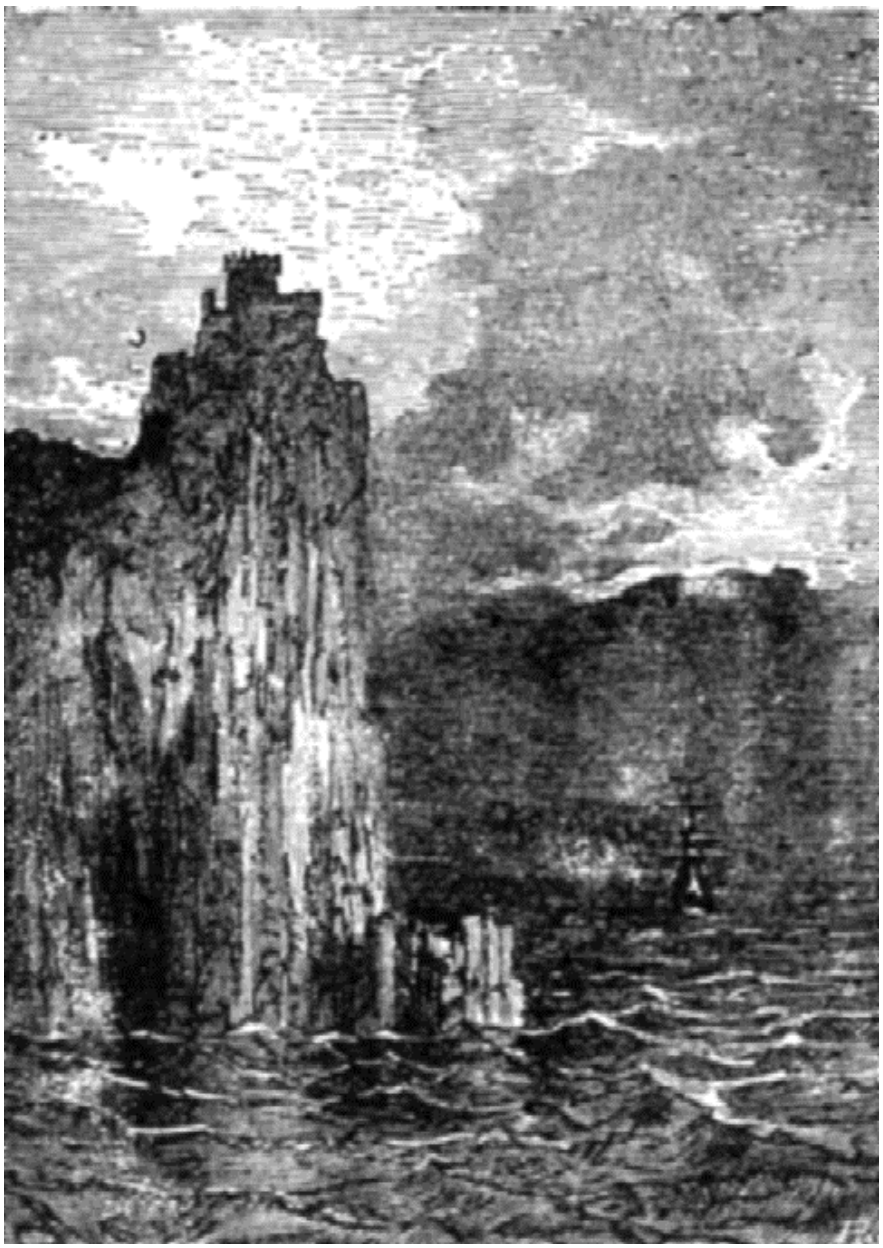
Před odjezdem však ještě odeslal spěšnou depeši do deníků Times a Morning-Chronicle a tak v obou redakcích za několik minut poté vyťukával elektrický telegraf zprávu tohoto znění:

„Kdo by se zajímal o podrobnosti osudu trojstěžníku Britannia z Glasgowa a jeho kapitána Granta, nechť se obrátí na lorda Glenarvana, Malcolm-Castle, Luss, Dumbartonské hrabství, Skotsko."

---

[8] *John Franklin byl slavný anglický mořeplavec. Zahynul r. 1847 za výpravy k severnímu pólu*

[9] *William Wallace bojoval za svobodu Skotů. Byl Angličany popraven r. 1305*

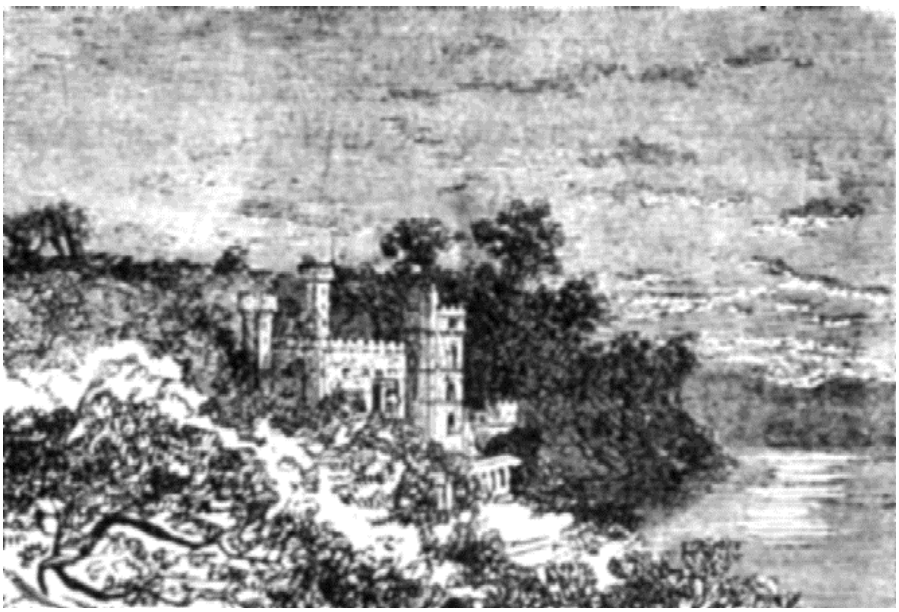

Obr. 3 – při úpatí dumbartonské čedičové skály

Kapitola 3 – Malcolm-Castle

Malcolmský zámek je jedním z nejpoetičtějších zámků ve skotské vysočině Highlands a leží poblíže vísky Luss, nad jejímž krásným údolím vévodí. Průzračné vody Lomondského jezera omývají jeho žulové zdi. Od nepaměti náleží zámek rodu Glenarvanů, který si v zemi Rob Roye a Ferguse Mac Gregora, skotských hrdinů z románů Waltera Scotta, zachoval staré pohostinné zvyky.

Lord Glenarvan měl nesmírný majetek. Konal mnoho dobrých skutků a jeho dobrota převyšovala i jeho štědrost, neboť ta byla nezměrná, kdežto jeho štědrost měla nevyhnutelně své meze. Angličtí státníci jej neměli rádi proto, že se energicky stavěl proti politickému nátlaku lidí z jihu.

Obr. 4 – leží poblíže vísky Luss, nad jejímž krásným údolím vévodí.

Zůstával v jádru Skotem a se svými závodními jachtami se zúčastňoval závodů Královského temžského jachtklubu jenom pro slávu milovaného Skotska.

Edwardu Glenarvanovi bylo dvaadvacet let. Byl vysoký, měl poněkud přísný obličej, neskonale milý pohled a celá jeho osobnost nesla v sobě pečeť poezie Skotské vysočiny. Byl znám svou neobyčejnou statečností, podnikavostí a rytířskostí jako skutečný Fergus XIX. Století, avšak především svou dobrotou, jíž předčil i samotného svatého Martina, protože on by byl chudým lidem ze své Vysočiny daroval svůj plášť celý.

Lord Glenarvan byl ženat necelé tři měsíce. Pojal za manželku miss Helenu Tuffnelovou, dceru velkého cestovatele Williama Tuffnela, který se stal jednou z nesčetných obětí zeměpisné vědy a objevitelské vášně.

Miss Helena nebyla ze šlechtické rodiny, byla však Skotka, což lord Glenarvan cenil více než šlechtické tituly. A tuto půvabnou, odvážnou a oddanou dívku si zvolil pán z Luss za svoji životní družku. Jednoho dne se s ní setkal v Kilpatricku, v domě jejího otce, kde žila osiřelá dívka sama téměř bez jakýchkoli prostředků. Poznal, že vyroste v statečnou ženu, a oženil se s ní. Heleně bylo dvaadvacet let. Byla plavovlasá a její modré oči podobaly se vodě skotských jezer za krásného jarního jitra. Její láska k manželovi byla silnější než vděčnost. Vesničané a sloužící by byli za ni položili život a nazývali jí naše dobrotivá paní z Luss.

Lord Glenarvan a lady Helena žili šťastně na Malcolmském zámku uprostřed čarokrásné a divoké přírody Skotské vysočiny, při procházkách ve stinných alejích kaštanů a sykomor, na březích jezera, kde ještě zaznívají starobylé válečné písně, a v pustých rozsedlinách, v nichž jsou do staletých zřícenin vepsány dějiny Skotska. Někdy bloudívali v březových či modřínových hájích, v širých, žloutnoucích vřesovištích a jindy zase vylézali na strmé vrcholky Ben Lomondu, nebo se projížděli na koních opuštěnými dolinami a objevovali, poznávali a obdivovali tento snivý kraj,

podnes nazývaný zemí Rob-Roye, a všechna ta slavná místa, která tak statečně opěval Walter Scott. Když se pak večer za soumraku rozsvěcovala na obzoru Mac Farlanova svítilnička, toulali se bartazennou, starým kruhovitým ochozem, který se táhl kol dokola cimbuřím malcolmského zámku, a tam, zamyšleni a ztraceni, jako kdyby byli sami na celém světě, usedali na některý vypadlý kámen, a obklopeni tichem přírody, zaliti bledým paprskem měsíce, kdy na vrcholcích zšeřelých hor pozvolna zhoustla noc, prodlévali pohrouženi do nezkaleného obdivu a důvěrného okouzlení, jehož tajemství znají na světě toliko milující srdce.

Tak proběhly první měsíce jejich manželství. Avšak lord Glenarvan nezapomínal, že jeho žena je dcerou velkého cestovatele! Byl přesvědčen, že lady Helena bude mít po svém otci všechny jeho touhy v krvi a nemýlil se. Duncan byl dobudován a měl nyní zavézt lorda a lady Glenarvanovy do nejkrásnějších míst světě, do středomořských vln a až k ostrovům Archipelagu*[10]. Každý si jistě představí radost lady Heleny, když jí manžel oznámil, že je jí Duncan k službám! A existuje snad větší štěstí než doprovázet svého nejmilejšího do těchto překrásných končin Řecka a trávit líbánky na čarovných březích Orientu?

Zatím však lord Glenarvan odjel do Londýna. Vždyť šlo o záchranu nešťastných trosečníků a sama Lady Helena byla spíše netrpělivá než smutná nad touto okamžitou nepřítomností svého manžela. Příštího dne v ní manželova depeše vzbudila naději na jeho brzký návrat, ale večer ji žádal v dopise o strpení, protože návrhy lorda Glenarvana narážely na jisté potíže. A pozítří přišel nový dopis, v němž se lord Glenarvan neskrýval svou nespokojeností s Admiralitou.

Toho dne se začala lady Helena znepokojovat. Byla večer ve svém pokoji sama, když přišel zámecký správce Mr. Halbert a zeptal se, chce-li přijmout jakousi dívku s chlapcem, kteří si přejí mluvit s lordem Glenarvanem.

„Jsou to zdejší lidé?“ tázala se lady Helena.

„Ne, paní,“ odpověděl správce, „protože je neznám. Přijeli vlakem do Ballochu a cestu z Ballochu do Luss vykonali pěšky.“

„Ať vstoupí, Halberte,“ řekla lady Glenarvanová.

Správce odešel. Za okamžik poté uvedl do pokoje lady Heleny dívku s chlapcem. Byl to bratr se sestrou. Při jejich podobě nebylo o tom možno pochybovat. Dívce bylo šestnáct let. Svou hezkou, poněkud znavenou tváří, očima, jež zřejmě často plakaly, chudobným, avšak čistým oblečením upoutávala na první pohled. Za ruku držela dvanáctiletého chlapce rozhodného vzezření, který se tvářil jako ochránce své sestry. Na mou věru, kdyby se někdo opovážil ukřivdit jeho sestře, měl by co činit s tímto chlapíčkem! Sestra zůstala poněkud zaraženě stát, když se octla před lady Helenou. Ta se spěšně ujala slova.

„Přejete si se mnou mluvit?“ řekla a povzbudivě pohlédla na dívku.

„Ne,“ odpověděl chlapec pevně, „S vámi ne, ale přímo s lordem Glenarvanem.“

„Nezlobte se na něho, paní,“ promluvila teprve teď sestra a káravě pohlédla na svého bratra.

„Lord Glenarvan není na zámku,“ odvětila lady Helena. „Jsem však jeho žena a mohu-li ho zastoupit… „

„Vy jste lady Glenarvanová?“ otázala se dívka.

„Ano, slečno.“

„Žena lorda Glenarvana z Malcolm-Castle, který uveřejnil v Times oznámení o ztroskotání Britannie?“

„Ovšem, ovšem!“ odpověděla lady Glenarvanová dychtivě, „a vy?… „

„Já jsem dcera kapitána Granta, mylady, a to je můj bratr.“

„Grantova dcera! Grantova dcera!“ zvolala lady Helena, přivinula k sobě dívku, kterou uchopila za obě ruce, a zlíbala chlapce na obě líčka.

„Paní,“ promluvila opět dívka, „co víte o ztroskotání mého otce? Žije? Uvidíme se s ním ještě? Povězte, prosím!“

„Drahé dítě,“ pravila lady Helena, „nerada bych vám za takovýchto okolností odpověděla nějak lehkomyslně a nechtěla bych ve vás vzbuzovat klamné naděje…“

---

[10] *Starověký název řeckého souostroví. Dnešní ostrovy Jonské.*

„Mluvte, paní, mluvte! Jsem připravena na každou bolest a mnohu slyšet všechno.“

„Drahé dítě,“ odpověděla lady Glenarvanová, „máme jenom slabou naději, avšak ztrácet ji nesmíme, a jednoho dne se snad se svým otcem opět shledáte.“

„Ach bože!“ zvolala dívka, nemohouc zadržet slzy, kdežto Robert líbal ruce zámecké paní.

Když pominul první nával zármutku i radosti, zahrnula dívka lady Glenarvanovou nesčetnými otázkami a lady Helena jí vyprávěla celý příběh .O listinách, o tom jak Britannia ztroskotala na patagonského pobřeží, jak se po tomto neštěstí kapitán a oba námořníci, kteří jediní katastrofu přežili, nejspíše dostali na pevninu, a posléze, jak se dovolávali pomoci celého světa v listinách zapsaných ve třech jazycích a svěřených rozmarům oceánu.

Robert Grant lady Helenu při jejím vyprávění přímo hltal očima, jako kdyby jeho život závisel na jejích slovech. Dětská fantazie mu živě kreslila strašlivé výjevy, jejichž obětí byl jeho otec. Viděl ho na palubě Britannie, sledoval jej uprostřed mořských vln, spolu s ním se chytal pobřežních skalisek a bez dechu se vlekl pískem, aby se dostal z dosahu mořských vln. Několikrát mu při vyprávění lady Heleny uklouzl z úst výkřik:

„Tatínku! Ubohý tatínku!“ přitom se tiskl ke své sestře.

Miss Grantová poslouchala se sepjatýma rukama a nepronesla jediné slovo dokud nebylo vyprávění u konce. Teprve pak zvolala:

Obr. 5 – „Já jsem dcera kapitána Granta, mylady, a to je můj bratr.“

„To je hrozné, paní! A co listiny, kde jsou?“

„Ty už nemám, drahé dítě,“ odpověděla lady Helena.

„Vy už je nemáte?“

„Nikoli. Už v zájmu vašeho otce musel je lord Glenarvan odvézt do Londýna. Ale řekla jsem vám jejich obsah. Slovo za slovem, i jak se nám podařilo nalézt jejich přesné znění. Mezi těmi útržky smazaných vět ušetřily vlny několik číslic, délka však bohužel…“

„Bez té se obejdeme!“ zvolal chlapec.

„Ano, pane Roberte,“ odpověděla Helena, usmívajíc se jeho rozhodnosti. „Vidíte tedy, miss Grantová, že znáte nejmenší podrobnosti těchto listin právě tak jako já.“

„Ano, paní,“ odpověděla dívka, „byla bych však ráda viděla písmo svého otce.“

„Uvidíte, vždyť snad už zítra se lord Glenarvan vrátí. Můj manžel se rozhodl, že předloží tento nesporný dokument odpovědným úředníkům admirality, aby vymohl okamžité vyslání lodi, která bude pátrat po kapitánu Grantovi.“

„Opravdu, paní?“ zvolala dívka. „To jste pro nás udělali?“

„Ano, drahá miss a očekávám lorda Glenarvana každým okamžikem.“

„Paní,“ řekla dívka s hlubokou vděčností, „kéž se vám a lordu Glenarvanovi budeme moci odvděčit!“

„Drahé dítě,“ odpověděla lady Helena, „nezasluhujeme si žádné díky, protože každý jiný člověk by na našem místě učinil totéž co my. Kéž by se splnily naděje, jež jsem ve vás vzbudila! Až do návratu lorda Glenarvana zůstanete na zámku…“

„Paní,“ odpověděla dívka, „nerada bych zneužívala vašeho soucitu s námi. Jsme přece cizí lidé.“

„Cizí lidé, mé dítě! Ani váš bratr, ani vy nejste v tomto domě cizími lidmi a já chci, aby lord Glenarvan po svém návratu sám oznámil dětem kapitána Granta, co bude podniknuto pro záchranu jejich otce.“

Nebylo možno odmítnout tak srdečné pozvání. Bylo tedy dohodnuto, že miss Grantová a její bratr počkají na zámku na návrat lorda Glenarvana.

Kapitola 4 – Návrh lady Glenarvanové

Při této rozmluvě se lady Helena ani slovem nezmínila, že lord Glenarvan ve svých dopisech s obavami hovořil o tom, jak bude jeho žádost přijata úředníky admirality. Rovněž se nezmínila o pravděpodobném zajetí kapitána Granta jihoamerickými Indiány. Nač také zarmucovat ubohé děti smutnými zprávami, nač zmenšovat jejich maličkou naději! Nic by se tím nezměnilo. Lady Helena tedy o tom pomlčela, a když viděla, že zodpověděla všechny otázky miss Grantové, dotazovala se nyní zase ona na její život a poměry, neboť dívka byla podle všeho jedinou ochránkyní svého bratra.

Byl to tklivý a prostý příběh, který ještě prohloubil náklonnost lady Glenarvanové k mladé dívce.

Miss Mary a Robert Grant byli jedinými kapitánovými dětmi. Harry Grant ztratil svou ženu při Robertově narození a v době svých dalekých cest nechával děti na starost hodné stařičké sestřenici. Kapitán Grant byl smělý námořník a dobře rozuměl svému povolání; byl zároveň dobrým mořeplavcem i dobrým obchodníkem a tak spojoval obě důležité vlastnosti skipperů obchodního námořnictva. Bydlel v Dundee, v perthském hrabství ve Skotsku. Kapitán Grant byl také rodilý Skot. Jeho otec, pastor v kostele sv. Kateřiny, mu dal úplné vzdělání, neboť se domníval, že to nemůže nikomu škodit, ani kapitánovi zámořských lodí.

Při prvých cestách do zámoří, jež vykonal Grant zprvu jako zástupce kapitána a posléze jako skipper, mu přálo štěstí, a tak po narození Roberta měl již slušné jmění.

A tehdy pojal velkou myšlenku, která proslavila Grantovo jméno po celém Skotsku. Jako Glenarvanové a několik šlechtických rodin ze Skotské nížiny – Low-lands stál srdcem, i když ne přímým skutkem proti uchvatitelské Anglii. Zájmy jeho země nemohly být podle jeho mínění totožné se zájmy Anglosasů, a proto aby se jeho vlast mohla samostatně rozvíjet, rozhodl se, že založí na jednom z tichomořských ostrovů velkou skotskou kolonii. Snil o budoucí nezávislosti. A nejspíše prozradil své skryté naděje. Lze tedy pochopit, že vláda odmítla podporovat jeho kolonizační plán, a dokonce působila Grantovi potíže, které by byly mnohého jiného člověka zlomily. Avšak Harry se nevzdal; učinil vlasteneckou výzvu ke krajanům, dal celé jmění do služeb spravedlivé věci, postavil si loď, svěřil děti do péče staré sestřenice a s vybraným mužstvem pak vyplul na průzkum velkých tichomořských ostrovů. To bylo v roce 186l. Po celý rok, až do května 1862, docházely od něho stále zprávy, ale od jeho odjezdu z Callaa v červnu neslyšel už o Britannii nikdo a Lodní zprávy o kapitánově osudu mlčely.

V té době zemřela stará sestřenice Harryho Granta a obě děti zůstaly na světě samy.

Mary Grantové bylo tehdy čtrnáct let. Ale statečná dívka se nezalekla těžkých poměrů. Dokázala se dobře starat i o svého bratra, ačkoli byl ještě dítětem. Bylo nutno dát mu vychování a vzdělání. Sestra pracovala ve dne v noci, plně se věnovala bratrovi a na sebe úplně zapomínala. Poněvadž byla šetrná, rozvážná a důvtipná, dokázala bratra vychovat a zodpovědně splnit vůči němu mateřské povinnosti.

Obě děti žily v Dundee v nuzných poměrech, které důstojně snášely a statečně přemáhaly. Mary myslila jen na svého bratra a snila o jeho šťastnější budoucnosti. Pro ni však byla Britannia navždy ztracena a její otec mrtev, opravdu mrtev. Nemožné by tedy bylo chtít vylíčit její vzrušení, když oznámení v Times, které se jí náhodou dostalo do rukou, vytrhlo ji náhle z beznaděje.

Nesměla váhat. Mary se okamžitě rozhodla. I kdyby se měla dovědět, že tělo kapitána Granta bylo nalezeno na opuštěném pobřeží ve vraku ztroskotané lodi, bylo to pro ni lepší než tyto ustavičné pochybnosti, tato věčná nejistota.

Pověděla všechno svému bratrovi a ještě téhož dne nasedly obě děti do perthského vlaku a večer přibyly na zámek Malcolm. Tam začala Mary po tolikerých úzkostech opět doufat. Celý ten strastiplný příběh vyprávěla Mary Grantová lady Glenarvanové prostými slovy a ani jí nepřipadlo, že po ta dlouhá léta těžkých zkoušek se při všem chovala jako hrdinka. Avšak lady Helena to dobře věděla, neskrývala své slzy a několikrát sevřela obě děti kapitána Granta v náruči.

A Robert, který jejich příběh slyšel patrně poprvé, poslouchal svou sestru s užaslýma očima; pochopil, co všechno vykonala, co všechno vytrpěla, a posléze ji objal.

„Maminko! Má drahá maminko!“ zvolal, neboť nemohl zadržet tento výkřik, který se mu dral ze samých hlubin srdce.

Mezitím se úplně setmělo. Lady Helena nezapomínala na únavu obou dětí, a proto nechtěla rozhovor déle prodlužovat. Mary Grantová a Robert odešli do svých pokojů a usnuli, sníce o šťastnější budoucnosti. Po jejich odchodu vzkázala lady Helena pro majora a pověděla mu o všech příhodách toho večera.

„Hodná dívka, ta Mary Grantová,“ řekl Mac Nabbs, když vyslechl vyprávění sestřenčino.

„Kéž by kroky mého muže byly korunovány úspěchem,“ odpověděla lady Helena, „neboť postavení obou dětí by pak bylo hrozné!“

„Budou úspěšné,“ odtušil Mac Nabbs, „nebo by lordi admirality museli mít srdce tvrdší než portlandský kámen.“

I přes toto majorovo ujištění strávila však lady Helena noc v krutých obavách a nemohla ani na okamžik usnout.

Příštího dne Mary Grantová a její bratr vstali hned časně zrána. Procházeli se právě po velkém zámeckém dvoře, když zaslechli hrkot kočáru. Lord Glenarvan se plným tryskem vracel na Malcolm. Skoro v téže chvíli se objevila na dvoře lady Helena, provázená majorem, a spěchala vstříc manželovi.

Glenarvan vypadal smutně, zklamaný a rozzlobený. Sevřel ženu do náruče a mlčel.

„Tak co, co je, Edvarde? zvolala lady Helena.

„Ti lidé nemají srdce, Heleno!“ odvětil lord Glenarvan.

„Odmítli?“

„Ano, odmítli mi dát loď. Mluvili o miliónech, které byly zbytečně utraceny na pátrání po Franklinovi! Prohlásili, že listiny jsou nejasné, nesrozumitelné! Řekli, že ti nešťastníci zmizeli již před dvěma roky a že je málo naděje na jejich vypátrání! Tvrdili, že Indiáni, kteří je zajali, je jistě zavlekli do nitra země a že nelze prohledat celou Patagonii, aby se našli tři lidé – tři Skoti –, že celé pátrání bude marné a nebezpečné a že by mohlo stát víc obětí a nikoho by nezachránilo. Zkrátka samé výmluvy, jen aby mohli odmítnout. Pamatují se na kapitánovy plány a nešťastný Grant je navždy ztracen!“

„Tatínek, můj ubohý tatínek!“ zvolala Mary Grantová a vrhla se před lordem Glenarvanem na kolena.

„Váš otec! Jakže, miss…,“ řekl lord Glenarvan, překvapený dívčiným chováním.

„Ano, Edvarde, miss Mary a její bratr,“ řekla lady Helena, „děti kapitána Granta, jež admiralita právě odsoudila, aby zůstaly sirotky!“

„Ale slečno,“ odvětil lord Glenarvan a pozdvihl dívku se země, „kdybych byl věděl, že vy…“

Nedomluvil. Na dvoře se rozhostilo trapné ticho, přerušované vzlykáním. Nikdo nepronesl slova, ani lord Glenarvan, ani lady Helena, ani major, ani zámecké služebnictvo, které stálo mlčky kolem svých pánů. Avšak v jejich postoji se zračil nesouhlas s chováním anglické vlády.

Po nějaké chvíli promluvil major, obraceje se na Glenarvana.

„Není tedy už vůbec žádná naděje?“

„Žádná.“

Obr. 6 – „Tatínek, můj ubohý tatínek!“ zvolala Mary Grantová.

„Tak já si dojdu na ty lidi sám,“ vzkřikl mladičký Robert, „a uvidíme…“

Robert nedokončil svou hrozbu, protože ho sestra zadržela, ale chlapcova sevřená pěst svědčila o málo pokojných úmyslech.

„Ne, Roberte,“ řekla Mary Grantová, „to ne! Poděkujme těmto hodným pánům za to, co pro nás udělali. Zachovejme jim vděčnost a pojďme!“

„Mary!“ zvolala lady Helena.

„Kam chcete jít, miss?“ otázal se lord Glenarvan.

„Půjdu a vrhnu se k nohám královny,“ odpověděla dívka. „Uvidíme, bude-li hluchá k prosbám dvou dětí, které prosí o život svého otce.“

Lord Glenarvan potřásl hlavou. Nepochyboval snad o laskavosti Jejího Veličenstva, ale věděl, že Mary Grantová se sotva dostane až k ní. Prosebníci dojdou jen zřídka ke stupňům trůnu a na dveřích královského paláce by mohlo být napsáno to, co Angličané píší na kormidelní kola svých lodí:

Cestující nechť nemluví s mužem u kormidla.

Lady Helena pochopila, co si myslí její manžel, a věděla, že dívka chce podniknout zbytečné kroky; v duchu již viděla, jak obě děti budou i nadále žít beznadějným životem, A tehdy se jí v mysli zrodila velká a ušlechtilá myšlenka.

„Mary Grantová," zvolala, „počkejte a poslyšte, co chci říci!"

Dívka držela svého bratra za ruku a chystala se k odchodu. Zastavila se.

Lady Helena přistoupila k svému muži a se slzami v očích, ale pevným hlasem ho vzrušeně oslovila:

„Edvarde, kapitán Grant vrhl tyto listiny do moře a svěřil je vlnám, protože věřil v čestnost lidí. Tím vložil svůj osud do rukou lidem, kteří je najdou. Náhoda listiny donesla nám. Nechť se tedy záchrana těchto nešťastníků stane věcí naší cti!"

„Co tím míníte, Heleno?" otázal se lord Glenarvan.

Na dvoře zavládlo na okamžik hluboké ticho.

„Tolik," odpověděla Helena, „že bychom měli být šťastni, že můžeme začínat své manželství dobrým skutkem. Vy jste mi chtěl, drahý Edvarde, udělat radost a přichystal jste zábavnou cestu po moři! Může však být opravdovější a užitečnější radost než radost nad zachráněním trosečníků, které opustila jejich rodná země?"

„Heleno!" zvolal lord Glenarvan.

„Ano, Edwarde, vy mi rozumíte! Duncan je dobrá a pevná loď. Může se odvážit do jižních moří! Může vykonat cestu kolem světa, a bude-li třeba, také ji vykoná! Vyplujme, Edvarde! Vzhůru, však vypátráme kapitána Granta sami!"

Při těchto neohrožených slovech rozevřel lord Glenarvan své mladé ženě náruč. Usmíval se a tiskl ji k srdci, zatímco Mary a Robert jí líbali ruce. A dojaté, nadšené zámecké služebnictvo, přihlížející tomu tklivému výjevu, znělo také radost a ze všech úst se ozvalo jednohlasé:

„Hurá paní z Luss! Třikrát hurá lordu a lady Glenarvanovým!"

Kapitola 5 – Duncan odjíždí

Řekli jsme už, že lady Helena byla statečná a šlechetná žena. Rozhodnutí, které právě učinila bylo toho nepopíratelným důkazem. Lord Glenarvan byl právem hrdý na ušlechtilost své ženy, na to, že jej dovedla nejen pochopit, ale i následovat. Myšlenka pospíšit kapitánovi Grantovi na pomoc napadla i jeho samého hned v Londýně, když byla žádost zamítnuta; nepředešel svým návrhem lady Helenu jen proto, že se nemohl smířit s myšlenkou na vzájemné odloučení. Protože však si lady Helena sama přála jet, nemusel už ani okamžik váhat. Zámecké služebnictvo přivítalo návrh s nadšením; šlo o záchranu rodných Skotů, jako byli oni, a lord Glenarvan se srdečně připojil k provolávání slávy paní z Luss.

Protože bylo rozhodnuto o odjezdu, nebylo možno ztrácet ani okamžik. Ještě téhož dne zaslal lord Glenarvan Johnu Manglesovi příkaz, aby plul s Duncanem do Glasgowa a tam připravil všechno potřebné pro cestu do jižních moří, která se mohla změnit i v cestu kolem světa. Lady Helena vůbec nepřecenila vlastnosti Duncana, když vyslovila svůj návrh. Co do pevnosti i rychlosti byla to pozoruhodně stavěná loď, jež se mohla bezpečně vydat na cestu do zámoří.

Duncan byla parní jachta nejpříhodnějších rozměrů, o nosnosti dvou set deseti tun, kdežto první lodi, jež přistály u Nového světa, lodi Kolumbovy*[11], Vespucciovy, Pinzonovy a Magalhäesovy, byly mnohem menší.

Duncan měl dva stěžně: přední s veleplachtou, škunerovou plachtou, košovkou a brámovkou a hlavní stěžeň s besanem a s plachtou vrcholovou; dále měl létavku, velkou a malou kosatku a plachty stěhové. Měl tedy dostatek plachet, aby mohl využívat větru jako prostý clipper*[12], ale spoléhal především na svou sílu mechanickou, jež byla skryta v jeho bocích. Parní stroj s výkonem sto šedesáti koňských sil byl nejnovějšího vzoru a měl předhřívací zařízení, umožňující větší expanzívnost páry. Stroj byl vysokotlaký a poháněl dvojitý lodní šroub. Duncan mohl pod plnou parou vyvinout větší rychlost, než jaké se do té doby dosahovalo. A při zkušebních jízdách v Clydské zátoce skutečně také podle lodního rychloměru dosáhl až sedmdesáti mil za hodinu. Mohl tedy beze všeho vyjet a podniknout cestu kolem světa. John Mangles se musel postarat jenom o vnitřní úpravy.

První starostí kapitána bylo zvětšit skladištní prostor, aby mohl naložit co nejvíce uhlí, protože na cestě se nové zásoby paliva opatřují jen s velkými obtížemi. Stejné opatření učinil John Mangles i se zásobami, což se mu podařilo tak výborně, že naložil zásob na dva roky. Peněz měl dost, a dokonce mu zbylo i na otočné dělo, které dal umístit na příďovém nástavku. Nikdo nemohl vědět, co všechno se přihodí, a nikdy není na škodu, může-li se vypálit osmiliberní koule na vzdálenost čtyř mil.

Nutno říct, že John Mangles věci rozuměl. Ačkoli velel jenom zábavní jachtě, patřil mezi nejlepší skippery Glasgowa. Bylo mu třicet let, rysy měl dosti tvrdé, ale zračila se v nich odvaha a dobrota. Žil na zámku od dětství, byl vychován v rodině Glenarvanových a stal se z něho znamenitý námořník. John Mangles podal na zámořských cestách nejeden důkaz své obratnosti, rozhodnosti a chladnokrevnosti. Když mu lord Glenarvan nabídl místo kapitána na Duncanu s radostí je přijal, protože pána z Malcolmu miloval jako bratra a až doposud marně čekal na příležitost, aby mu svou lásku prokázal činy:

Kapitánův zástupce Tom Austin byl starý námořník, hodný všestranné důvěry. Dvacet pět mužů, včetně kapitána a jeho zástupce, tvořilo posádku Duncana. Všichni tito zkušení námořníci příslušeli do dumbartonského hrabství a tvořili na palubě skutečný klan čestných lidí, v němž nechyběl ani tradiční dudák „piper-bag“. Lord Glenarvan měl opravdu dobré mužstvo, jež milovalo svou práci, mužstvo věrné a statečné, stejně zručné v ovládání zbraní i lodi a ochotné následovat

---

[11] *Kryštof Kolumbus vykonal čtvrtou cestu do Ameriky se čtyřmi loďmi. Největší z nich, velitelská karavela, na jejíž palubě byl Kolumbus, měla nosnost sedmdesát tun, a nejmenší z nich jenom padesát. Byly to tedy skutečné pobřežní lodi.*

[12] *Nejrychlejší typ plachetnice s mohutným a důmyslně členěným plachtovím*

svého pána v nejnebezpečnějších výpravách. Když se posádka Duncanu dověděla, kam má jet, nemohla utajit svou radost a v dumbartonských skalách se rozlehla ozvěna nadšeného hurá!

John Mangles při vší starosti o vyzbrojení a zásobení lodi nezapomněl ani zařídit na dlouhou cestu kajuty lorda a lady Glenarvanových. Musel rovněž připravit kabiny pro děti kapitána Granta, neboť lady Helena nemohla Mary odepřít, aby ji směla provázet na palubě Duncana.

A malý Robert by se byl spíše schoval v podpalubí, než by zůstal a nejel s nimi. I kdyby musel dělat plavčíka jako slavný admirál Nelson*[13] a cestovatel Franklin, odplul by s Duncanem. Jak by bylo možno odepřít takovému chlapci! Nikdo se o to ani nepokusil. Museli souhlasit s tím, že nepojede jako „cestující“. Mladý Grant chtěl sloužit – ať už jako plavčík, nováček nebo námořník. John Mangles dostal za úkol, aby chlapce vyučil námořnickému řemeslu.

„Dobrá,“ řekl Robert, „a neodpusťte mi ani výprask karabáčem, když nebudu pořádně dělat!“

„Buď bez starosti, chlapče,“ odpověděl Glenarvan vážně a ani nedodal, že na palubě Duncana je něco takového zbytečné, nehledě k tomu, že užívání devítiocasé kočky*[14] bylo zakázáno.

Aby byl seznam cestujících úplný, zbývá jmenovat už jenom majora Mac Nabbse. Major byl padesátiletý muž s klidnou a pravidelnou tváří, který vždycky splnil to, co na něm bylo žádáno, zkrátka výborná a dokonalá povaha, skromný, tichý, klidný a mírný člověk. S každým vždy ve všem souhlasil, o nic se nepřel, nevedl spory a nikdy se nerozčiloval. Stejně klidně vystupoval po schodech do své ložnice jako po svahu bašty dobývané ztečí, nad ničím na světě nevzplanul, nikdy, ani pro nějakou tu dělovou kouli, nepřicházel z míry a snad do nejdelší smrti nenajde důvod k tomu, aby se rozzlobil. Tento muž byl mimořádně obdařen nejen běžnou válečnickou statečností, onou fyzickou neohrožeností, která je jenom důsledkem tělesné zdatnosti, nýbrž i statečnosti morální, tedy udatenstvím ducha.

Měl-li nějakou vadu, pak jen tu, že byl tělem i duší Skot, čistokrevný Kaledoňan, který houževnatě lpí na starých rodných obyčejích. Proto nikdy nechtěl sloužit v anglickém vojsku a své hodnosti majora dosáhl u čtyřicátého pluku Highland-Black-Watch, u Černé gardy, jejíž setniny tvořili výhradně Skotové. Mac Nabbs bydlil jako příbuzný Glenarvanů na Malcolmu a jako major pokládal za zcela přirozené, že pojede s Duncanem.

Takové bylo tedy osazenstvo jachty, jež byla nepředvídanými okolnostmi povolána vykonat jednu z nejpodivuhodnějších cest nové doby. Od chvíle, kdy loď přirazila ke glasgowskému nábřeží Steamboat-Quay, poutala na sebe veškerou pozornost veřejnosti. Denně si ji přicházely prohlédnout zástupy lidí. Každý se zajímal jenom o ni, mluvilo se jen o ní, a to k velké nelibosti ostatních kapitánu kotvících v přístavu, mezi jiným i kapitána Burtona z nádherného parníku Scotia, který kotvil vedle Duncana a byl připraven k odjezdu do Kalkaty.

Scotia mohla při své velikosti právem pohlížet na Duncana jako na obyčejný parníček. A přece se všeobecná pozornost soustřeďovala na jachtu lorda Glenarvana a tento zájem každým dnem ještě vzrůstal.

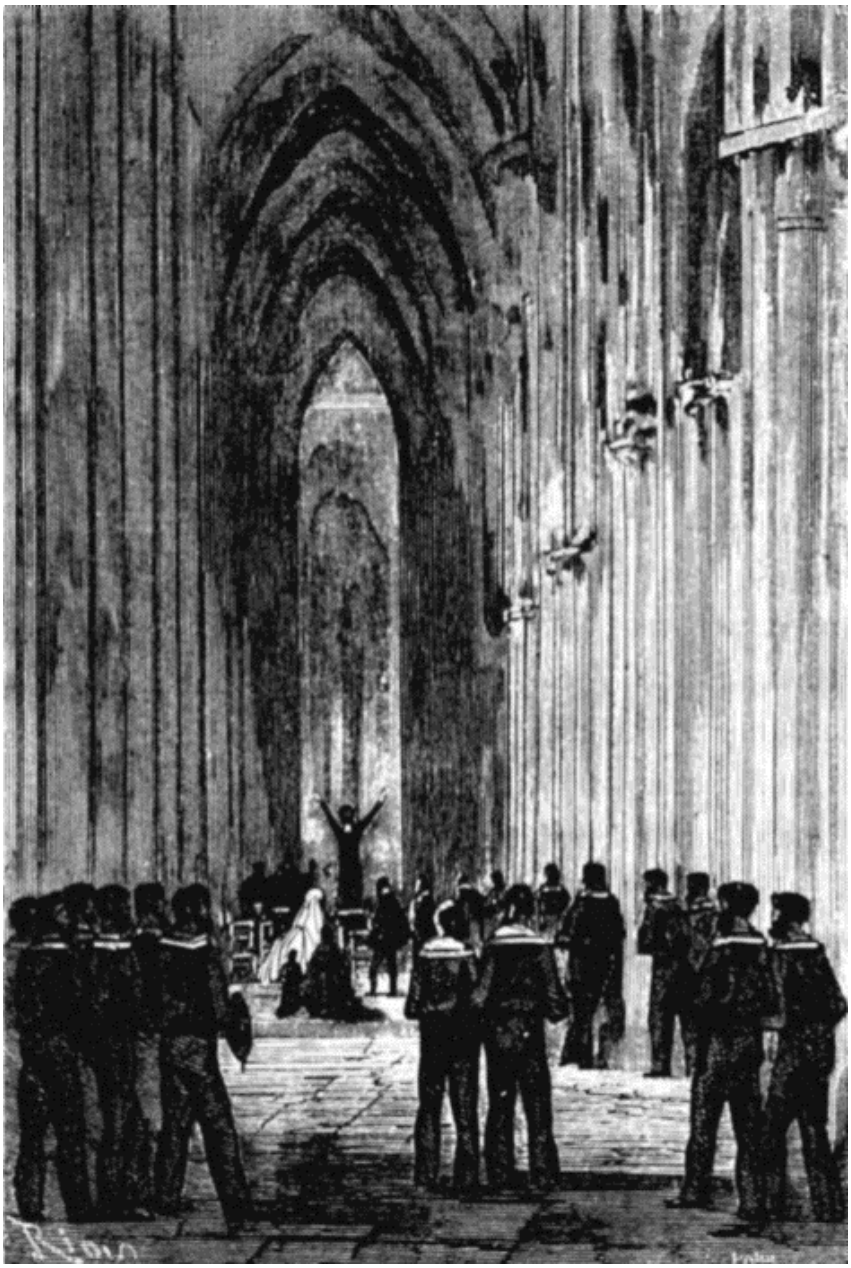
Vždyť se blížil okamžik odjezdu! John Mangles prokázal svou čilost a pohotovost. Za měsíc po zkušební jízdě v Clydské zátoce mohl naložený, zásobený a upravený Duncan vyplout na moře. Odjezd byl stanoven na 25. srpen, takže jachta mohla být v jižních šířkách počátkem tamního jara.

Lord Glenarvan byl několikrát, jakmile vešel jeho plán ve známost, upozorňován na obtíže a nebezpečí cesty, ale nevšímal si jich a chystal se k odjezdu z Malcolmu. Ostatně mnozí z těch, kteří ho varovali, netajili se obdivem. Potom se veřejné mínění otevřeně vyslovilo pro skotského lorda a všechny noviny, s výjimkou „vládních orgánů“, jednomyslně odsuzovaly postoj vysokých, úředníků admirality v Grantově záležitosti. Lord Glenarvan byl však stejně lhostejný k výtkám i k chvále; konal svou povinnost a o víc se nestaral.

---

[13] *Anglický admirál Nelson bojoval proto Napoleonovi. U španělského mysu Trafalgar rozdrtil francouzské loďstvo, ale sám v této bitvě padl (1805)*

[14] *Důtky s devíti řemeny, jakých se hojně používalo v anglickém námořnictvu*

Obr. 7 – Reverend Morton slavnostně požehnal zachráncům trosečníků.

Glenarvan, lady Helena, major Mac Nabbs, Mary a Robert Grantovi, Mr Olbinett, stevard jachty, a jeho žena Mrs Olbinettová, jež byla komornou lady Glenarvanové, opustili 24. srpna Malcolm. Zámecké služebnictvo se s nimi dojatě rozloučilo. O několik hodin později byli již na palubě. Glasgowské obyvatelstvo uvítalo lady Helenu s vřelým obdivem; vždyť tato mladá a statečná žena se zřekla klidných radovánek zámožného života a spěchala na pomoc trosečníkům.

Kajuty lorda Glenarvana a jeho ženy zaujímaly v nástavbě celou záď Duncana. Tvořily je dvě ložnice, salón a dvě oblékárny. Dále zde byla společná jídelna a kolem ní šest kabin, z nichž pět obývali Mary a Robert Grantovi, Mr a Mrs Olbinettovi a major Mac Nabbs. Kabiny Johna Manglese a Toma Austina byly umístěny po stranách a vycházelo se z nich přímo na palubu. Mužstvo bylo ubytováno v mezipalubí, a to velmi pohodlně, protože jachta nevezla kromě uhlí, potravin a zbraní žádný náklad. John Mangles měl tedy dost místa na vnitřní úpravy lodi a obratně ho využil.

Duncan měl vyplout v noci z 24. na 25. srpna ve tři hodiny ráno za odlivu. Ale před odjezdem lodi stalo se glasgowské obyvatelstvo ještě svědkem dojemného obřadu. Lord Glenarvan a jeho hosté, celá posádka, počínaje topičem a kapitánem konče, všichni do jednoho opustili v osm hodin večer jachtu a odebrali se do Saint Munga, starobylé glasgowské katedrály. Tento prastarý kostel, tak znamenitě popsaný Walterem Scottem, přijal pod svými mohutnými klenbami cestující i

námořníky Duncana. Obrovský dav lidí je doprovázel. Tam v hlavní chrámové lodi, kde je hrobek jako na hřbitově, reverend Morton slavnostně požehnal statečným zachráncům skotských trosečníků, aby jejich úsilí bylo korunováno úspěchem. Hluboce pohnuti, vraceli se pak cestující na loď.

V jedenáct hodin v noci byli zas všichni na palubě. John Mangles a mužstvo přistoupili k posledním přípravám. O půlnoci byly pod kotli zapáleny ohně; kapitán nařídil, aby se topilo co nejvydatněji, a záhy se s nočními mlhami smísily proudy černého kouře. Plachty Duncana byly pečlivě svinuty do plátěných obalů, aby je nezašpinily saze, neboť vítr vál od jihozápadu a nemohl loď pohánět.

Ve dvě hodiny se počal Duncan zachvívat pod otřesy svých kotlů. Manometr ukazoval tlak čtyř atmosfér. Vařící pára syčela zpod ventilů. Příliv dostoupil vrcholu. V úsvitu bylo už možné rozeznat clydské úžiny, lemované bójemi a biggingy*[15], jejichž světla pozvolna slábla v nastávajícím svítání. Duncan mohl odplout. John Mangles vzkázal pro lorda Glenarvana a tam okamžitě vystoupil na palubu.

Nastával odliv. Duncan několikrát pronikavě zahvízdl, zvedl kotvy a odrazil od ostatních lodí. Byl spuštěn lodní šroub. Jeho síla poháněla jachty do říčního kanálu. John nenajal lodivoda, sám znal clydské úžiny znamenitě a nikdo jiný by byl nevedl loď lépe. Mlčky a bezpečně velel pravou rukou stroji, levou kormidlu a jachta poslouchala sebemenší jeho pohyb. Zakrátko ustoupily poslední továrny vilám, tu a tam rozsetým na pobřežních výšinách, a ruch města zanikl v dálce.

Za hodinu již projížděl Duncan mezi dumbartonskými skalami. O dvě hodiny později byl v Clydské zátoce a v šest hodin ráno obeplul Kintyrský mys, opustil Severní průliv a vyplul na širý oceán.

[15] *Malé kamenné kopečky vyznačující kanál Clyde.*

Kapitola 6 – Cestující z kabiny číslo šest

Prvého dne plavby bylo moře neklidné a k večeru se zdvihl silnější vítr. Duncan se silně kymácel, a dámy se proto vůbec neobjevily na palubě, zůstaly ležet ve svých kabinách a učinily dobře.

Příštího dne se však vítr nepatrně stočil a kapitán John dal napnout přídní veleplachtu, besan a košovku. Duncan teď lépe seděl na vlnách a boční kymácení ani podélné kolísání nebylo již tak citelné. Lady Helena a Mary Grantová mohly hned za svítání vyjít na palubu za lordem Glenarvanem, majorem a kapitánem. Východ slunce byl nádherný. Slunce se podobalo velkému pozlacenému kovovému kotouči a vystupovalo z oceánu jako z nějaké obrovité galvanické lázně. Duncan se kolébal ve skvoucí záplavě a člověk by byl opravdu řekl, že jeho plachty se napínají pod tlakem slunečních paprsků.

Cestující na jachtě mlčky pozorovali zářivý východ slunce.

„Jak úchvatný pohled!“ řekla konečně lady Helena. „To je předzvěst krásného dne. Jen aby se vítr neobrátil a zůstal nám příznivý.“

„Nic lepšího bychom si nemohli přát, Heleno,“ odpověděl lord Glenarvan, „na začátek naší cesty si naprosto nemůžeme stěžovat.“

„A jak dlouho vlastně poplujeme přes oceán, Edvarde?“

„To nám musí říci kapitán John,“ řekl Glenarvan. „Plujeme dobře? Jste spokojen se svou lodí, Johne?“

„Velmi spokojen, mylorde,“ odvětil John. „Je to znamenitá loď a pro námořníka je rozkoší mít takové plavidlo pod nohama. Snad nikdy nebyly trup a stroj lodi tak vyváženy. Vždyť vidíte, jak je brázda za lodí hladká a jak lehce se dělí od vlny. Plujeme rychlostí sedmnácti mil za hodinu. Udržíme-li tuto rychlost, budeme v deseti dnech na rovníku a za necelých pět týdnů obeplujeme mys Hoorn.“

„Slyšíte, Mary, za necelých pět týdnů!“

„Ano, paní,“ odpověděla dívka, „slyšela jsem a srdce se mi při kapitánových slovech rozbušilo radostí.“

„Jak snášíte plavbu, Miss Mary?“ otázal se lord Glenarvan.

„Celkem dobře, mylorde, bez větších potíží. Ostatně já brzy přivyknu.“

„A co náš Robert?“

„Což Robert!“ odpověděl John Mangles. „Ten když nevězí ve strojovně, tak je jistě někde ve stěžních. Ten chlapec si prostě vůbec nic nedělá z mořské nemoci. Jen se podívejte! Vidíte ho?“ ukázal nahoru.

Při kapitánově pohybu zalétly zraky všech k přednímu stožáru a tam spatřily Roberta, visícího třicet metrů nad palubou na závěsnicích přídní brámovky. Mary sebou bezděčně trhla.

„Jen se uklidněte, miss,“ řekl John Mangles, „ručím za něho a slibuji vám, že zanedlouho představíme kapitánu Grantovi znamenitého chlapíka, protože my našeho slavného kapitána najdeme!“

„Kéž byste měl pravdu, pane Johne,“ odpověděla dívka.

„Drahé dítě,“ odvětil lord Glenarvan, „vše nasvědčuje úspěchu a to nám může dávat dobrou naději. Jen se podívejte na tyto dobré lidi! Všichni se dali do služeb naší krásné věci. Nejenže se náš podnik zdaří, ale bude korunován úspěchem bez velkých potíží. Slíbil jsem lady Heleně zábavnou cestu a velice bych se mýlil, kdybych nedodržel slovo.“

„Edvarde,“ řekla lady Glenarvanová, „vy jste nejlepší člověk na světě.“

„To ne, ale mám nejlepší mužstvo na nejlepší lodi. Miss Mary, že se také obdivujete našemu Duncanu?“

„Ovšemže, mylorde,“ odpověděla dívka, „obdivuji se mu, a to jako skutečný znalec!“

„Hleďme!“

„Už jako dítě jsem si hrávala na lodích svého otce. Byl by ze mne jistě udělal námořníka, a kdyby to muselo být, snadno bych možná dokázala ubrat plachtu nebo přitáhnout nějakou tu kličku.“

„Není možná, miss!“ zvolal John Mangles.

„Když je tomu tak,“ odvětil lord Glenarvan, „pak si v kapitánovi Johnovi získáte velkého přítele, protože ten nezná na světě nic, co by se rovnalo námořnickému stavu! A ženy v tom u něho nečiní výjimku! Je to tak, Johne?“

„Zajisté, mylorde,“ odpověděl mladý kapitán, „a přece přiznávám, že miss Grantové to lépe sluší tady na záďové nástavbě, než kdyby přitahovala brámovku. Proto však nemám z jejích slov menší radost.“

„A zejména když nám chválí Duncana, dodal Glenarvan.

„Na mou věru,“ řekla lady Helena, „když jste na svou jachtu tak hrdý, dostávám chuť prohlédnout si ji až zdola od samého podlodí a podívat se, jak jsou v mezipalubí ubytování naši dobří námořníci.“

„Znamenitě,“ odpověděl John. „Mají se tam jako doma.“

„A jsou zde skutečně doma, Heleno,“ poznamenal lord Glenarvan. „Tato jachta je částí naší země! Je to kousek našeho dumbartonského hrabství, který se šťastně plaví po oceánu, a my jsme vlastně vůbec neopustili rodnou zem. Duncan, toť Malcolm, a oceán, je jezero Lomondské.“

„Nuže, drahý Edvarde, proveďte nás tedy po svém zámku,“ odpověděla lady Helena.

„Jak si přejete, mylady,“ řekl Glenarvan, „dovolte však, abych to napřed řekl Olbinettovi.“

Stevard jachty byl výtečný kuchař. Plnil své úkoly s horlivostí i důvtipem. Očekával pokyny svého pána.

„Olbinette, půjdeme se před snídaní ještě projít,“ řekl Glenarvan jako kdyby šlo o procházku do Tarbertu nebo k jezeru Katrine. „Doufám, že bude prostřeno, až se vrátíme.“

Olbinett se důstojně uklonil.

„Půjdete s námi, majore?“ zeptala se lady Helena.

„Je-li to vaším rozkazem,“ odtušil major.

„Ó,“ prohodil lord Glenarvan. „Major je zabrán do kouření, nemůžeme ho vytrhovat. Upozorňuji vás, miss Mary, že je to vášnivý kuřák doutníků. Bez ustání kouří, i ve spaní.“

Major souhlasně přikývl a hosté lorda Glenarvana sestoupili do podpalubí.

Když Mac Nabbs osaměl, zahalil se do hustých oblaků kouře a podle svého zvyku hovořil sám se sebou, ale ani v tomto případě nevedl spory. Stál nehybně a hleděl dozadu na brázdu jachty. Po několika minutách tohoto tichého pozorování se otočil a ocitl se tváří v tvář cizinci. Kdyby majora mohlo cokoli překvapit, pak by tímto setkáním zajisté byl překvapen, protože nový cestující byl pro něho naprosto neznámým člověkem.

Obr. 8 – Onomu velkému, suchému a hubenému muži bylo asi čtyřicet let.

Onomu velkému, suchému a hubenému muži bylo asi čtyřicet let. Podobal se dlouhému hřebíku s velikou hlavou. Měl opravdu velkou a mohutnou hlavu, vysoké čelo, dlouhý nos, široká ústa a silně vystupující bradu. Jeho oči však byly skryty za obrovskými kulatými brýlemi a pohled byl jaksi těkavý, jak tomu bývá u nyktalopů*[16]. Jeho tvář svědčila o člověku vzdělaném a veselém; neznámý neměl nepříjemný vzhled vážných osob, které se nikdy nesmějí a jejichž bezvýznamnost se halí do zachmuřené masky. Zdaleka ne. Roztomilá nenucenost a neostýchavost tohoto cizince jasně prozrazovaly, že dovede brát lidi i věci z jejich dobré stránky. Přestože ještě nepromluvil, bylo vidět, že je to člověk hovorný, a hlavně roztržitý, že patří k těm lidem, kteří nevidí, nač hledí, a neslyší, co poslouchají. Na hlavě měl cestovní čepici, na nohou silně žluté boty a kožené kamaše, oblečen byl v kaštanově hnědé sametové kalhoty a v kabát téže barvy; jeho nespočetné kapsy byly nacpány různými zápisníky, notesy, sešity, deskami a tisícerými jinými věcmi, právě tak nepohodlnými jako zbytečnými, nemluvě ani o skládacím dalekohledu, který měl cizinec zavěšený přes rameno.

Pohyblivost neznámého obzvláště vynikala vedle majorova klidu. Kroužil kolem Mac Nabbse, prohlížel a zpytoval ho svými pronikavými pohledy, leč major se nesnažil zvědět, kdo neznámý je, co chce a proč je na palubě Duncana.

Když tento záhadný muž zjistil, že všecky jeho pokusy ztroskotávají na majorově lhostejnosti, uchopil svůj dalekohled, který po vytažení měřil čtyři stopy, a s rozkročenýma nohama, nehybný jako telegrafní sloup, zacílil svůj přístroj k obzoru, kde nebe a voda splývaly v jedinou čáru. Po pěti minutách své zkoumání ukončil, sklonil dalekohled, až se dotkl paluby, a pak se o něj opřel, jako kdyby to byla nějaká hůl. Jednotlivé díly dalekohledu se ovšem do sebe okamžitě zasunuly, dalekohled se složil a nový cestující ztratil rovnováhu a málem se natáhl jak dlouhý tak široký pod hlavním stěžněm.

Každý jiný člověk by se byl na majorově místě aspoň pousmál. Major nehnul ani brvou. Neznámý se tedy vzdal dalších pokusů.

„Stevard!“ zavolal s přízvukem, který prozrazoval cizince.

A čekal. Nikdo se neobjevil.

[16] *Nyktalopie je zvláštní schopnost oka vidět předměty i ve tmě.*

Obr. 9 – zacílil svůj přístroj k obzoru …

„Stevard!“ opakoval hlasitěji.

V téže chvíli se Olbinett právě vracel do kuchyně, která byla umístěna v příďovém nástavku. Jaké bylo jeho překvapení, když viděl, že ho volá tento dlouhán, kterého vůbec neznal.

Kde se tu ten člověk vzal? řekl si. Nějaký přítel lorda Glenarvana? Vyloučeno.

Přesto však vstoupil na záďovou nástavbu a šel k neznámému.

„Vy jste stevard lodi?“ otázal se ho cizinec.

„Ano, pane,“ odpověděl Olbinett, „ale neměl jsem to potěšení…“

„Jsem cestující z kabiny číslo šest.“

„Číslo šest?“ opakoval stevard.

„Samozřejmě. A vy se jmenujete?“

„Olbinett.“

„Dobře, milý Olbinette,“ odpověděl neznámý z kabiny číslo šest, „je třeba pomýšlet na snídani, a to hned. Už jsem nejedl šestatřicet hodin, či vlastně šestatřicet hodin jsem jenom spal, což je omluvitelné u člověka, který jel z Paříže do Glasgowa bez jediné zastávky. V kolik hodin se snídá, prosím?“

„V devět,“ odpověděl ze zvyku Olbinett.

Neznámý se chtěl podívat na hodinky, ale to trvalo delší dobu. Našel je totiž až v deváté kapse.

„Hm,“ prohodil, „není ještě osm. Dejte mi tedy, Olbinette, prozatím nějaký zákusek a sklenku sherry. Umírám už opravdu hlady.“

Olbinett nechápavě poslouchal. Cizinec ostatně bez ustání mluvil a s neobyčejnou lehkostí těkal z předmětu na předmět.

„A kde je kapitán?“ ptal se. „Kapitán ještě nevstal! A co dělá kormidelník? Ten také spí? Naštěstí je pěkné počasí, dobrý vítr a loď pluje sama.“

A právě při těchto slovech se objevil na schůdcích vedoucích na záďovou nástavbu John Mangles.

„Tady je kapitán,“ řekl Olbinett.

„Velice mě těší,“ zvolal neznámý, „těší mě, kapitáne Burtone, že vás poznávám!“

Byl-li kdo někdy překvapen, pak to byl v této chvíli zcela jistě John Mangles, a to nejen proto, že byl osloven jako kapitán Burton, nýbrž i proto, že viděl na své lodi cizince.

Ale ten už nerušeně pokračoval:

„Dovolte, abych vám stiskl pravici, což jsem neučinil předevčírem večer jen proto, že ve chvíli odjezdu se nemá nikdo vyrušovat. Dnes však jsem, kapitáne, opravdu šťasten, že se s vámi mohu seznámit.“

John Mangles se s vykulenýma očima díval hned na Olbinetta, hned na nového cestujícího, který zatím už pokračoval:

„Konečně jsem vás tedy, milý kapitáne, poznal a jistě budeme dobrými přáteli. Popovídejme si chvilku a povězte mi, jak jste spokojen se Scotií?“

„Se Scotií? Co tím myslíte?“ řekl konečně John Mangles.

„Ano, se Scotií, která nás veze, s touto krásnou lodí, jejíž plavební vlastnosti mi byly vychvalovány právě tak jako morální vlastnosti jejího velitele, výborného kapitána Burtona. Nejste snad příbuzný s velkým africkým cestovatelem téhož jména? Odvážný člověk. Všechna čest, prosím!“

„Pane,“ odtušil John Mangles, „nejenže nejsem příbuzný cestovatele Burtona, ale já nejsem vůbec kapitán Burton.“

„Ale!“ zarazil se neznámý. „Mluvím tedy s vrchním kormidelníkem Scotie, s panem Burdnessem?“

„S panem Burdnessem?“ odpověděl John Mangles, který už začal tušit, jak se věci mají. Měl však co činit s bláznem nebo s podivínem? Nad tím se nyní zamýšlel a chtěl si věc rázně objasnit, když tu se na palubu vrátil lord Glenarvan, jeho žena a miss Grantová. Cizinec je zpozoroval a zvolal:

„Hleďme, pasažéři! Pasažéři! Výborně! Doufám, pane Burdnessi, že mne představíte…“

A nečekaje, až to Mangles učiní, přistoupil k nim a úplně nenuceně je oslovil:

„Paní,“ pravil slečně Grantové, „slečno,“ lady Heleně, „pane…,“ dodal, obraceje se k lordu Glenarvanovi.

„Lord Glenarvan,“ řekl John Mangles.

„Mylorde,“ pokračoval tedy neznámý, „promiňte, prosím, že se představuji sám, ale na moři nelze brát společenská pravidla tak přísně. Doufám, že se rychle spřátelíme a že ve společnosti těchto dam nám uběhne cesta na Scotii právě tak rychle jako příjemně.“

Lady Helena a slečna Grantová nebyly schopny pronést jediné slůvko. Ani v nejmenším si nedovedly vysvětlit vetřelcovu přítomnost na palubě Duncana.

„Pane,“ ujal se nyní slova Glenarvan, „s kým mám tu čest, prosím?“

„Jacgues Eliacin Francois Paganel, tajemník Pařížské zeměpisné společnosti, dopisující člen společnosti berlínské, bombajské, darmstadtské, lipské, londýnské, petrohradské, vídeňské a newyorské, čestný člen královského zeměpisného a národopisného ústavu indického, jenž se po dvacetileté zeměpisecké práci u psacího stolu rozhodl přistoupit k aktivní vědecké činnosti a cestuje nyní do Indie, aby tam navázal na práce velkých cestovatelů.“

Kapitola 7 – Odkud přichází a kam jede Jacques Paganel

Tajemník Zeměpisné společnosti byl bezpochyby roztomilý člověk, protože to všechno řekl velice noblesně. Lord Glenarvan mimoto věděl naprosto přesně, a dobře znal jméno a zásluhy Jacguese Paganela. Jeho zeměpisné práce, články o nových objevech, uveřejňované ve Zprávách společnosti, jeho korespondence se všemi národy, to vše ho řadilo mezi nejvýznačnější francouzské vědce. A proto Glenarvan srdečně podal ruku svému neočekávanému hostu.

„A nyní, pane Paganele," dodal, „kdy jsme se vzájemně představili, dovolíte mi, doufám, jednu otázku?"

„Sto otázek, mylorde," odpověděl Jacgues Paganel. „Rozmluva s vámi bude mi potěšením."

„Vy jste přišel na palubu této lodi předevčírem večer?"

„Ano, mylorde, předevčírem večer v osm hodin. Přijel jsem kaledonskou dráhou, skočil jsem do drožky a z drožky přímo do Scotie, kde jsem si z Paříže zamluvil kabinu číslo šest. Byla hustá tma. Na palubě jsem nikoho neviděl. Poněvadž jsem byl po šestatřiceti hodinách cesty unaven a poněvadž jsem věděl, že nejlépe se člověk uchrání mořské nemoci, když si po příjezdu lehne a zůstane první dni cesty na lůžku, okamžitě jsem si lehl a mohu vás ujistit, že jsem svědomitě spal třicet šest hodin."

Přítomní nyní věděli, jak se stalo, že Jacgues Paganel se octl na palubě Duncana. Francouzský cestovatel se zmýlil v lodi a nastoupil na Duncana v době, kdy na palubě nikdo nebyl. Všechno bylo jasné. Co však řekne učený zeměpisec, až se dozví jméno a cíl lodi, na níž pluje?

„Vy jste si tedy, pane Paganele," řekl Glenarvan, „zvolil za výchozí bod svých cest Kalkatu?"

„Ano, mylorde. Po celý život jsem se obíral myšlenkou, že navštívím Indii. Uskuteční se tak můj nejkrásnější sen a já konečně spatřím vlast slonů a thugů*[17]."

„To znamená, že by vám nebylo lhostejné, kdybyste navštívil jinou zemi?"

„Ne, mylorde, to by mi bylo nepříjemné, protože mám doporučení k lordu Sommersetovi, generálnímu guvernérovi Indie, a protože bych rád splnil úkol, který jsem dostal od Zeměpisné společnosti."

„Ach tak! Máte tedy úkol?"

„Ano, musím se pokusit o důležitou a zajímavou cestu, jejíž rozvrh sestavil můj učený přítel a kolega, pan Vivien de Saint-Martin. Jde vlastně o to, postupovat ve stopách bratří Schlagenweitů, plukovníka Waugha, Webba, Hodgsona, misionářů Huca a Gabeta, Moorcrofta, pana Julese Remyho a četných jiných slavných cestovatelů. Chci se pokusit o štěstí tam, kde nešťastně ztroskotal v roce 1846 misionář Krick, zkrátka prozkoumat řeku Ja-lu-cang-pu-ťiang, která protéká Tibetem v délce patnácti set kilometrů podél severního úpatí Himálaje, a konečně zjistit zdali se nespojuje v severovýchodním Asámu s Brahmaputrou. Zlatá medaile, mylorde, čeká cestovatele, jemuž se tak podaří rozřešit jednu z nejzávažnějších otázek zeměpisu Indie."

Paganel byl skvělý. Mluvil s nádherným zápalem. Nechával se unášet na rychlých křídlech obrazotvornosti. Zastavit ho bylo právě tak nemožné jako zastavit rýnské vodopády u Schaffhausenu.

„Pane Paganele," řekl lord Glenarvan po krátkém odmlčení, „to je zajisté krásná cesta a věda by vám za ni vzdala velké uznání, ale nerad bych vás nechával déle ve vašem omylu, protože se budete muset, aspoň prozatím,vzdát své touhy spatřit Indii."

„Vzdát? A proč?"

„Protože plujete právě opačným směrem, než leží indický poloostrov."

„Cože! Kapitán Burton… „

„Nejsem kapitán Burton," odpověděl John Mangles.

„Ale Scotia."

„Tato loď není Scotia!"

---

[17] *Thugové – vyznavači bohyně ničení Kálí. Sekta vznikla ve XII. století.*

Není možno vylíčit Paganelovo ohromení. Postupně se zahleděl na lorda Glenarvana, který zůstával vážný, na lady Helenu a Mary Grantovou, na jejichž lících se zračilo porozumění i zármutek, na Johna Manglese, který se usmíval, a na majora, který se ani nepohnul. Pak pokrčil rameny, stáhl si brýle s čela na oči a zvolal:

„To jsou mi žerty!“

V téže chvíli však padl jeho pohled na kormidelní kolo, na němž byl tento kruhovitý nápis:

„Duncan, Duncan!“ vydral se mu z hrdla výkřik plný zoufalství.

Pak se vrhl dolů ze schůdků nástavby a spěchal do své kabiny.

Sotvaže nešťastný učenec zmizel, nemohl se na palubě nikdo vyjma majora udržet smíchy, a také námořníci se rozesmáli. Splést si vlak – budiž! Sednout si do vlaku do Edinburghu místo do Dumbartonu – to se dá pochopit! Ale splést si loď a plout do Chile, když chceš do Indie, to už je vrchol roztržitosti.

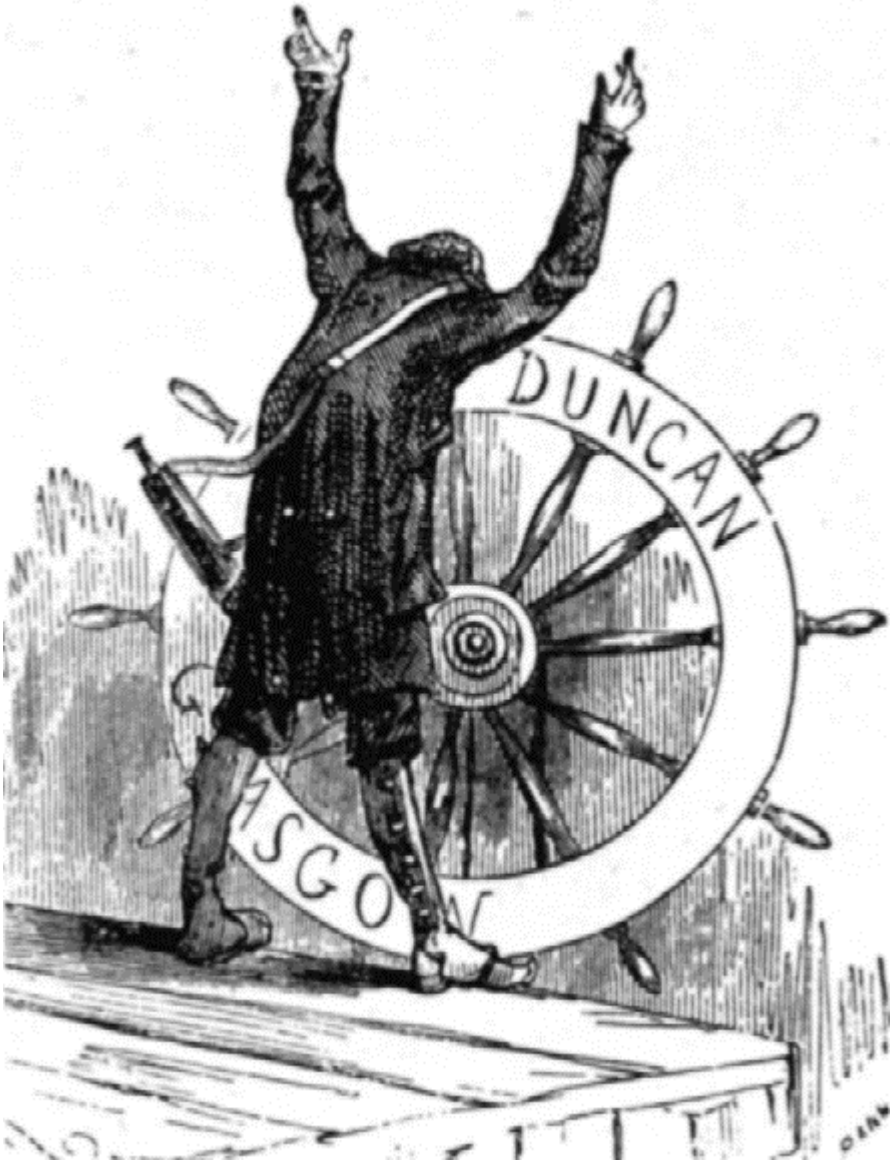
„U Jacquese Paganela se tomu vůbec nedivím,“ řekl Glenarvan. „O tom se takových historek vypráví. Jednou uveřejnil výbornou mapu Ameriky, na níž bylo zakresleno Japonsko. Proto však není méně význačným učencem a jedním z nejlepších francouzských zeměpisců.“

„Co však s tím nešťastným člověkem?“ zeptala se lady Helena. „Přece ho nemůžeme zavézt do Patagonie.“

„Proč ne?“ odvětil vážně Mac Nabbs. „My přece nemůžeme za jeho roztržitost. Představte si, že by byl ve vlaku; mohl by ho snad zastavit?“

„To ne, ale vystoupil by na nejbližší stanici,“ odtušila lady Helena.

„Vždyť to bude moci učinit také,“ řekl Glenarvan. „Bude-li chtít, vystoupí na naší první zastávce.“

Obr. 10 – Pak se vrhl dolů ze schůdků nástavby a spěchal do své kabiny.

V té chvíli se již vracel na palubu nebohý a zkormoucený Paganel, když se mezitím přesvědčil, že jeho zavazadla jsou na palubě. Bez ustání si opakoval neblahá slova: „Duncan! Duncan!“ Jiných v jeho slovníku nebylo. Přecházel z místa na místo, prohlížel si stěžňoví jachty a díval se na mlčící horizont širého moře. Posléze se vrátil k lordu Glenarvanovi.

„A kam pluje ten Duncan?“ otázal se.

„Do Ameriky, pane Paganele.“

„To je přesně?“

„Do Concepciónu.“

„Do Chile! Do Chile!“ zvolal nešťastný zeměpisec. „A co mé indické poslání! Co mi však řekne pan de Quatrefages, předseda ústředního výboru? A pan d‘Avezac, pan Cortambert, pan Vivien de Saint-Martin! Jak se budu moci objevit na zasedání společnosti !“

„Ale pane Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „nezoufejte! Všechno se dá napravit, takže půjde celkem o bezvýznamné zdržení. Ja-lu-cang-pu-ťiang na vás v tibetských horách vždycky počká. Brzy budeme stavět na Madeiře a tam nejdete loď, která vás zaveze nazpět do Evropy.“

„Děkuji vám, mylorde, budu se s tím už muset smířit. Ale to je bez nadsázky neobyčejná příhoda, a takovéhle věci se stávají jenom mně. A co má zamluvená kabina na Scotii?“

„Inu, Scotie se budete muset prozatím vzdát!“

„Ale,“ řekl Paganel, když si znovu prohlédl loď, „Duncan je zábavní jachta.“

„Ano, pane,“ odpověděl John Mangles, „a patří lordu Glenarvanovi.“

„Který vás prosí; abyste plně využil jeho pohostinství,“ dodal Glenarvan.

„Tisíceré díky, mylorde,“ odvětil Paganel. „Jsem vám skutečně vděčen za vaši laskavost. Dovolte mi však nepatrnou poznámku: Indie je krásná země. Cestovatele tam čekají úchvatná překvapení a dámy ji jistě neznají… Stačilo by tedy, aby muž u kormidla pootočil kolem, a jachta Duncan by plula právě tak lehce do Kalkaty jako nyní do Concepciónu, a protože koná jenom zábavní jízdu…“

Návrh byl přijat zamítavými posunky a to Paganelovi zabránilo, aby jej dále rozvíjel. Zmlkl.

„Pane Paganele,“ pravila Helena, „kdyby šlo jenom o zábavní cestu, odpověděla bych vám: ‚Pojeďme tedy do Indie‘, a lord Glenarvan by jistě nic nenamítal.

Avšak Duncan jede pro trosečníky opuštěné na patagonském pobřeží a nemůže upustit od tak humánního cíle…“

V několika minutách se francouzský cestovatel seznámil s celou situací. Se vzrušením vyslechl vyprávění o šťastném nálezu listin, o osudu kapitána Granta a o šlechetném návrhu lady Heleny.

„Mylady,“ řekl, „dovolte, abych vyjádřil svůj bezmezný obdiv nad vaším chováním v celé této věci. Nechť jen Duncan pokračuje ve své cestě, vyčítal bych si, kdybych jej měl zdržet o jediný den.“

„A vy se připojíte k naší výpravě?“ otázala se lady Helena.

„To je vyloučeno, mylady, musím splnit svůj úkol. Vystoupím na vaši nejbližší zastávce…“

„Tedy na Madeiře,“ řekl John Mangles.

„Prosím, na Madeiře. To nebude ani sto osmdesát mil od Lisabonu a tam si počkám na nějaké spojení.“

„Prosím, pane Paganele,“ řekl Glenarvan, „stane se podle vašeho přání a já budu šťasten, že vám budu moci na několik dní poskytnout pohostinství na své lodi. Doufám, že se v naší společnosti nebudete příliš nudit.“

„Ale mylorde,“ zvolal učenec, „já jsem naopak šťasten, že jsem se zmýlil tak příjemným způsobem! Ovšem když se člověk nalodí pro cestu do Indie a místo toho pluje do Ameriky, je to hodně směšná situace!“

I přes toto smutné přiznání se však Paganel smířil se zdržením, kterému nemohl zabránit. Ukázalo se, že i při vší své roztržitosti je to roztomilý a veselý člověk. Okouzlil dámy svou nezkalenou dobrou náladou a ještě téhož dne se spřátelil se všemi cestujícími. Na jeho přání mu byly ukázány tři známé listiny. Pečlivě, dlouze a podrobně je prostudoval. Žádný jiný výklad se mu nezdál možný. Mary Grantová a její bratr vzbudili vědcův živý zájem. Dodal jim naděje. Jeho

postoj ke všem těmto věcem a jeho předpovědi o úspěchu výpravy Duncana vyvolaly na dívčině tváři úsměv. Na mou věru, kdyby nebylo jeho úkolu, připojil by se k pátrání po kapitánu Grantovi.

A když se pak dověděl, že lady Helena je dcerou Williama Tuffnela, vybuchl nadšenými výkřiky plnými obdivu. Znal jejího otce. Jaký to statečný vědec! Kolik dopisů si napsali, když byl William Tuffnel dopisujícím členem společnosti! Vždyť on sám, Paganel, jej spolu s panem Malte-Brunem uváděl! Jaké to setkání a jaké potěšení cestovat s dcerou Williama Tuffnela!

Posléze požádal lady Helenu o dovolení, aby ji směl políbit. Lady Glenarvanová přivolila, ačkoli to snad bylo poněkud „nemístné“.

Kapitola 8 – O jednoho srdnatého muže na palubě více

Jachta hnaná příznivými severoafrickými proudy se mezitím rychle přibližovala k rovníku. 30. srpna se objevilo madeirské souostroví. Glenarvan, věren svému slibu, nabídl novému hostu, že nechá loď přistát, aby Paganel mohl vystoupit.

„Mylorde," odpověděl Paganel, „budu s vámi mluvit zcela otevřeně. Měl jste v úmyslu přistat na Madeiře, než jsem se objevil na palubě?"

„Ne," řekl Glenarvan.

„Dovolte tedy, abych nesl všechny důsledky své neblahé roztržitosti. Madeira je příliš známý ostrov. Pro zeměpisce na něm není už nic zajímavého. O tomto souostroví bylo všechno řečeno i napsáno, nehledě k tomu, že vinařství je zde v naprostém úpadku. Považte, že na Madeiře už nejsou žádné vinice! Sklizeň révy, která dosahovala v roce 1813 dvaadvacet tisíc pip*[18], klesla v roce 1845 na dva tisíce šest set šedesát devět. Dnes nečiní ani pět set! To jsou smutné výsledky. Kdyby vám snad nevadilo přistát až na Kanárských ostrovech…"

„Přistaneme na Kanárských ostrovech," odpověděl Glenarvan. „To nás neodchyluje z cesty."

„Vím to mylorde. A pak – na Kanárských ostrovech jsou ještě tři neprozkoumaná souostroví, nemluvě o piku Tenerifu, který jsem si vždycky přál vidět. Teď mám příležitost. Použiji jí, a než se dočkám lodě, která by mě zavezla do Evropy, vystoupím na tuto slavnou horu."

„Jak si přejete, drahý Paganele," odpověděl lord Glenarvan, při čemž se nemohl ubránit úsměvu.

A byl to úsměv oprávněný.

Kanárské ostrovy nejsou příliš vzdáleny od Madeiry. Necelých padesát mil dělí obě souostroví, což je pro tak rychlou loď, jakou byl Duncan, nepatrná vzdálenost.

31. srpna se ve dvě hodiny odpoledne procházeli po palubě John Mangles a Paganel. Francouz zahrnoval svého společníka otázkami o Chile. Pojednou ho kapitán přerušil a ukázal na jihu bod na obzoru:

„Pane Paganele!" řekl.

„Ano, kapitáne," odpověděl učenec.

„Podívejte se, prosím, tímto směrem! Nevidíte nic?"

„Nic."

„Nedíváte se, kam máte. Nedívejte se na obzor, ale nad něj, do oblak."

„Do oblak? Marně hledám…"

„Hleďte, teď, nad čelenovou čnělkou!"

„Nic nevidím."

„Protože nic vidět nechcete. Ačkoliv jsme ještě vzdáleni čtyřicet mil, je Tenerifský špičák nad obzorem rozhodně dokonale viditelný, není-liž pravda?"

Ať chtěl Paganel vidět nebo ne, musel se dát o několik hodin později přesvědčit nespornou skutečností, nechtěl-li ze sebe dělat slepce.

„Vidíte to konečně?" řekl mu John Mangles.

„Ovšem, ovšem, a báječně," odpověděl Paganel. „A tomuhle," dodal opovržlivě, „se říká Tenerifský špičák?"

„Ano."

„Vždyť nevypadá nijak vysoký."

„A přece má tři tisíce sedm set metrů nad mořem."

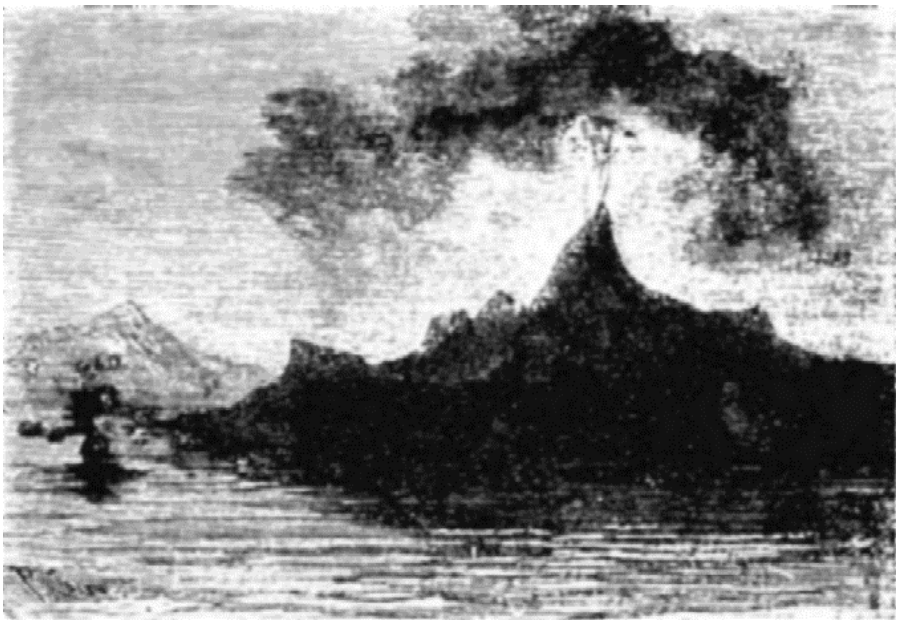
„To bych neřekl."

„Jen počkejte, až se pokusíte na něj vystoupit!"

„Vystoupit, drahý kapitáne? K čemu by to, prosím vás, bylo, když už to učinili Humboldt a Bonplan? Geniální člověk, ten Humboldt! Vystoupil na tuto horu a popsal ji tak podrobně, že to dokonaleji není možné. Prozkoumal jejích pět pásem: pásmo vinic, pásmo vavřínů, pásmo smrčin,

[18] *Jedna pipa obsahuje 50 hektolitrů.*

pásmo alpských vřesovišť a pásmo neplodné. Stanul až na jejím vrcholu a tam si neměl ani kde sednout. Z hory obsáhl pohledem rozlohu jedné čtvrtiny Španělska. Pak prozkoumal i vnitřek sopky a sestoupil na dno jejího vyhaslého kráteru. Co bych tam měl, prosím vás, po tomto velikém muži ještě hledat?“

Obr. 11 – je Tenerifský špičák nad obzorem rozhodně dokonale viditelný

„Opravdu,“ přitakal John Mangles, „už tam nezůstaly ani paběrky. Je to škoda, protože takhle se budete hodně nudit, než vám přijede do tenerifského přístavu nějaká loď. O zábavu tam bude jistě nouze.“

„Pokud si ji neobstarám vlastní roztržitostí,“ řekl Paganel se smíchem. „Ale poslyšte, milý Manglesi, nejsou snad Kapverdské ostrovy důležitou zastávkou zámořských lodí?“

„To jsou. Nic snazšího než stihnout loď v zátoce Villa Praia.“

„Nehledě k jedné přednosti, která se nesmí přehlížet,“ odpověděl Paganel. „Že totiž Kapverdské ostrovy nejsou daleko od Senegalu, kde bych se mohl setkat s krajany. Ovšem, vím, tyto ostrovy prý jsou málo zajímavé, pusté a nezdravé, ale v zeměpiscových očích je zajímavé vše. Vědec se musí umět dívat. Někteří lidé se nedovedou dívat a ti mají takový rozhled jako raci. Můžete být jist, že já nejsem z jejich rodu.“

„Jak je libo, pane Paganele,“ dodal John Mangles. „Jsem přesvědčen, že zeměpisná věda vaším pobytem na Kapverdských ostrovech získá. A my tam musíme také přistát, budeme tam brát uhlí. Vaše vylodění nás nijak nezdrží.“

Po těchto slovech nařídil kapitán, aby loď zamířila západně od Kanárských ostrovů. Slavný pik zůstal vlevo a rychle plující Duncan přeťal obratník Raka dne 2. září v pět hodin ráno. Počasí se teď náhle změnilo. Pluli vlhkým a těžkým ovzduším, neboť nastalo období dešťů, jemuž se španělsky říká „el tiempo de aguas“. Toto počasí je krušné pro cestující, avšak užitečné pro obyvatele afrických ostrovů, kde je nedostatek stromů, a proto i nedostatek vláhy. Velmi neklidné moře nedovolovalo cestujícím, aby prodlévali na palubě, ale rozhovory v jídelně byly přesto velmi živé.

3. září si začal Paganel chystat zavazadla, neboť se blížil okamžik, kdy se měl vylodit. Duncan manévroval mezi Kapverdskými ostrovy. Minul ostrov Sal, který je skutečnou, neúrodnou a pustou písečnou mohylou, proplul kolem velikých korálových útesů a nechal za sebou ostrov Sáo Tiago, na němž se táhne od severu k jihu řetěz čedičových hor, zakončený dvěma vyššími vrcholky. John Mangles pak vplul do zátoky Villa Praia a za okamžik zakotvil před městem v hloubce osmi sáhů. Počasí bylo hrozné a příboj neobyčejně prudký, ačkoliv zátoka je chráněna proti mořským větrům. Lilo proudem a bylo sotva vidět na město, které se rozkládá na terasovité pláni, vybíhající z předhoří sopečnatých skal, vysokých téměř tisíc metrů. Pohled na ostrov zahalený hustou clonou dešťů byl smutný.

Lady Helena nemohla uskutečnit svůj úmysl a navštívit město. Uhlí bylo nakládáno jen s velikými obtížemi. Cestující byli tedy uvězněni v kajutách pod záďovou nástavbou, zatímco vody s nebe a moře splývaly v nepopsatelné směsici.

Předmětem všech rozhovorů na lodi bylo přirozeně počasí. Každý se přidal k všeobecným steskům, vyjma majora, který by se snad dokázal naprosto lhostejně dívat i na potopu světa. Paganel chodil sem tam a pokyvoval hlavou.

„To je jako naschvál," říkal.

„Živly jsou zřejmě proti vám," ozval se Glenarvan.

„Toho se nezaleknu."

„Nemůžete se vydat do takového deště," řekla lady Helena.

Obr. 12 – Pohled na ostrov zahalený hustou clonou dešťů byl smutný.

„Já klidně, mylady. Jde mi jen o zavazadla a přístroje. Všechno se mi zničí."

„Nebezpečný bude jenom převoz na břeh," podotkl Glenarvan, „Jakmile se dostanete do Villa Praie, nebude vám nejhůř. Pravda, čistota nebude valná ve společnosti opic a kanců, s nimiž není vždycky nejpříjemnější setkání. Ale cestovatel nemůže brát takové věci tak přísně. Hlavní je tu naděje, že za nějakých sedm nebo osm měsíců budete moci odplout do Evropy."

„Sedm nebo osm měsíců!" zvolal Paganel.

„To nejméně. V období dešťů zavítá na Kapverdské ostrovy loď jenom málokdy. Vy však můžete této doby využít prospěšným způsobem. Souostroví je málo probádáno a zbývá tu ještě mnoho práce v oboru topografie, klimatologie, etnografie i hypsometrie*[19].“

„Budete moci prozkoumat zdejší řeky,“ pravila lady Helena.

„Žádné tu nejsou, mylady,“ odpověděl Paganel.

„Tedy říčky.“

„Ani ty tu nejsou.“

„A potoky?“

„Taky ne.“

„Tak si to vynahradíte na lesích,“ poznamenal major.

„Lesy se skládají ze stromů, a tady žádné stromy nejsou.“

„Pěkná zem,“ odtušil major.

„Jen klid, milý Paganele,“ zasáhl Glenarvan, „budete tu mít aspoň hory.“

„Ach, nevysoké a nezajímavé, mylorde. Ostatně už jsou probádané.“

„Probádané?“

„Ano, já už mám takové štěstí. Na Kanárských ostrovech jsem stál tváři v tvář pracím Humboldtovým a zde mne předešel geolog Charles Saint-Claire Deville!“

„Skutečně?“

„Samozřejmě,“ odvětil smutně Paganel. „Tento učenec byl na palubě státní korvety Décidée, když kotvila u Kapverdských ostrovů, a vystoupil na vrcholek nejzajímavější hory celého souostroví, na sopku na ostrově Fogo. Co tu mám po něm, prosím vás, dělat?“

„To je opravdu nemilé,“ odpověděla lady Helena. „Co si tedy počnete, pane Paganele?“

Paganel neodpověděl.

„Rozhodně byste byl udělal lépe,“ ujal se slova Glenarvan, „kdybyste byl vystoupil na Madeiře, i když tam už není víno!“

Učený tajemník Zeměpisné společnosti opět neodpověděl.

„Já bych tu počkal,“ řekl major přesně tak, jako kdyby říkal: „Nepočkal bych tu.“

„Vážený Glenarvane,“ promluvil nyní Paganel, „kde hodláte ještě stavět?“

„Teď až v Concepciónu.“

„K ďasu! Stále dál a dál od Indie!“

„To ne! Jakmile budete za mysem Hoorn, budete se jí přibližovat.“

„To ovšem ano.“

„Ostatně,“ pokračoval Glenarvan nejvážnějším tónem, „člověku, který jede do Indie, nemusí záležet na tom, jede-li do Indie Západní nebo Východní.“

„Cože, nemusí záležet!“

„Nehledě k tomu, že od Indiánů z patagonských pamp není příliš daleko k Indům v Pandžábu.“

„To je pravda, mylorde,“ zvolal Paganel, „takový argument by mě nikdy nenapadl!“

„A pak, drahý Paganele, zlatou medaili může člověk získat kdekoliv, všude je co dělat, všude je třeba něco prozkoumávat, objevovat, právě tak v Kordillerách jako v Tibetu.“

„Co však tok Ja-lu-cang-pu-ťiang?“

„Prosím, ten vám vynahradí Rio Colorado! To je přece málo prozkoumaná řeka a teče dosud na mapách až trochu příliš podle fantazie zeměpisců.“

„Vím to, drahý lorde, jsou zde několikastupňové nepřesnosti. Ach, na mou žádost by mě byla Zeměpisná společnost poslala jistě právě tak do Patagonie jako do Indie. Ale nepomyslil jsem na to.“

„Což je důsledek vaší obvyklé roztržitosti.“

„Nuže, pane Paganele, pojedete s námi?“ řekla lady Helena co nejlákavěji.

„A co můj úkol, mylady?“

„Upozorňuji vás, že pojedeme Magalhäesovým průlivem,“ přidal se Glenarvan.

---

[19] *Topografie – místopis, Klimatologie – nauka zkoumající podnební poměry, etnografie – národopis (zkoumá život, zvyky a tradice místních obyvatel), hypsometrie – věda o měření výšek.*

„Mylorde, vy jste ale pokušitel.“

„A dodávám, že navštívíme Port Famine!“

„Port Famine,“ zvolal Francouz, podléhaje pomalu tomu všestrannému útoku, „přístav tolik proslavený v análech zeměpisu!“

„Uvažte také, pane Paganele,“ dodala lady Helena, „že na této výpravě byste připojil jméno Francie ke jménu Skotska.“

„Ano, ovšemže!“

„Zeměpisec by mohl být našemu pátrání užitečný, a co může být krásnějšího než dát vědu do služeb lidskosti?“

„To bylo znamenitě řečeno, mylady!“

„Dejte si říci. Podvolte se vůli náhody tak jako my. Náhoda nám přinesla tyto listiny, a my jsme jeli. Když už jste jednou na palubě Duncana, neopouštějte ji.“

„Mám vám, drazí přátelé, tedy říci pravdu?“ odpověděl nyní Paganel. „Nuže, vy v sice toužíte, abych zůstal!“

„A vy, Paganele, vy hoříte touhou, abyste to mohl učinit,“ odtušil Glenarvan.

„Bůh ví, že ano!“ zvolal učený zeměpisec. „Ale bál jsem se, abych nebyl na obtíž!“

Kapitola 9 – Magalhäesův průliv

Každý na palubě se radoval, když se dověděl o Paganelově rozhodnutí. Mladý Robert se mu vrhl kolem krku s velice výmluvnou prudkostí. Důstojného pana tajemníka málem porazil.

„Pěkný chlapík," řekl Paganel, „budu ho učit zeměpisu."

A tak poněvadž John Mangles si vzal za úkol udělat z Roberta námořníka, Glenarvan statečného muže, lady Helena dobrého a ušlechtilého člověka, major chladnokrevného chlapce a Mary Grantová vděčného žáka tak výtečných učitelů, musel se Robert rozhodně stát jednoho dne dokonalým.

Duncan rychle doplnil zásoby uhlí, opustil neradostný kraj, jihovýchodně odtud se dostal do Brazilského proudu a 7. září, když překročil za pěkného severního větru rovník, vyplul na jižní polokouli.

Cesta probíhala tedy bez obtíží. Každý byl naplněn dobrou nadějí. Den ze dne se takřka zlepšovaly vyhlídky na úspěch záchranné výpravy za kapitánem Grantem. Nejvíce víry v úspěch měl snad na palubě kapitán. Ale jeho víra pramenila hlavně z přání vidět miss Mary šťastnou a spokojenou a to silně zaměstnávalo jeho srdce.

Zahořel k dívce zcela zvláštním zájmem a svůj cit skrýval tak dokonale, že kromě něho a Mary Grantové si toho na palubě všiml každý.

Učený zeměpisec byl snad nejšťastnějším člověkem na jižní polokouli. Celé dny trávil studiem map, rozkládal je na jídelním stole a denně míval proto rozepře s Mr Olbinettem, když stevard nemohl pro mapy prostírat. Ale Paganel měl na své straně všechny hosty z Duncana, vyjímaje ovšem majora, kterého geografické problémy, zejména v době jídla, nechávaly velice lhostejným. Kromě toho objevil Paganel v zavazadlech vrchního kormidelníka celou hromadu značně neúplných knih, mezi nimi i několik španělských děl, a tak se rozhodl, že se naučí jazyku spisovatele Cervantese*[20], který nikdo na palubě neovládal. To jim mělo usnadnit pátrání na chilském pobřeží. Učenec nepochyboval, že při svých polyglotních sklonech bude tímto novým jazykem plynně hovořit dříve, než doplují do Concepciónu. Proto se horlivě učil a často ho bylo slyšet, jak si drmolí různá slova.

Ve volných chvílích nezapomínal na Robertovo vzdělávání a seznamoval ho s dějinami zemí, k jejichž břehům se Duncan rychle blížil.

10. září se tedy nacházeli na 5o 37‘ jižní šířky a 31o 15‘ západní délky; a toho dne se Glenarvan dověděl něco, co pravděpodobně mnoho vzdělaných lidí neví. Paganel se rozhovořil o dějinách Ameriky a své vyprávění o velkých mořeplavcích, jejichž cestou se nyní jachta ubírala, začal u Kryštofa Kolumba. Skončil prohlášením, že slavný Janovan zemřel, až už věděl, že objevil Nový svět.

Všichni posluchači odporovali. Paganel na svém tvrzení trval.

„Nic není jistějšího," vysvětloval. „Nechci tím nijak zmenšovat Kolumbovu slávu, ale je to bezpečně zjištěno. koncem patnáctého století se lidé zajímali jenom o jedinou věc: jak usnadnit spojení s Asií a jak se dostat na Východ západní cestou; zkrátka jak najít nejkratší cestu do „země koření". To právě zlákalo Kolumba. Podnikl čtyři cesty. Dotkl se Ameriky na pobřeží Cumaná, Hondurasu, pobřeží Moskytů, Nicaraguy, Veraguy, Kostariky, Panamy, což všechno pokládal za japonská a čínská území a zemřel, aniž se vůbec dozvěděl o existenci velkého kontinentu, který po něm ani neměl dostat jméno!"

„Rád vám to věřím, drahý Paganele," odvětil Glenarvan, „ale musíte mi prominout mé překvapení a také otázku, kteří mořeplavci tedy poznali pravdu o Kolumbových objevech?"

„Jeho následovníci, Ojeda, který ho doprovázel již na jeho cestách, dále Vincent Pinzon, Vespucci, Mendoza, Bastidas, Cabral. Solis, Balboa. Tito mořeplavci pluli podél východních břehů Ameriky a stanovili jejich hranici směrem na jih, protože i oni byli unášeni před třemi sty šedesáti lety týmž proudem, který nese nás! Hleďte, přátelé, přeťali jsme rovník v týchž místech, kde jej

[20] *Cervantes (1547-1616) – španělský spisovatel, autor Dona Quiota*

překročil v posledním roce patnáctého století Pinzon, a blížíme se témuž osmému stupni jižní šířky, na němž přistál u brazilských břehů. O rok později dorazil Portugalec Cabral až k přístavu Segura. Vespucci pak při své třetí výpravě roku 1502 doplul ještě dále na jih. V roce 1508 se spojili Vincet Pizon a Solis, aby prozkoumali americké pobřeží, a v roce 1514 objevil Solis ústí řeky Rio de La Plata, kde byl sněden domorodci, a tak sláva obeplutí kontinentu zůstala Magalhäesovi. Tento velký mořeplavec vyplul roku 1519 s pěti loďmi, postupoval podél patagonského pobřeží, objevil přístavy Deseado a San Juan, kde dlouho prodléval, na padesátém druhém stupni šířky objevil úžinu Panen, která měla po něm dostat jméno, a 28. listopadu 1520 vplul do Tichého oceánu. Jakou radost asi prožíval, jak vzrušeně mu asi tlouklo srdce, když spatřil nové moře, třpytící se na obzoru ve slunečních paprscích!“

„Ano, pane Paganele,“ zvolal Robert Grant, stržen zeměpiscovými slovy, „při tom bych chtěl být!“

„Já také, chlapče, a jistě bych byl něco takového nepropásl, kdybych se byl narodil o tři století dříve!“

„Což by nás mrzelo, pane Paganele,“ odpověděla lady Helena, „protože byste nám nyní nevyprávěl na palubě Duncana dějiny těchto objevů.“

„Pak by to učinil někdo jiný, mylady, a ten by dodal, že za prozkoumání západního pobřeží vděčíme bratrům Pizarrovým. Ti smělí dobrodruzi byli velkými zakladateli měst. Cuzco, Quito, Lima, Santiago, Villarrica, Valparaíso a Concepción, do něhož nás veze Duncan, jsou jejich dílem. V té době navázaly objevy Pizarrů na objevy Magalhäesovy, a tak se k velkému uspokojení učenců Starého světa objevily na mapách rysy amerického pobřeží.“

„A to já bych býval nebyl ještě spokojen,“ řekl Robert.

„Pročpak ne?“ odpověděla Mary, hledíc na svého mladého bratra, který se vzrušoval nad dějinami objevů.

„Ovšem, proč bys nebyl spokojen, chlapče?“ otázal se Lord Glenarvan a povzbudivým úsměvem.

„Protože bych byl chtěl vědět, co je za Magalhäesovým průlivem.“

„Výborně, příteli,“ odvětil Paganel, „já bych byl také chtěl vědět, táhne-li se země až k pólu anebo je-li tam volné moře, jak předpokládal krajan Drake, mylorde. Je tedy zřejmé, že kdyby Robert Grant a Jacgues Paganel žili v XVII. století, byli by se sem vypravili s Holanďany Shoutenem a Lemairem, kteří se velice zajímali o rozřešení této zeměpisné otázky.“

„Byli to učenci?“ otázala se lady Helena.

„Ne, ale odvážní obchodníci, kteří se celkem málo starali o vědeckou stránku objevu. Tehdy existovala Holandská společnost pro obchod s Východní Indií, která měla výhradní právo na všechen obchod provozovaný v Magalhäesově průlivu. A protože v té době nebyla známa žádná jiná západní cesta do Indie, společnost měla z této výsady lichvářské zisky. Několik obchodníků se pokusilo zlomit její monopol, a hledali proto jinou úžinu. O to usiloval i jistý Isaac Lemaire, chytrý a vzdělaný muž. Poskytl prostředky na výpravu, které velel jeho synovec Jacob Lemaire a výborný námořník Shouten, pocházející z Hoornu. Odvážní mořeplavci vypluli v červnu roku 1615, tedy téměř sto let po Magalhäesovi. Objevili Lemairovu úžinu mezi Ohňovou zemí a zemí Států a 12. února 1616 obepluli slavný mys Hoorn, který by, si byl mnohem spíše než jeho bratr, mys Dobré naděje, zasloužil název mys Bouří!“

„Ano, při tom bych určitě musel být!“ zvolal Robert.

„A byl bys pil z pramenů toho nejkrásnějšího vzrušení, milý chlapče,“ plamenně odvětil Paganel. „Existuje snad hlubší uspokojení a opravdovější radost než radost mořeplavce, který vyznačuje své objevy do lodní mapy? Vidí, jak se mu před zraky pozvolna rodí země, ostrovy a mysy, které se takřka vynořují z vln! Zprvu jsou koncové čáry nejasné, lomené a přerušované! Zde je osamělý mys, tam osamocená zátoka a ještě dál záliv opuštěný v prostoru. Pak se objevy doplňují, čáry se spojují, vytečkovaná místa ustupují pevným linkám; zátoky vykrajují vymezená pobřeží, mysy spočívají na pevných březích a posléze se na glóbu prostírá ve vší své krásе nový kontinent s jezery, veletoky a přítoky, s horami, údolími a planinami, s vesnicemi, městy a metropolemi! Ach přátelé, objevitel zemí je skutečný vynálezce! Zná vynálezcova vzrušení a

překvapení! Ale dnes už je tento důl takřka vyčerpán! Všechny kontinenty a nové světy byly už objeveny, poznány a prozkoumány, a tak my, poslední generace zeměpisné vědy, pomalu nemáme co dělat.“

„Máte, milý Paganele,“ odvětil Glenarvan.

„A co?“

„To, co právě děláme.“

Duncan mezitím ujížděl cestou Vespucciho a Magalhäese podivuhodnou rychlostí. 15. září překročil obratník Kozoroha a loď zamířila k proslavenému průlivu. Několikrát se objevilo nízké pobřeží patagonské, ale byla to jenom sotva zřetelná linka na obzoru. Leželo ve vzdálenosti dobrých deseti mil. Tak mohl Paganelovi jeho známý dalekohled poskytnout o těchto amerických březích jenom matnou představu.

25. září dorazil Duncan k Magalhäesovu průlivu. Bez otálení do něho vplul. Této cestě dávají parolodi plující do Tichého oceánu všeobecně přednost. Přesná délka průlivu je pouze tři sta sedmdesát šest mil. I pro lodi nejhlubšího ponoru jsou v něm vody všude dost hluboké. Dokonce u samého břehu se v něm dá výborně kotvit, všude lze doplnit zásobu pitné vody, v řekách je hojnost ryb, v lesích množství zvěře; v průlivu je na dvacet bezpečných a snadno přístupných přístavů a konečně tisíce útočišť, jaká nejsou v Lemairově úžině a ve strašných útesech mysu Hoorn, kde ustavičně běsní vichřice a bouře.

V prvních hodinách plavby, to jest do vzdálenosti šedesáti až osmdesáti mil, je pobřeží až k mysu Gregoryho nízké a písčité. Jacgues Paganel z něho nespouštěl oči a nechtěl přijít ani o jedinou podrobnost. Cesta měla trvat necelých třicet šest hodin a proměnlivé panorama obou břehů stálo skutečně za námahu, kterou učenec vynaložil, aby je mohl pozorovat v nádherné záři jižního slunce. Na severních březích se neukázal jediný člověk a po vyprahlých skalách Ohňové země se potulovalo jenom několik zbědovaných Fuegů*[21]. Paganela mrzelo, že nespatřil ani jediného domorodce, a k velké zábavě svých spolucestujících se proto neobyčejně zlobil.

„Patagonie bez Patagonců,“ říkal, „to není žádná Patagonie.“

„Jen trpělivost, vážený zeměpisče,“ odpovídal Glenarvan. „Patagonce ještě uvidíme.“

„Tomu moc nevěřím.“

„Vždyť přece nějací existují,“ řekla lady Helena.

„O tom silně pochybují, mylady, protože žádného nevidím.“

„Ale jméno Patagonců, které ve španělštině znamená velkonohý, nemohlo být přece dáno smyšleným bytostem.“

„Hm, na jméně tu nezáleží,“ odpověděl Paganel a tvrdošíjně trval na svém názoru, aby vyvolal diskusi. „A vždyť se vlastně ani neví, jak se doopravdy jmenují.“

„Prosím vás!“ zvolal Glenarvan. „Věděl jste to, majore?“

„Ne,“ odpověděl Mac Nabbs, „a nedal bych ani jedinou skotskou libru za to, abych se to dověděl.“

„A přesto se to dovíte,“ odtušil Paganel, „lhostejný pane majore! Magalhäes nazval domorodce těchto zemí Patagonci, ale Fuegové jim říkají Tiremeni, Chilané Caucalhuové, obyvatelé Carmen Tehuelčové, obyvatelé Araukánie Hauličové, Bougainville jim dává jméno Šauhové a Falkner Tehuelhetové! Oni sami sebe označují jménem Inakové! Jakpak se v tom má, prosím vás, někdo vyznat. A může vůbec národ s tolika jmény existovat?“

„To je přece argument!“ odpověděla lady Helena.

„Připusťme jej tedy,“ řekl Glenarvan. „Ale náš přítel Paganel jistě potvrdí, že o velikosti Patagonců máme jistotu, když už ji nemáme o jejich jméně.“

„Nikdy nic takového nepotvrdím,“ odvětil Paganel.

„Jsou velcí,“ řekl Glenarvan.

„To nevím.“

„Malí?“ otázala se lady Helena.

„Kdopak to může tvrdit?“

---

[21] *Fuegové – jeden z indiánských kmenů na Ohňové zemi*

„Nebo prostřední?“ řekl Mac Nabbs, aby všechny smířil.

„Ani to nevím.“

„To už je trochu silné,“ zvolal Glenarvan.

„Cestovatelé, kteří je viděli…“ odpověděl zeměpisec, „se naprosto neshodují, Magalhäes říká, že jim sahal hlavou sotva po pás!“

„Tak prosím!“

„Ovšem, jenže Drake tvrdí, že Angličané jsou větší než největší Patagonci!“

„No ovšem, Angličané, to je možné,“ odtušil opovržlivě major. „Ale co Skoti!“

„Cavendish prohlašuje, že jsou velcí a urostlí,“ pokračoval Paganel. „Hawkins z nich dělá obry. Lemaire a Shouten odhadují jejich výšku na jedenáct stop.“

„No tak, to jsou přece důvěryhodní lidé,“ řekl Glenarvan.

Obr. 13 – Nejednou zavadila konci svých ráhen o větve antarktických buků

„Jistě, právě tak jako Narborough a Falkner, kteří jim přisuzují střední postavu. Ovšem Byron, Giraudais, Bougainville, Wanis a Carteret tvrdí, že Patagonci jsou vysocí šest stop šest palců*[22], kdežto d‘Orbigny, který zná tyto končiny ze všech učenců nejlépe, o nich říká, že jejich průměrná výška je pět stop čtyři palce.“

[22] *Palec - 2,54 cm.*

„Co je však pravda," otázala se lady Helena, „když je zde tolik protichůdných tvrzení?"

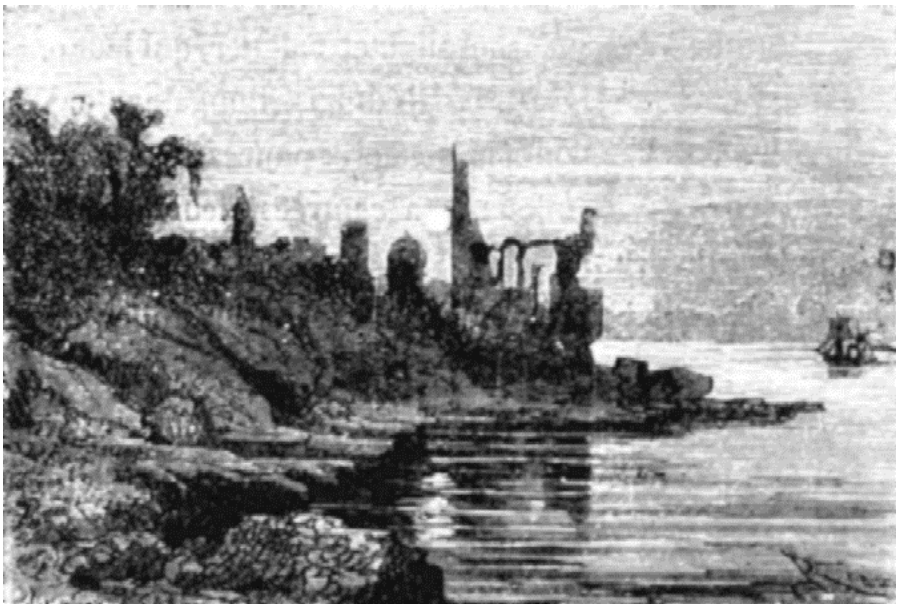
„Pravda, mylady," odpověděl Paganel, „je taková, že Patagonci mají krátké nohy a mohutný trup. Můžeme tedy žertovným způsobem formulovat svůj názor v tom smyslu, že Patagonci měří šest stop, když sedí, a jenom pět stop, když stojí."

„Výborně, můj milý vědče!" zvolal Glenarvan. „Na tom se shodneme!"

„Leda," pokračoval Paganel, „že by neexistovali, což by dotvrzovalo všechny názory. Ale nakonec bych chtěl, přátelé, pro útěchu dodat, že Magalhäesův průliv je nádherný i bez Patagonců."

V tom okamžiku objížděl Duncan Brunšvický poloostrov a po obou stranách měl nádhernou krajinu. Sedmdesát mil za mysem Gregoryho nechal po pravici trestaneckou osadu Punta Arenas. Mezi stromy se na okamžik vynořila chilská vlajka a kostelní věž. Průliv se nyní vinul mezi mohutnými žulovými masívy. Úpatí hor mizela uprostřed nesmírných lesů a jejich temena pokrytá věčným sněhem se ztrácela v oblacích. Na jihozápadě se zdvihala Tarnova hora do výše šesti tisíc pěti set stop. Blížila se noc a předcházel jí dlouhý soumrak. Světlo se pozvolna rozplývalo do jemných odstínů, nebe se pokrylo zářivými hvězdami a Jižní kříž ukazoval mořeplavcům cestu k jižnímu pólu. Uprostřed prozářené tmy, za svitu hvězd, které nahrazují majáky civilizovaných pobřeží, jachta odvážně pokračovala v plavbě a nespouštěla kotvu v žádné z těch přístupných zátok, jichž je při pobřeží hodně. Nejednou zavadila konci svých ráhen o větve antarktických buků, skloněných dolů nad vlny moře, a nejednou rozvířila svým šroubem vody velkých řek, probouzejíc v nich husy, kachny, bekasínky, čírky a všechno to opeřené obyvatelstvo bahnitých míst. Zanedlouho se objevily zříceniny a rozvaliny, jimž noc propůjčovala velkolepý vzhled: smutný pozůstatek opuštěné osady, jejíž jméno bude věčným výsměchem úrodnosti zdejších břehů i lesům bohatým na zvěř. Duncan plul kolem Port Faminu – „přístavu hladu".

Právě v tomto místě se usadil roku 1581 Španěl Sarmiento se čtyřmi sty vystěhovalci. Založili zde město San Felipe. Osada však za neobyčejně krutých mrazů takřka vymřela a ty, kdo přečkali zimu, pohubil hlad. Korzár Cavendish zde nalezl pak v roce 1587 posledního z těchto čtyř set nešťastníků. Umíral hlady na troskách dávného, šest set let starého města, které na šest let oživlo.

Obr. 14 – Zanedlouho se objevily zříceniny a rozvaliny

Duncan proplul kolem těch pustých břehů a za svítání si už razil cestu úzkými průlivy mezi bukovými, jasanovými a březovými lesy, z jejichž hlubin se vynořovaly zelené kopule, kužele porostlé statnými cesmínami*[23] i ostré špičáky, mezi nimiž se vysoko tyčil Bucklandův obelisk. Dále plul kolem zátoky San Nicolas, kterou Bougainville kdysi nazval Francouzská zátoka. V dáli si hrála hejna tuleňů a obrovských velryb, soudě aspoň podle gejzíru vody, viditelných na vzdálenost čtyř mil. Konečně obeplul Duncan mys Froward, na němž se dosud ježily poslední kry právě uplynulé zimy. Na druhé straně úžiny, na Ohňové zemi, zdvihala se do výše šesti tisíc stop

[23] *Cesmína - cizokrajná dřevinaFaktorie - obchodní stanice v zámoří.*

hora Sarmiento, obrovská kupa skal, oddělených mezi sebou pásy oblak a tvořících na nebi jakoby vzdušné souostroví. Mysem Froward ve skutečnosti končí americký kontinent, neboť mys Hoorn je vlastně jenom osamocená skála uprostřed moře, ležící na padesátém šestém stupni jižní šířky.

Za tímto místem se průliv zužuje mezi poloostrovem Brunšvickým a zemí Desolación, dlouhým ostrovem, který leží uprostřed tisíce ostrůvku jako nějaký obrovský kytovec vržený mezi oblázky. Jaký to rozdíl mezi tímto rozervaným jižním cípem Ameriky a mezi jasnými a čistými obrysy Afriky, Austrálie nebo Indie! Jaká neznámá katastrofa to rozdrobila zdejší obrovské předhoří, zařízнuté mezi oba oceány?

Po úrodných březích nyní následovala holá, divoce vyhlížející pobřeží, rozeklaná tisícerými úžlabinami spletitého labyrintu skal. Duncan neúchylně a bezpečně plul těmi roztodivnými zákruty a mísil chomáče svého dýmu s mlhou, jež se pak trhala o úskalí. Bez sebemenšího zpomalení minul několik španělských faktorií*[24], vybudovaných na zdejších pustých březích. U mysu Tamar se průliv rozšiřoval a jachta mohla obeplout strmé břehy Narboroughových ostrovů rychleji, držíc se blíže při jižním pobřeží. A šestatřicet hodin po vjezdu do průplavu se před jachtou objevily na nejzazším bodu země Desolación útesy mysu Pilares. Před přídí Duncana se nyní prostíralo širé, volné a třpytivé moře. Jacgues Paganel je pozdravil nadšeným zvoláním. Byl stejně vzrušen jako kdysi Fernando de Magalhäes, když jeho loď Trinidad nabrala do plachet svěží vítr Tichého oceánu.

[24] *Faktorie - obchodní stanice v zámoří.*

Kapitola 10 – Třicátá sedmá rovnoběžka

Za týden po obeplutí mysu Pilares vjížděl Duncan plnou parou do překrásné, dvanáct mil dlouhé a devět mil široké Talcahuanské zátoky. Počasí bylo nádherné. Od prosince až do března nebývá zde na nebi jediný obláček a podél břehů, chráněných andským pohořím, vane stálý jižní vítr. John Mangles plul podle rozkazu Edvarda Glenarvana těsně u ostrova Chiloé a jiných nesčetných úlomků amerického kontinentu. Nějaká troska, kus zlomeného ráhna nebo úlomek dřeva opracovaného lidskou rukou mohly přivést Duncana na stopu trosečníků. Nikdo však nic nespatřil a jachta pokračovala v cestě, až posléze, čtyřicet dní po vyplutí z mlhavých vod Clydské zátoky, zakotvila v talcahuanském přístavu.

Glenarvan dal okamžitě spustit na moře člun, a doprovázen Paganelem, přirazil k přístavní hrázi. Učený zeměpisec chtěl využít příležitosti a uplatnit své znalosti španělštiny, jíž se dosud tak svědomitě učil. Ale k svému velkému překvapení se nemohl s domorodci dorozumět.

„Nemám správný přízvuk," řekl.

„Pojďme na celnici," odtušil Glenarvan.

Tam mu bylo několika anglickými slovy a výmluvnými posuňky vysvětleno, že britský konzul sídlí v Concepciónu, hodinu jízdy odtud. Glenarvan si snadno opatřil dva rychlé koně a zanedlouho vjel s Paganelem do bran tohoto velkého města, které založil Valdivia, podnikavý a statečný druh bratří Pizarrů.

Jak mnoho ztratilo to město ze svého někdejšího lesku! Nejednou bylo vypleněno domorodci, roku 1819 zapáleno, pak pustošeno, zničeno, a tak nyní je se zdmi doposud zčernalými ohněm zastíněno Talcahuanem. Má sotva osm tisíc obyvatel. Pod jejich lenivýma nohama se změnily ulice v louky. Ustal zde všechen obchod, činnost i podnikání. Z každého balkónu zpívaly dnes mandolíny, za okenicemi lkaly milostné písně a Concepción, kdysi město mužů, stal se městečkem žen a dětí.

Glenarvan se pramálo zajímal o příčiny tohoto úpadku, přestože se ho Paganel snažil v tomto směru poučit, a neztráceje ani okamžik, odebral se ihned k J. R. Bentockovi, konzulovi britského Veličenstva. Konzul ho přijal velice zdvořile, a když se dověděl o osudu kapitána Granta, zavázal se, že opatří zprávy z celého přímoří.

Na otázku, zdali trojstěžník Britannia ztroskotal na třicáté sedmé rovnoběžce u chilského nebo araukánského pobřeží, dostali zápornou odpověď. Ani konzul, ani jeho kolegové z druhých zemí nevěděli o žádné podobné události. Glenarvan se však nevzdával. Vrátil se do Talcahuana, a nešetře námahy ani peněz, rozeslal po celém pobřeží zvědy. Všechno marné. Ani nejpečlivější pátrání u přímořského obyvatelstva nepřineslo kladné výsledky. Z toho vyplývalo, že Britannia nezanechala po svém ztroskotání žádnou stopu.

Glenarvan pověděl svým druhům o bezvýsledném pátrání. Mary Grantová ani její bratr nemohli zakrýt svou bolest. Bylo to šestého dne po příjezdu Duncana do Talcahuana. Cestující se shromáždili na zádi, své zástavbě. Lady Helena konejšila obě děti kapitána Granta – ovšem nikoliv slovy, neboť co by byla mohla říci? Jacques Paganel vzal znovu do ruky listiny a pozorně se do nich zahloubal, jako kdyby jim chtěl vyrvat nová tajemství. Přes hodinu je tak prohlížel, až ho posléze Glenarvan oslovil:

„Paganele, spoléhám na váš důvtip! Byl snad náš výklad těchto listin mylný? Je snad smysl těchto slov nesprávný?"

Paganel neodpovídal. Přemýšlel.

„Byly snad mylné naše domněnky o místě katastrofy?" pokračoval Glenarvan. „Nebije snad slovo Patagonie samo do očí i nejméně důvtipného člověka?"

Paganel stále mlčel.

„Cožpak nám nedává za pravdu slovo Indián?" řekl Glenarvan.

„Úplně," odpověděl Mac Nabbs.

„A není tedy jasné, že trosečníci se obávali, když psali tyto řádky, že padnou do zajetí Indiánů?"

„Okamžik, drahý mylorde," ozval se konečně Paganel, „jsou-li všechny ostatní vaše závěry správné, tenhle přinejmenším není oprávněný."

„Co tím chcete říci?" otázala se lady Helena a očí všech přítomných se upřely na zeměpisce.

„Chci tím říct," odpověděl Paganel a zdůrazňoval každé slovo, „že kapitán Grant je nyní v zajetí Indiánů, a dodal bych ještě, že listina o tom neponechává nejmenších pochybností."

„Vysvětlete to, prosím," řekla miss Grantová.

„Nic není snadnějšího, drahá Mary. Místo padnou do zajetí budeme v listině číst jsou v zajetí a všechno je okamžitě jasné."

„Ale to je vyloučeno!" odporoval Glenarvan.

„Vyloučeno! A proč, vážený příteli?" otázal se Paganel s úsměvem.

„Protože láhev mohla být vržena do moře jenom ve chvíli ztroskotání. Z toho důvodu se stupně šířky a délky týkají přímo místa neštěstí."

„Nic to nedokazuje," odvětil živě Paganel, „a já nechápu, proč by trosečníci odvlečeni Indiány do vnitrozemí nemohli dát zprávu o místě svého zajetí pomocí láhve."

„To je prosté, milý Paganele, protože když chceme hodit láhev do moře, musíme k tomu to moře mít."

„Anebo když ne moře," odtušil Paganel, „aspoň nějakou řeku, která se do něho vlévá!"

Tato nečekaná a přece správná odpověď byla přijata užaslým mlčením. Podle toho, jak se jeho posluchačům rozzářily oči, Paganel poznal, že všichni začínají znovu doufat. Lady Helena promluvila první.

„To je mi nápad!" zvolala.

„A docela šťastný," dodal prostoduše zeměpisec.

„Co tedy navrhujete?" otázal se Glenarvan.

„Navrhuji, abychom vyhledali místo, kde sedmatřicátá rovnoběžka vstupuje na americké pobřeží, a abychom ji sledovali bez sebemenší úchylky až do míst, kde se noří do Atlantského oceánu. Na její dráze snad nalezneme trosečníky Britannie."

"Trochu slabá naděje!" odvětil major.

„Ať je jakkoliv slabá," odpověděl Paganel, „my ji nesmíme zanedbat. Jestliže mám náhodou pravdu a láhev se dostala do moře po některé z řek tohoto kontinentu, pak zde musíme najít stopy zajatců. Pohleďte, přátelé, jen pohleďte na mapu, a nepochybně vás přesvědčím!"

Při těchto slovech rozložil Paganel na stole mapu Chile a argentinských provincií.

„Dívejte se," řekl, „a sledujte mě na cestě napříč americkým kontinentem. Projděme úzkým pásem chilského území. Překročme Andy. Sestupme dolů do pamp. Jsou v těchto krajích malé vodní toky? Jsou. Zde je Rio Negro, zde Rio Colorado, zde jsou jejich přítoky, protínané třicátým sedmým stupněm jižní šířky, a ty všechny mohly donést láhev k moři. A tam u nějakého kmene, v rukou nekočovných Indiánů, na břehu málo známých říček, uprostřed velehor, tam někde jsou možná ti, které jistě mohu nazývat našimi přáteli, a čekají na záchranu. Můžeme tedy zklamat jejich naděje? Nejste snad všichni pro to, abychom postupovali napříč těmito krajinami po neúchylné čáře, kterou teď vyznačuje na mapě můj prst. A kdybych se proti všemu očekávání mýlil, není nad naší povinností jít za třicátou sedmou rovnoběžkou až na její konec, a v případě nutnosti obejít po ní celou zeměkouli, abychom stůj co stůj našli trosečníky?"

Tato slova, pronesená s ušlechtilým zanícením, vyvolala mezi Paganelovými posluchači hluboký dojem. Všichni povstali a tiskli mu ruce.

„Ano, tam je tatínek!" zvolal Robert Grant, hltaje mapu očima.

„A když tam je," odpověděl Glenarvan, „tak ho nalezneme, hochu! Nic nemůže být jasnější než výklad našeho přítele Paganela a bezodkladně musíme vyrazit na cestu, kterou nám vytyčil. Buď je kapitán v rukou početného kmene, nebo je zajatcem kmene menšího. V tom případě ho osvobodíme sami. V případě prvém prozkoumáme situaci, vrátíme se na Duncana na východním pobřeží, odplujeme do Buenos Aires a tam si postaví major Mac Nabbs oddíl, který si bude vědět rady se všemi argentinskými Indiány."

„Výborně, výborně, mylorde," přisvědčoval John Mangles, „a já bych dodal, že v této cestě napříč americkým kontinentem není žádné nebezpečí."

„Žádné nebezpečí a žádné potíže," dodal Paganel. „Kolik lidí už ji vykonalo, a přitom neměli vždycky takové možnosti jako my, ani je nepovzbuzoval vznešený účel cesty. Což se už v roce 1782 nevydal jistý Basilio Villarmo z Carmen do Kordiller? A což v roce 1806, kdy se Chilan don Luiz de la Cruz, správce Concepciónské provincie, vydal na cestu podél naší sedmatřicáté rovnoběžky, překročil Andy a po čtyřicetidenní cestě dorazil do Buenos Aires? A což konečně plukovník Garcia, Alcide D'Orbigny a můj vážený kolega doktor Martin de Moussy, kteří prošli tyto země křížem krážem a vykonali pro vědu to, co my nyní vykonáme ve jménu lidskosti?"

„Pane Paganele, pane Paganele!" zvolala Mary Grantová, zajíkajíc se dojetím. „Jak my se vám kdy odvděčíme za obětavost, s níž se vystavujete tolikerým nebezpečím?"

„Nebezpečí!" zvolal Paganel. „Kdo zde mluví o nějakém nebezpečí?"

„Já ne!" odpověděl Robert Grant se zářícím zrakem a s odhodlaným výrazem.

„Nebezpečí!" pokračoval Paganel. „Cožpak něco takového existuje? A vůbec, oč tu vlastně jde? O cestu necelých tři sta padesát mil dlouhou, protože půjdeme přímočaře, a tato cesta bude probíhat na téže šířce, na níž leží na druhé polokouli Španělsko, Sicílie a Řecko, a v důsledku toho bude probíhat téměř v týchž podnebních podmínkách. Nehledě k tomu, že nebude trvat ani celý měsíc! To bude přece procházka!"

„Pane Paganele," otázala se nyní lady Helena, „vy se domníváte, že trosečníci jsou dosud naživu, i když padli do rukou Indiánů?"

„Ale samozřejmě, mylady! Indiáni přec nejsou lidojedi! Naprosto ne! Můj krajan pan Guinnard, s nímž jsem se seznámil v Zeměpisné společnosti, byl celé tři měsíce zajatcem Indiánů z pamp. Zkusil hodně, Indiáni s ním surově nakládali, ale všechny ty útrapy nakonec šťastně přečkal. Evropan je v těchto krajích užitečnou bytostí. Indiáni znají jeho cenu, a proto se o něho dobře starají."

„Nemůžeme tedy déle váhat," řekl Glenarvan, „musíme vyrazit, a to bezodkladně. Kudy povede naše trasa?"

„Půjdeme schůdnou a příjemnou cestou." odpověděl Paganel. „Zpočátku povede trochu do hor, potom po mírném východním svahu And a konečně rovnou, travnatou a písečnou plání, opravdovou zahradou."

„Podívejme se na mapu," řekl major.

„Zde je, milý Mac Nabbsi. Dojedeme na konec sedmatřicáté rovnoběžky na chilském pobřeží, mezi mysem Rumana a zátokou Carnero. Půjdeme hlavním městem Araukánie a překročíme Kordillery v průsmyku Antuco na severní straně stejnojmenné sopky. Pak sestoupíme po povlovných svazích hor, překročíme Neuquén, Rio Colorado, dorazíme do pamp, k Salinasu, k řece Guamini, do Sierry Tapalque. Tam se již táhnou hranice provincie Buenos Aires. Překročíme Sierru Tandil a budeme ve svém pátrání pokračovat až k mysu Medanos na atlantském pobřeží."

Paganel rozvíjel cestovní plán výpravy a ani se při tom nesnažil nahlížet do mapy, kterou měl rozloženou před očima. Nepotřeboval to. Prostudoval díla Frézierova, Molinova, Humboldtova, Miersova, d'Orbignyho a při své paměti se nemohl zmýlit. Když dokončil svůj zeměpisný výčet, dodal:

„Drazí přátelé, cesta je přímá. Vykonáme ji za třicet dní a dorazíme k východnímu pobřeží dříve než Duncan, jestliže jej nepříznivé větry jen trochu pozdrží."

„Duncan má tedy křižovat," tázal se John Mangles, „mezi mysem Corrientes a mysem svatého Antonína?"

„Zcela správně."

„A kolik lidí navrhujete vzít na tuto výpravu?" otázal lord Glenarvan.

„Co možná nejméně. Jde jenom o to, abychom poznali, v jaké situaci je kapitán Grant nachází, a nikoliv o to, abychom sváděli s Indiány boje. Myslím, že by měl jet lord Glenarvan, samozřejmě vůdce výpravy, dále major, který své místo jistě nikomu nepostoupí, Jacques Paganel, k vašim službám…"

„A já!" zvolal mladý Grant.

„Roberte! Roberte!" lekala se Mary.

„A proč ne?“ odpověděl Paganel. „Cestování mládež zoceluje. Tedy my čtyři a ještě tři námořníci z Duncana…“

„Jakže,“ obrátil se John Mangles na svého pána, „mylorde, vy mne nevezmete s sebou?“

„Drahý Johne,“ odpověděl Glenarvan, „necháváme na palubě své nejdražší, naše cestovatelky! Kdo by nad nimi mohl bdít lépe než věrný kapitán Duncana?“

„Nemůžeme tedy s vámi?“ řekla lady Helena a oči se jí zamžily stínem zármutku.

„Má drahá Heleno,“ odpověděl Glenarvan, „musíme cestu vykonat neobyčejně rychle. Budeme odloučeni jenom nakrátko a…“

„Ano, můj milý, rozumím,“ přivolovala lady Helena. „Jeďte sami a hlavně – šťastné pořízení!“

„Vždyť to není žádná cesta,“ řekl Paganel.

„A co je to tedy?“ otázala se lady Helena.

„Docela obyčejná projížďka. Jako počestní lidé se projedeme po zemi a přitom se budeme snažit vykonat co nejvíce dobra, toť vše. A naším heslem bude transire benafaciendo*[25].“

Těmito Paganelovými slovy skončila diskuse, pokud se ovšem může takto nazvat rozhovor, při němž jsou všichni zúčastnění téhož názoru. Přípravy započaly ještě téhož dne. Bylo rozhodnuto, že výprava zůstane v tajnosti, aby se Indiánům nedostalo výstrahy.

Odjezd byl stanoven na 14. října. Když měli být určeni námořníci, kteří by výpravu doprovázeli, nabízeli se ochotně všichni a Glenarvan byl na rozpacích, koho zvolit. Protože se nechtěl nikoho z těch dobrých lidí dotknout, dal losovat. Štěstí přálo zástupci kapitána Austinovi, statnému Wilsonovi a Mulradymu, který by se byl mohl v boxu postavit samotnému Tomu Sayersovi*[26].

Glenarvan se připravoval na cestu velmi energicky. Chtěl být do stanoveného dne se vším hotov, což se mu také podařilo. John Mangles se mezitím zásobil uhlím, aby mohl okamžitě vyplout na moře. Chtěl být na argentinském pobřeží dříve než cestovatelé. A tak se mezi Glenarvanem a mladým kapitánem rozvinulo soutěžení, které bylo všem prospěšné.

A 14. října byli všichni ve stanovenou hodinu připraveni. Těsně před odjezdem se cestující z jachty shromáždili v jídelně. Duncan byl připraven k odjezdu a křídla jeho šroubu již čeřila průzračné vody Talcahuana. Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert Grant, Tom Austin, Wilson a Mulrady, vyzbrojeni karabinami a Coltovými revolvery, se chystali opustit palubu. Vůdcové s mezky je už očekávali na konci mola.

„Nejvyšší čas,“ řekl konečně lord Edvard.

„Šťastnou cestu, můj milý!“ odpověděla lady Helena, přemáhajíc své pohnutí.

Lord Glenarvan ji přitiskl k srdci, zatímco Robert se vrhl kolem krku Mary Grantové.

„A nyní, drazí přátelé,“ řekl Jacques Paganel, „poslední stisk ruky, abychom jej cítili až do shledání na atlantském pobřeží!“

To bylo trochu silné přání. Avšak v nejednom případě se přání váženého učence stalo takřka skutkem.

Všichni vystoupili opět na palubu a sedm cestovatelů opustilo Duncana. Za okamžik byli už na nábřeží, k němuž se manévrující jachta přiblížila až na několik desítek metrů.

Lady Helena naposledy zavolala ze zadní paluby:

„Šťastnou cestu, přátelé, a mnoho zdaru!“

Štěstí ať nás cestou provází,“ odvětil Paganel, „a o zdar výpravy už se postaráme sami.“

„Vpřed!“ zvolal John Mangles do strojovny.

„Vzhůru!“ odpověděl lord Glenarvan.

A v téže chvíli, kdy cestovatelé popustili koním otěže a vyrazili po pobřežní cestě, Duncan, hnaný silou lodního šroubu, plnou parou vyplouval na širý oceán.

---

[25] *Transire benafaciendo (lat.) – jíti světem a konati dobro.*

[26] *Tom Sayers – slavný londýnský boxer.*

Kapitola 11 – Cesta přes Chile

Skupinu domorodců, kterou Glenarvan najal, tvořili tři muži a jedno dítě. Mezkař byl Angličan žijící v kraji už dvacet let. Pronajímal mezky cestujícím a dělal jim průvodce při různých cestách přes Kordillery. Pak je odevzdával do rukou některého „baqueana“, argentinského průvodce, který znal cesty v argentinských pampách. Angličan nezapomněl ve společnosti mezků a Indiánů svůj mateřský jazyk, a tak se mohl s našimi cestovateli bavit. Snadno mu vysvětlili svá přání a rozkazy a Glenarvan toho plně využíval, poněvadž Jacques Paganel se stále ještě nemohl se svou španělštinou dorozumět.

obr. 15 – Cestovatele vezlo sedm mezků

Mezkaři neboli „catapazovi“, jak se mu říká v Chile, pomáhali dva domorodí peóni, pastevci, kteří si přivydělávají jako průvodci mezků, a dvanáctiletý hoch. Peóni dohlíželi na mezky nesoucí zavazadla výpravy, a dítě vedlo klisničku „madrinu“, která, ověšena zvonečky a rolničkami, šla vpředu a vedla za sebou všech deset mezků. Cestovatele vezlo sedm mezků, catapaza osmý a zbývající dva mezci nesli potraviny a několik stůčků látek, jimiž hodlala výprava získat přízeň náčelníků z nížin. Peóni šli podle svého zvyku pěšky. Pokud jde tedy o bezpečnost a rychlost, mohla cesta napříč Amerikou proběhnout za nejlepších podmínek.

Přechod andského pohoří není obyčejná cesta. Nelze se na ni vydat bez silných mezků. Nejlepší bývají z argentinských chovů. Tato nádherná zvířata zde dosahují statnějšího vzrůstu než původní plemeno. Jsou málo náročná na potravu. Napájejí se jenom jednou za den, za osm hodin ujdou pohodlně deset mil a bez obtíží unesou náklad čtrnácti arrobů*[27].

Na cestě od oceánu k oceánu nejsou žádné hostince. Jí se sušené maso, rýže kořeněná paprikou a zvěřina, kterou si cestující uloví. Pije se voda z horských bystřin nebo z potůčků v pláních a její chuť se zostřuje několika kapkami rumu, který si zde každý veze ve volském rohu zvaném „chiffle“. Jinak je nutno vystříhat se přílišného požívání alkoholu, poněvadž lidský nervový systém je v těchto krajinách nadmíru podrážděný. Veškeré spací záležitosti tvoří zvláštní sedlo zvané „recado“. Domorodci je zhotovují z „pelionů“, ovčích koží, které jsou vydělané jen na jedné straně. Na druhé se nechává vlna nedotčená a kůže se pak spojují dohromady širokými, bohatě vyšívanými popruhy. Když se cestující zabalí do těchto teplých přikrývek, může bezpečně přečkat nejvlhčí noc a spokojeně spát.

Protože byl Glenarvan zkušený cestovatel a dovedl se přizpůsobit mravům rozličných zemí, opatřil pro sebe a pro své přátelé chilský kroj. Paganel a Robert, dvě děti – jedno velké a jedno malé

[27] *Arroba je místní jednotka váhy a rovná se 11,5 kg.*

– nevěděli samou radostí, co počít, když si přes hlavu navlekli chilské národní pončo, velkou vlněnou pokrývku s otvorem uprostřed, a když si obuli boty zhotovené z kůže ze zadních nohou mladého koně.

A jak bohatě byli vystrojeni mezci! Měli ozdobná udidla, dlouhé otěže z pletených řemínků, jichž se užívalo zároveň jako biče, ohlávku zdobenou kovovými ornamenty a „alforchy“, oboustranné pytle křiklavých barev, v nichž byla denní dávka potravin.

Paganel, roztržitý jako vždy, málem stržil při nasedání od svého znamenitého zvířete tři nebo čtyři kopance. Jakmile se však dostal do sedla – nepostradatelný dalekohled měl samozřejmě zavěšený po boku –, jakmile měl jednou obě nohy ve třmenech, svěřil se bystrosti výtečného zvířete a nemohl si na ně nikterak naříkat. Mladý Robert projevoval od samého počátku pozoruhodné jezdecké vlohy.

Vyrazili na cestu. Počasí bylo krásné, nebe dokonale průzračné a vzduch, třebaže slunce notně pálilo, byl dostatečně ochlazován přímořským větrem. Skupinka našich cestovatelů rychle postupovala podél zakřiveného pobřeží Talcahuanské zátoky, neboť chtěla o třicet mil jižněji dosáhnout třicáté sedmé rovnoběžky. Prvého dne ujížděli mezi rákosím vyschlých bažin co nejrychleji, ale mluvili jen málo.

Ve všech zanechalo loučení hluboký dojem. Na obzoru bylo vidět kouř mizejícího Duncana. Všichni kromě Paganela mlčeli; pilný zeměpisec si kladl ve španělštině otázky a sám si v tomto jazyku také odpovídal.

Catapaz byl mimoto člověk dosti zamlklý a ke svému povolání ani nepotřeboval být příliš hovorný. I na své peóny promluvil jen zřídka. Byli to lidé zkušení a velmi dobře rozuměli svým povinnostem. Jakmile se některý mezek zastavil, pobízeli jej hrdelním výkřikem, a pokud nestačil výkřik, zlomil mezkovu tvrdošíjnost kámen vržený jistou rukou. Když se uvolnil popruh nebo povolila uzda, sundal si peón své pončo, zakryl jím mezkovi hlavu, a když byla závada odstraněna, pokračovalo zvíře ihned v cestě.

Mezkaři mají ve zvyku vycházet v osm hodin, po snídani, a jdou potom bez zastávky až do chvíle odpočinku, do čtyř hodin odpoledne. Glenarvan se podřídil jejich zvyku. A právě když catapaz dal znamení k zastávce, přibyli cestovatelé do města Arauka. Leží na jižním cípu zátoky, takže se výprava po celou cestu nevzdálila od zpěněného břehu oceánu. Byli by tedy museli pochodovat ještě dvacet mil na západ, až k zátoce Carnero, aby se dostali na konec třicáté sedmé rovnoběžky. Avšak Glenarvanovi zvědové už prohledali tuto část území a nikde nenalezli žádnou stopu po trosečnících. Nové pátrání bylo tedy zbytečné, a tak se cestovatelé rozhodli, že město Arauco se stane východiskem cesty. Odtud povede cesta na východ přímo, bez nejmenších úchylek.

Obr. 16 – Mezkaři mají ve zvyku vycházet v osm hodin, po snídani.

Skupinka vstoupila do města, aby tam strávila noc. Utábořila se na dvoře hostince, jehož zařízení bylo velmi skrovné.

Arauco je hlavním městem Araukánie, státu dlouhého šest set a širokého sto dvacet kilometrů a obývaného Moluči, prvorozenými syny chilského národa. Je to hrdý a silný lid, který se jediný na území obou Amerik nikdy nesklonil pod cizím panstvím. I když Arauco kdysi patřilo Španělům, jeho obyvatelé se nepodrobili; vzdorovali tak, jako i dnes vzdorují uchvatitelským pokusům Chile, a jejich nezávislý prapor – bílá hvězda na blankytném poli – dodnes vlaje na vrcholu opevněného pahorku, jenž chrání město.

Zatímco se připravovala večeře, procházeli se Glenarvan, Paganel a catapaz mezi doškovými domky. Kromě kostela a zbytků františkánského kláštera není v Arauku nic zajímavého. Glenarvan se pokusil získat nějaké zprávy, avšak bezúspěšně. Paganel byl zoufalý, že se nemůže dorozumět s obyvateli; poněvadž ti však mluví araukánštinou, prajazykem, kterým se zde mluví až k Magalhäesově úžině, byla Paganelovi jeho španělština platná asi tolik jako hebrejština. Místo sluchu zaměstnával oči a s opravdovou rozkoší vědce pozoroval různé typy molučské rasy, které tady potkával. Muži byli vzrostlé postavy, tvář měli lhostejnou, pleť bronzovou, brady bezvousé, oko nedůvěřivé a hlavy široké s dlouhými černými vlasy. Jak se zdálo, oddávali se zahálce, což je konečně příznačné pro válečníky, neboť ti v dobách míru nemají co dělat. Jejich zubožené a neúnavné ženy vykonávaly všechny namáhavé domácí práce, ošetřovaly koně, čistily zbraně, obdělávaly pole a lovily pro své velitele, a při tom si našly ještě čas na výrobu tyrkysově modrých ponč, která vyžadují dva roky práce a jejichž nejnižší cena je sto dolarů.

Zkrátka Molučové jsou málo zajímavý lid s dosti divokými obyčeji. Mají takřka všechny lidské nectnosti, proti nimž stojí jediná ctnost, jejich láska ke svobodě.

„Opravdoví Sparťané," říkal Paganel, když po procházce usedal k večeři.

Vážený učenec přeháněl a jeho přátelé mu již vůbec nerozuměli, když prohlásil, že jeho srdce Francouze vzrušeně tlouklo při prohlídce města Arauka. Na majorovu otázku, odkud pramení jeho nepochopitelné „vzrušení", odpověděl, že to je zcela přirozené: vždyť na araukánském trůně kdysi seděl jeden jeho krajan. Major ho požádal, aby jim laskavě prozradil jméno tohoto panovníka, a Jacques Paganel hrdě jmenoval počestného pana de Tonneins, bývalého advokáta z Périgueux, znamenitého muže s mohutným plnovousem, který zažil to, co svržení králové rádi nazývají „nevděkem svých poddaných". Když se major při pomyšlení na bývalého advokáta, který byl zbaven trůnu, neznatelně pousmál, odpověděl mu Paganel velice vážně, že je možná snazší pro advokáta dělat dobrého krále než pro krále dělat dobrého advokáta. Všichni se dali Paganelově poznámce do smíchu a několika kapkami „chichy", kořalky z vykvašené kukuřice, připili na zdraví araukánského exkrále Aurelia Antonína I. Za několik minut pak již cestovatelé, zabaleni do svých pouč, spali hlubokým spánkem.

Příštího dne v osm hodin se skupinka s madrinou vpředu a s peóny vzadu vydala na východ: nastoupila cestu po třicáté sedmé rovnoběžce. Projížděla teď úrodným araukánským územím, bohatým na vinice a stáda. Pozvolna však nastupovala samota. Jen tu a tam byla po několika mílích nějaká chýše „rastreadorů", indiánských krotitelů koní, proslavených po celé Americe. Občas uviděli na cestě opuštěnou poštovní stanici, v níž nacházel útulek domorodec bloudící planinami. Dvě řeky, Rio de Raque a Rio de Tubal, přetínaly toho dne cestu výpravy. Ale catapaz vždy našel brod, aby mohli přejít na druhý břeh. Na obzoru se prostíralo andské pohoří, jehož hřbety a stále četnější hroty se k severu zvyšovaly. Byly to jen spodní obratle obrovské páteře, na níž spočívá kostra Nového světa.

Ve čtyři hodiny odpoledne se výprava po pětatřiceti mílové cestě zastavila pod širým nebem ve vysokém myrtovém hájku. Sundali mezkům uzdy a zvířata se mohla jít volně napást husté trávy v prérii. Z alforch si cestovatelé vyndali maso a rýži. Peliony rozprostřené po zemi sloužily za pokrývky i podušky a každému poskytlo to nouzové lože osvěžující odpočinek; peóni a catapaz drželi střídavě stráž.

Obr. 17 – Ale catapaz vždy našel brod, aby mohli přejít na druhý břeh.

Protože počasí bylo tak příznivé, protože všichni cestující, nevyjímaje Roberta, byli naprosto zdrávi a konečně protože tato výprava začínala za tak šťastných okolností, museli toho využít – jako hráč, kterému „padá karta“. Takový názor sdíleli všichni. Příštího dne jeli rychle, bez nehody překročili peřeje řeky Bell a večer, když se utábořili na březích Rio Biobia, jež tvoří hranici mezi španělským Chile a Chile nezávislým, mohl Glenarvan zapsat k dobru své výpravy dalších třicet pět mil. Krajina se nezměnila. Stále táž hojnost a přemíra bohatství amarylek, keřovitých fialek fuchsií, durmanů a zlatokvětých kaktusů. V houští se krčila nejrozmanitější zvěř, mezi jiným i ocelot. Jenom volavka, sova pustovka, kvíčaly a potápky zde zastupovaly opeřené živočichy, prchající před drápy sokolů. Domorodců potkávali cestující málo. Jen tu a tam se jako stín mihl nějaký „guasso“, zbídačelý potomek Indiánů a Španělů, ujíždějící na koni zkrvaveném ostruhou, kterou má guasso na bosé noze. Cestovatelé nenašli po celou dobu nikoho, s kým by mohli promluvit, a byli tak úplně beze zpráv. Ale Glenarvanovi to nevadilo. Říkal si, že kapitán Grant, zajatý Indiány, byl jistě odvlečen přes andské pohoří. Pátrání mohlo tedy být úspěšné až v pampách, a nikoliv na této straně. Bylo jen třeba zachovat trpělivost a rychle, bez ustání postupovat vpřed.

Sedmnáctého vyrazili v obvyklou hodinu a v obvyklém pořádku. Robert však nejednou své místo opustil, protože se nechával strhnout horlivostí a k velké mrzutosti svého mezka chtěl předjíždět madrinu. Jenom přísné Glenarvanovo napomenutí udržovalo chlapce v řadě.

Krajina byla teď stále nerovnější. Mírné stoupání půdy svědčilo o blízkosti hor. Říčky se množily a s šuměním se vinuly mezi svahy. Paganel často nahlížel do map. Když tam některý vodní tok nebyl, a to se stávalo často, jeho zeměpisecká krev vzkypěla a on se rozčiloval tím nejroztomilejším způsobem, jaký si lze představit.

„Bezejmenný potok," říkával, „je jako člověk bez domovské příslušnosti! Z hlediska geografických zákonů neexistuje."

A proto se nerozpakoval a křtil tyto bezejmenné říčky. Zaznamenával je do mapy a obdařoval je nejzvučnějšími španělskými jmény.

„Jaký to jazyk!" říkal. „Jaký to bohatý a libozvučný jazyk! Zvučí kovem a jsem přesvědčen, že se skládá ze sedmdesáti osmi dílů mědi a dvaceti dvou dílů cínu jako nejlepší zvonovina!"

„A činíte v něm aspoň pokroky?" otázal se Glenarvan.

„Ovšemže, mylorde! Jen kdyby nebylo toho přízvuku! Bohužel ten přízvuk!"

Prozatím si Paganel celou cestu neúnavně lámal jazyk a zvykal si na obtížnou výslovnost, nezanedbávaje přitom ovšem ani geografická pozorování. Zeměpisu rozuměl opravdu obdivuhodně a těžko bys hledal většího odborníka. Když se Glenarvan tázal catapaza na nějakou místní zvláštnost, byl jeho učený druh vždycky pohotovější a odpovídal dříve než průvodce. Catapaz se na něho jen užasle díval.

Téhož dne narazili kolem desáté hodiny na silnici, jež přetínala dráhu jejich cesty. Glenarvan se přirozeně tázal, jaká je to cesta, a stejně přirozeně mu dal odpověď zase Jacques Paganel.

„To je cesta z Yumbelu do Los Angeles."

Glenarvan se podíval na catapaza.

„Správně," odpověděl průvodce.

Pak se obrátil na zeměpisce:

„Vy jste tedy zdejší končiny už procestoval?"

„Samozřejmě!" odpověděl Paganel vážně.

„Na mezku?"

„Ne, v křesle."

Catapaz nepochopil; pokrčil rameny a vrátil se do čela oddílu.

V pět hodin večer se catapaz zastavil v nehluboké kotlině několik mil nad městečkem Loja. Té noci tábořili cestovatelé na úpatí prvních stupňů kordillerských velehor.

Kapitola 12 – Dvanáct tisíc stop nad zemí

Cesta přes Chile probíhala dosud bez vážnějších nehod. Ale teď se najednou objevily nesnáze a nebezpečí, která s sebou nese cestování v horách. Boj s přirozenými překážkami teprve začínal…

Před dalším pochodem bylo nutno rozhodnou důležitou otázku. Šlo o to, jak překročit andské pohoří a nevzdálit se od stanovené dráhy. Catapaz byl dotázán na radu.

„V této části Kordiller," odpověděl, „znám jenom dva schůdné přechody."

„Jistě průsmyk Arica," řekl Paganel, „který objevil Mendoza?"

„Ovšem."

„A průsmyk Villarrica, který leží na jih odtud?"

„Ano."

„Nuže, příteli, tyto dva průsmyky mají jenom jedinou vadu, že nás totiž odvádějí příliš daleko na sever nebo na jih."

„A vy byste nám mohl navrhnout jiný přechod?" otázal se major.

„Ovšemže," odpověděl Paganel, „průsmyk Antuco, který leží na sopečnatém svahu na třicátém sedmém stupni třiceti minutách, tedy jenom půl stupně od naší cesty. Leží ve výši pouhého tisíce sáhů a byl objeven Zamudiem de Cruz."

„Budiž," řekl Glenarvan, „ale znáte ten průsmyk, catapazi?"

„Znám, mylorde, už jsem tudy Andy přecházel, ale nenavrhl jsem ho, protože je to spíše dobytčí cesta, které používají indiánští pastevci z východních svahů."

„Nuže, příteli," odpověděl Glenarvan, „tam, kde projdou pehuenčská stáda klisen, ovcí a skotu, dokážeme projít i my. A protože tak se neodchýlíme od své dráhy, vzhůru do průsmyku Antuco!"

Ihned bylo dáno znamení k odjezdu a výprava zmizela v údolí Lejas mezi obrovskými krasovými masívy. Cestovatelé a jejich průvodci stoupali po sotva znatelném svahu. Kolem jedenácté hodiny museli obejít jezírko, které bylo přirozenou nádrží a malebným dostaveníčkem všech okolních říček; se zurčením se sem sbíhaly a znehybněly tu v průzračné kráse. Nad jezerem se prostíraly rozsáhlé „llanos", horské travnaté pláně, kde se popásala indiánská stáda. Potom dorazili cestující k bažině, která se táhla na jih i na sever, a že se z ní dostali za to mohli děkovat jen instinktu svých mezků. V jednu hodinu se před nimi vynořila špičatá skála, jejíž vrchol věnčily pobořené bašty ballenarské pevnosti. Minuli ji. Svahy byly už příkřejší, kamenitější a pod kopyty mezků se s rachotem valily dolů kaskády uvolněných kaménků. Kolem třetí hodiny se objevila další malebná zřícenina pevnosti zničené za povstání roku 1770.

„Hory zřejmě neoddělují lidi dostatečně," řekl Paganel, „musí se ještě opevňovat."

Od té chvíle byla už cesta neschůdná, a dokonce nebezpečná, úhel svahu se stále víc rozvíral, stezky byly čím dál užší, děsivé propasti zely cestujícím pod nohama. Mezci postupovali opatrně a se skloněnými hlavami očichávali cestu. Oddíl jel v řadě. Občas zmizela madrina v prudkém záhybu z dohledu a malá karavana se pak řídila jenom vzdáleným zvukem zvonku. A rozmarné zákruty stezky nejednou rozložily kolonu do dvou rovnoběžných řad, takže catapaz mohl mluvit s peóny, ale mezi nimi zda nepřekročitelná propast dvě stě sáhů*[28] hluboké a sotva dva sáhy široké rozsedliny.

Travnatý porost zde zatím ještě vzdoroval vpádu kamení, ale bylo již znát, že říše nerostná se vrhla do boje s říší rostlinnou. Blízkost sopky Antuco prozrazovaly lávové proudy, šedavě zbarvené a zježené žlutými jehlicovými krystaly. Balvany, nakupené na sobě a hrozící sesutím, držely pohromadě proti všem zákonům rovnováhy. Kataklyzmata*[29] jistě snadno měnila jejich vzhled a při pohledu na tyto vratké špičáky, nepevné kužele a labilní homole bylo zřejmé, že zdejší hornatá krajina nenabyla ještě definitivní tvářnosti.

Za takových okolností bylo těžké rozeznávat cestu. Téměř neustávající pohyb andského horstva často mění zdejší cesty a orientační body nebývají vždy na svých místech. Proto byl i catapaz

---

[28] *sáh - 1,9 m..*

[29] *Kataklyzma – velká změna v zemském povrchu, způsobená zemětřesením, sopečnou činností apod.*

nejednou na rozpacích. Zastavoval se, rozhlížel se kolem sebe, zkoumal podobu skal a hledal stopu po Indiánech. Podle ničeho se však nemohl orientovat.

Obr. 18 – Od té chvíle byla už cesta neschůdná, a dokonce nebezpečná

Glenarvan sledoval svého průvodce krok za krokem. Chápal a viděl jeho nesnáze, stupňované neschůdností cesty. Neodvažoval se ho otázat a myslel si, možná ne bezdůvodně, že někteří mezkaři mají podobný instinkt jako mezci a že je nejlépe na něj spoléhat.

Ještě hodinu bloudil catapaz takřka nazdařbůh, ale přitom stoupal stále do vyšších horských pásem. Posléze byl nucen zůstat stát. Oddíl byl v nevelkém údolí, v jedné z těch úzkých kotlin, jimž Indiáni říkají „guebradas“. Zašpičatělá porfyrová stěna uzavírala její východ. Když catapaz marně hledal další cestu, seskočil s mezka, zkřížil si paže na prsou a čekal. Glenarvan šel k němu.

„Zabloudil jste?“ otázal se.

„Ne, mylorde,“ odvětil catapaz.

„Nejsme snad v průsmyku Antuco?“

„Jsme.“

„Nemýlíte se?“

„Nemýlím. Zde jsou zbytky indiánského ohniště a tady stopy po stádu klisen a ovcí.“

„Této cesty se tedy užívá!“

„Ano, ale už se jí užívat nebude. Od posledního zemětřesení je neschůdná…“

„Pro mezky,“ odtušil major, „ale ne pro lidi.“

„To je prosím vaše věc,“ odpověděl catapaz, „udělal jsem co jsem mohl. Moji mezkové a já jsme ochotni se vrátit, budete-li si přát, a najít jiný přechod.“

„A to by bylo zdržení…?“

„Nejméně třídenní.“

Glenarvan catapaza mlčky poslouchal. Povinnost jejich průvodce tím zřejmě končila. Mezci nemohli jít dále. Ale když byl učiněn návrh, aby se výprava vrátila, obrátil se Glenarvan ke svým druhům a otázal se jich:

„Jste ochotni projít přese všechno tudy?“

„Půjdeme za vámi,“ odpověděl Tom Austin.

„A třebas i před vámi,“ dodal Paganel. „Oč tu celkem jde? O přechod přes horský řetěz, jehož protilehlé svahy jsou nesrovnatelně schůdnější! Potom už najdeme argentinské baqueany, kteří nás převedou přes pampy, i rychlé koně zvyklé uhánět po rovinách. Proto neotálejme a vzhůru!“

„Vzhůru!“ zvolali Glenarvanovi druhové.

„Nedoprovodíte nás?“ otázal se Glenarvan catapaza.

„Já dělám průvodce jenom s mezky,“ odpověděl mezkař.

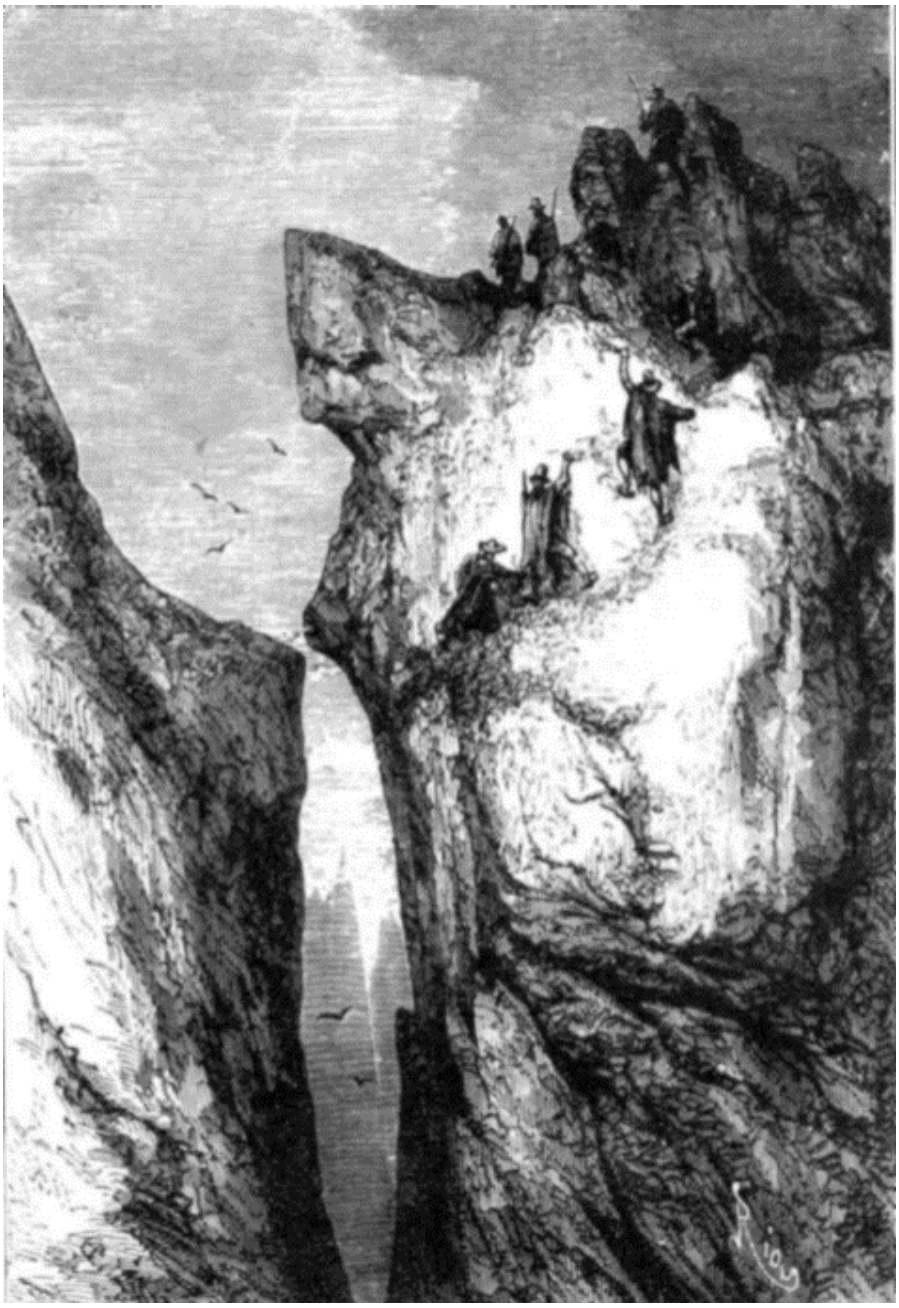
„Jak je libo.“

„Obejdeme se bez něho,“ řekl Paganel. „Za touto stěnou zase nalezneme antucké stezky a já vás svedu dolů tak bezpečně jako nejlepší horský vůdce.“

Glenarvan zaplatil catapazovi a propustil ho i s peóny a mezky. Zbraně, nářadí a část potravin rozdělil mezi sedm cestovatelů. Jednomyslně bylo rozhodnuto, že výstup bude zahájen okamžitě a že v případě potřeby se bude pokračovat v cestě i do noci. Po levém svahu se vinula strmá stezka, po níž by mezci neprošli. Potíže byly veliké, ale po dvou hodinách namáhavého bloudění dorazil Glenarvan se svými druhy do průsmyku Antuco.

Nyní byli tedy ve vlastním andském pásmu, nepříliš vzdáleném od nejvyššího hřebenu Kordiller, ale po schůdné stezce, po hledaném průsmyku nebylo ani stopy. Celý kraj se při posledním zemětřesení změnil, a proto bylo nutno stoupat stále výš a výš na hřebeny pohoří. Paganel byl značně zklamán, že nenašel volnou cestu, a obával se, že bude krajně namáhavé vystoupit až na vrcholy And, jejichž průměrná výška se pohybuje mezi jedenácti tisíci a dvanácti tisíci šesti sty stop. Naštěstí bylo počasí klidné, nebe jasné a doba příhodná, ale v zimě, od května do října, by byl podobný výstup nemožný. Cestovatelé rychle podléhají krutým mrazům a ti, kteří odolají zimě, padnou za oběť zdejším prudkým bouřím, zvaným „temporales“.

Výstup pokračoval celou noc. Vytahovali se za ruce na téměř nepřístupné plošiny, přeskakovali široké a hluboké průrvy, řetězem rukou si nahrazovali provazy a ramena druhů sloužila za stupně. Naši neohrožení hrdinové se podobali skupině klaunů, kteří nasazují život při nejnemožnějších kouscích na visutých hrazdách. Zejména Mulradyho síla a Austinova mrštnost se zde uplatňovaly při tisícerých příležitostech. Oba dva dobří Skotové pomáhali všude. Mnohdy by byl oddíl bez jejich obětavosti a statečnosti neprošel. Glenarvan nespouštěl oči z mladého Roberta, kterého jeho věk a živost strhávaly k nerozvážnostem. Paganel postupoval přímo s bojovným zápalem. Naproti tomu major se omezoval jenom na zcela nejnutnější a nejnepatrnější pohyby. Uvědomoval si vůbec, že stoupá už několik hodin? Není to jisté. Snad si myslil, že sestupuje.

obr. 19 – V pět hodin ráno dosáhli cestovatelé výšky 7000 stop.

V pět hodin ráno dosáhli cestovatelé výšky sedmi tisíc pěti set stop, což zjistili pomocí tlakoměru. Byli teď na předposledním pásmu hor, na nejzazší hranici oblasti stromů. Viděli různou zvěř, která by lovce rozradostnila nebo obšťastnila. A ta čiperná zvířátka to dobře věděla, protože před lidmi už zdaleka prchala. Žila zde lama, vzácné horské zvíře, které nahrazuje skopce, skot i koně a žije ve výškách, kde nemůže žít mezek. Byla tu činčila, malý, hezký a bázlivý hlodavec s hustou srstí, který tvoří přechod mezi zajícem a tarbíkem. Jeho zadní tlapky připomínají klokana. Pohled na toto zvíře pobíhající v korunách stromů je vskutku roztomilý.

„Pták to ještě není," říkal Paganel, „ale čtvernožec už také ne."

To však nebyli poslední obyvatelé hor. Ve výšce devíti tisíc stop, na hranici věčného sněhu, žili ještě ve stádech nepředstavitelně krásní přežvýkavci, alpaky s dlouhou hedvábnou srstí, a dále jakési bezrohé, půvabné a hrdé kozy s jemnou vlnou, které přírodopisci nazývají vikuně. Ale nebylo možné se k nim přiblížit; sotva se ukázaly. Vikuně přímo střelhbitě prchaly a nehlučně klouzaly po běloskvoucím sněhovém koberci.

Nyní se tvářnost krajiny změnila. Kol dokola strměly veliké, jiskřící a místy modravé masívy ledu, obrážející první jitřní paprsky. Výstup byl teď velmi nebezpečný. Odvažovali se postupovat vpřed jen krok za krokem, stále pátrajíce po trhlinách. Oddíl musel před každým krokem pečlivě

prozkoumávat půdu. Wilson šel v čele řady a nohou zkoušel pevnost ledovců. Jeho druhové stoupali do jeho stop a zachovávali mlčení, protože sebemenší hluk mohl zvířit vzduchové vrstvy a způsobit pád sněhových lavin, které hrozivě visely nad jejich hlavami.

Dospěli tak až k pásmu kleče, která o dvě stě padesát sáhů výše ustoupila travinám a kaktusům. Ve výši jedenácti tisíc stop zmizely z neúrodné půdy i tyto rostliny a po rostlinstvu nezůstalo ani památky. Poutníci se zastavili jenom jednou, v osm hodin, aby se rychle nasnídali a obnovili tak své síly, a s nadlidskou odvahou se pak vydali na další výstup, překonávajíce stále větší nebezpečí. Obkročmo se museli sunout po špičatých hřebenech nad propastmi, kam se ani neodvažovali pohlédnout. Na mnoha místech ukazovaly cestu dřevěné kříže, vyznačující místa nesčetných neštěstí. Kolem druhé hodiny se před nimi rozprostřela mezi rozervanými hroty obrovská plošina, náhorní poušť bez nejmenší stopy po vegetaci. Vzduch byl suchý, nebe ostře modré. V této výši vůbec neprší, páry se zde srážejí v sníh a kroupy. Porfyrové nebo čedičové hroty prorážely tu a tam bílý rubáš sněhu jako hnáty kostlivce a chvílemi se zvětralé úlomky křemene nebo ruly řítily dolů s dutým rachotem v řídkém ovzduší sotva slyšitelným.

Avšak náš oddíl byl i při své odvaze už na pokraji sil. Když Glenarvan viděl, jak jsou jeho druhové vyčerpáni, litoval, že se odvážil tak daleko do hor. Mladý Robert se bránil únavě, ale nemohl už dál.

Ve tři hodiny se Glenarvan zastavil.

„Musíme si odpočinout," řekl, protože věděl, že nikdo jiný by tento návrh neudělal.

„Odpočinout?" namítl Paganel. „Ale není kde."

„Musíme, je to nutné, už kvůli Robertovi."

„Ne, mylorde," odpověděl statečný chlapec, „mohu ještě jít… nezastavujte se…"

„Poneseme tě, hochu," navrhl Paganel, „musíme se však za každou cenu dostat na východní svah. Tam snad najdeme nějakou horskou chatu. Musíme jít ještě dvě hodiny."

„Jste všichni pro?" otázal se Glenarvan.

„Ano," odpověděli jeho druhové.

Mulrady dodal:

„Vezmu si chlapce na starost."

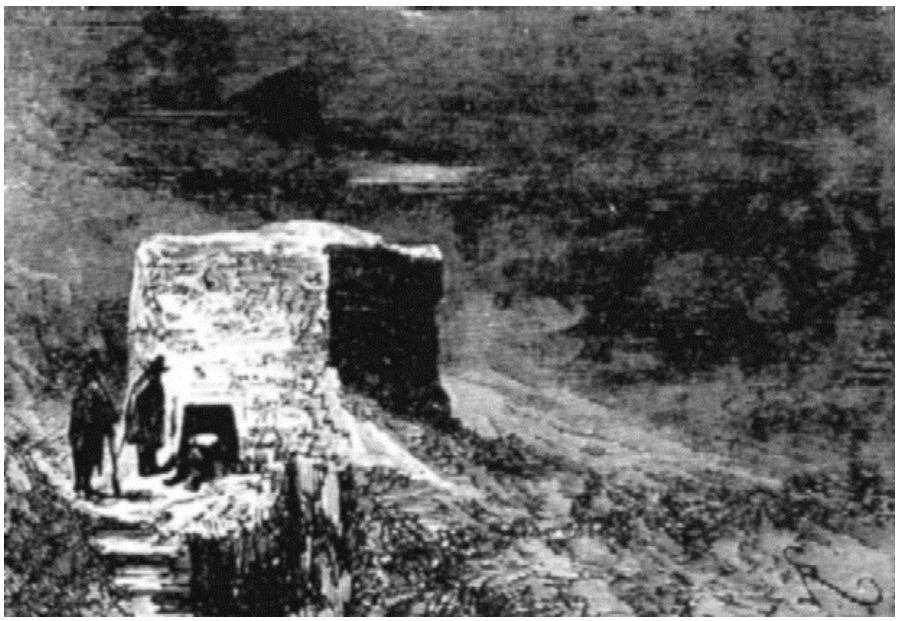
A pokračovali v cestě na východ. Čekaly je ještě dvě hodiny strašného výstupu. Oddíl stoupal stále výš, aby dospěl na nejvyšší vrcholky pohoří. Řídkost vzduchu působila bolestivý tlak na prsou, nazývaný zde „puna". Z dásní a rtů jim prýštila krev. Byla porušena rovnováha mezi vnějším a vnitřním tlakem a snad také sněhové spousty zřeďovaly v těch vysokých polohách atmosféru. Nedostatečnou hustotu vzduchu museli nahrazovat rychlejším dýcháním a tím i povzbuzovat krevní oběh; to však je unavovalo právě tak jako pohled na jiskřící sněhové vločky, od nichž se prudce odrážely sluneční paprsky. Přes všechnu vůli našich statečných přátel nadcházel nyní okamžik, kdy ochabovali i ti nejhouževnatější, a závrať, strašlivá horská nemoc, vyčerpávala nejen jejich síly tělesné, ale i duševní. Takovou únavu nelze donekonečna přemáhat. Záhy byly pády častější a častější a ti, kteří jednou padli vlekli se dál už jenom po kolenou.

Naprosté vyčerpání mělo tedy ukončit nadměrně dlouhý výstup a Glenarvan si s hrůzou uvědomoval, jak tu do nedozírna leží sníh, jak chlad proniká celý ten zlověstný kraj, jak stíny stoupají k opuštěným vrcholkům, jak nezbytně potřebuje oddíl na noc útočiště. Tu se major zastavil a klidně řekl:

„Chata."

Kapitola 13 – Dolů s Kordiller

Každý jiný člověk než Mac Nabbs mohl by jít stokrát kolem této chýše, mohl by jít i po její střeše, a neměl by ani potuchy o její existenci. Od okolních skal ji odlišovala jen nepatrná návěj sněhové pokrývky. Tu bylo nutno odklidit. Po půlhodině usilovné práce uvolnili Mulrady a Wilson vchod do „casuchy“ a oddíl se do ní spěšně nahrnul.

Obr. 20 – Chata měla tvar krychle o hraně dvanácti stop

Casuchu vystavěli Indiáni z „adob“, což jsou na slunci sušené cihly. Chata měla tvar krychle o hraně dvanácti stop a stála na vrcholu čedičové skály. Ke dveřím, jedinému otvoru chýše, vedly kamenné schody, a přestože dveře byly úzké, dovedly si jimi prorazit cestu vichřice, sníh i kroupy, když se nad horami rozpoutala strašná temporale.

Do chaty se mohlo pohodlně vejít deset osob, a i když v období dešťů nebyly její stěny zcela neprostupné, aspoň v této době poněkud chránily před silným mrazem – teploměr ukazoval deset stupňů pod nulou. Kromě toho zde byl krb s komínem z velice špatně spojovaných cihel, ale přece v něm bylo možno rozdělat oheň a bojovat tak účinně proti nízké teplotě pronikající zvenčí.

„Není to tu nijak pohodlné,“ řekl Glenarvan, „ale na přespání to stačí.“

„Cože,“ zvolal Paganel, „vždyť to je hotový palác! Chybějí tu jenom stráže a dvořané. Bude nám tu dobře.“

„Zvláště až nám v krbu zaprská oheň,“ řekl Tom Austin „protože snad nám aspoň nebude zima, když už máme hlad, a já osobně bych měl větší radost z pořádné otepi dřeva než z kusu zvěřiny.“

„Dobrá, Tome,“ odpověděl Paganel, „poohlédnu se po nějakém palivu.“

„Topivo na vrcholu Kordiller!“ řekl Mulrady, potřásaje pochybovačně hlavou.

„Když zde Indiáni postavili krb,“ pravil major, „pak se tu asi něco na topení najít dá.“

„Přítel Mac Nabbs má pravdu,“ souhlasil Glenarvan. „Připravte zatím všechno k večeři, já jdu dělat dřevorubce.“

„Doprovodíme vás s Wilsonem,“ odpověděl Paganel.

„Mne byste nepotřebovali?“ otázal se Robert a vstal.

„Ne, odpočiň si, milý hochu,“ řekl Glenarvan. Bude z tebe muž ve věku, kdy jiní jsou ještě dětmi!“

Glenarvan, Paganel a Wilson vyšli z casuchy. Bylo šest hodin večer. Mráz ostře štípal, ačkoliv bylo klidno. Nebeský blankyt už potemněl a slunce posledními paprsky celovalo nejvyšší štíty And. Paganel měl s sebou tlakoměr a nyní zjistil, že rtuťový sloupec se ustálil na čtyřech stech devadesáti pěti milimetrech. Tak nízký tlak odpovídá výši jedenácti tisíc sedmi set stop. Tahle část Kordiller

byla tedy jenom o devět set deset metrů nižší než Mont Blanc. Kdyby v těchto horách byly takové překážky, jaké číhají na každém kroku při výstupu na švýcarského velikána, kdyby naše poutníky přepadaly uragány a cyklóny, nebyl by z nich ani jediný překročil tyto velehory Nového světa.

Glenarvan a Paganel došli na porfyrový pahorek a rozhlédli se po obzoru. Byl; nyní na vrcholu Kordiller a zrakem mohli přehlédnout na čtyřicet tisíc čtverečních mil. Na východě se hory svažovaly v mírném úhlu schůdných svahů po nichž Peónové klouzali už do hloubky několika set sáhů. Podélné pásy kamenů a bludných balvanů, stržené sesouvajícími se ledovci, tvořily v dálce obrovské morény. Údolí Colorada už tonulo v hlubokém stínu, jenž stoupal výš a výš za zapadajíc sluncem. Zvlněný povrch země, hřbety, hroty a štíty, ozářené slunečními paprsky, postupně temněly a po celém východním svahu And se pozvolna snášel soumrak. Na západě ještě slunce osvětlovalo předhoří, nad nímž se zvedají strmé stěny západních úbočí. Byla to oslňující podívaná na skály a ledovce, ozařované slunečními paprsky. K severu se vlnila řada vrcholků, které nepozorovatelně splývaly a tvořily jakoby křivolakou čáru, nakreslenou neumělou rukou. Pohled po těch vrcholcích zmateně těkal sem tam. Ale na jihu naopak teprve nyní začínala nádherná podívaná a houstnoucím soumrakem nabývala úchvatné síly. Pohled se nořil do divokého údolí Torbida a ulpíval na sopce Antuco, jejíž zející kráter se rozvíral dvě stě mil odtud. Vulkán soptil jako obrovský netvor podobný příšerným leviatanům, obrovským saním z biblických dob, a chrlil žhavý dým smíšený s proudy sazí a plamenů. Okruh hor kolem něho byl jako v ohni. Krupobití rozžhavených kamenů, mračna narudlého dýmu a výtrysky lávy se spojovaly v hořící sloupy. Mohutné, každým okamžikem sílící výbuchy a oslnivé výšlehy plamene naplňovaly celý širý obvod pronikavou září, zatímco slunce, pozvolna ztrácejíc soumračný svit, mizelo ve stínech obzoru jako vyhaslá planeta.

Paganel a Glenarvan by byli zůstali dlouho stát před tímto velkolepým soubojem světel pozemských a světel nebeských. Ale střízlivější Wilson jim připomněl skutečnost. Dříví zde ovšem nebylo. Skály však naštěstí pokrýval suchý a chudičký lišejník.

Nasbírali ho velké množství, právě tak jako rostliny zvané „llaretta“, jejíž kořen je hořlavý. Když toto vzácné topivo přinesli do casuchy, udělali z něho v krbu hraničku. Oheň se těžko rozdělával a zvláště těžko udržoval. Příliš řídký vzduch obsahoval málo kyslíku, který je nutný k hoření. Tak to aspoň vysvětloval major.

„Naproti tomu,“ dodal, „nebudeme muset vodu zahřívat na sto stupňů, aby se vařila. Kdo má rád kávu ze stostupňové vroucí vody, bude si muset nechal zajít chuť protože tady bude k jejímu varu stačit necelých devadesát stupňů*[30].“

Mac Nabbs se nemýlil. a když ponořil do kotlíku s vroucí vodou teploměr, vystoupila rtuť jenom na osmdesát sedm stupňů. Ale každý člen výpravy vypil s rozkoší několik doušku horké kávy. Zato sušené maso bylo trochu málo vydatné a to vyvolalo u Paganela právě tak oprávněný jako zbytečný povzdech.

„Na mou věru,“ řekl, „musím uznat, že pečínka z lamy by nebyla špatná! To zvíře se prý vyrovná skotu i skopci a já bych docela rád poznal, zdali to platí i z hlediska výživy!“

„Jakže!“ zvolal major. „Učený Paganele? Vy nejste spokojen s naší večeří?“

„Jsem unesen, majore… Ovšem přiznám se, že jeden chod zvěřiny bych velice uvítal.“

„Vy jste ale labužník,“ řekl Mac Nabbs.

„Souhlasím s tím přízviskem, majore. Ale říkejte si co chcete, vy sám byste se jistě nijak nezlobil na nějaký ten biftek!“

„To je možné,“ odpověděl major.

„Ale kdybychom vás požádali, abyste šel, přestože je noc a zima, na číhanou, šel byste bez váhání?“

„Samozřejmě, a je-li vám libo…“

Než měli Mac Nabbsovi druhové čas majorovi poděkovat a odmítnout jeho neumdlévající obětavost, ozval se vzdálený mekot. Dlouhý a táhlý. Nebyly to hlasy ojedinělých zvířat, ale hluk celého, rychle se blížícího stáda. Měla jim snad náhoda kromě přístřeší poskytnout i večeři? Tak

[30] *Bod varu klesá přibližně o jeden stupeň na každých 324 m výšky.*

uvažoval zeměpisec. Ale Glenarvan poněkud ochladil jeho radost poznámkou, že na Kordillerách se nikdy neobjevuje zvěř v takových výškách.

„Co je to tedy za hluk?“ řekl Tom Austin. „Slyšíte, jak se přibližuje?“

„Lavina?“ otázal se Mulrady.

„Vyloučeno! Je to skutečně zvířecí mekot,“ odtušil Paganel.

„Pojďme se podívat,“ navrhl Glenarvan.

„A hned jako lovci,“ odpověděl major a popadl karabinu.

Všichni se vyhrnuli z casuchy. Venku byla už temná a hvězdnatá noc. Ještě se neobjevil srpek měsíce – nahlodaný kotouč poslední fáze měsíce. Severní a východní vrcholky se ztrácely v tmách a zrak rozeznával jenom fantastickou siluetu několika nejvyšších skal. Mekot – zřetelný mekot vyděšené zvěře – zesiloval. Přicházel od temné části Kordiller. Co se to dělo? Náhle se přihnala lavina, avšak lavina živých tvoru šílených hrůzou. Celá plošina jako by se dala do pohybu. Blížila se sta a snad tisíce zvířat, a přestože byl vzduch řídký, působila zvěř ohlušující ryk. Byla to dravá zvěř z pamp anebo jenom stádo lam a vikuní? Glenarvan, Mac Nabbs, Robert, Austin a oba námořníci měli stěží čas vrhnout se k zemi a už se tento živoucí vichr přehnal několik stop nad nimi. Paganel, který spoléhal na svou nyktalopii a zůstal stát, aby lépe viděl, byl v okamžiku smeten.

V téže chvíli zahřměl výstřel z pušky. To major vystřehl bez míření. Zdálo se mu, že několik kroků od něho kleslo jedno zvíře, ale stádo, řítící se nezadržitelně vpřed, zesílilo svůj řev a zmizelo na svazích ozářených odleskem sopky.

„Konečně, už je mám,“ ozval se Paganelův hlas.

„A co máte?“ otázal se Glenarvan.

„Své brýle, k čertu! V takové vřavě musí člověk ztratit přece aspoň brýle!“

„Nejste raněn…?“

„Ne, trochu mě to podupalo. Ale co?“

„Toto,“ odpověděl major, který za sebou táhl zastřelené zvíře.

Všichni spěchali do chýše a při světle krbu si prohlíželi Mac Nabbsovu kořist.

Bylo to pěkné zvíře, podobné malému velbloudu, avšak bez hrbu. Mělo malou hlavu, vychrtlé tělo, dlouhé a tenké nohy, hebkou srst světle hnědé barvy, pod břichem s bílými skvrnami. Sotvaže je Paganel spatřil zvolal:

„To je guanaka!“

„Co je to guanaka?“ otázal se Glenarvan.

„Zvíře, které se dá jíst,“ odpověděl Paganel.

„A je to dobré?“

„Pochoutka. Pokrm pro bohy. Já to věděl, že budeme mít k večeři čerstvé maso. A jaké maso! Ale kdo to zvíře stáhne?“

„Já,“ řekl Wilson.

„Dobrá, já je zase upeču,“ odpověděl Paganel.

„Snad nejste kuchař, pane Paganele?“ řekl Robert.

„Jakpak ne, chlapče, vždyť jsem Francouz! V každém Francouzovi je kus kuchaře.“

O pět minut později kladl Paganel na dřevěné uhlí z kořínků llaretty silné porce zvěřiny. A za deset minut podával svým druhům toto velice vábivé maso jako „řízky z guanaky“. Všichni se do něho bez velkého ostýchání lačně zakousli.

Avšak k velkému zeměpiscovu překvapení bylo první sousto přivítáno všeobecným úšklebkem a jednohlasým „fuj“.

„To je strašné!“ řekl jeden.

„To se nedá jít!“ přidal se druhý.

Chtě nechtě musel nešťastný zeměpisec uznat, že tato pečeně na rožni nebyla stravitelná ani pro lidi vyhladovělé. A už se ozvalo několik prvních vtipů. Paganel ostatně vtipu znamenitě rozuměl. Všichni si dobírali jeho „pochoutku pro bohy“, ale on sám přemýšlel. Proč toto maso guanaky, které je skutečně dobré a velmi hodnotné se stalo v jeho rukou tak odporné. Tu mu bleskla mozkem náhlá myšlenka.

„Už to mám," zvolal. „No ovšem, už to mám, už jsem na to přišel!"

„Asi to maso leželo příliš dlouho na skladě, že?" zeptal se klidně Mac Nabbs.

„Ne, vy nesnesitelný majore, ale to maso příliš běhalo! Jak jsem na to mohl zapomenout!"

„Co tím myslíte, pane Paganele?" otázal se Tom Austin.

„Myslím tím tolik, že maso guanaky je dobré jen tehdy, je-li guanaka zabita při odpočinku. Když ji dlouho pronásledujeme, když je po dlouhém běhu, není už její maso poživatelné. Mohu tedy podle chuti tohoto masa prohlásit, že zvíře přichází zdaleka, a tudíž i celé stádo."

„Jste si tím jist?" řekl Glenarvan.

„Naprosto jist."

„Ale jaká událost, jaký jev mohl tato zvířata vydělit a vyhnat z jejich pelechu ve chvíli, kdy jinak pokojně spí?"

Obr. 21 – Jeho náhle probuzení druhové byli v divoké směsici unášeni po prudkém svahu

„Na to vám milý Glenarvane, nemohu odpovědět. Mohu-li vám však radit pojďme spát a dlouze o tom nepřemýšlejme. Co se týče mne, já jsem strašně ospalý: Jdeme spát, majore?"

„Jdeme, Paganele."

Po těch slovech se zabalili do svých ponč, přiložili ještě na noc do krbu a zanedlouho se ve všech tóninách a rytmech rozléhalo chrápání, jehož harmonickou skladbu podtrhoval bas učeného zeměpisce.

Jenom Glenarvan nespal. Podivný nepokoj ho udržoval ve stavu únavné bezesnosti. Bezděky myslil na ono stádo prchající jedním směrem a na jeho nevysvětlitelné zděšení. Guanaky nemohly být pronásledovány dravou zvěří. V této výši šelmy nejsou a lovci rovněž ne. Jaká hrůza je tedy hnala do propasti Antuka a co bylo její příčinou, Glenarvan tušil, že se blíží nějaké nebezpečí.

Avšak polospánek jeho myšlenky pozvolna zavedl jiným směrem a obavy ustoupily nadějím. Viděl se už příštího dne v andských pláních. Tam mělo začít vlastní pátrání a úspěch výpravy snad nebyl daleko. Snil o tom, jak kapitána Granta a jeho dva námořníky osvobodí z krutého otroctví. Tyto obrazy se rychle míhaly před Glenarvanovým duševním zrakem a co chvíli byly přerušovány zapraskáním ohně, jiskrou, jež vylétla do vzduchu, živějším zaplanutím, které ozářilo spící tváře jeho druhů a přelétlo po zdech casuchy prchavým stínem. Pak se Glenarvana znovu a ještě naléhavěji zmocňovaly neblahé předtuchy. Bezděčně naslouchal zvukům zvenčí, jimž je tak těžké na těchto pustých vrcholcích porozumět.

V jednom okamžiku se mu zdálo, že rozpoznal vzdálené šumění, temné a hrozivé jako burácení hromu, ale měl dojem, že nepřicházelo z nebe. Mohlo tedy provázet jedině bouři zuřící na horských úbočích, několik tisíc stop pod těmito vrcholky. Glenarvan chtěl mít jistotu a vyšel ven.

Vycházel právě měsíc. Vzduch byl průzračný a klidný. Ani nahoře, ani dole, nikde jediný mrak. Tu a tam několik prchavých záblesků z Antuka. Nikde bouře, nikde blesky. Na zenitu zářily tisíce hvězd. A přesto dunění neustávalo, ba zdálo se, že se blíží, že přímo běží po vrcholcích And. Glenarvan se vrátil ještě více zneklidněn a přemýšlel, je-li nějaký vztah mezi tímto podzemním rachotem a úprkem guanak. Nešlo zde o následek a jeho příčinu? Pohled na hodinky, které ukazovaly druhou hodinu ranní. Protože však neměl jistotu o nějakém bezprostředním nebezpečí, nevzbudil své druhy. Ti, zmoženi únavou, tvrdě spali a lord sám upadl na několik hodin do hluboké dřímoty.

Náhle ho probudil strašlivý rachot. Byl to ohlušující hřmot, podobající se trhavému rachocení nesčetných dělostřeleckých vozů po kostrbatém dláždění.

Glenarvan cítil, že mu půda mizí pod nohama, viděl, jak se casucha otřásá a otvírá.

„Poplach!“ vykřikl.

Jeho náhle probuzení druhové byli v divoké směsici unášeni po prudkém svahu.

Již se rozednívalo a výjev byl příšerný. Tvar horstva se náhle měnil: kužele se zplošťovaly, kolísající štíty mizely. Jako by se pod jejich základem rozevřelo nějaké propadliště. Byl to zjev, který je pro Kordillery příznačný*[31] uvolnil se celý, několik mil široký masiv a sesouval se do údolí.

„Zemětřesení!“ zvolal Paganel.

Nemýlil se. Bylo to jedno z těch kataklyzmat, častých na hornaté chilské hranici a obzvláště v této krajině, kde bylo dvakrát zničeno Copiapó a Santiago čtyřikrát strženo ve čtrnácti letech. Zdejší část zeměkoule je stále hnětena podzemními ohni a sopky tohoto nedávno vzniklého horstva jsou pro podzemní páry jenom nedostačující ventily. To je příčina těch častých otřesů, známých pod jménem „tremblores“.

A zatím tato plošina, na níž se sedm ohromených a vyděšených mužů křečovitě přidržovalo lišejníkových trsů, sjížděla dolů rychlostí expresu, tedy rychlostí padesáti mil za hodinu. Nebyl možný ani jediný výkřik, ani jediný pohyb, jímž by unikli nebo se zastavili. Nemohli se navzájem slyšet. Podzemní rachot, praskot lavin, nárazy žulových a čedičových mas, víření sněhového prachu, to vše znemožňovalo jakékoliv dorozumění. Chvílemi se celý masiv řítil bez nárazů a otřesů, chvílemi se zase kymácel jako paluba lodi zmítaná rozbouřeným mořem a hnal se podél propastí, do nichž padaly kusy hor, vytrhávajíce staleté stromy. A jako nějaká obrovská kosa srovnával ten letící masiv všechny hrboly východního svahu.

Představme si jen sílu masy, která váží několik miliard tun a řítí se stále větší rychlostí v padesátistupňovém sklonu.

---

[31] *K jevu téměř totožnému došlo v roce 1820 na Mont Blanku, kde se stalo strašné neštěstí, při němž přišli o život tři horští vůdcové z Chamonix.*

Nikdo nedovedl odhadnout, jak dlouho trval tento pád. Nikdo se neodvážil předvídat, kde masa asi skončí. A nikdo by byl nemohl ani říci, zdali zde ještě byli všichni, či ležel-li už jeden z nich na dně některé propasti. Dusili se rychlostí letu, pronikal jimi ledový chlad, byli oslepeni vířením sněhu; zdrcení takřka neživí, přidržovali se skály jenom z krajního pudu sebezáchovy.

Nepředstavitelně prudký náraz je náhle strhl z jejich ujíždějící skály. Byli vrženi vpřed a kutáleli se po nejnižších svazích hor. Padající plošina se zastavila.

Několik minut se nikdo nehýbal. Omráčen pádem, ale jinak neotřesen, konečně povstal prvý z nich: major. Setřásl prach, který ho oslepoval, a pak se rozhlédl kolem sebe. Jeho druhové zde leželi jeden přes druhého v nevelikém kruhu jako kousky olova, jež tvořily kdysi kulku.

Major je spočítal. Na zemi zde leželi všichni až na jediného: chyběl Robert Grant.

Kapitola 14 – Spásonosný výstřel

Východní svah Kordiller tvoří táhlá úbočí, jež nepozorovatelně přecházejí do roviny, a na té se část masívu tak náhle zastavila. Byla to zcela jiná krajina s hustými travinami a nádhernými stromy. Nesčetné jabloně, které zde byly vysázeny už v době osidlování kraje, zářily zlatistým ovocem a tvořily opravdové háje. Byl to kus bohaté Normandie, přenesený do patagonských končin a za všech jiných okolností by byl cestovatelův pohled zaražen tímto náhlým přechodem z pouště do oázy, ze zasněžených vrcholků do zelenajících se prérií, ze zimy do léta.

Půda teď byla zase naprosto nehybná. Zemětřesení ustalo a podzemní síly přenesly svou ničivou sílu patrně jinam, protože pohoří And je vždycky v některém místě v pohybu. Tentokrát byl otřes neobyčejně mocný. Obrysy pohoří byly zcela změněné. Nové panoráma vrcholků, hřebenů a štítů se rýsovalo na blankytném pozadí nebe a průvodce v pampách by v něm marně hledal své známé orientační body.

Nastával překrásný den. Sluneční paprsky, vzcházející ze svého vlhkého lože v Atlantiku, klouzaly po argentinských pláních a nořily se do vln Tichého oceánu. Bylo osm hodin ráno.

Díky majorovu ošetření přicházeli lord Glenarvan a jeho druhové pozvolna k vědomí. Všichni byli nárazem hluboce omráčení, ale jinak zdrávi. Sestup s Kordiller měli za sebou a byli by si mohli blahopřát, že jim příroda opatřila na svůj vrub takový dopravní prostředek, kdyby jeden z nich, ten nejslabší, dítě, Robert Grant, nemlčel k jejich volání.

Každý měl odvážného chlapce rád, Paganel, který k němu zejména přilnul, major, přes svoji lhostejnost, všichni a obzvlášť Glenarvan, když se dověděl o Robertově zmizení, byl zdrcen. Představoval si, jak ubohý hoch leží v hlubinách kterési propasti a marně volá toho, jejž nazýval svým druhým otcem.

„Přátelé, přátele," říkal, stěží zadržuje slzy, „musíme ho najít, musíme ho najít! Nemůžeme ho přece opustit! Každé údolí, každou strž, každou propast musíme dokonale prohledat! Přivážete mě na provaz! Spustíte mě dolů! Chci to, slyšíte, chci! Kéž je Robert ještě živ! Jak bychom se bez něho mohli odvážit vyhledat jeho otce a jakým právem bychom zachraňovali kapitána Granta, kdyby jeho záchrana měla stát život jeho dítěte!"

Glenarvanovi druhové mlčky poslouchali. Cítili, že hledá v jejich očích zásvit naděje, a sklopili je.

„Slyšeli jste?" pokračoval Glenarvan. „Vy mlčíte! Vy už nedoufáte, ani trochu nedoufáte!"

Na okamžik zavládlo mlčení. Pak se ujal slova Mac Nabbs a řekl:

„Kdo z vás, přátelé, si vzpomíná, v kterém okamžiku Robert zmizel?"

Tato otázka zůstala bez odpovědi.

„Snad," pokračoval major, „mi tedy aspoň řeknete, vedle koho z vás se Robert při pádu nacházel?"

„Vedle mne," odpověděl Wilson.

„Výborně! A do kdy jsi ho vedle sebe viděl? Upamatuj se! Mluv!"

„Povím vše, nač se pamatuji," odpověděl Wilson. „Robert Grant se držel za trs lišejníku a byl vedle mne ještě necelé dvě minuty před nárazem, který ukončil náš pád."

„Necelé dvě minuty! Rozvaž si to dobře, Wilsone, minuty se ti jistě zdály dlouhé! Nemýlíš se?"

„Myslím, že ne… Je to tak… Necelé dvě minuty!"

„Dobře!" řekl Mac Nabbs. „A Robert byl po tvé pravici nebo levici?"

„Po levici. Pamatuji si, že jeho pončo mě šlehalo do tváře."

„A na které straně jsi byl ty od nás?"

„Také nalevo."

„Robert mohl tedy zmizet jenom tímto směrem," řekl major, a obrátil se k horám, ukázal vpravo. „A ještě bych dodal, že vzhledem k době, která uplynula od jeho zmizení, musel chlapec zmizet ve výši asi dvou mil odtud. Tam ho musíme hledat, rozdělíme si tu oblast na několik částí a jistě ho tam najdeme."

Nikdo už nepromluvil. Šest mužů vystoupilo po svahu Kordiller, rozestoupilo se na rozličných výškách a zahájilo pátrání. Drželi se neustále vpravo od linie pádu, prohledávali sebemenší rozsedliny, sestupovali na dno strží, zčásti zavalených troskami masívu, a nejeden z nich nasadil vlastní život a vracel se s rozervanými šaty, se zkrvavenýma rukama a nohama. Celou tuto část And, kromě dvou či tří nepřístupných výšin, důkladně prohledávali několik hodin, až už jediný z těch statečných lidí pomyslil na odpočinek. Marné úsilí. Hory přichystaly chlapci netoliko smrt, nýbrž i náhrobek z nějaké obrovské skály, která se nad ním navždy zavřela.

Kolem jedné hodiny se Glenarvan a jeho druhové, utrmáceni a zkrušeni, opět shledali dole v údolí. Glenarvana se zmocnilo hluboké zoufalství. Sotva domluvil a z jeho rtů splývala jenom slova přerývaná povzdechy:

„Ne, nepůjdu odtud! Nepůjdu odtud!“

Každý chápal tuto tvrdošíjnost, která se změnila v utkvělou myšlenku, a rozuměl jí.

„Vyčkejme,“ řekl Paganel majorovi a Tomu Austinovi. „Odpočiňte si trochu a posilněme se. Potřebujeme to jak proto, abychom obnovili pátrání, tak i proto, abychom mohli pokračovat v cestě.“

„Ano,“ odpověděl Mac Nabbs, „a zůstaňme, protože Edvard chce zůstat! Doufá. Ale v co doufá?“

„Bůhví,“ řekl Tom Austin.

„Nebohý Robert!“ povzdechl Paganel, stíraje si slzu s oka.

V údolí rostlo mnoho stromů. Major vyhlédl skupinu rohovníků a v jejich stínu a zřídili zatímní tábor. Několik pokrývek, zbraně, trochu sušeného masa a rýže, to bylo vše, co cestovatelům zbylo. Nedaleko tekla říčka a z té nabrali vodu, ještě zkalenou po dnešní katastrofě. Mulrady rozdělal v trávě oheň a zakrátko podával svému pánovi teplý posilující nápoj. Ale Glenarvan jej odmítl a zůstal naprosto vysíleně ležet na svém ponču.

Tak minul den. Nadešla noc, klidná a tichá jako noc předchozí. Zatímco jeho druhové nehybně leželi, ačkoli nespali, Glenarvan znovu vystoupil na svahy Kordiller. Napjatě naslouchal, neustále doufaje, že k němu dolehne nějaké volání o pomoc. Vydal se daleko, vysoko a zcela sám, přikládal ucho k zemi, poslouchal, tlumil bušení vlastního srdce a volal zoufalým hlasem.

Celou noc bloudil nešťastný lord v horách. Chvíli ho sledoval Paganel, chvíli zase major, oba připraveni pomoci mu na kluzkých hřebenech a na pokrajích propastí, kam jej hnala jeho zbytečná nerozvážnost. Bezúspěšné však bylo všechno úsilí a na tisícerá volání „Roberte! Roberte!“ odpovídala toliko ozvěna, opakující oplakávané chlapcovo jméno.

Rozednilo se. Členové oddílu museli dojít pro Glenarvana až na vzdálené výšiny a odvést ho do tábora proti jeho vůli. Byl nesmírně zoufalý. Kdo by se byl odvážil mluvit o odchodu a navrhnout mu, aby výprava opustila to neblahé údolí? Ale potravin se nedostávalo. Zanedlouho by jistě nalezli argentinské průvodce, o nichž jim řekl mezkař, i koně, které potřebovali na cestu pampami. Návrat by byl přinesl víc nesnází než cesta vpřed. Nehledě k tomu, že Duncan je očekával na Atlantském oceánu. Všechny závažné důvody mluvily proti dalšímu otálení a odchod nemohl být ve všeobecném zájmu déle odkládán.

Mac Nabbs se pokusil vytrhnout Glenarvana z jeho bolesti. Dlouho mluvil, aniž se zdálo, že ho jeho přítel vnímá. Glenarvan potřásal hlavou. Přece však se mu vydralo z úst několik slov.

„Odejít?“ řekl.

„Ano, musíme odejít!“

„Ještě hodinu!“

„Budiž, ještě hodinu,“ odpověděl klidný major.

Když uplynula hodina, Glenarvan snažně prosil, aby mu byla povolena ještě další hodina. Jako odsouzenec prosící o prodloužení svého života. Tak tomu bylo až do samého poledne. Tehdy už Mac Nabbs na přání všech neotálel a řekl Glenarvanovi, že výprava musí jít dál a že na bezodkladném rozhodnutí závisí život jeho druhů.

„Budiž! Budiž!“ odpověděl Glenarvan. „Odejděme! Odejděme!“

Při těch slovech se však jeho oči od Mac Nabbse odvrátily: pozoroval černý bod ve vzduchu. Náhle se jeho ruka vztáhla a zůstala nehybně napřažena jako zkamenělá.

„Tam! Tam!“ zvolal. „Hleďte! Hleďte!“

Oči všech se pozvedly k nebi, ve směru, kterým tak naléhavě ukazoval. V té chvíli se už černý bod viditelně zvětšoval. Byl to pták kroužící v nezměrných výškách.

„Kondor,“ řekl Paganel.

Obr. 22 – Byl to pták kroužící v nezměrných výškách.

„Ano, kondor,“ opakoval Glenarvan. „Kdož ví? Blíží se! Snáší se! Počkejme!“

V co Glenarvan doufal? Pomátl se? „Kdož ví?“ řekl.

Paganel se nemýlil. Každým okamžikem bylo kondora lépe vidět. Tento velkolepý pták, kdysi uctívaný Inky, je králem jižních And. Dosahuje tam neobyčejné velikosti. Má obrovskou sílu a mnohdy sráží do propasti i býky. Vrhá se na osamělé ovce, koně a telata v pláních a unáší je ve svých pařátech do závratných výšek. Nezřídka krouží dvacet tisíc stop nad zemí, tedy ve výškách pro člověka nedosažitelných. A odtud, neviditelný i nejostřejšímu zraku, zkoumá tento král vzduchu pronikavým pohledem širý kraj a rozeznává i nejmenší předměty tak jasně, že nad tím přírodopisci žasnou.

Co spatřil tento kondor? Mrtvolu Roberta Granta?

„Kdo ví,“ opakoval Glenarvan, nespouštěje z něho zrak. Obrovský pták se blížil, letěl a zase se snášel rychlostí neživého tělesa při volném pádu. Zanedlouho začal kroužit v širokém okruhu

necelých sto sáhů nad zemí. Všichni ho zřetelně viděli. Měřil v rozpětí víc než patnáct stop. Jeho mohutná křídla ho nesla vzduchem takřka bez jediného pohybu, neboť velcí ptáci mohou létat s velebným klidem, kdežto hmyz musí za vteřinu tisíc krát zakmitat křídly, aby se udržel ve vzduchu.

Major a Wilson uchopili karabiny, avšak Glenarvan pokynem zadržel. Kondorův krouživý let se zužoval kolem jakési nepřístupné výšiny na úbočí Kordiller, vzdálené od nich asi čtvrt míle. Snášel se závratnou rychlostí, otvíraje a zavíraje své nebezpečné pařáty a potřásaje svým chrupavčitým hřebínkem.

„Tam je to, tam," zvolal Glenarvan.

Pak mu náhle bleskla hlavou myšlenka.

„Je-li Robert ještě živ!" zvolal se strašlivým výkřikem, „pak tento pták…

Palte, přátelé, palte!"

Obr. 23 – V kondorových pařátech viselo a kymácelo se bezvládné tělo.

Bylo však příliš pozdě. Kondor zmizel za vysokými skalními útesy. Uplynula vteřina dlouhá jako věčnost. Pak se obrovský pták objevil s těžkým břemenem a namáhavě se vznášel. Rozlehl se výkřik hrůzy. V kondorových pařátech viselo a kymácelo se bezvládné tělo Roberta Granta. Pták ho držel za šaty a vznášel se s ním necelých sto padesát stop nad táborem. Zpozoroval cestovatele, a snaže se uprchnout se svou těžkou kořistí, mocnými rozmachy křídel rozrážel vzduchové vrstvy.

„Ať se Robertovy mrtvola raději roztříští o skály," zvolal Glenarvan, „než aby…"

Nedořekl, a uchopil Wilsonovu karabinu, snažil se zalícit na kondora. Ale jeho ruka se chvěla. Nemohl pevně zamířit. Oči se mu kalily.

„Nechte to na mně," řekl major.

A s klidným okem, s pevnou rukou, bez jediného hnutí mířil na ptáka. Kondor byl už na tři sta stop od něho.

Nežli však major stiskl spoušť karabiny, rozlehl se údolím výstřel. Mezi dvěma čedičovými masívy se rozplynul bělavý obláček a kondor, zasažený do hlavy, klesal v pozvolných kruzích, zadržován velkými rozpjatými křídly jako padákem. Nepouštěl svou kořist a dosti zvolna dopadl na zem asi deset kroků od břehů potoka.

„Za mnou! Za mnou!" zvolal Glenarvan.

A nepátraje, odkud přišel tento spásonosný výstřel, spěchal ke kondorovi. Jeho druhové běželi za ním.

Když dorazili na místo, byl pták mrtev a Robertovo tělo bylo zakryto jeho širokými křídly. Glenarvan se k chlapci vrhl, vyprostil ho z ptačích pařátů, položil do trávy a přitiskl ucho k jeho hrudi.

Nikdy se nevydral z lidských úst výkřik větší radosti než v okamžiku, kdy Glenarvan vstal.

„Žije. Ještě žije!" opakoval.

Ve chvíli byl Robert svlečen a jeho tváře omyty studenou vodou. Hoch se pohnul, otevřel oči, rozhlédl se a vyslovil jenom těchto několik slov:

„Ach, vy, mylorde… otče…"

Glenarvan nebyl schopen odpovědi. Pohnutí ho přemohlo a on se slzami v očích poklekl k chlapci, který byl tak neuvěřitelným způsobem zachráněn.

Obr. 24 – Robertovo tělo bylo zakryto jeho širokými křídly.

Kapitola 15 – Španělština pana Paganela

Po nesmírném nebezpečí, jemuž Robert právě unikl, byl nyní vydán nemenšímu nebezpečí, že totiž bude umačkán v nesčetných objetích. Přestože byl Robert ještě velmi sláb, nikdo z těch dobrých mužů neodolal, aby ho nepřitiskl k srdci. Zdá se, že podobné projevy lásky nemocným neškodí, neboť chlapec po nich nezemřel, Naopak.

Ale pak se myšlenky všech přenesly ze zachráněného na zachránce a byl to přirozeně major, kterého napadlo, aby se rozhlédl kolem sebe. Padesát kroků od říčky, na prvních výstupcích hor, stál nepohnutě muž neobyčejně vysoké postavy. U nohou držel dlouhou pušku. Tento muž, který se tak náhle objevil, měl široká ramena a dlouhé vlasy, stažené koženým řemínkem. Byl vyšší než šest stop. Jeho osmahlý obličej byl mezi očima a ústy rudý, na dolním víčku černý a na čele skoro bílý. Domorodec, oblečený po způsobu pohraničních Patagonců, měl nádherný plášť, zdobený červenými ornamenty. Byl to kožený plášť, zhotovený z kůže guanaky, sešitý pštrosími šlachami a obrácený hebkou vlnou dovnitř. Pod pláštěm bylo vidět přepásaný oblek z liščích kožešin, vpředu vybíhající do cípu. U opasku visel muži váček s barvami jimiž si maloval obličej. Obuv měl z hovězí kůže a pravidelně se křižující řemínky ji připevňovaly ke kotníkům.

Tvář tohoto Patagonce byla hrdá a svědčila o skutečné oduševnělosti, i když byla strakatě pomalována. Vyčkával s důstojným klidem. Jeho nehybná a vážná postava na skalnatém podstavci mohla být pokládána za sochu chladnokrevnosti.

Jakmile major spatřil Robertova zachránce, ukázal ho Glenarvanovi a ten se k němu rozběhl. Patagonec mu vykročil vstříc. Glenarvan uchopil jeho pravici a oběma rukama ji stiskl. V lordově pohledu, v jeho rozjasněné tváři, v celém jeho obličeji se zračilo tolik uznání, tolik vděčnosti, že domorodec nemohl být na pochybách. Mírně sklonil hlavu a pronesl několik slov, jimž ani major, ani jeho přítel nemohli porozumět.

Obr. 25 – na prvních výstupcích hor, stál nepohnutě muž neobyčejně vysoké postavy.

Patagonec se tedy pozorně zahleděl na oba cizince a promluvil jiným jazykem, ale ani tato nová řeč jim nebyla srozumitelnější než předchozí. Avšak některé výrazy, jichž domorodec použil, byly Glenarvanovi nápadné. Zdálo se mu, že jsou ze španělštiny, z níž znal několik běžnějších slov.

„Espaňol?“ otázal se.

Patagonec přikývl hlavou, což je u většiny národů projevem přitakání.

„Vida,“ řekl major, „teď se bude moci uplatnit náš přítel Paganel. Ještě štěstí, že se naučil španělsky!“

Zavolali Paganela. Ten ihned přispěchal a pozdravil Patagonce se zdvořilostí vpravdě francouzskou, ačkoliv domorodec jí nepochybně vůbec nerozuměl. Vysvětlili učenému zeměpisci, oč jde.

„Výborně,“ řekl Paganel.

A otevřel široce ústa, aby lépe vyslovoval, řekl:

„Vos sois um homem de bem!“*[32]

Domorodec napjatě poslouchal a nic neříkal.

„Nerozumí,“ řekl zeměpisec.

---

[32] *Jste hodný člověk.*

„Asi máte špatný přízvuk," odtušil major.

„Jistě. Zatracený přízvuk!"

A Paganel opakoval svou poklonu ještě jednou. Leč se stejným neúspěchem.

„Začněme jinak," řekl a úplně pomalu vyslovil tato slova:

„Sem duvida, um Patagao?"*[33]

Oslovený však mlčel jako předtím.

„Dizeime!"*[34] dodal Paganel.

Ani teď Patagonec neodpověděl.

„Vos compriendeis?"*[35] zakřičel Paganel tak hlasitě, že si málem strhal hlasivky.

Bylo zřejmé, že Indián nerozumí, protože odpověděl, ovšem španělsky:

„No comprendo."*[36]

Nyní zase žasl Paganel a prudce si stahoval brýle s čela na oči, jak to mívají ve zvyku rozčilení lidé.

„Ať visím," řekl, „jestli z toho zatraceného nářečí rozumím jediné slovo! To je araukánština!"

„Ale ne," odpověděl Glenarvan, „ten člověk vám odpověděl španělsky."

A obrátil se k Patagonci, opakoval:

„Espaňol?"

„Si, si,"*[37] přitakal domorodec.

Paganelovo překvapení se změnilo v krajní úžas. Major a Glenarvan se na sebe po očku podívali.

„Poslyšte, učený příteli," řekl major a na rtech mu pohrával lehký úsměv, „neprovedl jste zase nějakou tu roztržitost, na něž máte, jak se zdá, zvláštní monopol?"

„Cože?" ozval se zeměpisec a nastražil sluch.

„Ovšem! Je přece zřejmé, že Patagonec mluví španělsky… „

„On?"

„Právě že on! Nenaučil jste se snad náhodou jiné řeči v domnění, že se učíte…"

Mac Nabbs nedokončil. Mocné učencovo „dovolte", doprovázené povytažením ramenou, ho zarazilo.

„Majore, zacházíte trochu daleko," řekl Paganel suše.

„Vždyť mu nerozumíte!" odpověděl Mac Nabbs.

„Nerozumím, ale protože ten domorodec mluví špatně!" odsekl zeměpisec, který se začínal zlobit.

„Tak on mluví špatně, protože vy mu nerozumíte," odtušil klidně major.

„Mac Nabbsi," řekl nyní Glenarvan, „to je nepřijatelná domněnka. Přes všechnu roztržitost našeho přítele Paganela nelze přece předpokládat, že by to šlo až tak daleko, aby se učil jednomu jazyku místo druhého!"

„Vysvětlete mi tedy, milý Edvarde, nebo spíše vy, můj počestný Paganele, co se tu děje?"

„Nic nebudu vysvětlovat," odpověděl Paganel, „předložím důkazy. Zde je kniha, z níž se denně cvičím ve španělštině! Prohlédněte si ji, majore, a uvidíte, jestli vám něco namlouvám!"

Po těch slovech začal Paganel hrabat ve svých nesčetných kapsách. Po několikaminutovém hledání z nich vytáhl velmi ošuntělý svazek a sebejistě jej ukazoval.

Major knihu vzal a prohlížel ji.

„Hm, co je to za dílo?" otázal se.

„To jsou Lusovci," odpověděl Paganel, „nádherná epopej, která…"

„Lusovci!" zvolal Glenarvan.

„Ano, milý příteli, Lusovci od velkého Camoése*[38], přesně tak."

---

[33] *Bezpochyby Patagonec?*

[34] *Odpovězte!*

[35] *Rozumíte?*

[36] *Nerozumím.*

[37] *Ano, ano.*

[38] *„Camoés (1525 – 1580) – velký portugalský básník, který ve svých Lusovcích zvěčnil slávu objevů*

„Camoés," opakoval Glenarvan, „vždyť Camoés je, nešťastný příteli, Portugalec! Vy jste tedy už šest neděl učíte portugalsky!"

„Camoés! Lusovci! Portugalsky!…"

Paganel ze sebe nemohl víc vypravit. Oči se mu pod brýlemi zamžily, zatímco k jeho uším dolehl hurónský smích všech jeho druhů.

Patagonec nepohnul ani brvou. Trpělivě čekal, až se vysvětlí příhoda, která mu byla naprosto nesrozumitelná.

„Ach, já hlupák, já blázen!" řekl konečně Paganel. „Cože, tak je to tedy? Není to žádný žert? To že jsem já udělal? Ale to je zmatení jazyků jako v Babylóně! Ach přátelé, přátelé, jet do Indie, a dojet do Chile, učit se španělsky, a naučit se portugalsky, to je trochu silné, a bude-li to tak pokračovat, pak se mi jednoho krásného dne stane, že vyhodím z okna sám sebe místo svého doutníku!"

Při těchto Paganelových poznámkách nad vlastním přehmatem, při pohledu na jeho komické rozčarování nebylo možno zůstat vážným. Ostatně – sám šel příkladem napřed a smál se.

„Jen se smějte, přátelé," říkal, „jen se srdečně smějte! Nikdo z vás se mi nemůže vysmát tolik jako já sám sobě!"

A po těch slovech vybuchl v takový smích, jaký předtím sotva kdy zazněl z úst učence.

„Ovšem bez tlumočníka jsme tak jako tak," řekl major.

„Jen žádný strach," odpověděl Paganel, „portugalština a španělština jsou si tak podobné, že jsem si je spletl. Ale tato podobnost mi pomůže, abych rychle opravil svůj omyl, a zanedlouho pak tomu šlechetnému Patagonci už poděkuji v jazyku, kterým tak dobře mluví."

Paganel měl pravdu, protože za okamžik mohl s domorodcem vyměnit několik slov. Dověděl se také, že Patagonec se jmenuje Thalkáv, což v araukánštině znamená „Hřímající".

Za toto jméno patrně děkoval svému umění v zacházení s puškou.

Zvláště se však Glenarvan radoval z toho, že Patagonec byl povoláním průvodce v pampách. Toto setkání bylo tak velkým dílem štěstěny, že úspěch celé výpravy se už zdál skutečností a nikdo nepochyboval o záchraně kapitána Granta.

Zatím se cestovatelé i Patagonec vrátili k Robertovi. Robert vztahoval k domorodci paže a ten mu beze slova položil ruku na hlavu. Prohlédl chlapce a ohmatal jeho pohmožděné údy. Pak s úsměvem došel natrhat na březích říčky hrst divokého celeru a třel jím raněného po celém těle. Při této masáži prováděné s neskonalou jemností, cítil chlapec, jak se mu vracejí síly, a bylo zřejmé, že po několika hodinovém odpočinku se úplně zotaví.

Bylo tedy rozhodnuto, že zbytek dne a celou noc stráví výprava v táboře. Nehledě k tomu, že museli rozřešit ještě dvě důležité otázky týkající se potravy a dopravních prostředků: naši přátelé neměli ani jídlo, ani mezky. Naštěstí zde byl Thalkáv. Tento průvodce, zvyklý doprovázet cestující podél patagonských hranic, patřil k nejzkušenějším baqueanům kraje a nabídl se Glenarvanovi, že obstará všechno, co jeho oddílu chybí. Řekl mu, že jej dovede do indiánské „tolderie", tábora vzdáleného odtud nanejvýše čtyři míle, kde je všechno, co výprava potřebuje. Tuto nabídku učinil zpola pomocí posunků, zpola pomocí španělských slov, jež se Paganelovi podařilo pochopit. Nabídka byla přijata. Glenarvan a jeho učený přítel se ihned rozloučili se svými druhy a pod vedením Patagonce se vydali proti proudu říčky.

Šli rychle půldruhé hodiny a museli dělat dlouhé kroky, aby stačili obrovitému Thalkávovi. Celý tento andský kraj byl krásný a neobyčejně úrodný. Tučné pastviny střídaly jedna druhou a byly by snadno uživily stotisícovou armádu přežvýkavců. Rozsáhlé rybníky, spojené mezi sebou spletitou sítí říček, zásobovaly zelené pláně vláhou. Na vodě se rozmarně projížděly labutě s černou hlavou a soupeřily o panství nad vodní říší s nesčetnými pštrosy, prohánějícími se po okolních llanos. Ptačí svět zde hýřil a hlučel a jeho rozmanitost byla podivuhodná. Šedivé hrdličky „isaky" s bíle pruhovaným peřím a žlutí vrabci „kardinálové" vypadali na větvích stromů jako živé květy, poštovní holubi přelétávali pláně, kdežto opeřená vrabčí cháska, „chingolos", „hilgueros" a „monjitas", se střelhbitě pronásledovala a naplňovala vzduch pronikavým křikem.

---

mořeplavce Vaska da Gamy.

Jacques Paganel nevycházel z obdivu. Z úst se mu bez ustání drala všemožná citoslovce. Patagonce to nadmíru udivovalo, protože on pokládal za zcela přirozené, že ve vzduchu jsou ptáci, na rybnících labutě a v prériích tráva. Učenec nelitoval svého výletu ani jeho délky. Zdálo se mu, že teprve vyšli, a zatím už se před nimi vynořil indiánský tábor.

Tolderia se rozkládala v údolí mezi dvěma andskými stěnami. V chýších spletených z větví žilo zde na třicet kočovných domorodců, pastevců velikých stád dobytka: krav, ovcí, býků a koní. S nimi putovali Indiáni z jedné pastviny na druhou a pro jejich čtyřnohé hodovníky byl vždycky prostřen bohatý stůl.

Domorodci patřili k rase smíšené z andských Peruánců, Araukánců, Pehuenčů a Auků; byli olivové pleti, středního vzrůstu, statných postav, měli nízké čelo a téměř kulatý obličej s úzkými rty a s vysedlými lícními kostmi. Jejich rysy byly zženštilé a tváře lhostejné. Antropolog by na nich byl nenalezl znaky čisté rasy. Byli to tedy celkem nezajímaví domorodci. Ale Glenarvanovi šlo o jejich stáda, ne o ně. A když měli stáda, nepřál si nic dalšího.

Thalkáv se ujal vyjednávání. Nebylo dlouhé. Za sedm argentinských koníků s úplným postrojem, za sto liber „charqui“ čili sušeného masa, za několik měr rýže a za kožené měchy na vodu přijali Indiáni, přestože by byli dali přednost vínu nebo rumu, dvacet uncí zlata, jehož cenu výborně znali. Glenarvan chtěl koupit ještě osmého koně pro Patagonce, ale ten mu dal na srozuměnou, že by to bylo zbytečné.

Když byl obchod uzavřen, rozloučil se Glenarvan se svými novými „dodavateli“, máme-li užít slov Paganelových, a za necelou půlhodinu se vrátil do tábora.

Jeho příchod byl přivítán s jásotem, který však Glenarvan podle zásluhy přikládal potravinám a koním. Každý se s chutí najedl. Robert si také vzal několik soust. Síly se mu už skoro úplně vrátily.

Zbytek dne strávili v naprostém klidu. Mluvili o všem možném, o svých nejdražších, kteří s nimi nebyli, o Duncanu, o kapitánu Johnu Manglesovi, o jeho statečném mužstvu, o Harrym Grantovi, o tom, že kapitán snad není již daleko odtud.

A Paganel byl neustále s Indiánem. Stal se Tkalkávovým stínem. Byl u vytržení, že vidí skutečného Patagonce, vedle něhož sám vypadal jako trpaslík; vždyť Thalkáv mohl téměř soupeřit s římským císařem Maximinem*[39], s tímto obrem vysokým osm stop! Zasypával vážného Indiána španělskými větami a Thalkáv se tomu nebránil. Zeměpisec se učil, ale tentokrát bez knihy. Hláskoval slova rezonující mu v hrdle, na jazyku i na patře.

„Když nepochytím správný přízvuk,“ říkal majorovi, „nebude to má vina! Ale kdo by byl řekl, že se jednoho dne budu učit španělsky od Patagonce?“

[39] *Gaius Julius Maximinus (235-238) – římský císař, byl znám svou vysokou postavou.*

Kapitola 16 – Rio Colorado

Příštího dne, 22. října, dal Thalkáv v osm hodin znamení k odjezdu. Argentinská půda se mezi dvacátým druhým a čtyřicátým druhým stupněm svažuje od západu k východu a cestovatelé mohli nyní jet po mírném svahu až k moři.

Když Patagonec odmítl, aby mu Glenarvan koupil koně, domníval se lord, že Indiáni chodí raději pěšky, jak to bývá zvykem některých průvodců. Thalkáv měl tak dlouhé nohy, že by se mu jistě šlo lehce.

Ale Glenarvan se mýlil.

Těsně před odjezdem Thalkáv zcela zvláštním způsobem zahvízdal. Vzápětí vyběhl z nedalekého lesíka nádherný ztepilý kůň a na zavolání přiběhl k svému pánovi. Bylo to krásné zvíře. Jeho temně hnědá barva prozrazovala, že je to kůň čistokrevný, vytrvalý, smělý a bujný. Lehce a půvabně nesl krásnou hlavu měl široce rozevřené chřípí, jiskrné oko, široký zadek, pěkně klenutou šíji, mocné plece, ztepilé nohy, tedy všechny vlastnosti silného a rychlého koně. Major se jako výborný znalec koní netajil obdivem k této znamenité ukázce pampského plemene. Nacházel v něm zřejmou podobu s anglickým „huterem“. Krásné zvíře se jmenovalo Thauka, což značí v patagonském jazyku „pták“, a toto jméno si kůň plně zasloužil.

Jakmile se Thalkáv vyhoupl do sedla, kůň se vzepjal. Na Patagonce, který byl znamenitým jezdcem, byl nádherný pohled. K postroji byly připevněny dvě lovecké pomůcky, užívané na argentinských pláních, bolas a laso. Bolas jsou tři kuličky spojené řemínkem a připevněné vpředu na sedle. Indiáni dovedou vrhat bolas až na vzdálenost sto kroků s takovou přesností, že se pronásledovanému zvířeti nebo nepříteli obtočí kolem nohou a okamžitě jej strhne k zemi. Je to v jejich rukou nebezpečný nástroj a oni ho dovedou neobyčejně zručně používat. Laso naproti tomu neopouští ruku, která je vrhla. Je to obyčejný provaz, dlouhý třicet stop, pevně spletený ze dvou pramínků a zakončený smyčkou, která klouže v železném kroužku. Tuto smyčku vrhá pravá ruka, kdežto levá přidržuje zbytek lasa, jehož konec je pevně uvázán k sedlu. Dlouhá karabina, zavěšená přes rameno, doplňovala Patagoncovy útočné zbraně.

Thalkáv nepozoroval obdiv, který vyvolával svým přirozeným půvabem, nenuceností a hrdostí. Popojel do čela oddílu a družina vyrazila. Jeli hned cvalem, hned krokem, jako kdyby koně ani nedovedli jet klusem. Robert se směle vyšvihl do sedla a Glenarvan se záhy upokojil, když viděl, jak se na něm chlapec dovede udržet.

Pampy začínají u samého úpatí Kordiller. Můžeme je rozdělit na tři části. Prvá se táhne od andského pohoří do vzdálenosti dvou set padesáti mil a je pokryta nevysokými stromy a keři. Druhá, v šíři čtyř set padesáti mil, je porostlá nádhernou trávou a končí osmdesát mil před Buenos Aires. Odtud vede cesta po obrovských lučinách vojtěšky a bodláčí a tyto lučiny se prostírají až k moři. To je třetí část pamp.

Když Glenarvanova družina opustila kordillerskou kotlinu, narazila nejprve na velké množství písečných přesypů, zvaných „medanos“. Pokud je kořeny nepřidržují k půdě, bývají přesypy neustále zmítány větrem. Tvoří je neobyčejně jemný písek, jenž při sebemenším závanu odlétá v lehkých obláčcích anebo tvoří skutečné víry, které se zdvihají do pozoruhodných výšek. Pro oči to byl pohled příjemný a zároveň nepříjemný: příjemný proto, že je zcela zvláštní podívaná na tyto víry bloudící po pláni, srážející se, splývající, klesající a znovu se zdvihající v nevýslovné změti; a nepříjemný proto, že z těchto nesčetných medanos se uvolňuje velice jemný prach, který se prodere i pod nejtěsněji sevřená víčka.

Po většinu dne vály severní větry a vyvolávaly tento úkaz. Přesto však jela družina rychle a kolem šesté hodiny zůstaly za ní Kordillery ve vzdálenosti čtyřiceti mil. Jejich černavé obrysy se ztrácely v soumraku.

Cestovatelé byli poněkud unaveni, protože urazili cestu dobrých třiceti osmi mil. A tak byli rádi, že se blíží chvíle odpočinku. Utábořili se na březích dravého Neuquénu, jehož kalné vody protékají mezi vysokými červenými skalami. Neuquén je některými zeměpisci nazýván Rapid nebo Comoe a pramení z jezer, která znají jenom Indiáni.

Obr. 26 – Po většinu dne vály severní větry a vyvolávaly tento úkaz.

Noc a příští den uplynuly bez jediné pozoruhodnější příhody. Výprava jela rychle a bez zastávky vpřed. Rovná půda a příjemná teplota usnadňovaly cestu. Jenom přes poledne nešetřilo slunce horkými paprsky. Když nastal večer, pokryl se obzor na jihozápadě pruhy mračen. To bývá bezpečná známka, že se změní počasí.

Patagonec nemohl nevědět, co to znamená, a ukázal zeměpisci na západní část nebe.

„Ovšem, vím," řekl Paganel a obrátil se ke svým druhům se slovy: „Chystá se změna počasí. Zažijeme pampero."

A vysvětlil, že pampero je na argentinských pláních častým jevem. Je to velice suchý jihozápadní vítr. Thalkáv se nemýlil a v noci, jež byla dosti nepříjemná pro lidi chráněné pouhým ponče m, zvedlo se mocné pampero. Koně ulehli na zem a muži se co nejtěsněji schoulili vedle nich. Glenarvan se bál, že je uragán zdrží, bude-li trvat déle, ale Paganel se podíval na barometr a uklidnil ho.

„Obvykle," řekl mu, „vyvolává pampero třídenní bouři. Na takovou bouři spolehlivě ukazuje klesání barometru. Když naopak tlakoměr stoupá – a tak tomu je i nyní –, jde jenom o několikahodinovou prudkou vichřici. Upokojte se tedy, drahý příteli, za svítání bude nebe čisté jako obvykle."

„Vy jste hotová kniha, Paganele," prohodil Glenarvan.

„Však také jsem," odpověděl Paganel. „Můžete v ní do libostí listovat."

A zeměpisec se skutečně nemýlil. V jednu hodinu ráno vítr náhle ustal a všichni se mohli posilnit důkladným spánkem. Příštího dne vstávali svěží a odpočatí, zejména Paganel, který se protahoval jako štěně, až mu vesele praštělo v kloubech.

Bylo 24. října a od jejich odjezdu z Talcahuana uplynulo deset dní. Třiadevadesát mil*[40] ještě dělilo cestovatele od místa, kde Rio Colorado přetíná třicátou sedmou rovnoběžku, tedy tři dni cesty. Při této cestě napříč americkým kontinentem dával lord Glenarvan bedlivý pozor, , nespatří-li domorodce. Chtěl se jich prostřednictvím Patagonce dotázat na kapitána Granta, protože Paganel se již s Indiánem začal dost dobře dorozumívat. Projížděli však místy, která jsou málo navštěvována Indiány, neboť cesty v pampách, vedoucí z Argentinské republiky do Kordiller, leží více na sever. Proto nepotkávali ani kočovné Indiány, ani usedlé kmeny, jejichž náčelníkům se říká kazikové. Jestliže se v dálce objevil osamělý kočovný jezdec, rychle prchal, protože se nechtěl setkat s neznámými lidmi. Glenarvanova četa se jistě zdála podezřelá každému, kdo se odvážil sám do pampy: banditovi, jehož obezřelost byla ihned zburcována, když spatřil osm dobře ozbrojených mužů na dobrých koních, i cestujícímu, který v nich na těchto pustých místech mohl vidět lidi se špatnými úmysly. Proto bylo naprosto nemožné navázat spojení jak s poctivými lidmi, tak s lupiči.

[40] *Sto padesát kilometrů. (Pozn. aut.)*

Naši cestovatelé si přáli, aby narazili na tlupu lupičů z pamp, i kdyby jednání mělo začít střelbou z pušek. Glenarvana sice mrzelo, že se nikde nesetkává s Indiány, ale mezitím došlo k příhodě, jež jasně potvrzovala správnost listin.

Cesta, kterou se ubírala naše výprava, několikrát přeťala stezky v pampách a mezi nimi i dosti důležitou cestu z Carmen do Mendozy, vyznačenou kostmi domácích zvířat, mezků, koní, ovcí a býků, a vroubenou pozůstatky těchto dobytčat, jež byly ohlodány dravčími zobáky a vyběleny sluncem, deštěm a větrem. Bylo jich zde tisíce a nejedna lidská kostra tu jistě mísila svůj prach s prachem nejprostších zvířat.

Až do té doby se Thalkáv ani jednou nepozastavil nad cestou, které se tak přísně drželi. Protože nezabočili na žádnou cestu v pampách, pochopil, že nepojedou ani městy, ani vesnicemi, ani kolem osad v argentinských provinciích. Dopoledne jeli vždycky proti slunci, neuchylujíce se od přímé čáry, a každý večer zapadalo slunce na opačném konci této čáry. Jako pampský vůdce se Thalkáv jistě divil, že nejen výpravu nevede, nýbrž že je sám veden. Podivoval se tomu však jenom zdrženlivě – taková zdrženlivost je Indiánům už vrozena –, a pokud šlo o malé stezky, které až dosud míjeli, vůbec si jich nevšímal. Ale když toho dne dorazili na zmíněnou cestu, zastavil koně a obrátil se k Paganelovi:

„Cesta do Carmen," řekl.

„Správně, můj milý Patagonče," odpověděl zeměpisec nejryzejší španělštinou, „cesta z Carmen do Mendozy."

„Nedáme se po ní?"

„Ne," odvětil Paganel.

„A kam jedeme?"

„Stále na východ."

„To nepřijedeme nikam."

„Kdož ví?"

Thalkáv se odmlčel a v hlubokém úžasu se zahleděl na zeměpisce. Nedomníval se však, že by Paganel mohl žertovat. Indián je sám vážný, a proto nikdy nepředpokládá, že by druhý nemluvil vážně.

„Vy tedy nejedete do Carmen?" dodal po chvilce mlčení.

„Ne," odpověděl Paganel.

„Ani do Mendozy?"

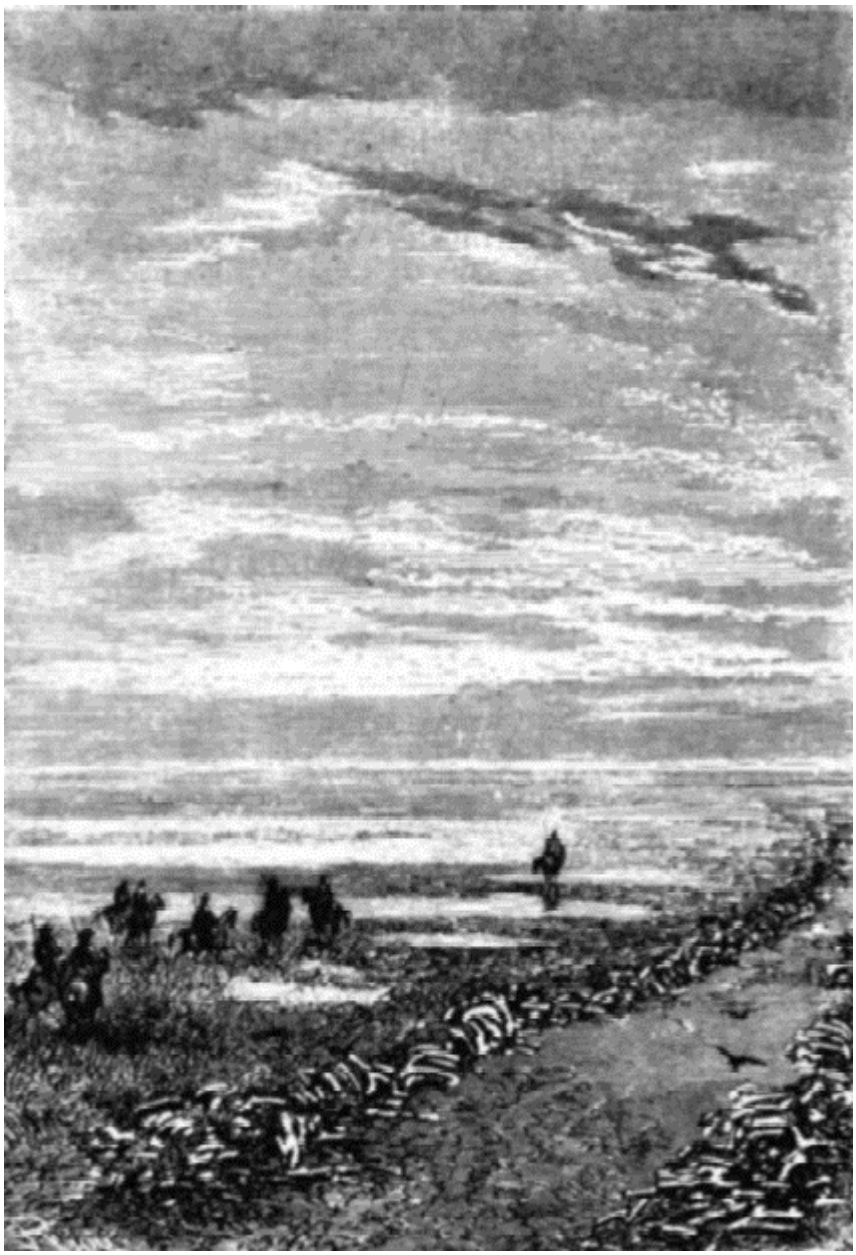
„Také ne."

Vtom okamžiku dojel k Paganelovi Glenarvan a otázal se ho, co Thalkáv říká a proč se zastavil.

„Ptal se mě, zdali jedeme do Carmen nebo do Mendozy, a je velice překvapen, že jsem mu na obě otázky odpověděl záporně."

„Naše cesta se mu skutečně musí zdát hodně podivná," odvětil Glenarvan.

„To si myslím. Říká, že nejedeme nikam."

Obr. 27 – „cesta z Carmen do Mendozy.“

„A nemohl byste mu, Paganele, vysvětlit cíl naší výpravy a důvod, proč musíme jet stále na východ?“

„To bude velmi obtížné,“ pravil Paganel, „protože Indián vůbec nerozumí zeměpisným stupňům a vyprávění o dokumentech bude pro něho něčím fantastickým.“

„Jde ovšem o to,“ řekl vážně major, „neporozumí-li vyprávění nebo vypravěči?“

„Jakže, Mac Nabbsi?“ zvolal Paganel. „Vy stále ještě nedůvěřujete mé španělštině?“

„Zkuste to tedy, vážený příteli!“

„Zkusím.“

Paganel se obrátil k Patagonci a rozpředl s ním rozmluvu, často přerušovanou pro nedostatek slov i pro nesnáze s překladem některých zvláštností a s výkladem podrobností, které byly pro nevzdělaného divocha takřka nepochopitelné. Na učence byl jedinečný pohled. Rozkládal rukama, slabikoval, všemožně sebou zmítal a s čela se mu řinuly na hruď bohaté krůpěje potu. Tam, kde selhával jazyk, přispěchaly na pomoc ruce. Paganel seskočil s koně a v písku nakreslil zeměpisnou mapu, na níž se křižovaly poledníky a rovnoběžky a na níž byly oba oceány i cesta vedoucí do Carmen. Nikdy nebyl žádný profesor v takových rozpacích. Thalkáv se díval na jeho počínání klidně a nedával najevo, rozumí-li nebo ne.

Zeměpiscův výklad trval přes půl hodiny. Pak Paganel umlkl, utřel si potem zalitý obličej a podíval se na Patagonce.

„Porozuměl?“ otázal se Glenarvan.

„To uvidíme,“ odpověděl Paganel. „Jestliže však neporozuměl, vzdávám se dalších pokusů.“

Thalkáv se nehýbal. Ani nemluvil. Jeho oči se upíraly na obrazce nakreslené v písku a pozvolna stírané větrem.

„Nu?“ zeptal se Paganel.

Zdálo se, že Thalkáv neslyší. Paganel již viděl na majorových rtech ironický úsměv, a protože chtěl zachránit svoji čest, chystal se s novým zápalem pokračovat ve svých geografických výkladech, ale tu ho Patagonec zastavil pohybem ruky.

„Hledáte zajatce?“ řekl.

„Ano,“ odpověděl Paganel.

„A přesně na této čáře mezi západem slunce a jeho východem,“ dodal Thalkáv a vymezil tak pro srovnání cestu ze západu na východ po indiánském způsobu.

„Ano, ano.“

„A váš bůh,“ otázal se Patagonec, „svěřil vlnám velikého moře tajemství zajatcova pobytu?“

„Ano.“

„Děj se tedy podle jeho vůle,“ odpověděl Patagonec slavnostně, „půjdeme na východ, a bude-li třeba, až k samému slunci!“

Paganel slavil tak v osobě svého žáka úplné vítězství a okamžitě přeložil svým druhům Indiánovy odpovědi.

„Jak inteligentní lid!“ dodal. „Z dvaceti našich venkovanů by jich devatenáct mému výkladu nerozumělo.“

Glenarvan vybídl Paganela, aby se Patagonce otázal, zdali neslyšel o nějakých cizincích, kteří padli do rukou pampských Indiánů.

Paganel přednesl otázku a čekal na odpověď.

„Snad,“ pravil Patagonec.

Sotvaže učenec přetlumočil Indiánova slova, obklopilo Thalkáva všech sedm cestovatelů. Jejich pohledy byly jediná otázka.

Vzrušený Paganel pracně hledal slova a pokračoval v důležitém výslechu, zatímco jeho oči lpěly na vážném Indiánovi a snažily se uhodnout jeho odpověď dříve, než mu splynula ze rtů.

Překládal každé španělské slovo do angličtiny, takže Paganelovi druhové slyšeli Patagoncova slova ve svém jazyku.

„A tento zajatec?“ otázal se Paganel.

„Byl cizinec,“ odpověděl Patagonec, „Evropan.“

„Vy jste ho viděl?“

„Ne, ale v indiánských zkazkách se o něm vypráví. Byl to statečný člověk! Měl srdce býka!“

„Srdce býka!“ řekl Paganel. „Jak nádherný je patagonský jazyk! Rozumíte, přátelé, odvážný člověk!“

„Můj otec!“ zvolal Robert Grant.

A pak se obrátil k Paganelovi:

„Jak se řekne španělsky to je můj otec?“ otázal se ho.

„Es mi padre,“ odpověděl zeměpisec.

Robert okamžitě uchopil Thálkávovu ruku a láskyplně řekl:

„Es mi padre!“

„Su padre!“*[41] odpověděl Patagonec a jeho tvář se rozjasnila.

Vzal chlapce do náruče, zdvihl ho na svého koně a pohlížel na něho s hlubokou účastí. V Thalkávově obličeji se zračilo tiché dojetí.

Ale Paganel ještě neskončil výslech. Kde byl tento zajatec? Co udělal? Kdy o něm Thalkáv slyšel? Všechny tyto otázky vířily v jeho mysli současně.

---

[41] *Jeho otec. (Pozn, aut.)*

Odpovědi na sebe nedaly dlouho čekat a Paganel se dověděl, že Evropan je zajatcem jednoho z indiánských kmenů, který kočuje na území mezi Coloradem a Rio Negrem.

„A kde byl naposledy?“ otázal se Paganel.

„U kazika Kalfukury,“ odpověděl Thalkáv.

„Na čáře, po níž se ubíráme?“

„Ano.“

„A co je to za kazika?“

„Je to náčelník Indiánů Pojučů, člověk se dvěma jazyky a dvěma srdci.“

„Tedy falešný ve slovech i skutcích,“ řekl Paganel, když svým druhům přeložil tuto krásnou metaforu z patagonského jazyka. „A budeme moci osvobodit svého přítele?“ dodal.

„Snad, je-li dosud v rukou Indiánů.“

„A kdy jste o něm slyšel?“

„Už dávno a od té doby přineslo již slunce dvě léta na nebe nad pampami.“

Glenarvanova radost byla nepopsatelná. Odpověď se přesně shodovala s datem na listinách. Bylo však nutno položit Thalkávovi ještě jednu otázku. Paganel ji vzápětí vyslovil.

„Mluvil jste jen o jednom zajatci,“ řekl, „nebyli tři?“

„Nevím,“ odpověděl Thalkáv.

„A o jejich nynějším postavení nevíte nic?“

„Ne.“

Toto stručné slovo celou rozmluvu ukončilo. Bylo celkem možné, že zajatci byli od sebe již dávno odloučeni. Avšak z Patagoncových zpráv vyplývalo, že Indiáni si vyprávějí o jediném Evropanovi, který upadl do jejich moci. Datum jeho zajetí, místo, kde se patrně nacházel, všechno, dokonce i patagonský obrat vystihující jeho odvahu, mluvilo zřetelně o kapitánu Grantovi.

Příštího dne, 25. října, vyrazili cestující na cestu na východ s novým zápalem. Pláň, stále stejně smutná a jednotvárná, tvořila jednu z těch nekonečných prostor, jimž místní obyvatelé říkají „travesias“. Jílová půda, vystavená větrům, byla úplně rovná; nikde ani skála, ba ani kamének, leda snad v několika vyprahlých a vyschlých roklích anebo na březích několika rybníčků, uměle vyhloubených rukou Indiánů. Po dlouhých přestávkách objevovaly se nízké lesy s černavými korunami a nad nimi vynikaly tu a tam bílé rohovníky, jejichž lusky obsahují cukernatou, chutnou a osvěžující dužninu. Jinde bylo vidět několik háječků terebint, „chanar“, divoké kručinky a rozličných trnitých stromů, jejichž zakrslý vzrůst prozrazoval neúrodnost půdy.

26. října byl namáhavý den. Měli dorazit k Rio Coloradu. Ale koně, popohánění svými jezdci, cválali tak rychle, že ještě večer dojeli na 69°45' západní délky k této krásné řece pampských území. Indiánské jméno Koby-Leby znamená Velká řeka a její dlouhý tok končí v Atlantiku. U ústí této řeky dochází ke zvláštnímu úkazu, neboť její vody směrem k moři ubývá, a to buď vsakováním, nebo vypařováním. Příčína jevu není ještě dostatečně osvětlena.

Když přišli k řece Coloradu, bylo první Paganelovou starostí, aby se „geograficky“ vykoupal v jejích vodách, zbarvených narudlým jílem. Překvapilo ho, že byly tak hluboké, což jistě způsobilo tání sněhu v prvních letních paprscích.

Kromě toho byla řeka příliš široká, aby ji mohli koně přeplavat. Několik set sáhů proti proudu byl však naštěstí haťový, to jest z větví spletený most, zavěšený po indiánském způsobu na kožených řemenech. Naše družina se tedy mohla dostat přes řeku a utábořit na levém břehu.

Než ulehl, chtěl Paganel Colorado přesně zamapovat a zakreslit je do své mapy tím pečlivěji, že tak nemohl učinit s Ja-lu-cang-pu-ťiangem, který plynul tibetskými horami i bez Paganelovy účasti. V obou následujících dnech, 27. a 28. října, probíhala cesta bez příhod. Stále stejná jednotvárnost a neúrodnost půdy. Žádná krajina nemůže být tak neměnná, žádné panoráma tak nezajímavé. Půda byla nyní vlhčí. Museli překročit zaplavené doliny „canadas“ a nevysychající močály „esteros“, zarostlé vodním rostlinstvem.

Večer stanuli koně na březích velkého jezera Uré-Lanquén, které obsahuje minerální vody a které Indiáni proto nazývají Hořké jezero. V roce 1862 bylo svědkem krvavých represálií argentinských vojsk. Oddíl se utábořil obvyklým způsobem a noc by byla proběhla v klidu, kdyby

zde nebylo opic, aluatů*[42] a divokých psů. Tato rámusivá zvířata spustila snad na počest cestovatelů – zcela jistě však k nelibosti jejich uší – jeden z těch neumělých koncertů, který by se mohl setkat s porozuměním jen u nějakého skladatele budoucnosti.

Obr. 28 – U ústí této řeky dochází ke zvláštnímu úkazu.

[42] *Druh malých opic malp.*

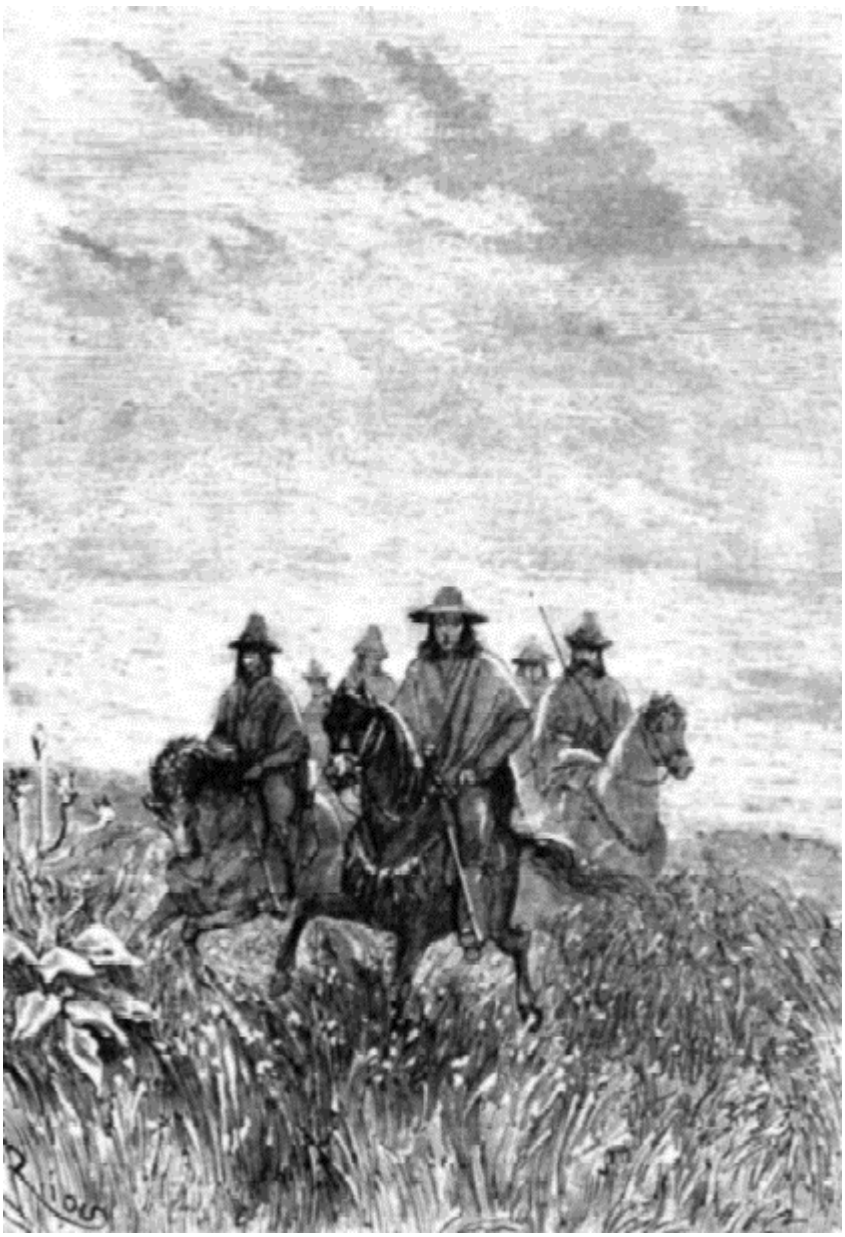
Kapitola 17 – Pampy

Argentinské pampy se prostírají od třicátého čtvrtého k čtyřicátému stupni jižní šířky. Slovo „pampa“, původně araukánské, znamená „travnatá pláň“ a je pro tento kraj naprosto přiléhavé. Stromovité mimózy v západní části a vydatné pastviny v částí východní mu dodávají zvláštní ráz. Rostlinstvo je zde zakořeněno ve vrstvě půdy, která leží na jílnato-písčitém, narudlém nebo žlutém podloží. Kdyby geolog zkoumal tyto třetihorní vrstvy, odnesl by si bohaté nálezy. Obsahují totiž nekonečné množství před-diluviálních koster a Indiáni se domnívají, že to jsou vyhynulé druhy velkých pásovců. Jsou tedy pod touto prstí pohřbeny prvopočátky dějin zdejšího kraje.

Americká pampa je zeměpisnou zvláštností tak jako savany velkých severoamerických jezer anebo sibiřské stepi. V jejím podnebí jsou větší tepelné rozdíly než v provincii Buenos Aires, protože leží ve vnitrozemí. Podle Paganelova výkladu je totiž letní teplo pohlcováno a shromažďováno oceánem, který je pak v zimě pozvolna uvolňuje. Proto mají ostrovy mnohem vyrovnanější podnebí než kraje vnitrozemské*[43]. A také podnebí západních pamp není tak vyrovnané jako na pobřeží, kde se uplatňuje blízkost Atlantiku. Prodělává prudké výkyvy a náhlé změny, při nichž sloupce teploměrů bez ustání přeskakují ze stupně na stupeň. Na podzim, to jest v dubnu a v květnu, jsou tam časté a prudké deště. Ale v tomto ročním období bylo počasí velmi suché a teplota dosti vysoká.

Glenarvanova družina vyjížděla po svítání, jakmile si stanovila směr cesty. Půda prorostlá kořínky stromků a křovin byla naprosto pevná. Zde nebyly medanos ani písek, z něhož se tvořily, ani prach, který by vítr rozptyloval do vzduchu.

[43] *Z té příčiny jsou zimy na Islandu mírnější než v Lombardii. (Pozn. aut.)*

Obr. 29 – Koně zčerstva kráčeli mezi trsy „pajabravy“

Koně zčerstva kráčeli mezi trsy „pajabravy“, zvláštní pampské trávy, v níž nacházejí Indiáni při bouřích útulek. Tu a tam, avšak stále řidčeji, rostly ve vlhkých dolinách vrby a rostlina Gygnerium argenteum, které se dobře daří v sousedství sladkých vod. Tam se koně důkladně napájeli, a využívajíce dobré příležitosti, posilňovali se pro budoucnost. Thalkáv jel vpředu a prohledával křoviny. Plašil tak „cholíny“, nejnebezpečnější druh zmijí, jejichž uštknutí usmrtí v necelé hodině i býka. Bystrý Thauka přeskakoval křoviska a pomáhal tak svému pánovi razit cestu koním, kteří jeli za ním.

Cesta po těchto rovných a nezvlněných pláních probíhala hladce a rychle.

Ráz krajiny se vůbec neměnil; nikde balvan, nikde kámen, mnohdy ani v celém okruhu sta mil. Sotva kde jinde se člověk setká s takovou jednotvárností. Ani potuchy po nějaké scenérii, příhodě nebo překvapení! Člověk by musel být Paganelem, takovým nadšeným učencem, aby něco viděl tam, kde nebylo vidět nic, aby se zajímal o podrobnosti cesty. A oč? To nemohl říci. Nejvýš o nějaký keř! Snad o stéblo trávy. A to mu stačilo, aby s nevyčerpatelnou mnohomluvností začal poučovat Roberta, který ho rád poslouchal.

Po celý den 29. října táhla se před cestovateli tato nekonečně jednotvárná pláň. Kolem druhé hodiny objevili pod kopyty koní nesčetné stopy po zvířatech. Byly to nakupené a vybledlé kosti velkého stáda skotu. Tyto pozůstatky se však nevinuly v křivolaké čáře, jakou za sebou zanechávají vysílená zvířata, po jednom klesající podél cesty. Proto si nikdo nedovedl vysvětlit, jak se na poměrně malém prostoru mohlo objevit takové množství koster, a tentokrát to nedokázal ani Paganel. Otázal se tedy Thalkáva a ten mu bez jakýchkoliv rozpaků odpověděl.

Učencovo: „To není možné!“ a důrazné přikyvování Patagoncovo silně upoutaly pozornost jejich druhů.

„Co je to tedy?“ otázali se.

„Blesk,“ odpověděl zeměpisec.

„Cože? Blesk že natropil takovou spoustu?“ zvolal Tom Austin. „Blesk že pobil stádo o pěti stech kusů?“

„Thalkáv to tvrdí a Thalkáv se nemýlí. A já mu to ostatně věřím, protože bouře v pampách se vyznačují zvlášť velkou prudkostí. Jen abychom to jednoho dne sami nezažili!“

„Vedro je pěkné,“ řekl Wilson.

„Bude jistě třicet stupňů ve stínu,“ odpověděl Paganel.

„Tomu bych se nedivil,“ pravil Glenarvan, „po celém těle cítím elektrické napětí. Doufejme, že se tato teplota neudrží.“

„Kdepak!“ poznamenal Paganel. „Se změnou počasí nemůžeme počítat, protože na obzoru není ani mráček.“

„To je zlé,“ odpověděl Glenarvan, „koně jsou horkem velmi vysíleni. Není ti příliš horko, hochu?“ dodal, obraceje se k Robertovi.

„Ne, mylorde,“ odpověděl mladík. „Mám teplo rád, je příjemné.“

„Zvláště v zimě,“ podotkl rozšafně major a vypustil k nebi obláček kouře.

Obr. 30 – Večer se zastavili u opuštěného ranče.

Večer se zastavili u opuštěného ranče, vystavěného ze spletených větví spojovaných blátem a pokrytých došky. Tato chýše sousedila s ohradou z poloshnilých kolů, ale i taková ohrada postačila ochránit v noci koně před možnými útoky lišek. Lstivé lišky nemohou snad koně přímo ohrozit, ale překusují řemeny a koně pak mohou utéci.

Několik kroků od ranče byla v zemi díra, v níž se dalo vařit, jak o tom svědčil vychladlý popel. Uvnitř ranče byla lavice, kavalec z hovězí kůže, hrnec, rožeň a kotlík na „maté“. Maté, indiánský čaj, je v Jižní Americe velmi oblíbený nápoj. Dělá se z odvaru listí usušeného na ohni a srká se jako jiné americké nápoje stéblem slámy. Thalkáv připravil na Paganelovu prosbu několik šálků tohoto čaje. Znamenitě jím doplnil obvyklé nápoje a maté bylo prohlášeno za výtečné.

Příštího dne, 30. října, vyšlo slunce zahalené rozpálenou mlhou a zalévalo zem nejžhavějšími paprsky. Teplota byla toho dne vskutku neobyčejně vysoká a na pláni nebylo naneštěstí žádné útočiště. Přesto se výprava statečně vydala na další cestu k východu. Nejednou potkávala družina obrovská stáda, která ležela líně na zemi, protože už neměla sil se pást. Strážce, či lépe pastýře, zde nikde neviděli. Celá obrovská množství krav, býků a volů hlídali jenom psi, kteří jsou navyklí sát mléko ovci, když je začne trápit žízeň.

Kolem poledne se ráz pamp poněkud změnil, což nemohlo uniknout ani zrakům unaveným jejich jednotvárností. Travnatý porost prořídl. Ustoupil zakrnělým lopuchům a obrovským, devět stop vysokým bodlákům, které by jistě byly rájem pro všechny osly na světě. Tu a tam rostly zakrslé chanary a jiné temně zelené trnité křoví, tedy rostliny milující vyprahlou půdu. Až dosud jel oddíl pastvinami, které vyživovala určitá vlhkost, zachycující se v jílu prérie. Travnatý porost byl hustý a vydatný. Teď však byl jeho aksamit místy prodřený, na četných místech potrhaný, a bylo vidět obnaženou prabídnou půdu. Nebylo možno přehlížet tyto známky vzrůstajícího sucha a Thalkáv na ně upozornil.

„Nezlobím se pro takovou změnu,“ řekl Tom Austin. „Stále jenom tráva, stále jenom tráva, to musí nakonec omrzet.“

„Ovšem, ale kde je tráva, je i voda,“ odpověděl major.

„Což voda, té máme dost,“ dodal Wilson, „a cestou jistě narazíme na nějakou řeku.“

Kdyby byl tuto poznámku slyšel Paganel, byl by odpověděl, že mezi Coloradem a pohořími Argentinské provincie je řek málo. Teď právě objasňoval Glenarvanovi zjev, na nějž ho lord upozornil.

Od nějaké chvíle se zdálo, že je vzduch prosycen kouřem. Avšak po celém obzoru nebylo nikde vidět oheň a ani kouř neprozrazoval nějaký vzdálenější požár. Nebylo tedy možno připisovat tomuto jevu nějakou přirozenou příčinu. Záhy se stal zápach tak silný, že to cestující, kromě Paganela a Thalkáva, udivovalo. Zeměpisec, jemuž vysvětlení jakéhokoliv úkazu nečinilo potíží, odpověděl svým přátelům takto:

„Nevidíme oheň," řekl, „a cítíme kouř. Není kouře bez ohně, praví přísloví, a to platí právě tak v Americe jako v Evropě. Musí zde být někde nějaký oheň. Jenže tyto pampy jsou tak rovné, že vzduchové proudy nenarážejí na žádné překážky, a tak můžeme cítit kouř z trávy hořící ve vzdálenosti sedmdesáti pěti mil."

„Sedmdesáti pěti mil?" odtušil major pochybovačným tónem.

„Ovšem," ujišťoval Paganel. „Musím však dodat, že tyto požáry se šíří velice rychle a dosahují často velkých rozměrů."

„A kdo pampy zapaluje?" otázal se Robert.

„Někdy blesk, když je tráva vyschlá po dlouhých vedrech, a někdy také Indiáni."

„A z jakého důvodu?"

„Tvrdí – nevím, do jaké míry je toto tvrzení opodstatněné –, že po požáru roste na pampách tráva rychleji. Bylo by to tedy vlastně hnojení půdy popelem. Já však bych spíše věřil tomu, že účelem těchto požárů je vyhubit miliardy ixod, cizopasného hmyzu, který tu souží zejména stáda dobytka."

„Ale při takovém rázném zásahu," řekl major, „musí přijít o život mnoho zvířat, která se potuluji po pampě."

„Ano, ta uhoří, ale co na tom, když je jich tolik?"

„O ně mi nejde," odvětil Mac Nabbs, „to je konečně jejich věc, jde mi však o cestovatele, kteří jedou přes pampu. Cožpak se nemůže stát, že je oheň přepadne a obklíčí?"

„Jakpak ne!" zvolal Paganel s patrným uspokojením. „To se někdy stává a já osobně bych se nijak nezlobil, kdybych takovou podívanou zažil."

„No to je náš učenec," odpověděl Glenarvan, „šel by se svou vědou tak daleko, že by se nechal zaživa upálit."

„To na mou věru ne, milý Glenarvane, vždyť jsme přece četli Coopera, a Kožená punčocha nás naučil, jak můžeme zastavit šíření plamenů tím, že v okruhu několika sáhů vytrháme trávu. Nic nemůže být jednodušší. Proto se požáru nebojím a z celého srdce bych si ho přál vidět!"

Paganelova přání se však neměla vyplnit, a jestliže se zpola usmažil, bylo to jedině dílem žhoucích slunečních paprsků, jež sálaly nesnesitelným žárem. Koně těžce supěli, znaveni tropickým vedrem. Nikde nebylo stínu, leda když nějaký obláček zakryl rozpálený sluneční kotouč. Stín pak prchal po rovné půdě a jezdci popoháněli koně, aby se co nejdéle udrželi na svěžím koberci, který západní vítr hnal před nimi. Leč koně brzy zůstávali pozadu a odkryté slunce zalévalo vyprahlý povrch pampy novým ohnivým deštěm.

A tak když Wilson říkal, že zásoba vody je dostatečná, nepočítal s neuhasitelnou žízní, jež trýznila jeho druhy po celý den. I jeho tvrzení, že cestou narazí na nějakou říčku, bylo unáhlené. Nebyly zde totiž žádné řeky ani říčky, protože v rovné půdě pro ně nebylo vhodné řečiště, a rybníky, uměle vyhloubené Indiány, byly vyschlé. Když Paganel viděl, že každou míli přibývá příznaků sucha, prohodil s Thalkávem několik poznámek a tázal se ho, kde hodlá nalézt vodu.

„V jezeře Salinas," odpověděl Indián.

„A kdy k němu dorazíme?"

„Zítra večer."

Když pampou cestují Argentinci, navrtávají si obvykle studně a nacházejí vodu několik sáhů pod povrchem. Naši cestovatelé neměli potřebné nástroje, a tak si tímto způsobem nemohli pomoci. Museli proto vodou šetřit, a ačkoli nikdo netrpěl palčivou žízní, přece jen každý z nich nemohl žízeň plně uhasit.

Večer měli za sebou třicetimílovou cestu. Každý doufal, že si v noci odpočine po celodenní únavě, ale právě té noci je trápila mračna moskytů a komárů. Jejich roje byly předzvěstí změny větru a vítr se nyní skutečně otočil k severu. S jižním nebo jihozápadním větrem tento prokletý hmyz obvykle mizí.

Major zachovával svůj klid i při těchto drobných nepříjemnostech, kdežto Paganel žehral na nepřízeň osudu. Posílal moskyty a komáry k čertu a hrozně litoval, že nemá octový roztok, který by zmírnil palčivost tisícerých štípnutí. Ačkoli se ho major snažil uchlácholit připomínkou, že z tří set

tisíc druhů hmyzu, které znají přírodopisci, mají naštěstí co činit jenom se dvěma, probudil se učenec druhého dne ve špatní náladě.

Za svítání se však nedal pobízet k odjezdu; protože šlo o to, aby výprava dorazila ještě téhož dne k jezeru Salinas. Koně byli velmi vyčerpáni. Zmírali žízní, a přestože se jezdci v jejich prospěch uskrovnili, byla dávka vody pro koně velmi omezená. Sucho se ještě vystupňovalo a při prašném severním větru, tomto samumu pamp, bylo vedro přímo nesnesitelné.

Toho dne byla jednotvárnost cesty na okamžik přerušena. Mulrady, který jel vpředu, se vrátil a oznamoval, že se blíží skupina Indiánů. Toto setkání přijímal každý jinak. Glenarvan si myslil, že by mu domorodci mohli dát nějaké zprávy o trosečnících Britannie. Thalkáv však nebyl příliš potěšen vyhlídkou na setkání s kočovnými Indiány z pamp. Pokládal je za zloděje a lupiče a byl by se jim raději vyhnul. Na jeho příkaz se družina semkla dohromady a přichystala si zbraně. Musela se připravit na všechno.

Za okamžik se indiánský oddíl objevil. Skládal se jenom ze dvanácti domorodců, což Patagonce upokojilo. Indiáni se přiblížili asi na sto kroků. Cestovatelé je mohli lehce rozeznat. Byli to příslušníci pampského rodu, který v roce 1833 rozmetal generál Rosas. Měli vysoké, klenuté, přímé čelo, vysokou postavu a světlo olivovou barvu pleti, takže byli krásnou ukázkou indiánské rasy. Byli oblečeni do kůží z guanak nebo smraďochů a vyzbrojeni oštěpy dlouhými dvacet stop, noži a praky; mimoto měli bolas a lasa. Z toho, jak dovedně ovládali koně, bylo zřejmé, že jsou znamenitými jezdci.

Indiáni se zastavili sto kroků před naší družinou a začali se křikem a posunky radit. Glenarvan jim vyjel vstříc. Sotva však ujel dva sáhy, indiánský oddíl se otočil a prchal neuvěřitelnou rychlostí pryč. Vyčerpaní koně cestovatelů by jej byli nemohli dohonit.

„Zbabělci!“ zvolal Paganel.

„Na pořádné lidi utíkají nějak tuze rychle,“ poznamenal Mac Nabbs.

„Co je to za Indiány?“ otázal se Paganel Thalkáva.

„Gaučové,“ odpověděl Patagonec.

„Gaučové!“ zvolal Paganel, obraceje se ke svým druhům. „Gaučové! Nebylo tedy třeba tolik opatrnosti!“

„Pročpak?“ otázal se major.

„Protože Gaučové jsou mírumilovní venkované.“

„Myslíte, Paganele?“

„Samozřejmě, pokládali nás za zloděje, a proto uprchli.“

„Spíše bych řekl, že se nás neodvažovali přepadnout,“ odpověděl Glenarvan, kterého velmi mrzelo, že nemohl s těmito domorodci, bez ohledu na jejich úmysly, promluvit.

„Já si to myslím také,“ řekl major, „protože Gaučové, pokud se nemýlím, zdaleka nejsou mírumilovní, ale naopak odvážní a nebezpeční bandité.“

„Ale jděte!“ zvolal Paganel.

A hned začal živě rozkládat o této etnologické tezi, dokonce tak živě, že se mu podařilo majora popudit, až si od něho vysloužil zcela neobvyklé odseknutí:

„Myslím, že se mýlíte, Paganele!“

„Mýlím?“ odtušil učenec.

„Ovšem. I Thalkáv pokládal tyto Indiány za zloděje a Thalkáv jistě ví, co jsou zač.“

„Thalkáv se prostě tentokrát zmýlil,“ odsekl poněkud kousavě Paganel. „Gaučové jsou jenom zemědělci, pastýři a nic víc a já sám jsem to napsal v jednom svém spise, a celkem uznávaném spise, o pampských domorodcích.“

„To jste se tedy dopustil omylu, pane Paganele!“

„Já a omylu, pane Mac Nabbsi!“

„Třeba z roztržitosti,“ odporoval neústupně major, „to spraví v příštím vydání několik menších oprav.“

Paganela se velice dotklo, že se pochybuje, a dokonce žertuje o jeho zeměpisných vědomostech. Jaký div, že se ho začal zmocňovat hněv.

„Pamatujte si, pane,“ řekl, „že mé knihy nepotřebuji takové opravy.“

„Potřebují, aspoň v tomto případě ano," odtušil Mac Nabbs.

„Pane, pozoruji, že jste dnes nějak svárlivý!" odsekl Paganel.

„A já zase pozoruji, že jste nedůtklivý!" odpověděl major.

Spor se rozrůstal, jak je vidět, do nečekaných rozměrů, a při tom šlo o věc, která za to nestála. Glenarvan pokládal za vhodné zasáhnout.

„Je nesporné," řekl, „že na jedné straně je svárlivost a na druhé nedůtklivost, což mě u vás obou udivuje."

Přestože Patagonec nerozuměl, co je předmětem sporu, snadno uhodl, že oba přátelé se přou. Začal se usmívat a klidně podotkl:

„To dělá severní vítr."

„Severní vítr!" zvolal Paganel. „Co s tím má co dělat severní vítr?"

„Už je to tak!" odpověděl Glenarvan. „Příčinou vaší špatné nálady je severní vítr! Slyšel jsem, že dráždí nervovou soustavu, zejména v Jižní Americe."

„U svatého Patrika, Edvarde, máte pravdu!" řekl major a dal se do smíchu.

Ale Paganel byl opravdu podrážděn a nechtěl sporu nechat. Vyléval si zlost na Glenarvanovi. Jeho zásah se mu zdál poněkud příliš posměvačný.

„Tak hleďme, mylorde," pravil, „já mám tedy podrážděný nervový systém?"

„Ano, Paganele, to dělá severní vítr; byl už v pampách příčinou nejednoho zločinu, podobně jako severní tramontana v okolí Říma!"

„Zločinu!" odsekl učenec. „Vypadám snad, jako kdybych se chystal k nějakému zločinu?"

„To zrovna neříkám."

„Jen to řekněte přímo, že vás chci zavraždit!"

„Ho, ho!" odpověděl Glenarvan, který se už nemohl smíchy udržet. „Z toho mám největší strach. Ještě štěstí, že severní vítr fouká vždycky jenom jeden den!"

Po této odpovědi se všichni rozesmáli právě tak jako Glenarvan. Paganel tedy pobodl koně a ujížděl napřed, aby svou špatnou náladu rozehnal. Za čtvrt hodiny už o ničem nevěděl.

A tak se na okamžik dobrá učencova povaha zkalila, ale jak velmi správně řekl Glenarvan, tuto slabost bylo nutno přičíst nějaké vnější příčině.

V osm hodin večer zpozoroval vpředu jedoucí Thalkáv rokliny vytouženého jezera. Za čtvrt hodiny sjížděla družina po strmých březích jezera Salinas. Tam je však očekávalo veliké zklamání: jezero bylo vyschlé.

Kapitola 18 – Za pitnou vodou

Jezero Salinas zakončuje dlouhou řadu bažin, které sousedí s pohořím Ventana a Guamini. Kdysi sem chodívaly nesčetné výpravy z Buenos Aires pro sůl, neboť vody jezera obsahují značné množství chloridu sodného. Nyní se však voda pod mocným žárem vypařila, všechna sůl, která v ní byla, se usadila a jezero se změnilo v jediné obrovské lesklé zrcadlo.

Když Thalkáv mluvil o tom, že v jezeře Salinas je pitná voda, měl na mysli sladkovodní přítoky, které se do něho na četných místech vlévají. V té době však byly jeho přítoky vyschlé právě tak jako jezero samo. Prudké slunce vysálo všechnu vodu. Proto když žíznící družina přišla k vyschlému jezeru, zmocnilo se všech zděšení. Museli se nějak rozhodnout. Trocha vody, která jim zůstala v kožených měších, byla napůl zkažená a nemohla uhasit jejich žízeň. Tu teď začínali všichni těžce pociťovat. Hlad a únava ustupovaly před naléhavou žízní. „Rukah“, jakýsi kožený stan, který postavili domorodci v jedné proláklině a potom ho opustili, poskytl vyčerpaným cestovatelům útulek, zatímco jejich koně ulehli na bahnitý břeh jezera a s odporem škubali mořské rostliny a suché rákosí.

Když se všichni usadili v rukahu, oslovil Paganel Thalkáva a otázal se ho, co by měli podle jeho mínění učinit. Mezi zeměpiscem a Indiánem se pak rozpředl živý rozhovor, z něhož Glenarvan několika slovům porozuměl. Thalkáv mluvil klidně. Paganel gestikuloval za dva. Rozmluva trvala několik minut, načež si Patagonec zkřížil ruce na prsou. .

„Co říkal?“ ptal se Glenarvan. „Pokud jsem porozuměl, Thalkáv radí, abychom se v rozdělili.

„Ano, na dvě skupiny,“ odpověděl Paganel. „Ti, jejichž koně jsou již tak zmoženi únavou a žízní, že se sotva vlekou, mají podle svých sil pokračovat v cestě po sedmatřicáté rovnoběžce. Ti, kteří mají koně lepší, mají jet před nimi po téže cestě a prozkoumat řeku Guamini, která se třicet mil odtud vlévá do jezera San Lucas. Bude-li tam dost vody, počkají na své druhy na březích Guamini. Nebude-li tam voda, vrátí se k druhé skupině, aby jí uspořili zbytečnou cestu.“

„A pak?“ otázal se Tom Austin.

„Pak se budeme muset odhodlat a zajet sedmdesát pět mil k jihu, k prvým výběžkům pohoří Ventana, kde je mnoho řek.“

„Myšlenka je to dobrá,“ odpověděl Glenarvan, „a okamžitě se podle ní zařídíme. Mého koně nedostatek vody ještě tolik nezkrušil, a proto se nabízím, že doprovodím Thalkáva.“

„Mylorde, vezměte mě s sebou,“ zvolal Robert, jako kdyby šlo o nějaký výlet.

„Budeš nám však stačit, chlapče?“

„Budu! Mám dobrého koně, ten přímo dychtí jet dále. Budete tak hodný… mylorde?… Prosím pěkně.“

„Pojeď tedy, hochu,“ řekl Glenarvan. Byl rád, že se nebude musit od Roberta odloučit. „Však my tři bychom museli být už hodně neobratní,“ dodal, „kdybychom nenašli nějakou čistou a čerstvou pitnou vodu.“

„A co já?“ řekl Paganel.

„Vy, milý Paganele,“ odpověděl major, „vy zůstanete se zálohou. Znáte třicátou sedmou rovnoběžku, řeku Guamini i pampu příliš dobře, abyste nás mohl opustit. Ani Mulrady, ani Wilson, ani já bychom nedokázali skupinu dovést na schůzku s Thalkávem, kdežto pod velením statečného Paganela budeme postupovat s naprostou jistotou.“

„Vzdávám se,“ odpověděl zeměpisec, jemuž velice polichotilo, že dostal vrchní velení.

„Ale žádné roztržitosti!“ dodal major. „Ne abyste nás dovedl někam, kde nemáme co dělat, třeba na břehy Tichého oceánu!“

„Vy byste si to, majore, úplně zasloužil, jste nesnesitelný,“ odpověděl mu se smíchem Paganel. „Jenom mi, milý Glenarvane, řekněte, jak se s Thalkávem dorozumíte?“

„Myslím,“ řekl Glenarvan, „že Patagonec a já spolu nebudeme muset vůbec mluvit. Ostatně znám několik španělských slov a s nimi mu budu jistě umět v případě nutnosti vyjádřit svůj názor a pochopit názor jeho.“

„Jeďte tedy, vážený příteli,“ odpověděl Paganel.

„Nejprve se najezme," řekl Glenarvan, „a pokusme se spát až do chvíle odjezdu."

Navečeřeli se, ale protože neměli co pít, nebylo jídlo nijak posilující; nakonec však přece usnuli. Paganelovi se zdálo o bystřinách, vodopádech, řekách, rybnících, potocích, ba i o plných lahvích vody, zkrátka o všem, v čem obvykle bývá pitná voda. Byl to opravdu zlý sen.

Příštího dne v šest hodin ráno si Thalkáv, Glenarvan a Robert Grant osedlali koně a dali jim vypít poslední zbytek vody. Koně zhltli vodu s velikou chutí, ale neposilnila je příliš, byla docela zkažená. Pak se všichni tři jezdci vyšvihli do sedel.

„Na shledanou," volali na ně major, Austin, Wilson a Mulrady.

„A hlavně abyste se nevraceli!" dodal Paganel.

Patagonci, Glenarvanovi a Robertovi se sevřelo srdce, když ztratili z očí skupinku, kterou svěřili zeměpiscovu důvtipu. Projížděli teď „Desierto de las Salinas", jílnatou rovinou, porostlou zakrslým, deset stop vysokým křovím, drobnými citlivkami, které Indiáni nazývají „kyrra-mammel", a křovitými „jymami", jež obsahují značné množství soli. Tu a tam se od široké plochy soli s neobyčejnou intenzitou odrážely sluneční paprsky. Člověk by byl snadno pokládal tyto „barreros" za zamrzlou hladinu, kdyby mu sluneční žár neustále nepřipomínal skutečnost. Kontrast vyprahlé, spálené půdy a jiskřících ploch dodával však poušti zvláštní a zajímavý ráz.

Naproti tomu zcela jiný vzhled měla vysočina Ventana, která ležela osmdesát mil na jih odtud a k níž by naši cestovatelé možná museli zajet, kdyby řeka Guamini byla vyschlá. Tento kraj, prozkoumaný v roce 1835 kapitánem Fitz-Royem, který tehdy velel výpravě na Beaglu, je velmi úrodný. Jsou tam bohaté a na indiánském území daleko nejlepší pastviny. Severozápadní svah pohoří je pokryt bujnou trávou a přechází do lesů, v nichž je mnoho nejrozmanitějších druhů stromoví. Tam lze spatřit „algarrobo", druh rohovníku, jehož sušených a rozemletých plodů se používá k výrobě chleba u Indiánů velmi oblíbeného, dále bílé „quebracho" s dlouhými a ohebnými větvemi, jež splývají k zemi jako větve evropské smuteční vrby, růžové „quebracho" s nezničitelným dřevem, „naudybay", které se neobyčejně snadno vzněcuje a často způsobuje strašlivé požáry, „viraro", jehož fialové květy se podobají malým pyramidám, a konečně „timbo", zdvihající svůj obrovitý slunečník, pod nímž se mohou skrýt před slunečními paprsky celá stáda, až do výše osmdesáti stop. Argentinci se nejednou pokoušeli o kolonizaci tohoto bohatého kraje, ale nepodařilo se jim zdolat odpor Indiánů.

Byla tedy oprávněná domněnka, že po horských stráních stékají četné říčky, jež celou tu úrodnou půdu zásobují nezbytnou vodou. Tamní řeky skutečně nikdy nevysychaly, ani v nejsušších letech, ale k těm by byli museli odbočit naši cestovatelé sto třicet mil na jih. Thalkáv jednal proto správně, když nejprve zamířil ke Guamini. Tato řeka ležela na jejich cestě a byla mnohem blíže.

Všichni tři koně statečně ujížděli. Ta znamenitá zvířata, patrně pudově vycítila, kam je jejich páni vedou. Zvláště Thauka projevoval odolnost, která se nezmenšovala ani únavou, ani žízní. Jako pták letěl přes vyschlé canadas a keře kyrra-mammelu a vesele přitom ržál. To bylo dobrou předzvěstí. Koně Glenarvana a Roberta, strženi jeho příkladem, následovali jej těžším krokem, ale neméně vytrvale. Thalkáv, nehybně se držící v sedle, dával svým druhům právě takový příklad jako Thauka koňům. Patagonec se často otáčel na Roberta Granta.

Když viděl, že chlapec sedí na koni dobře a pevně, s uvolněnými boky, s vypjatou hrudí, s přirozeně spuštěnýma nohama a s koleny přitisknutými k sedlu, projevoval své uspokojení povzbuzujícím voláním. Z Roberta Granta se stával opravdu znamenitý jezdec a Indiánovu pochvalu si plně zasloužil.

„Výborně, Roberte," říkal Glenarvan, „Thalkáv tě zřejmě chválí! Blahopřeji ti, chlapče!"

„A za co, mylorde?"

„Za to, jak dobře jezdíš na koni."

„Pevně se držím a to je všechno," odpověděl Robert a radostí nad takovou chválou se začervenal.

„To je hlavní, Roberte," odpověděl Glenarvan, „ale ty jsi příliš skromný a já ti prorokuji, že z tebe bude dokonalý sportovec."

„Dobře," smál se Robert, „a co tornu řekne tatínek, který ze mne chce mít námořníka?"

„Jedno nevylučuje druhé. I když všichni jezdci nejsou dobří námořníci, jsou všichni námořníci schopni stát se dobrými jezdci. Kdo dovede sedět na ráhnu, dovede pevně sedět i na koni. A ovládat koně, naučit se s ním manévrovat, to přijde samo, protože nic není přirozenějšího.“

„Ubohý otec!“ odpověděl Robert. „Jak vám bude zavázán, mylorde, až ho osvobodíte!“

„Máš otce hodně rád, Roberte?“

„Ano, mylorde. Byl na sestru i na mne tak hodný! Myslel vždycky jen na nás! Z každé cesty nám přinesl nějakou upomínku na všechny země, které navštívil. A kolik lásky, kolik milých slov přivážel! Vždyť vy byste ho měl také rád, kdybyste ho znal! Mary je mu podobná. Má mírný hlas jako ona! U námořníka je to zvláštní, že?“

„Ano, velmi zvláštní, Roberte,“ odpověděl Glenarvan.

„Ještě dnes ho vidím,“ pokračoval chlapec, jako kdyby mluvil sám k sobě. „Hodný, milý tatínek! Když jsem byl malý, uspával mě na klíně a při tom vždycky pobroukával takový starý skotský popěvek, v němž se opěvují naše jezera. Často se mi ten nápěv vybavuje ze vzpomínek, ale jen nejasně. A Mary také. Jak jsme ho měli rádi, mylorde! Víte, já myslím, že člověk musí být malý, aby svého tatínka dovedl opravdu milovat!“

„A velký, aby ho dovedl ctít, chlapče,“ odpověděl Glenarvan, dojat chlapcovými slovy.

Při této rozmluvě zmírnili koně svůj běh a šli krokem.

„Nalezneme ho, viďte?“ řekl Robert po krátkém mlčení.

„Ano, nalezneme ho,“ odpověděl Glenarvan. „Thalkáv nás uvedl na jeho stopu a já mu důvěřuji.“

„Thalkáv je hodný Indián,“ řekl chlapec.

„Je.“

„A víte co, mylorde?“

„Mluv, pak ti budu moci odpovědět.“

„Že s vámi jsou jenom samí hodní lidé! Paní Helena, a tu mám tolik rád, klidný pan major, kapitán Mangles, pan Paganel i ti odvážní a věrní námořníci z Duncana!“

„Ano, vím to, chlapče,“ řekl Glenarvan.

„A víte, že vy jste nejlepší ze všech?“

„Ne, to nevím!“

„Musím vám to tedy říci, mylorde,“ odpověděl Robert, uchopil lorda za ruku a přitiskl si ji ke rtům.

Obr. 31 – Robert přitiskl Glenarvanovu ruku ke rtům.

Glenarvan potřásl mírně hlavou a rozhovor nepokračoval dále jen proto, že Thalkáv mával na opozdilce, aby přidali. Zůstali pozadu. Nesměl se však ztrácet čas, byli povinni myslit na ty, kteří zůstali vzadu.

Vyrazili tedy zase rychlejším tempem, ale brzy se ukázalo, že kromě Thauky koně to tempo dlouho nevydrží. V poledne je museli nechat hodinu odpočinout. Koně byli úplně vyčerpáni a nechtěli ani žrát trsy „alfafary“, druh nevydatné, slunečními paprsky vyprahlé vojtěšky.

Glenarvan se začínal obávat nejhoršího. Příznaky pustoty se nezmenšovaly a nedostatek vody mohl mít zhoubné následky. Thalkáv nic neříkal a snad si myslel, že na zoufání je čas, až bude-li Guamini vyschlá – pokud indiánské srdce vůbec může zoufat.

Po krátké zastávce se vydali na další cestu a koně museli chtě nechtě pod bičíkem a ostruhou pokračovat dál, ale jen krokem, poněvadž jinak už nemohli.

Thalkáv by byl mohl jet snadno napřed, protože Thauka by ho byl v několika hodinách zanesl k břehům řeky. Jistě to Indiána napadlo, ale bezpochyby nechtěl opustit své dva druhy uprostřed pouště. Proto aby je příliš nepředjel, donutil Thauku k pomalejšímu kroku.

Thalkávův kůň se zdráhal, vzpínal a prudce ržál, než se podvolil jít krokem. Jeho pán musel používat mnohem více slov než násilí, aby ho zkrotil. Thalkáv skutečně se svým koněm hovořil, a třebaže mu Thauka neodpovídal, jistě mu rozuměl. Nutno předpokládat, že Patagonec užil přesvědčivých důkazů, protože po chvíli takové „diskuse“ Thauka před jeho argumenty kapituloval a poslechl, i když při tom hryzal uzdu.

Ale právě tak jako Thauka porozuměl Thalkávovi, porozuměl i Thalkáv Thaukovi. Bystrý kůň ucítil svými jemnými smysly ve vzduchu nějakou vláhu. Dychtivě ji vdechoval a kroutil a mlaskal přitom jazykem, jako kdyby jej už smáčel v blahodárné tekutině. Patagonec nemohl být na pochybách: voda nebyla daleko.

Povzbudil tedy své druhy tím, že jim přetlumočil Thaukovu netrpělivost, které zanedlouho porozuměli i druzí dva koně. Napjali poslední síly a cválali za Indiánem.

Kolem třetí hodiny se objevila v prohlubině půdy bílá čára. Leskla se v záři slunečních paprsků.

„Voda!“ řekl Glenarvan.

„Voda! Ano, voda!“ zvolal Robert.

Nyní již nemuseli koně povzbuzovat. Ubohá zvířata cítila, jak se jim vracejí síly, a hnala se nezadržitelně vpřed. Za několik minut dorazila k řece Guamini a přímo v postrojích se vrhla až po plece do životodárných vod.

Jejich páni je napodobili, i když poněkud proti své vůli, a chtě nechtě se vykoupali. Ale nikterak si nestěžovali.

„Ach, to je znamenité!“ říkal Robert, který ukájel svou žízeň přímo z řeky.

„Mírni se, chlapče,“ napomínal ho Glenarvan, ačkoliv sám nedával dobrý příklad.

A už bylo slyšet jenom hltavé srkání vody.

Thalkáv pil pak klidně, beze spěchu, krátkými, avšak „jako laso dlouhými“ doušky, jak říkají Patagonci. Pil a pil bez ustání, takže mohla vzniknout oprávněná obava, aby v jeho útrobách nezmizela celá řeka.

„Naši přátelé,“ řekl Glenarvan, „tedy nebudou zklamáni ve svých nadějích. Mohou si být jisti, že v Guamini najdou dost čisté vody. Jestliže jim Thalkáv nějakou nechá!“

„Nemohli bychom jim však jet naproti?“ otázal se Robert. „Ušetřili bychom jim několik hodin nejistoty a žízně.“

„Jistě, chlapče, ale jak bychom jim vodu dopravili? Měchy zůstaly u Wilsona. Ne, bude lépe počkat, jak bylo dohodnuto. Přihlédneme-li ke vzdálenosti a rychlosti, krokem jdoucích koní, můžeme počítat, že zde naši přátelé budou v noci. Připravme jim zatím dobrý nocleh a dobrou večeři.“

Obr. 32 – Bylo to znamenité místo pro tábořiště

Thalkáv nečekal na Glenarvanův návrh a už hledal tábořiště. Naštěstí našel na březích řeky „ramadu“, jakousi ohradu ze tří stran obehnanou, do níž se zahání dobytek. Bylo to znamenité místo pro tábořiště, pokud se ovšem člověk nebál spát pod širým nebem, a to u Thalkávových druhů nepřicházelo ani v nejmenším v úvahu. Nic lepšího si také nepřáli. Lehli si na slunce a sušili si mokré šaty.

„Protože už máme nocleh,“ řekl Glenarvan, „můžeme se starat o večeři. Naši přátelé musí být spokojeni se svými posly, které vyslali napřed, a velmi bych se mýlil, budou-li si moci stěžovat. Myslím, že hodinkou lovu nic nepromarníme. Jsi připraven, Roberte?“

„Ano, mylorde,“ odpověděl chlapec a vstal s puškou v ruce.

Glenarvan připadl na tuto myšlenku proto, že řeka Guamini byla zřejmě dostaveníčkem vší zvěře z okolních plání. V celých hejnech tu poletovali „tinamu“, zvláštní druh pampských červených koroptví, černí jeřábci, druh kulíků zvaný „tery-tery“, žlutě zbarvení chřástalové a nádherné zelené vodní slípky.

Čtyřnožce však vidět nebylo. Ale Thalkáv ukazoval na vysokou trávu a neprostupné houští a naznačoval tak, že jsou tam schováni.

Stačilo několik kroků, aby se lovci octli v kraji, který je na celém světě nejbohatší na zvěř.

Vyšli hned na lov. Zpočátku nedbali o pernatou zvěř, jejich první rány platily vysoké. Netrvalo dlouho a vyplašili celé stovky srnců a guanak, podobných těm, které se na ně přihnaly na vrcholcích Kordiller, ale tato plachá zvířata prchala tak rychle, že bylo nemožné přiblížit se jim na dostřel. Lovci se tedy spokojili s méně rychlou zvěří, která byla ostatně z hlediska kuchařského stejně znamenitá. Položili na tucet koroptví a chřástalů a Glenarvan velmi obratně zastřelil jednoho pekariho „tey-tetr“, velmi chutného tlustokožce ryšavé srsti, který skutečně stál za ránu.

V necelé půlhodině postříleli lovci bez námahy tolik zvěře, kolik potřebovali. Robert ulovil zvláštní zvíře, náležející do čeledi bezzubých, pásovce „armadillo“, dlouhého půldruhé stopy, jehož tělo je pokryto pohyblivými kostěnými štíty. Byl velmi tlustý, a jak aspoň naznačoval Patagonec, jistě z něho přichystají znamenité jídlo. Robert byl na svůj úspěch velmi hrdý.

Thalkáv pak svým druhům předvedl, jak se loví „nandu“, druh zvláštního pampského pštrosa, který dovede vyvinout neobyčejnou rychlost.

Indián se ani nepokoušel přiblížit hbitému zvířeti. Pobodl Thauku do trysku přímo proti pštrosovi, chtěl ho okamžitě dostihnout, protože kdyby se první útok nezdařil, dokázal by nandu brzy unavit svým kličkováním koně i lovce. Když Thalkáv dojel na vhodnou vzdálenost, vrhl po

pštrosovi pevnou rukou svá bolas tak obratně, že se zvířeti jeho kuličky zatočily kolem nohou a to mu znemožnilo utéci. V několika vteřinách ležel pštros na zemi.

Indián nelovil pštrose nandu z nějaké lovecké marnivosti, ale proto, že jeho maso je velmi chutné. Thalkáv chtěl také něčím přispět ke společné hostině.

A tak přinesli do ramady šňůru koroptví, Thalkávova pštrosa, Glenarvanova pekariho a Robertova pásovce. Pštros a pekari byli připraveni ihned, to jest byli staženi z tvrdé kůže a jejich maso rozkrájeno na tenké plátky. Pásovec je však vzácné zvíře. Nosí svůj pekáč s sebou. Položili jej tedy na oheň ve vlastním krunýři.

Lovci se navečeřeli jenom koroptví a vydatnější porce nechali pro své přátele.

Jídlo zapili průzračnou vodou, která se jim zdála lepší než všechna portská vína na světě i než pověstná skotská usquebaugh*[44], tolik oblíbená na Skotské vysočině.

Ani na koně nezapomněli. Velké množství sušené píce, uložené v ramadě, jim posloužilo jako krmivo i jako stelivo.

Když bylo vše připraveno, zabalili se Glenarvan, Robert a Indián do svých ponč a uložili se na měkkou vrstvu alfafar, obvyklé to lůžko pampských lovců.

[44] *Žitná kořalka. (Pozn. aut.)*

Kapitola 19 – Rudí vlci

Nadešla noc. Bylo novoluní, kdy je měsíc neviditelný pro všechny pozemšťany. Jenom nejasná záře hvězd osvětlovala pláň. Na obzoru se v husté mlze ztrácela souhvězdí zvířetníku. Vody Guamini nehlučně plynuly jako dlouhý pruh oleje, stékající po mramorové desce. Ptáci, čtyřnožci i plazi odpočívali po denní únavě a nad nesmírným územím pamp se rozkládalo ticho pustiny.

Glenarvan, Robert a Thalkáv podlehli zákonu přírody. Spali na husté vrstvě vojtěšky hlubokým spánkem. I koně podlehli únavě a spali vleže. Jenom Thauka, skutečný čistokrevný kůň, ušlechtilý v odpočinku právě tak jako v běhu, spal stoje se strnulýma nohama, připraven vyrazit na sebemenší pánovo znamení.

V ohradě panoval naprostý klid a uhlíky nočního ohně, pozvolna dohasínající, vrhaly do tiché temnoty poslední záblesky.

A přece se kolem desáté hodiny Indián po krátkém spánku probudil. Jeho zrak se zpod svraštělého obočí upíral do tmy a sluch naslouchal zvukům z pláně. Zřejmě se snažil postřehnout nějaký nepozorovatelný zvuk. Po chvíli se rozhostil na jeho tváři, obvykle tak klidné, jakýsi nepokoj. Zjistil snad, že se blíží potulní Indiáni nebo že se sem plíží jaguáři, vodní tygři či jiná nebezpečná zvířata, o něž není v blízkostí řek nouze? Tato domněnka se mu patrně zdála nejpravděpodobnější, protože vrhl spěšný pohled na palivo složené v ohradě a jeho nepokoj ještě vzrostl. Vždyť všechno suché stelivo z alfafar by se rychle spálilo a nemohlo by nadlouho zadržet dravou zvěř.

Za těchto okolností Thalkávovi nezbývalo než vyčkat, co se bude dít, a on také čekal, polosedě, s hlavou v dlaních, s lokty opřenými o kolena a s nehybným zrakem, tedy v pozici člověka, kterého náhlý úlek vytrhl ze spánku.

Minula hodina. Každý jiný by se na Thalkávově místě upokojil okolním klidem a znovu by ulehl. Avšak tam, kde by cizinec netušil nic podezřelého, ostré smysly a vrozený instinkt Indiánův vycítily, že se blíží nebezpečí.

Zatímco napjatě poslouchal a číhal, jeho kůň tlumeně zaržál a zavětřil směrem ke vchodu do ramady. Patagonec vyskočil.

„Thauka ucítil nepřítele," řekl.

Ticho vůkol ještě bylo, klid však již nikoliv. Thalkáv zahlédl, jak se v trsech kyrra-mammelu nehlučně pohybují nějaké stíny. Tu a tam zasvitly ohnivé body, které se míhaly všemi směry, pohasínaly a znovu se rozsvěcovaly. Vypadalo to jako tanec fantastických lampiónů na hladině nesmírné bažiny. Cizinec by tato světélka nepochybně pokládal za světlušky, jež za tmy svítí na nesčetných místech pamp, ale Thalkáv se nedal mýlit. Pochopil, o jaké nepřátele jde. Nabil si pušku a postavil se na stráž u prvních kolů ohrady.

Nečekal dlouho. Pampou se rozlehla zvláštní směsice štěkání a vytí. Odpověděl na ně výstřelem z pušky, po němž se ozval strašlivý jek celého sta zvířat.

Glenarvan a Robert se ihned probudili a vyskočili.

„Co se děje?" otázal se mladý Grant.

„Indiáni?" ptal se Glenarvan.

„Ne," odpověděl Thalkáv, „aguary."

Robert se podíval na Glenarvana.

„Aguary?" řekl.

„Ano," přisvědčil Glenarvan, „rudí vlci z pamp."

Oba dva uchopili zbraně a přidružili se k Indiánovi. Ten ukázal do pláně, odkud bylo slyšet příšerné vytí.

Robert bezděčně o krok ucouvl.

„Nebojíš se vlků, chlapče?" otázal se ho Glenarvan.

„Ne, mylorde," odpověděl Robert pevným hlasem. „S vámi se vůbec ničeho nebojím."

„To je dobře. Aguary nejsou příliš nebezpečné šelmy, a kdyby jich nebylo tolik, ani bych si jich nevšímal!"

„To nevadí!“ dodal Robert. „Máme dobré zbraně, ať tedy přijdou!“

„A přivítáme je, jak se patří!“

Glenarvan chtěl těmito slovy hocha uklidnit, ale přesto měl jisté obavy, když pomyslil na smečku dravců běsnících venku ve tmě. Možná že jich tam bylo na sta, a tři muži, byť sebelépe ozbrojeni, nemohli proti takovému množství s úspěchem bojovat.

Když Patagonec pronesl slovo „aguara“, poznal Glenarvan okamžitě jméno, které dali rudému vlku Indiáni z pampy. Tento dravec, zvaný přírodopisci Canis jubatus, je vysoký jako větší pes a hlavu má jako liška. Srst má skořicově rudou a na hřbetě mu vlaje černá hříva, která se táhne po celé páteři. Je to zvíře velice hbité a silné. Obvykle žije v bažinatých místech a vodní zvěř dovede pronásledovat i na vodě. V noci vychází ze svých doupat na lov, kdežto ve dne spí. Obyvatelé estancií, kde se chová dobytek, se těchto vlků obávají, protože aguary se z hladu vrhají i na velké kusy a dovedou napáchat značné škody. Osamocená aguara není nebezpečná, ale zcela jinak je tomu, jde-li o velký počet těchto hladových zvířat; ta jsou nebezpečnější než nějaký kuguár nebo jaguár, na něhož je možno přímo zaútočit.

A podle vytí rozléhajícího se pampou, podle množství stínů poskakujících v pláni nemohl být Glenarvan na pochybách o početnosti rudých vlků, kteří se shromáždili na břehu řeky Guamini. Dravá zvířata zde ucítila bezpečnou kořist, maso koní a maso lidí, a žádný z těch vlků se nechtěl vracet do doupěte bez svého podílu. Situace byla tedy více než považlivá.

Kruh vlků se zatím pomalu zužoval. Probuzení koně projevovali známky nejvyššího děsu. Jenom Thauka hrabal nohou, snažil se přetrhnout oprátku a byl připraven vyrazit ven. Jeho pán jej dokázal uklidňovat jenom nepřetržitým hvízdáním.

Glenarvan a Robert se postavili tak, aby mohli bránit vchod do ramady. Měli nabité karabiny a chystali se vypálit do prvé řady aguar, když tu Thalkáv sklonil hlavně jejich zbraní.

„Co chce Thalkáv?“ zeptal se Robert.

„Nechce, abychom stříleli!“ odvětil Glenarvan.

„Proč?“

„Snad myslí, že není ještě vhodná chvíle!“

Ale Indián tak nejednal z tohoto důvodu, nýbrž z důvodu mnohem vážnějšího, který Glenarvan pochopil, když Thalkáv pozvedl svůj růžek na prach, obrátil jej a ukázal, že je téměř prázdný.

„Co tedy?“ řekl Robert.

„Co! Musíme šetřit střelivem. Dnešní lov nám přišel draho a máme velmi málo olova i prachu. Zbývá nám jenom dvacet ran!“

Chlapec neodpověděl.

„Bojíš se, Roberte?“

„Ne, mylorde!“

„To je dobře, hochu!“

V tom okamžiku třeskl nový výstřel. Thalkáv skolil jednoho příliš odvážného nepřítele. Vlci, kteří se blížili v sevřených řadách, ucouvli a seskupili se sto kroků od ohrady.

Obr. 33 – … objevila pláň prudce ozářená míhavými záblesky ohně

Vzápětí zaujal Glenarvan na Indiánův pokyn jeho místo. Thalkáv rychle posbíral stelivo, trávu a prostě všechny hořlavé látky v ramadě, nakupil je u vchodu a hodil mezi ně jeden žhavý uhlík. Po chvíli zaplápolala na temném pozadí nebe záclona plamenů a v jejích trhlinách se objevila pláň prudce ozářená míhavými záblesky ohně. Glenarvan mohl teď odhadnout, jak nesčetné je množství zvířat, proti nimž se měli bránit. Nikdo z nich ještě neviděl tolik vlků pohromadě, tak rozzuřených hladem. Ohnivá závora, kterou proti nim nyní vztyčil Thalkáv, ještě zdvojnásobila jejich zuřivost. Chtě nechtě museli se vlci zastavit. Přesto se někteří z nich přiblížili až k plamenům a popálili si tlapy.

Čas od času bylo třeba nového výstřelu, aby se vyjící smečka zastavila. Za hodinu leželo v trávě patnáct mrtvol.

Obležení nebyli nyní už v tak nebezpečném postavení; pokud měli střelivo a pokud se u vchodu do ramady zdvihala ohnivá závora, nemuseli se bát vpádu. Co ale potom, co počít, až všechny tyto prostředky, jimiž odráželi smečku vlků, dojdou?

Glenarvan pohlédl na Roberta a cítil, jak se mu svírá srdce. Na sebe úplně zapomněl a myslil jenom na toto dítě, které projevovalo takovou odvahu, neobyčejnou na jeho věk. Robert byl bledý ale nespouštěl ruku ze zbraně a pevně čekal na útok rozdrážděných vlků.

Glenarvan však mezitím chladnokrevně zvážil situaci a rozhodl se s ní skoncovat.

Za hodinu, řekl si, nebudeme mít ani prach, ani olovo, ani oheň. Nesmíme tedy čekat s rozhodnutím až do té doby.

Obrátil se na Thalkáva, a sbíraje v paměti těch několik španělských slov, která znal, rozpředl s Indiánem rozmluvu, častokrát přerušovanou výstřely.

Oba muži se dorozumívali jenom s velkou námahou. Glenarvan naštěstí znal zvyky rudých vlků. Jinak by byl sotva dokázal pochopit slova a posunky Patagoncovy.

Přesto uplynulo čtvrt hodiny, než mohl Robertovi přeložit Thalkávovu odpověď. Glenarvan se totiž Indiána tázal, co soudí o jejich téměř beznadějném postavení.

„A co odpověděl?“ zeptal se Robert Grant.

„Řekl, že za každou cenu se musíme udržet do svítání. Agurara vychází jenom v noci a ráno se vrací zase do brlohu. Je to noční vlk, zbabělé zvíře, které se bojí denního světla, čtyřnohá sova.“

„Budeme se tedy bránit až do svítání!“

„Ano, chlapče, a to nožem, až to nebude možné puškou.“

Thalkáv už jim byl příkladem, a když se jeden vlk přiblížil až k plamenům, dlouhá Patagoncova ruka, ozbrojená nožem, napřáhla se přes plameny a vynořila se zpět zbrocená krví.

Mezitím již začínaly chybět obranné prostředky. Kolem druhé hodiny ranní hodil.Thalkáv do ohně poslední náruč paliva a obleženým zbývalo už jenom pět ran.

Glenarvan se kolem sebe bolestně rozhlížel.

Pomyslil na hocha, který tu s ním byl, na své druhy, na všechny své nejbližší. Robert nic neříkal. Snad se jeho důvěřivé mysli nezdálo nebezpečí tak hrozivé. Glenarvan však myslel na nebezpečí místo něho a představoval si, jak strašlivý a nyní nevyhnutelný konec je čeká: být roztrhán zaživa! Nemohl už ovládnout své pohnutí. Přitáhl hocha k sobě, přivinul jej k srdci a přitiskl mu rty na čelo, zatímco z očí mu bezděčně vytryskly slzy.

Robert se na něho podíval s úsměvem.

„Já se nebojím!“ řekl.

„Ne, chlapče, ne,“ odpověděl Glenarvan, „a máš pravdu. Za dvě hodiny se rozední a my budeme zachráněni! – Výborně, Thalkáve, výborně, můj statečný Patagonče!“ zvolal ve chvíli, kdy Indián zabil pažbou dvě velká zvířata, která se snažila přeskočit planoucí závoru.

Avšak v té chvíli spatřil ve slábnoucí záři ohně smečku aguar, která postupovala v sevřených řadách na ramadu.

Blížilo se rozuzlení tohoto krvavého dramatu. Oheň pozvolna dohasínal, protože došlo palivo. Plamen byl stále nižší. Pláň, až dosud osvětlená, nořila se opět do tmy a ve tmě se znovu objevovaly světélkující oči rudých vlků. Ještě několik minut a celá horda se vřítí do ohrady.

Thalkáv naposledy vypálil z karabiny, skolil dalšího nepřítele, a protože mu došlo střelivo, zkřížil paže na prsou. Sklonil hlavu. Zdálo se, že mlčky přemýšlí. Hledal nějaký smělý, nemožný, nesmyslný prostředek, jak zahnat lítou smečku? Glenarvan se ho neodvažoval ptát.

Tu však změnili vlci své útočné seskupení. Zdálo se, že se vzdalují, a jejich vytí, dosud tak ohlušující, náhle ustalo. Na pláni se rozhostilo ponuré ticho.

„Odcházejí!“ řekl Robert.

„Snad,“ odpověděl Glenarvan, který pozorně naslouchal zvukům zvenčí.

Thalkáv, který uhodl jeho myšlenky, zavrtěl hlavou. Věděl dobře, že dravci nikdy neopustí jistou kořist, dokud je den nezažene do jejich temných děr.

Nepřítel však zcela zřejmě změnil taktiku.

Už se nepokoušel prorazit vchodem ramady, ale jeho nové útoky měly nebezpečí ještě zvětšit. Aguary se vzdaly pokusů proniknout vchodem, který byl tak úporně bráněn železem a ohněm, obešly ramadu a společným náporem se ji snažily ztéci z druhé strany.

Obležení záhy uslyšeli, jak se jejich drápy zadírají do poloshnilého dřeva. Mezi rozviklanými kůly se už objevovaly jejich silné tlapy a zkrvavené tlamy. Poplašení koně přetrhli oprátky a v šílené hrůze běhali kolem ohrady.

Glenarvan uchopil chlapce do náruče, aby jej bránil až do poslední chvíle. Snad pomýšlel i na nějaký nemožný útěk, snad se chtěl vrhnout ven, když jeho zrak padl na Indiána.

Thalkáv chvíli přecházel kolem ramady jako divoká šelma, pak náhle přistoupil k svému koni, který se chvěl netrpělivostí, a začal ho pečlivě sedlat, neopomenuv jediný řemínek ani jedinou přezku. Zdálo se, že se už nestará o vytí, které ještě zesílilo. Glenarvan ho pozoroval s krajním úděsem.

„Opouští nás!“ zvolal, když viděl, jak Thalkáv uchopil uzdu jako jezdec, který se chce vyšvihnout do sedla.

„To on neudělá!“

Opravdu, Indián se chystal nikoliv opustit, ale zachránit své přátele vlastní obětí.

Thauka byl připraven. Hryzal udidla, vzpínal se, jeho ušlechtile planoucí oči se leskly. Porozuměl svému pánovi.

Ve chvíli, kdy se Indián chytil hřívy svého koně, uchopil Glenarvan třesoucí se rukou jeho paži.

„Odjíždíš?“ řekl a ukázal na pláň nyní volnou.

„Ano,“ řekl Indián, který porozuměl posunku svého druha.

Pak dodal několik španělských slov, jež znamenala:

„Thauka! Dobrý kůň! Rychlý! Vlci poběží za ním.“

„Ach! Thalkáve!“ zvolal Glenarvan.

„Rychle, rychle!“ odpověděl Indián, zatímco Glenarvan chvějícím se hlasem vysvětloval Robertovi:

„Roberte, chlapče, slyšíš? Chce se pro nás obětovat! Chce vyrazit do pampy a uvrhnout krvelačnost vlků na sebe!“

„Příteli Thalkáve,“ odpověděl Robert a vrhl se Patagonci k nohám, „příteli Thalkáve, neopouštěj nás!“

„Ne,“ řekl Glenarvan, „neopustí nás.“

A obrátil se k Indiánovi.

„Odjeďme společně,“ navrhl a ukázal na vyděšené koně, tisknoucí se ke kůlům.

„Ne;“ odporoval Indián, jemuž byl jasný smysl těchto slov. „Špatná zvířata. Bázlivá. Thauka dobrý kůň.“

„Tak dobrá!“ řekl Glenarvan. „Thalkáv tě neopustí, Roberte! Ukázal mi, co mám dělat! Pojedu já! On zůstane s tebou.“

Pak uchopil Thauku za uzdu a dodal:

„Já pojedu!“

„Ne,“ odpověděl klidně Patagonec.

„Já pojedu, povídám,“ zvolal Glenarvan a vytrhl mu uzdu z rukou. „Já! Zachraň toho chlapce! Svěřuji ti ho, Thalkáve!“

Glenarvan v rozčilení pletl slova anglická se španělskými. Co však záleželo na jazyku! Za takových strašlivých okamžiků říká posunek vše a lidé se rychle dorozumívají.

Ale Thalkáv odporoval. Spor se protahoval a nebezpečí vzrůstalo každou vteřinou. Ohlodané kůly už povolovaly pod vlčími tesáky a drápy.

Ani Glenarvan, ani Thalkáv nechtěli zřejmě ustoupit. Indián odvedl Glenarvana ke vchodu do ohrady a ukazoval mu, že na pláni není jediný vlk. Svým plamenným jazykem mu vysvětloval, že se nesmí ztrácet ani okamžik, že nezdaří-li se manévr, budou ve větším nebezpečí ti, kteří zůstanou v ohradě, že konečně jenom on zná Thauku natolik, aby mohl využít jeho lehkostí a rychlosti pro společnou záchranu. Glenarvan však zarputile trval na svém úmyslu obětovat se, když byl náhle prudce sražen stranou. Thauka se vzepjal. Vztyčil se na zadních nohou a skokem se přenesl jako splašený přes ohnivou závoru a kupu mrtvol, zatímco dětský hlas volal:

„Thauka nás zachrání, mylorde!“

A Glenarvan s Thalkávem neměli takřka ani čas postřehnout Roberta, který se držel Thauky za hřívu a mizel s ním ve tmě.

„Roberte, nešťastníče!“ zvolal Glenarvan.

Ale jeho slova nemohl slyšet ani sám Indián. Rozlehlo se děsné vytí. Rudí vlci se vrhli za koněm a závratnou rychlostí prchali k západu.

Obr. 34 – Rudí vlci se vrhli za koněm

Thalkáv a Glenarvan vyběhli z ramady. Pláň už byla opět zcela klidná a oni stěží viděli, jak se v dálce v noční tmě vlní pohybující se čára.

Glenarvan klesl zoufale, zdrceně na zem a sepjal ruce. Hleděl na Thalkáva. Indián se usmíval klidně jako vždy.

„Thauka dobrý kůň! Statečný chlapec! Zachrání se!“ opakoval a pokyvoval hlavou.

„A když spadne?“ řekl Glenarvan.

„Nespadne!“

Přes Thalkávovo ubezpečení strávil lord zbytek noci v hrozných úzkostech. Chtěl se rozjet za Robertem a hledat jej, ale Indián ho zadržel. Vysvětlil mu, že koně by ho nemohli dostihnout, že Thauka jistě nechal nepřátele daleko za sebou, že by ho nemohli ve tmě najít a že je nutno vyčkat svítání, aby se pak mohli vydat za Robertem.

Ve čtyři hodiny ráno se začalo rozednívat. Husté mlhy na obzoru se záhy zbarvily bledou září. Po pláni se prostřela jiskřivá rosa a vysoké trávy se zachvěly v jitřním vánku.

Nadešel čas k odjezdu.

„Vzhůru,“ řekl Indián.

Glenarvan neodpověděl, ale vyšvihl se na Robertova koně. Vzápětí cválali oba jezdci k západu a vraceli se tak po přímé čáře, z níž se jejich druhové neměli odchýlit.

Hodinu tak ujížděli závratnou rychlostí, vyhlíželi Roberta a na každém kroku trnuli, nespatří-li na zemi jeho zkrvavenou mrtvolu. Glenarvan drásal boky svého koně ostruhami. Konečně zaslechli střelbu z pušky, pravidelně se opakující výstřely signálů.

„To jsou oni," zvolal Glenarvan.

Thalkáv i on pobídli koně k ještě rychlejšímu běhu a za několik okamžiků dorazili k Paganelovu oddílu. Z Glenarvanova hrdla se vydral výkřik. Byl s nimi Robert, živ a zdráv, na nádherném Thaukovi, který při spatření svého pána radostně ržál.

„Mé dítě, mé dítě!" zvolal Glenarvan s nevýslovnou láskou.

A Robert i on seskočili na zem a vrhli se jeden druhému do náruče. Statečného syna kapitána Granta pak přitiskl na svou hrud' také Indián.

Žije! Žije!" vykřikl Glenarvan.

„Ano," odpověděl Robert; „a díky Thaukovi!"

Indián nečekal na tato uznalá slova díků jeho koni a už s ním hovořil a objímal ho, jako kdyby v žilách ušlechtilého zvířete proudila lidská krev.

Potom se obrátil k Paganelovi a ukázal na Roberta:

„Hrdina!"

A dodal metaforu, jíž se v indiánském jazyku označuje odvaha:

„Ostruhy se mu nezachvěly."

Glenarvan zatím znovu objal Roberta a tázal se ho:

„Proč jsi, chlapče, nenechal na Thalkávovi nebo na mně, abychom podnikli tento poslední pokus o tvou záchranu?"

„Mylorde," odpověděl chlapec hlasem plným vděčnosti, „což to nebyla moje povinnost, abych se obětoval? Thalkáv mi už zachránil život! A vy, vy jej zachráníte mému otci."

Kapitola 20 – Argentinské pláně

Když pominula první radost ze shledání, uvědomili si Paganel, Austin, Wilson a Mulrady, tedy všichni, kteří zůstali vzadu, vyjma snad Mac Nabbse, že umírají žízní. Naštěstí tekla Guamini nedaleko. Vydali se proto znovu na cestu a v sedm hodin ráno dojel celý oddíl k ramadě. Podle množství vlčích mrtvol, ležících před jejím vchodem, bylo snadné posoudit, jak prudký byl útok a jak pevná obrana.

Zanedlouho usedli cestovatelé, dostatečně osvěžení vodou, v ohradě ramady k báječné snídani. Řízky z nanda byly prohlášeny za znamenité a pásovec upečený ve vlastním krunýři za neobyčejnou pochoutku.

„Jíst takovéhle jídlo střídmě," řekl Paganel, „to by byla pustá nevděčnost. To se musí jíst nestřídmě."

A on nestřídmě jedl, ale špatně mu nebylo, snad proto, že pil průzračnou vodu z Guamini, jež prý velmi podporuje zažívání.

Poněvadž Glenarvan nechtěl opakovat Hanibalovu*[45] chybu a nechtěl zbytečně prodlévat u Capuy, dal v deset hodin znamení k odjezdu. Naplnili kožené měchy vodou a vyrazili. Koně byli dokonale občerstveni, plni ohně, a tak skoro stále ujížděli lehkým cvalem. Vlhčí krajina byla nyní také úrodnější, avšak stále opuštěná. Žádná příhoda se neudála ani 2. a 3. listopadu, kdy se cestovatelé, unavení už dlouhou cestou, utábořili na pomezí pamp, na hranicích provincie Buenos Aires. Talcahuanskou zátoku opustili 14. října, takže za tři neděle šťastně urazili sto padesát mil, tedy téměř dvě třetiny cesty.

Příštího dne dopoledne překročili pomyslnou hranici, která dělí argentinské pláně od pampských území. Thalkáv doufal, že se tam setkají s kaziky, v jejichž rukou byli podle jeho přesvědčení Harry Grant a jeho dva druhové v otroctví.

Ze čtrnácti provincií, které tvoří Argentinskou republiku, je provincie Buenos Aires největší a nejvíce obydlená. Její hranice sousedí s jižními indiánskými územími mezi šedesátým čtvrtým a šedesátým pátým stupněm. Půda provincie je neobyčejně úrodná. Tato pláň, porostlá travinami a stromovitými luskovými rostlinami, má neobyčejně zdravé podnebí a její téměř dokonalá rovina se prostírá až k úpatí pohoří Tandil a Tapalque.

Od té doby, co opustili Guamini, zjišťovali cestovatelé s velkým uspokojením, že teplota se pozoruhodně zlepšila. V průměru nepřekračovala sedmnáct stupňů, což bylo důsledkem silných a chladných patagonských větrů, jež tady bez ustání vzdouvají atmosférické vlny. Zvířata, a lidé, kteří přestáli taková vedra a sucha, nemohli si na nic stěžovat. Dychtivě a směle ujížděli vpřed. Ale přes to, co říkal Thalkáv, bylo patrno, že kraj je zcela nezalidněný, nebo správněji řečeno vylidněný.

Čára vedoucí k východu přetínala malá jezírka, někdy se sladkou, jindy se slanou vodou. Na březích a ve skrytu houštin poskakovali hbití střízlíci a zpívali jásaví skřivánci, doprovázeni „tangarami", jež mohly soupeřit svou pestrostí s jiskřivými kolibříky. Tito hezcí ptáci vesele poletovali a nic si nevšímali špačků, kteří si tu ve svých červených náramenících a náprsenkách po vojensku vyšlapovali na březích. V trnitých křovinách se houpalo jako nějaká houpací síť visuté hnízdo ptáků „annubis" a na březích jezírek si vykračovali v pravidelných hejnech nádherní plameňáci, rozvírajíce proti větru svá křídla ohnivých barev. Bylo vidět jejich hnízda ve tvaru komolých kuželů, vysoká jednu stopu a seskupená po tisících do celých městeček. Plameňáci se nijak nedávali rušit příchodem cestovatelů a to se Paganelovi nelíbilo.

„Už dávno toužím vidět plameňáka v letu," řekl majorovi.

„Hm!" prohodil major.

„A protože se mi naskytla příležitost, využiji toho."

„Beze všeho, Paganele!"

---

[45] *Hannibal - kartaginský vojevůdce. R. 207 př. n. d. pronikl až ke Capui nedaleko Říma. Protože však nedostal z Kartaga posilu, neodvážil se pokračovat v dalším tažení a posléze se musel vrátit do Afriky, neboť tam byla mezitím jeho vlast ohrožena římskými vojsky.*

„Pojďte se mnou, majore! Pojď také, Roberte! Potřebuji svědky.“

A Paganel nechal své druhy pokračovat v cestě a sám spolu s Robertem Grantem a s majorem zamířil ke skupině phenicopterů.

Obr. 35 – Plameňáci vzlétli do jednoho

Když dojel na dostřel, vypálil do vzduchu. Nechtěl zbytečně prolévat krev těchto ptáků. Plameňáci vzlétli do jednoho a Paganel je bez prodlení začal dalekohledem pilně sledovat.

„Viděl jste, jak letěli?“ řekl majorovi, když hejno odlétlo.

„Ovšemže,“ odpověděl Mac Nabbs, „a pokud člověk nebyl slepý, musel je vidět.“

„Nezdálo se vám, že se při letu podobají opeřeným šípům?“

„Ani v nejmenším.“

„Vůbec ne,“ dodal Robert.

„Já to věděl!“ pokračoval učenec spokojeně. „To ovšem nevadilo nejvypínavějšímu ze skromných lidí, mému slovutnému krajanovi Chateaubriandovi*[46], aby ve svých spisech tak nepřesně nepřirovnal plameňáky k šípům! Vidíš to, Roberte, přirovnání je ta nejošemetnější řečnická ozdoba, jakou znám. Střez se před ním celý život a užívej ho jenom v nejnutnějším případě!“

[46] *Chateaubriand (1768-1848) - známý francouzský spisovatel.*

„Jste tedy spokojen se svým pokusem?“ zeptal se major.

„Ohromně.“

„Já také, ale pobídněte koně, protože váš slovutný Chateaubriand nás zdržel o celou míli.“

Když Paganel dojel ke svým druhům, zastihl Glenarvana v živé rozmluvě s Indiánem, ale lord mu zřejmě nerozuměl. Thalkáv se často zastavoval, rozhlížel se krajem a jeho obličej vyjadřoval dosti velký údiv.

Protože Glenarvan neměl vedle sebe svého obvyklého tlumočníka, pokoušel se, avšak marně, získat od Indiána vysvětlení. Když spatřil učence, volal na něho z dálky:

„Pojeďte přece, Paganele, nemůžeme se nějak s Thalkávem dorozumět!“

Paganel několik minut rozmlouval s Patagoncem a pak Glenarvanovi řekl:

„Thalkáv se podivuje skutečně zvláštnímu jevu.“

„Jakému?“

„Že nenacházíme ani Indiány, ani stopy po Indiánech, přestože obvykle projíždějí tyto pláně křížem krážem a buď ženou před sebou dobytek ukradený v estanciích, anebo zajíždějí až do And, kde prodávají své koberce a pletené kožené biče.“

„A jak odůvodňuje Thalkáv tuto skutečnost?“

„Neví. Podivuje se tomu a to je vše.“

„A jaké Indiány hodlal nalézt v této části pamp?“

„Právě ty, v jejichž rukou byli cizozemští zajatci, domorodce, jimž velí kazikové Kalfukura, Katriel a Janketrýz.“

„Co je to za lidi?“

„Náčelníci tlup, které byly před třiceti lety všemocné, dokud nebyly zahnány za hory. Od té doby se podrobily natolik, nakolik se Indián může podrobit, a potulují se po pampách právě tak jako po provincii Buenos Aires. Je mi tedy divné právě tak jako Thalkávovi, že nenacházíme jejich stopy v kraji, kde obvykle provozují lupičské řemeslo salteadorů.“

„Co však máme dělat?“ otázal se Glenarvan.

„Hned se to dovím,“ odpověděl Paganel.

A po několikaminutovém rozhovoru s Thalkávem řekl:

„Jeho rada se mi zdá velmi moudrá. Máme pokračovat v jízdě na východ až do tvrze Nezávislosti. Tvrz leží na cestě a tam dostaneme zprávy o kapitánu Grantovi anebo se aspoň dovíme, co se stalo s Indiány z argentinských plání.“

„Je ta tvrz Nezávislosti daleko?“ zeptal se Glenarvan.

„Ne, leží v pohoří Tandil, šedesát mil odtud.“

„A kdy tam dorazíme…?“

„Pozítří večer.“

Glenarvana tato nepříjemnost rozladila. Nejméně ze všeho by byl čekal, že v pampách nenaleznou Indiány. Obvykle jich tam je víc než dost. Muselo je tedy vypudit něco mimořádného. Nejvážnější na tom bylo, že byl-li Harry Grant zajatcem jednoho z těchto kmenů, naskýtala se otázka, zda byl odvlečen na jih nebo na sever. Tato nejistota Glenarvana neustále zneklidňovala. Chtěl zůstat stůj co stůj na kapitánově stopě. Nejlépe však bylo řídit se Thalkávovou radou a dojet do městečka Tandil. Tam snad budou moci aspoň s někým mluvit.

Kolem čtvrté hodiny zpozorovali na obzoru pahorek, který mohl být v takové rovině považován za horu. Byla to Sierra Tapalque a na jejím úpatí se cestovatelé té noci utábořili.

Příštího dne se bez obtíží dostali přes Tapalque. Ubírali se zvlněným a mírně klesajícím písčitým terénem. Takové hory nebyly ničím pro lidi, kteří překročili andské pohoří, a koně téměř ani nezmírnili své tempo. V poledne minuli opuštěnou tapalqueskou pevnost, první článek řetězu pevnůstek táhnoucích se na jižním pomezí jako hráz proti loupeživým domorodcům. Ale po Indiánech nebylo stopy a Thalkávův údiv ještě vzrostl. Kolem poledne se však přece jen před nimi objevili tři dobře ozbrojení jezdci na statných koních a chvíli pozorovali malý oddíl. Ale nenechali jej přijet blíže a uprchli s neuvěřitelnou rychlostí. Glenarvan zuřil.

„Gaučové,“ řekl Patagonec a označil tedy tyto domorodce jménem, které vyvolalo mezi majorem a Paganelem rozepři.

„Vida, Gaučové," odpověděl Mac Nabbs. „Nu, Paganele, dnes nefouká severní vítr, co o těch darebech soudíte?"

„Že vypadají na pořádné bandity," odpověděl Paganel.

„A co jsou ve skutečnosti, milý učenče?"

„To už je skoro totéž, milý majore!"

Paganelovo přiznání vyvolalo všeobecný smích, který však dnes učence nijak nerozladil.

Zatím oddíl postupoval podle Thalkávova příkazu v sevřené skupině. Přestože země byla opuštěná, bylo lépe předejít překvapení. Ale veškerá opatrnost byla zbytečná a téhož večera tábořila družina ve veliké opuštěné tolderii, kde kazik Katriel obvykle shromažďoval své domorodé tlupy. Patagonec prozkoumal okolí, a protože nenašel čerstvé stopy, usoudil, že tolderia nebyla už dlouho obývána.

Příštího dne jeli Glenarvan a jeho druhové opět plání a spatřili první estancie*[47] ležící u pohoří Tandil. Thalkáv však rozhodl, aby se v nich nezdržovali a jeli přímo do tvrze Nezávislosti, kde chtěl získat zprávy a především se dovědět, proč je tento kraj opuštěn.

Nyní se opět objevily stromy, které byly celou cestu z Kordiller tak vzácné a které zde byly většinou vysázeny až po příchodu Evropanů na americký kontinent. Byly tu zederachy, broskvoně, topoly, vrby, akácie, které se samy rychle a velice dobře ujímaly. Obyčejně rostly kolem „corralů", rozlehlých ohrad pro dobytek, obehnaných kůly. Tam se pásly na žír tisíce volů, ovcí, krav a koňů. Zvířata měla do kůže vypálené značky svých majitelů a hlídali je velcí, ostražití a početní psi.

Poněkud solná půda, která se táhne v podhůří, znamenitě stádům svědčí a rodí vydatné krmivo. Proto se tu s takovou oblibou zřizují estancie, vedené jedním správcem a jedním dozorcem, který má k ruce čtyři peóny na tisíc kusů dobytka.

Tito lidé žijí životem velkých biblických pastýřů. Jejich stáda jsou právě tak početná a snad početnější než stáda, jež zaplňovala roviny Mezopotámie.

Paganel měl také příležitost upozornit na zajímavé zrcadlení, zjev na těchto rovinatých pláních zcela běžný; estancie se z dálky podobaly velkým ostrovům, neboť se zdálo, že topoly a vrby kolem nich se zrcadlí v průzračné vodě, jež ustupuje před kročejemi cestovatelů. Přelud byl tak dokonalý, že si na něj oko nemohlo přivyknout.

6. listopadu minula družina několik estancií a také jedno nebo dvě „saladera". To jsou místa, kde se dobytek, vykrmený na šťavnatých pastvinách, poráží. V saladeru, to jest v solírně, se solí maso, jak naznačuje už sám název. Tyto odporné práce počínají koncem jara. Saladerové zajíždějí pro dobytek do corralů. Chytají jej do lasa, kterým mistrně vládnou, a zahánějí do saladera. Tam jsou voli, býci, krávy i ovce poráženi po stovkách a pak stahováni a čtvrceni. Býci se však vždy nenechají porazit bez odporu. Tehdy se řezník změní v toreadora: provádí toto nebezpečné povolání velmi obratně a nutno dodat, že i s nevídanou krutostí. Na argentinská jatka je zkrátka nechutná podívaná. Celé okolí salader je přímo odpuzující. Ze strašlivých ohrad pronikají do vzduchu spolu s hnilobnými výpary divoké výkřiky jatečníků, příšerné vytí psů a táhlé nářky dokonávajících zvířat, zatímco velcí argentinští supové „urubus" a „auras" se po tisících slétají až ze vzdálenosti dvaceti mil a rvou jatečníkům z rukou ještě se chvějící vnitřnosti jejich obětí.

V té době však byla saladera tichá, pokojná a neobydlená. Ještě nenadešel čas obrovských porážek.

Thalkáv přidával do kroku. Chtěl ještě téhož večera dorazit do tvrze Nezávislosti. Koně, pobízeni svými jezdci a strženi Thaukovým příkladem, letěli vysokou trávou. Cestovatelé spatřili několik statků, které měly v palisádách střílny a kol dokola hluboké příkopy, kdežto na hlavní budově byla terasa, ze které mohli její vojensky vycvičení obyvatelé střelbou z pušek odrážet pampské lupiče. V některém tom statku by byl možná Glenarvan získal potřebné zprávy, ale nejjistější bylo zajet přímo do Tandilu. Nezastavovali se tedy. Přebrodili řeku Hueso a o několik mil dále Chapaleofú. Zanedlouho se pod nohama koní prostřel travnatý svah prvních výběžků Tandilu a o hodinu později se před družinou objevilo v úzké kotlině městečko, nad nímž se vypínaly zubaté zdi tvrze Nezávislosti.

---

[47] *Slovem estancia se označují velké chovatelské stanice dobytka v argentinských pláních. (Pozn. aut.)*

Obr. 36 – Paganel měl také příležitost upozornit na zajímavé zrcadlení.

Kapitola 21 – Tvrz nezávislosti

Pohoří Tandil se tyčí do výše tisíc stop nad mořem. Je to prahorní horstvo, tedy starší než všechno tvorstvo, což znamená, že složení a tvary Tandilu se pozvolna utvářely pod vlivem vnitrozemského žáru. Pohoří je sled polokruhovitých rulových pahorků porostlých trávou. Tandilský okres, který se jmenuje podle těchto hor, zaujímá celý jih provincie Buenos Aires a je ohraničován rozvodím, které vysílá k severu řeky pramenící na svazích Tandilu.

Okres má asi čtyři tisíce obyvatel a jeho střediskem je městečko Tandil, ležící na úpatí severních hřebenů horstva a chráněné tvrzí Nezávislosti. Jeho poloha na březích důležité říčky Chapaleofú je dosti příhodná. Je zvláštní svérázností této vesnice –, a Paganel to přirozeně věděl –, že je obydlena francouzskými Basky a italskými přistěhovalci. Francie totiž založila první cizozemské osady v dolní části La Platy. V roce 1838 zde vystavěl Francouz Parchappe tvrz Nezávislosti, aby chránila kraj proti neustálým nájezdům Indiánů. V tomto díle mu pomáhal učenec prvého řádu Alcide d'Orbigny, který nejlépe poznal, prozkoumal a popsal všechny jižní kraje Jižní Ameriky.

Městečko Tandil je dosti důležitý bod. V „galerách", velkých vozech tažených voly, které se výborně hodí pro cestování těmito pláněmi, lze dorazit za dvanáct dní do Buenos Aires. Proto je zde dosti čilý obchod. Městečko posílá do města dobytek z estancií, solené maso ze salader a velmi hledané výrobky indiánských domáckých dělníků, jako bavlněné látky, vlněná sukna, vzácné pletené výrobky z kůže atd. A tak jsou v Tandilu kromě několika výstavných domů také školy, kde se zdejší obyvatelé vzdělávají.

Paganel nezapomněl na žádnou z těchto podrobností a dodal, že v městečku Tandil jistě získají nějaké zprávy, nehledě k tomu, že tvrz je stále obsazena oddílem národního vojska. Glenarvan tedy sjednal ustájení koní ve stájích jedné napohled slušně vypadající „fondy", jak se zde říká zájezdním dvorům. Potom se Paganel, major, Robert a on, vedeni Thalkávem, vydali do tvrze. Po několikaminutovém výstupu horským sedlem došli k bráně, dosti špatně střežené argentinskou stráží. Prošli hladce, což svědčilo o velké nedbalosti nebo o naprosté bezpečnosti.

Několik vojáků cvičilo na dvoře tvrze. Nejstaršímu z těchto vojáků bylo dvacet let a nejmladšímu sotva sedm. Byl to vlastně tucet chlapců a jinochů. Vedli si celkem zdatně. Jejich uniformou byla pruhovaná košile, stažená v pase koženým opaskem; po nějakých kalhotách nebo skotské sukni ani památky. Při tak mírné teplotě byl ovšem lehký oděv vhodný. Paganela zprvu napadlo, že vláda na vojenskou parádu mnoho nedoplácí. Každý z těch klučinů měl zadovku a šavli, přičemž pro malé byla šavle příliš dlouhá a puška příliš těžká. Všichni byli v obličeji opálení a vypadali jako bratři. Také velitel se jim podobal. Patrně to bylo, a to se později potvrdilo, dvanáct bratrů, kteří cvičili pod velením bratra třináctého.

Paganela to nijak neudivilo. Znal argentinskou statistiku a věděl, že v kraji připadá na jednu rodinu průměrně přes devět dětí. Silně ho však překvapilo, že tito mladí vojáci cvičili podle francouzského předpisu a naprosto dokonale ovládali všech dvanáct základních dob při nabíjení. Dokonce i povely cvičitelovy byly často udíleny v mateřském jazyku učeného zeměpisce.

„Tohle je ale zvláštní," řekl.

Avšak Glenarvan nepřišel na tvrz Nezávislosti proto, aby pozoroval cvičení nějakých kloučků, ani proto, aby se staral o jejich národnost a původ. Nedopřál tedy Paganelovi čas, aby se tomu dále podivoval, a požádal ho, aby se dotázal na velitele posádky. Paganel se podvolil a jeden z argentinských vojáků zašel do domku, který sloužil za kasárna.

Za několik okamžiků se objevil sám velitel. Byl to padesátiletý statný muž vojenského vzhledu, s mohutnými kníry, s vystouplými lícními kostmi, s prošedivělými vlasy a s velitelským pohledem, pokud se to dalo posoudit skrze oblaka dýmu, linoucí se z jeho dýmčičky. Jeho chůze Paganelovi silně připomínala svérázné postavy starých francouzských poddůstojníků.

Obr. 37 – Byl to vlastně tucet chlapců a jinochů.

Thalkáv oslovil velitele a představil mu lorda Glenarvana i jeho druhy. Za řeči se velitel bez ustání upřeně díval na Paganela, a to s takovou vytrvalostí, že to bylo až trapné. Paganel nevěděl, co voják zamýšlí, a chtěl se ho otázat,, když tu ho velitel tvrze bez okolků uchopil za ruku a řekl zeměpiscovým rodným jazykem:

„Francouz?“

„Ano, Francouz!“ odpověděl Paganel.

„A to mám radost! Buďte vítán, srdečně vítán! Jsem také Francouz,“ řekl velitel a mocně potřásl učencovou pravicí.

„Váš krajan?“ otázal se major Paganela.

„Samozřejmě!“ odpověděl učenec s jistou hrdostí. „S našimi krajany se člověk setká ve všech pěti světadílech.“

A když po jisté námaze vymanil ruku ze živého svěráku, který mu ji drtil, rozpředl se statným velitelem rozhovor. Glenarvan by byl rád prohodil něco, co by souviselo s jeho záležitostí, ale voják vyprávěl svůj příběh a nepatřil k lidem, kteří by se dali zastavit. Bylo zřejmé, že tento dobrý muž opustil Francii už dávno, neboť svou mateřštinu zčásti pozapomněl, a i když ještě znal jednotlivá slova, jejich skladbu již neovládal. Mluvil téměř tak jako černoši z francouzských kolonií.

A skutečně, jeho návštěvníci se zakrátko dověděli, že velitel tvrze Nezávislosti byl francouzský seržant a jeden z Parchappových druhů.

Tvrz od jejího založení v roce 1828 neopustil a nyní byl se souhlasem argentinské vlády jejím velitelem. Byl to padesátiletý Bask a jmenoval se Manuel Ipharaguerre. Jak je vidět, dovedl se uplatnit, i když nebyl Španěl. Za rok po svém příchodu do země přijal seržant Manuel argentinské státní občanství, vstoupil do argentinské armády a oženil se s hodnou Indiánkou, jež v této chvíli právě kojila statná dvojčata. Samozřejmě dva chlapce, protože počestná seržantova družka by se neodvážila povít mu dcery. Manuel uznával výhradně vojenský stav a pevně doufal, že s postupem času a s pomocí boží dá republice celou setninu mladých vojáků.

„Viděli jste?“ říkal. „Báječní! Dobří vojáci. José! Juan! Miquele! Pepe! Pepe, sedm let! Už – odkousnout patronu!“

Když Pepe uslyšel, že ho otec chválí, srazil malé patičky a s dokonalou elegancí provedl k poctě zbraň.

„Ten to dotáhne daleko!“ dodal seržant. „Jednou bude plukovníkem, ne-li brigádním generálem!“

Seržant Manuel se nechával natolik unášet, že mu nebylo možno odporovat, ani pokud šlo o nadřazenost válečnického řemesla, ani pokud šlo o budoucnost jeho bojovného potomstva. Byl šťasten, a jak pravil Goethe*[48], nikdy není klamem to, co nás činí šťastnými.

Celý ten příběh vyprávěl k velkému Thalkávovu údivu dobrou čtvrt hodinu. Indián nedovedl pochopit, jak může z jedněch úst vyjít tolik slov.

Nikdo velitele nepřerušoval. Protože však každý seržant, a tedy i seržant francouzský, musí jednou umlknout, Manuel se posléze odmlčel, neopominuv předtím pozvat hosty do svého příbytku. Naši přátelé se museli smířit s tím, že budou představeni paní Ipharaguerrové, která se jim zdála takovou „dobrou duši“, pokud se ovšem tohoto starosvětského výrazu dá použit o Indiánce.

Potom, když byla uspokojena všechna seržantova přání, otázal se svých hostů, čemu vděčí za jejich návštěvu. Teď, anebo nikdy museli říci účel své návštěvy.

Paganel mu francouzsky vylíčil celou cestu pampami a nakonec se otázal, z jakého důvodu opustili Indiáni kraj.

„To… nikdo!…“ odpověděl seržant, krče rameny. „Opravdu!… Nikdo! My… nic… málo platné!“

„Proč tedy?“

„Válka.“

„Válka?“

„Ano. Občanská válek…“

---

[48] *Goethe (1749-1832) - velký německý básník světového významu, autor Fausta a mnoha jiných děl.*

„Občanská válek?“ odpověděl Paganel, který nevědomky začal mluvit „po černošsku“.

„Ano, válka mezi Paraguayci a Buenos Aires,“ odvětil seržant.

„A co je s ní?“

„Co je s ní! Všichni Indiáni na sever, za generálem Floresem. Loupeživí Indiáni, loupí.“

„A kazikové?“

„Kazikové s nimi.“

„Cože! Katriel?“

„Už ne Katriel.“

„A Kalfukura?“

„Žádný Kalfukura.“

„A Janketrýz?“

„Ani Janketrýz.“

Seržantovy odpovědi byly přeloženy Thalkávovi a ten přikyvoval souhlasně hlavou. Thalkáv tedy nevěděl nebo zapomněl, že občanská válka, která měla později donutit Brazílií k zásahu, téměř zničila obě části republiky. Indiáni mohou v těchto vnitřních bojích jenom získat, a proto nemohli zanedbat tak nádhernou příležitost k loupení. A seržant se nemýlil, když opuštěnost kraje odůvodňoval válkou, která vzplanula na severu argentinských provincií.

Tato okolnost však zvrátila Glenarvanovy plány. Jeho záměry byly zmařeny. Byl-li Harry Grant zajatcem těchto kaziků, byl s nimi jistě odvlečen na severní hranice. Kde a jak ho potom hledat? Měli se pokusit o nebezpečné a téměř marné pátrání až na severním pomezí pamp? Takové vážné rozhodnutí vyžadovalo důkladné projednání.

Zatím však bylo možno položit seržantovi ještě jednu důležitou otázku a na tu připadl major, zatímco jeho druhové na sebe jenom mlčky pohlíželi.

„Slyšel seržant o tom, že do zajeti pampských kaziků padli nějací Evropané?“

Manuel okamžik přemýšlel jako člověk, který pátrá ve své paměti.

„Ano,“ řekl posléze.

„Oh!“ pronesl Glenarvan, upíraje se k nové naději.

Paganel, Mac Nabbs, Robert i lord obklopili seržanta.

„Mluvte, mluvte!“ naléhali a dychtivě na něho hleděli.

„Před několika lety,“ odpověděl Manuel, „ano… tak… evropští zajatci… ale já nikdy neviděl…“

„Před několika lety,“ odvětil Glenarvan, „mýlíte se… Datum ztroskotání je přesné… . Britannia zmizela v červnu 1862… Jsou to tedy jenom dva roky.“

„To více, mylorde.“

„Vyloučeno!“ zvolal Paganel.

„Je to tak! Tenkrát se narodil Pepe… Byli to dva muži.“

„Ne, tři!“ řekl Glenarvan.

„Dva!“ odpověděl seržant pevně.

„Dva?“ otázal se Glenarvan překvapeně. „Dva Angličané?“

„To ne,“ odvětil seržant. „Kdo mluví o Angličanech? Ne… jeden Francouz a jeden Ital.“

„Toho Itala zabili Pojučové?“ zvolal Paganel.

„Ano! A potom jsem se dověděl… Francouz zachráněn.“

„Zachráněn!“ zvolal Robert, přímo visící na rtech seržantových.

„Ano, zachráněn z rukou Indiánů,“ odpověděl Manuel.

Všichni se teď zahleděli na učence, který se zoufale bil do čela.

„Teď už tomu rozumím!“ řekl konečně. „Teď už je to jasné, tím se všechno vysvětluje!“

„Tak co je vlastně?“ otázal se Glenarvan stejně znepokojeně jako nedočkavě.

„Přátelé,“ odpověděl Paganel a vzal Roberta za ruce, „musíme se smířit s tímto velkým zklamáním! Sledovali jsme falešnou stopu! Vůbec zde nejde o kapitána, ale o jednoho mého krajana, jehož druh, Marco Vazello, byl skutečně zavražděn Pojuči, o Francouze, který několikrát doprovázel kruté Indiány až ke břehům Colorada, šťastně se zachránil a vrátil se do Francie.

V domnění, že sledujeme stopy Harryho Granta, přišli jsme na stopy mladého Guinnarda*[49].“

Paganelovo prohlášení bylo přijato hlubokým mlčením. Omyl byl očividný. Podrobnosti uváděné seržantem, národnost zajatcova, zavraždění jeho druha, Francouzovo uniknutí z rukou Indiánů, to všechno se navlas shodovalo. Glenarvan zaraženě pohlížel na Thalkáva. Indián se tedy ujal slova:

„Nikdy jste neslyšel o třech anglických zajatcích?“ otázal se francouzského seržanta.

„Nikdy,“ odpověděl Manuel… „To bychom se v Tandilu dověděli… Věděl bych o tom… Ne, nic takového…“

Po této jasné odpovědi neměl už Glenarvan na tvrzi Nezávislosti co hledat. On i jeho přátelé seržantovi poděkovali, rozloučili se s ním srdečným stiskem ruky a odešli.

Glenarvan byl zoufalý. Všechny jeho naděje ztroskotaly. Robert kráčel vedle něho mlčky, se slzami v očích. Glenarvan nenacházel jediné slovo útěchy. Paganel si pro sebe s hojnými posunky rozkládal. Major kráčel s pevně sevřenými rty. A pokud jde o Thalkáva, zdálo se, že jeho indiánského sebevědomí se dotklo, že sledoval falešnou stopu. Nikdo mu však nehodlal vytýkat takový omluvitelný omyl.

Vrátili se do fondy.

Večeře byla smutná. Žádný z našich neohrožených a obětavých mužů zajisté nelitoval všech těch zbytečně snášených útrap, všech těch marně podstoupených nebezpečí. Ale každý viděl, jak se v jediném okamžiku zhroutily všechny naděje na úspěch. Bylo vůbec možno narazit na stopu kapitána Granta mezi pohořím Tandil a mořem? Ne. Seržant Manuel by jistě věděl, kdyby byl na atlantském pobřeží padl do rukou Indiánů nějaký zajatec. Taková událost by neunikla pozornosti domorodců, kteří provozují obchod mezi Tandilem a Carmen, při ústí řeky Rio Negro. Vždyť obchodníci na argentinských pláních vědí o všem a o všem si také řeknou. Bylo možno rozhodnout se jenom jediným způsobem: vrátit se bezodkladně na Duncana, který je očekával u mysu Medano.

Paganel však požádal Glenarvana o listiny, jejichž výklad tak nešťastně zavedl pátrání výpravy na scestí. Znovu je pročítal se špatně skrývaným hněvem. Snažil se jim vyrvat nový výklad.

„Listiny jsou přece zcela jasné!“ opakoval Glenarvan. „Mluví naprosto jednoznačně o kapitánově ztroskotání a o místě jeho zajetí!“

„Ale ne!“ odpověděl zeměpisec, a udeřil pěstí do stolu.

„Stokrát ne! Protože Harry Grant není v pampách, není vůbec v Americe. A listiny nám musí říci, kde je, a také nám to řeknou, nebo ať se nejmenuji Jacques Paganel!“

[49] *M. A. Guinnard byl skutečně po tři roky zajatcem Pojučů, a to od roku 1856 do roku 1859. Neobyčejně statečně snášel všechny útrapy, jimiž prošel, a podařilo se mu uniknout přes Andy průsmykem Upsallata. Vrátil se do Francie r. 1861 a patří v Zeměpisné společnosti ke kolegům ctihodného Paganela. (Pozn. aut.)*

Kapitola 22 – Zátopa

Tvrz Nezávislosti dělí od břehů Atlantiku vzdálenost sto padesáti mil. Nedojde-li k nějakému nepředvídanému a jistě velmi nepravděpodobnému zdržení, může Glenarvan dostihnout Duncana ve čtyřech dnech. Ale Glenarvan se nedovedl smířit s myšlenkou, že se vrátí na palubu bez kapitána Granta a že jeho pátrání ztroskotá. Proto příštího dne ani nepomyslil na rozkaz k odjezdu. Úkolu se ujal major. Dal osedlat koně, doplnit zásoby a stanovil další cestu. Jeho přičiněním sjížděla družina v osm hodin ráno travnatými sedly pohoří Tandil.

Glenarvan a po jeho boku Robert jeli mlčky. Statečná a rozhodná povaha bránila lordovi smířit se klidně s takovým neúspěchem. Srdce mu prudce bušilo a hlava hořela. Paganel, rozezlený nezdarem, všemožně převracel slova listin, aby z nich vydobyl nové poučení. Thalkáv mlčel a nechával se vést Thaukou. Major byl stále optimistický a jel neochvějně vpřed jako člověk, který nemůže podlehnout zoufalství. Tom Austin a oba námořníci byli stejně zarmouceni jako jejich pán. Ve chvíli, kdy jim vyplašený zajíc přeběhl přes horskou stezku, oba pověrčiví Skotové na sebe pohlédli.

„Špatné znamení," řekl Wilson.

„Ano, ve Skotsku," odpověděl Mulrady.

„Když je něco špatné ve Skotsku, zde to nebude lepší," odpověděl mravoučně Wilson.

K poledni měli již cestovatelé pohoří Tandil za sebou a opět spatřili zvlněné pláně, které se táhly až k moři. Všude zavlažovaly úrodnou krajinu průzračné říčky a ztrácely se ve vysokých pastvinách. Půda byla opět rovinatá jako oceán po bouři. Poslední pampskou vysočinu měli cestující už za sebou a zelený koberec jednotvárné prérie se táhl pod nohama koní do nedohledna.

Počasí bylo doposud krásné. Onoho dne však vyhlížela obloha málo slibně. Hojné výpary, vyvolané vysokou teplotou předchozích dní, visely v hustých mračnech jako předzvěst prudkých lijáků. Sousedství Atlantiku a západní větry, které zde obvykle vanou, způsobovaly vůbec značnou vlhkost celého kraje. To bylo vidět už na jeho úrodnosti, na žírné hojnosti pastvin a jejich temné zeleni. Ale toho dne se mraky ještě neprotrhly a večer se koně zastavili po čtyřicetimílové rychlé jízdě na břehu hlubokých „canad", velikých přírodních příkopů s vodou. Nikde nebyl žádný útulek. Ponča posloužila zároveň za stany i pokrývky a všichni brzy usnuli pod hrozivým nebem, které se naštěstí spokojilo jen hrozbami.

Příštího dne, jak se postupně pláň svažovala, projevovalo se stále citelněji, že jsou zde podzemní vody; vlhkost prosakovala všemi póry země. Zanedlouho se oddílu postavily do cesty veliké rybníky, některé už značně hluboké a některé teprve se tvořící. Pokud to byly jenom „laguny", pevně ohraničené spousty vod bez vodních rostlin, šlo se koňům ještě pohodlně, ale na kluzkých bahniskách, zvaných „pentanos", to bylo mnohem obtížnější; pentanos byly zarostlé vysokou trávou a člověk poznal nebezpečí, až když se tam octl.

Tyto bažiny se staly osudné již nejednomu živému tvoru. A skutečně, Robert, který předjel ostatní o půl míle, vrátil se tryskem volaje:

„Pane Paganele! Pane Paganele! Celý les rohů!"

„Cože!" podivil se učenec. „Ty jsi našel les rohů?"

„Ano, ano, nebo přinejmenším křoví."

„Křoví! To se ti něco zdálo, chlapče," odpověděl Paganel a pokrčil rameny.

„Nic se mi nezdálo," tvrdil Robert, „sám uvidíte! To je ale zvláštní zem! Sejí zde rohy a ty pak rostou jako obilí! Chtěl bych mít taková semena!"

„Ten chlapec mluví vážně," řekl major.

„Ano, pane majore, vždyť to hned uvidíte."

Robert se nemýlil. Zanedlouho se octli před obrovským polem pravidelně zasázených rohů a toto pole se táhlo do nedohledna. Bylo to skutečné, nízké a husté, ale zvláštní křoví.

„Tak co říkáte?" ozval se Robert.

„To je opravdu podivné," odpověděl Paganel, a obrátil se na Indiána, zeptal se ho na to.

„Ze země rostou rohy," řekl Thalkáv, „ale býci jsou pod ní."

„Cože!“ zvolal Paganel. „V tom bahně je utopené celé stádo?“

„Ano,“ přisvědčil Patagonec.

Obrovské stádo zde nalezlo smrt, neboť pod jeho tíhou se půda probořila. Stovky volů tak zahynuly, jeden kus vedle druhého utonul v rozsáhlém bahnisku. Tato věc se na argentinských pláních někdy stává a Indián to přirozeně věděl. Bylo to pro cestující výstrahou, kterou nebylo radno přehlížet. Objeli tuto nesmírnou hekatombu*[50], jež by jistě uspokojila i nejnáročnější starověké bohy, a o hodinu později bylo již pole rohů dvě míle za nimi.

Thalkáv pozoroval všechny tyto úkazy s jistým nepokojem. Nezdály se mu přirozené. Často se zastavoval a vztyčoval ve třmenech. Díky své vysoké postavě mohl pohledem obsáhnout veliký obzor. Protože však nespatřil nic, co by mu mohlo dát vysvětlení, vždycky vzápětí pokračoval v přerušené jízdě. O míli dále se znovu zastavil, pak opustil dráhu sledovanou oddílem, odbočoval na několik mil na sever nebo na jih a vracel se zpět do čela výpravy, aniž řekl, jaké naděje nebo obavy pociťuje. Když to vše učinil již poněkolikáté, vzbudilo to v Paganelovi zvědavost a v Glenarvanovi starosti. Lord vybídl učence, aby se na to Indiána otázal, a Paganel okamžitě uposlechl.

Thalkáv odpověděl, že ho překvapuje, jak je pláň prosáklá vodou. Pokud věděl, za celou tu dobu, co dělá průvodce, ještě nikdy nejel po tak rozměklé půdě. I v době velkých dešťů bývalo na argentinském venkově dost schůdných cest.

„S čím však souvisí ta vzrůstající vlhkost?“ otázal se Paganel.

„Nevím,“ odpověděl Thalkáv, „a i kdybych věděl…“

„Což se nikdy nerozlévají řeky tekoucí z hor?“

„Někdy ano.“

„Snad tedy i nyní?“

„Snad,“ řekl Thalkáv.

Paganel se musel spokojit s touto neúplnou odpovědí a seznámil Glenarvana s výsledkem rozmluvy.

„A co radí Thalkáv?“ řekl Glenarvan.

„Co máme dělat?“ otázal se Paganel Patagonce.

„Jet co nejrychleji,“ odpověděl Indián.

To se snáze řeklo, než provedlo. Koně se brzy unavili jízdou v těžké půdě, která jim mizela pod nohama a stále nápadněji klesala. Tato část pláně připomínala obrovskou dolinu, v níž by vody záplavy jistě rychle stoupaly. Záleželo opravdu na tom, aby co nejrychleji opustili nízko položené území, které by povodeň okamžitě proměnila v jezero.

Spěchali. Nebylo však dosti na těchto vodách, které stoupaly a rozlévaly se pod nohama koní. Kolem druhé hodiny se nebesa protrhla a proudy tropického deště se valily na zemi. Cestovatelé nemohli mít krásnější příležitost, osvědčit filosofický klid. Průtrži nebylo možno uniknout a lépe bylo přijímat ji stoicky. Jezdcům trčela z ponč voda a z klobouků na ně teklo jako ze střech s ucpanými okapy. Třepení u recados byla jakoby utkána z tekutých nití a jezdci, zabláceni od koňů, pod jejichž kopyty vystřikovaly při každém kroku proudy bláta, cválali ve dvojím lijáku, který na ně dopadal současně z nebe i ze země.

A tak dorazili večer promočení, prokřehlí a vysílení do jakéhosi velmi chatrného ranče. Jenom lidé málo nároční mohli mu říkat útulek a jenom k smrti znavení cestovatelé se mohli odhodlat jej v něm hledat. Ale Glenarvan a jeho druhové neměli na vybranou. Nahrnuli se tedy do té opuštěné chatrče, kterou by nechtěl ani chudý Indián z pamp. Jen s námahou se jim podařilo rozdělat z trávy nevalný ohníček, z něhož šlo víc kouře než tepla. Venku běsnily přívaly deště a skrze prohnilé došky padaly veliké kapky. Ohniště nevyhaslo dvacetkrát jen proto, že Mulrady a Wilson je dvacetkrát zachránili před zaplavením.

Skrovná a málo výživná večeře byla smutná. Nikdo neměl chuť k jídlu. Jenom major si pochutnával na zvlhlém sušeném mase a nenechával se rušit v jídle. Chladnokrevný Mac Nabbs byl povznesen nad události. Naproti tomu Paganel, typický Francouz, se pokoušel vtipkovat. Ale s nezdarem.

---

[50] *Hekatomba - slavnostní antická oběť jednoho sta volů.*

„Vtipy mi zmokly," říkal, „nechytají!"

Leč všichni se snažili ve spánku na chvíli zapomenout na únavu, protože to bylo to nejlepší, co mohli za takových okolností udělat. Noc byla nepříjemná. Trámy ranče mocně praskaly; ranč se chvěl pod nárazy větru a při každém náporu se hrozil zřítit. Ubozí koně venku ržáli, nebol byli zcela vystaveni nepřízni nebes, ale jejich páni na tom nebyli v prabídné chatrči lépe. Nakonec je spánek přece jen přemohl. Nejprve Roberta. Sotvaže zavřel oči, klesla mu hlava na Glenarvanovo rámě a zanedlouho usnuli i ostatní hosté ranče.

Noc uplynula bez nehody. Probudil je Thauka, který byl ve střehu jako vždy, ržál venku a bušil kopytem do zdi chatrče. Když bylo třeba, uměl dát znamení k odchodu místo Thalkáva. Vykonal pro cestovatele už hodně, a tak jej uposlechli a vyrazili.

Déšť se zmírnil, ale neprostupná půda nevsakovala vodu. Na jejím neprodyšném jílu se rozlévaly kaluže, bažiny, rybníky a tvořily zrádně hluboká „banados". Paganel si prohlédl mapu a správně usoudil, že řeky Grande a Vivarota, do nichž obvykle stékaly vody z těchto plání, patrně splynuly v jediném, několik mil širokém řečišti.

Jezdci museli ujíždět co nejrychleji. Šlo o spásu všech. Kde by našli útočiště, kdyby voda stoupla? Po celém, obzorem vymezeném okruhu nebylo vidět jediný vyšší bod a na této ploché rovině by záplava jistě postupovala rychle.

Pobízeli tedy koně do klusu. Thauka byl v čele a spíše než někteří obojživelníci s mocnými ploutvemi by si zasloužil názvu mořský kůň, protože cválal, jako by byl ve svém rodném živlu.

Kolem desáté hodiny dopolední začal Thauka náhle projevovat známky nejvyššího neklidu. Často se obracel k nesmírným rovinám na jihu, táhle ržál a jeho chřípí nabíralo ostrý vzduch. Prudce se vzpínal. Thalkáv ho jen stěží ovládal, i když se pevně držel v sedle. Přitahoval mu tak mocně uzdu, že se koni až pěna kolem tlamy barvila krví, a přece se zvíře neuklidňovalo. Jeho pán cítil, že kdyby Thaukovi ponechal volnost, prchal by co nejrychleji k severu.

„Co je s Thaukou?", otázal se Paganel. „Nepřisály se k němu žravé pijavice z argentinských vod?"

„Ne," odpověděl Indián.

„Vyděsilo ho tedy nějaké nebezpečí?"

„Ano, zvětřil nebezpečí."

„A jaké?"

„Nevím."

I když okem nebylo ještě možno postřehnout nebezpečí, které Thauka vytušil, sluchem si přece jen bylo možno učinit o něm již představu. Daleko za obzorem se totiž rozléhalo temné dunění podobající se přílivu. Prudké poryvy větru byly nasyceny vlhkostí a rozstřikovaly pršky krůpějí. Ptáci, prchající před nějakým neznámým úkazem, střelhbitě letěli vzduchem. Koně, brodící se až po kolena ve vodě, cítili první nárazy proudu. Po chvíli se rozlehl o půl míle jižněji strašlivý řev, hučení, ržání i mekot a objevila se obrovská stáda, která se řítila vpřed, padajíce a zase vstávajíce. Celá ta nesourodá směsice vyděšených zvířat prchala strašlivou rychlostí. Jen stěží je bylo možno rozeznat ve sloupech vody zvířených jejich během. Stovka největších velryb by nerozbouřila mocněji vlny oceánu.

„Anda, anda!"*[51] vzkřikl hlasitě Thalkáv.

„Co se děje?" řekl Paganel.

„Zátopa! Zátopa!" odpověděl Thalkáv, pobodávaje svého koně směrem k severu.

„Povodeň!" zvolal Paganel a jeho druhové v čele s ním se hnali za Thaukou.

Byl už nejvyšší čas. Vždyť o pět mil jižněji se valil do kraje široký a vysoký příval, jenž se měnil v oceán. Vysoké traviny mizely jako skosené. Proudem vyrvané trsy mimóz byly unášeny vodou a tvořily plovoucí ostrůvky. Vodní spousty se rozlévaly nezadržitelnou silou do široka daleka.

Bylo zřejmé, že břehy velkých pampských řek se protrhly a vody Colorada na severu a Rio Negra na jihu nyní splývaly ve společném řečišti.

---

[51] *Rychle, rychle! (Pozn. aut.)*

Příval, předvídaný Thalkávem, přibližoval se rychlostí závodního koně. Cestovatelé před ním, prchali jako mráček hnaný vichřicí. Marně se rozhlíželi po nějakém útočišti. Na obzoru splývaly nebe a voda. Koně vybičovaní nebezpečím uháněli divokým tryskem a jejich jezdci se jen s námahou drželi v sedle. Glenarvan se často otáčel dozadu.

Voda nás dostihne, myslil si.

„Anda, anda!“ křičel Thalkáv.

Obr. 38 – „Zátopa! Zátopa!“ odpověděl Thalkáv

A jezdci pobízeli nešťastná zvířata ještě více. Ze slabin drásaných ostruhami tekla koňům čerstvá krev, jež barvila vodu dlouhými rudými stužkami. Klopýtali po hrbolaté půdě, zaplétali se do potopených travin, padali. Jezdci je zdvihali. Koně znovu padali a znovu je jezdci zdvihali. Hladina vody znatelně stoupala. Široké vlny byly předzvěstí blížícího se příboje, který vzpínal své zpěněné čelo necelé dvě míle od nich.

Čtvrt hodiny trval ten zoufalý boj s nejstrašlivějším živlem. Prchající si nemohli učinit představu o vzdálenosti, kterou tak urazili, ale soudě podle rychlosti jízdy, byla jistě značná. Leč koně, ponoření až po prsa ve vodě, razili si cestu vpřed jen namáhavě. Glenarvan, Paganel, Austin, vůbec všichni se domnívali, že jsou ztraceni a že musejí zemřít strašlivou smrtí opuštěných trosečníků na širém moři. Jejich koňům mizela půda pod nohama a stačilo šest stop, aby utonuli.

Nelze vylíčit děsivou úzkost těch osmi mužů, na něž se valil vodní příboj. Cítili, že jsou bezmocní proti této živelné zátopě, která je mocnější než všechny lidské síly. Spása nebyla v jejich moci.

Po pěti minutách museli koně začít plavat. Proud je unášel s nepředstavitelnou silou a s rychlostí, která se rovnala jejich největšímu trysku. Přesahovala dvacet mil za hodinu.

Zdálo se, že záchrana už není možná. Tu se ozval majorův hlas.

„Strom," vykřikl.

„Strom?" zvolal Glenarvan.

„Tam, tam!" odpověděl Thalkáv.

A ukazoval na jakýsi obrovský ořech, který se ve vzdálenosti osmi set sáhů na sever osaměle tyčil uprostřed vod.

Jeho druhy nebylo nutno pobízet. Stůj co stůj se museli dostat ke stromu, který se před nimi tak neočekávaně objevil. Koně se na něj jistě nedostanou, ale muži se budou moci přece jen zachránit. Proud je unášel dál.

V tom okamžiku kůň Toma Austina přidušeně zaržál a zmizel pod vodou. Jeho pán se vyprostil ze třmenů a začal statečně plavat.

„Chyť se mě za sedlo," křikl na něho Glenarvan.

„Děkuji, mylorde," odpověděl Tom Austin, „na mé ruce je spolehnutí."

„A co tvůj kůň, Roberte?" otázal se Glenarvan, otáčeje se na mladého Granta.

„Drží se, mylorde, drží! Plave jako ryba!"

„Pozor!" vzkřikl major silným hlasem.

Obr. 39 – Sotvaže dořekl, přivalila se obrovská vlna příboje.

Sotvaže dořekl, přivalila se obrovská vlna příboje.

Čtyřicet stop vysoká, ohromná vlna zavalila prchající s příšerným jekem. Muži i koně zmizeli ve zpěněném víru. Tekutá masa, těžká několik miliónů tun, unášela je ve svých běsnících vodách. Když se příboj přehnal, vynořili se muži na hladině vody a rychle se počítali. Ale koně, kromě Thauky nesoucího svého pána, zmizeli navždy.

„Vydržet, vydržet!“ povzbuzoval Glenarvan. Jednou rukou podpíral Paganela a druhou rukou plaval.

„Jde to, jde!…“ odpovídal ctihodný učenec. „A dokonce mi ani nevadí…“

Co mu nevadilo? To se nikdy nikdo nedozvěděl, protože nebohý muž byl nucen polknout konec věty zároveň s půlmázem bahnité vody. Major klidně plaval pravidelnými tempy, za něž by se nestyděl ani plavecký závodník. Námořníci se rozháněli jako ryby ve svém živlu. A Robert se držel Thauky za hřívu a nechával se jím unášet. Thauka si nádherně razil cestu vodami a pudově plaval směrem ke stromu, k němuž táhl proud.

Strom byl jenom na dvacet sáhů od nich. Za několik okamžiků k němu celá skupina dorazila. Bylo to jejich štěstí, protože kdyby byli minuli tento strom, byla by zmizela všechna naděje na záchranu a byli by museli zahynout ve vlnách.

Voda dosahovala až ke koruně stromu, k místům, kde se rozvětvovaly hlavní větve. Snadno se jich tedy zachytili. Thalkáv opustil svého koně, a pomáhaje Robertovi, vyšplhal se na strom první a zakrátko jeho mohutné paže usadily vyčerpané plavce do bezpečí. Ale Thauka, unášený proudem, se rychle vzdaloval. Otáčel svou oduševnělou hlavu za pánem, a potřásaje svou dlouhou hřívou, ržáním ho k sobě přivolával.

„Ty jej opustíš?“ řekl Paganel Thalkávovi.

„Já!“ zvolal Indián.

A vrhnul se do dravých vod, objevil se ve vzdálenosti deseti sáhů od stromu. Za několik okamžiků spočinula jeho ruka na Thaukově krku a kůň i jezdec se společně vzdalovali k zešeřelému severnímu obzoru.

Kapitola 23 – Výprava vede život ptáků

Strom, na němž Glenarvan a jeho druhové nalezli právě útočiště, podobal se ořechu. Měl také tak lesklé a zakulacené listí. Ve skutečnosti to však byl „ombu“, který roste osamoceně na argentinských pláních. Jeho pokroucený a obrovský kmen tkví v půdě nejenom svými tlustými kořeny, nýbrž i silnými výhonky, které jej v zemi zajišťují neobyčejně pevně. Proto také odolal náporu vody.

Ombu byl vysoký sto stop a jeho stín mohl zakrývat obvod šedesáti sáhů. Celá koruna stromu spočívala na třech mohutných větvích, které se rozvětvovaly na temeni šest stop silného kmene. Dvě z těchto větví rostly téměř svisle a nesly obrovský listnatý slunečník, jehož proplétající se větve, jakoby spletené rukou košíkáře, tvořily neprostupný útulek. Třetí větev se naopak táhla téměř vodorovně nad hučícími vodami a její spodní listí se v nich smáčelo; tvořila tak vysunutý mys tohoto zeleného ostrova, obklopeného oceánem. V koruně obrovitého stromu bylo dost místa. Listí rostoucí na jeho obvodu ponechávalo místy velké mezery, skutečně prostranné a vzdušné mýtiny. Větve stromu zdvihaly své nesčetné haluze až k oblakům. Cizopasné liány větve vzájemně spojovaly a sluneční paprsky se do nich prodíraly průzory mezi listím, takže se napohled zdálo, jako by na kmeni tohoto ombu vyrůstal celý les.

Když naší cestovatelé připlavali ke stromu, odlétlo na nejvyšší větve celé hejno opeřenců a odtamtud mocným štěbetáním protestovali proti tak zjevnému uchvácení jejich sídlišť. Tito ptáci také hledali útočiště na osamělém ombu a byly jich zde stovky: drozdi, špačci, isacas, hilgueros a zvláště picaflores – kolibříci zářivých barev. A když odletěli, zdálo se, že vítr jediným závanem svanul všechny květy stromu.

Takový útulek tedy nalezla Glenarvanova družina. Sotvaže se „uhnízdila“ na stromě, vyšplhali se mladý Grant a hbitý Wilson až do nejvyšších větví. Hlavy jim teď vyčnívaly ze zelené kupole. Oceán vzniklý povodní je obklopoval ze všech stran, a i když jejich pohled dosáhl velmi daleko, konce vod dohlédnout nemohli. Žádný strom nečněl nad vodní plání. Jediný ombu stál uprostřed bouřících vod, zachvívaje se pod jejich nárazy. V dálce, unášeny dravým proudem, pluly od jihu k severu vyrvané kmeny, zkroucené větve, došky vytrhané z nějakého zničeného ranče, trámy stržené ze střech estancií, zdechliny utonulých zvířat, zkrvavené kůže a na rozkymáceném stromě celá rodina řvoucích jaguárů, jež se na chatrném voru křečovitě držela drápy. Ještě o něco dále upoutal Wilsonovu pozornost černý, téměř již nezřetelný bod. Byl to Thalkáv a jeho věrný Thauka. Oba mizeli v dáli.

„Thalkáve, příteli Thalkáve!“ zvolal Robert, vztáhnuv ruku za odvážným Patagoncem.

„Zachrání se, pane Roberte,“ odpověděl Wilson. „Pojďme však dolů k mylordovi.“

Za okamžik poté sestoupili Robert Grant a námořník přes všechna tři poschodí větví a octli se na temeni kmene. Tam seděli Glenarvan, Paganel, major, Austin a Mulrady rozkročmo anebo v podřepu, podle toho, jak to komu vyhovovalo. Wilson podal zprávu o prohlídce vrcholku stromu. Všichni s ním sdíleli jeho názor na Thalkávův osud. Byly jenom jisté pochybnosti o tom, zachrání-li Thalkáv Thauku anebo Thauka Thalkáva.

Postavení hostů na ombu bylo bezesporu mnohem nebezpečnější. Strom jistě nepodlehne náporu vody, ale bude-li záplava ještě stoupat, může voda dosáhnout až k vyšším větvím, protože tato část pláně byla nízko položena a tvořila hlubokou nádrž. První Glenarvanovou starostí tedy bylo udělat do stromu zářezy, aby bylo možno pozorovat stav vody. Zátopa nyní nestoupala a zdálo se, že dosáhla svého nejvyššího bodu. To už bylo uklidňující.

„A co teď budeme dělat?“ řekl Glenarvan.

„Hnízdo přece!“ odpověděl vesele Paganel.

„Hnízdo!“ zvolal Robert.

„Samozřejmě, chlapče, a budeme žít jako ptáci, protože nedovedeme žít jako ryby.“

„Dobrá,“ řekl Glenarvan, „ale kdo nám dá zob?“

„Já,“ odpověděl major.

Oči všech se obrátily k Mac Nabbsovi, který byl pohodlně usazen v přírodním křesle, utvořeném dvěma pružnými větvemi, a jednou rukou ukazoval promočené, ale plné vaky.

Obr. 40 – Takový útulek tedy nalezla Glenarvanova družina.

„Ach Mac Nabbsi," zvolal Glenarvan, „to jste celý vy! Myslíte na všechno, i za okolností, kdy je dovoleno všechnu zapomenout!"

„Když jsme se rozhodli, že se neutopíme," odpověděl major, „jistě to nebylo proto, abychom zemřeli hladem!"

„Já bych byl na to také pamatoval," řekl prostomyslně Paganel, „ale jsem tak roztržitý!"

„A co je v nich?" otázal se Tom Austin.

„Potrava pro sedm lidí na dva dny," odvětil Mac Nabbs.

„Dobrá," řekl Glenarvan, „doufám, že voda do čtyřiadvaceti hodin dostatečně klesne."

„Anebo že najdeme způsob, jak se dostat na pevnou zem," odtušil Paganel.

„Je tedy naši první povinností poobědvat," pokračoval Glenarvan.

„Až se ovšem osušíme," poznamenal major.

„A co oheň?" řekl Wilson.

„Musíme si ho udělat," odpověděl Paganel.

„Kde?"

„Na vrcholu kmene přece!“

„Z čeho?“

„Ze suchého dřeva, které si nařežeme na stromě.“

„Jak je ale zapálíme?“ zeptal se Glenarvan. „Naše hubka je jako namočená houba.“

„Obejdeme se bez ní!“ odpověděl Paganel. „Trochu suchého mechu, jeden sluneční paprsek, čočka z mého dalekohledu – a uvidíte, jaký vám rozdělám oheň. Kdo půjde do lesa na dříví?“

„Já!“ zvolal Robert.

A sledován svým druhem Wilsonem, zmizel v košaté koruně stromu jako kotě. Zatímco byli pryč, našel si Paganel dostatečné množství suchého mechu, zachytil sluneční paprsek, což bylo snadné, protože slunce nyní krásně zářilo, a čočkou pak bez obtíží zapálil hořlavé látky, které rozložil na vlhké listí v místech, kde se kmen ombu rozvětvoval na tři silné větve. Bylo to přírodní ohniště, z něhož nehrozilo nebezpečí požáru. Zakrátko se vrátili Wilson a Robert s náručí suchého dřeva a přiložili je na oheň. Paganel se po arabském způsobu zeširoka rozkročil nad ohněm a potom, aby oheň dostal tah, rychle se shýbal a vstával a při tom svým pončem zvířil silný proud vzduchu. Dříví se vzňalo a za okamžik praskal na improvizovaném ohništi jasný oheň. Všichni se mohli osušit, zatímco ponča rozvěšená po stromě vlála ve větru. Potom si každý snědl svůj přesně odměřený díl jídla. Museli myslit na zítřek. Obrovská nádrž se bude možná vyprazdňovat pomaleji, než Glenarvan doufal, a zásoby byly více než skrovné. Na ombu nerostlo žádné ovoce, ale naštěstí na něm mohli najít dost čerstvých vajec, protože ve větvích stromu byla četná hnízda, nemluvě ani o opeřených hostech ombu. Tyto zdroje nebylo možno přehlížet.

Protože se dalo předpokládat, že pobyt na ombu bude delší, šlo nyní o to, aby se na něm co nejpohodlněji zařídili.

„Protože kuchyně a jídelna jsou v přízemí,“ řekl Paganel, „budeme chodit spát do prvního poschodí. Dům je prostorný, nájemné nízké, nemusíme se tedy nijak tísnit. Vidím tam nahoře přírodní kolébky, v nichž se nám bude spát jako v nejlepší posteli; stačí, když se v nich dobře zajistíme. Nemusíme se ničeho bát. Ostatně postavíme stráže a je nás dost, abychom mohli odrazit útok Indiánů nebo i šelem.“

„Chybějí nám jenom zbraně,“ podotkl Austin.

„Mám revolvery,“ řekl Glenarvan.

„A já také,“ dodal Robert.

„Co nám budou platné,“ odtušil Tom Austin, „když pan Paganel nevymyslí, jak vyrobit prach?“

„To je zbytečné,“ odpověděl Mac Nabbs a ukázal naprosto suchý růžek na prach.

„A kde jste ho vzal, majore?“ otázal se Paganel.

„Dal mi ho Thalkáv. Napadlo jej, že by nám mohl být užitečný, a tak mi ho dal, než se vrhl za Thaukou.“

„Šlechetný, dobrý Indián!“ zvolal Glenarvan.

„Ano,“ odpověděl Tom Austin, „jestliže všichni Patagonci jsou takoví jako on, pak musím Patagonii blahopřát!“

„Prosím, aby se nezapomínalo na koně!“ řekl Paganel.

„Ten patří k Patagonci a musel bych se pořádně mýlit, kdybychom se s oběma znovu neshledali.“

„Jak jsme daleko od Atlantiku?“ otázal se major.

„Nanejvýše čtyřicet mil,“ odpověděl Paganel. „A teď, přátelé, protože každý můžeme dělat, co mu libo, prosím, abych vás mohl opustit. Poohlédnu se tam nahoře po nějaké pozorovatelně a pomocí svého dalekohledu vás budu informovat, co nového ve světě.“

Nechali učenci po vůli a ten se šplhal krajně nemotorně z větve na větev a zmizel za hustou oponou listoví. Jeho druhové si teď začali chystat nocleh a připravovat lůžko. Nebyla to ani těžká, ani dlouhá práce. Nemuseli rozestýlat ani přistavovat nábytek a zanedlouho se všichni opět vrátili k ohni. A tam se rozhovořili o nevyčerpatelné otázce, o kapitánu Grantovi. Kdyby vody opadly, přivítal by Duncan cestovatele na své palubě do tří dnů. Ale Harry Grant a jeho dva námořníci, tito nešťastní trosečníci, nebudou s nimi. Ba zdálo se, že po nezdaru výpravy, po zbytečné cestě napříč Amerikou, ztratila se navždy jakákoliv naděje, že budou kdy nalezeni. Kde je nyní hledat? Jak

nešťastná bude lady Helena a Mary Grantová, až se doví, že do budoucna už nezůstala žádná naděje!

„Chudák sestra!“ řekl Robert. „Pro nás je všechno ztraceno!“

Poprvé nenalezl Glenarvan utěšující odpověď. Jakou naději mohl dát tomuto chlapci? Copak se neřídil naprosto přesně podle údajů listin?

„A přece,“ řekl, „ten třicátý sedmý stupeň šířky není nějaké smyšlené číslo! Ať už se týká ztroskotání nebo zajetí Harryho Granta, není to žádná domněnka, výklad nebo dohad! Četli jsme ji na vlastní oči!

„To je všechno pravda, mylorde,“ odpověděl Tom Austin, „a přece bylo naše pátrání bezvýsledné.“

„To je právě k zlosti a zároveň k zoufání,“ zvolal Glenarvan.

„K zlosti snad,“ odpověděl Mac Nabbs klidným tónem, „ale ne k zoufání. Právě proto, že máme nezvratný údaj, musíme vyčerpat všechno, co nám říká.“

„Co tím míníte,“ otázal se Glenarvan, „a co máme podle vašeho názoru nyní dělat?“

„Zcela prostou a logickou věc, milý Edvarde. Až se vrátíme na palubu Duncana, vydejme se na východ a sledujme tuto sedmatřicátou rovnoběžku, bude-li to nutné, až zase k výchozímu bodu.“

„A vy myslíte, Mac Nabbsi, že mne to nenapadlo?“ odpověděl Glenarvan,

„Jakpak ne! Stokrát! Ale jaké máme vyhlídky na úspěch takové cesty? Když opustíme americký kontinent, nebudeme se snad vzdalovat od země přímo označené Harrym Grantem, od Patagonie, která je tak jasně v listinách udána?“

„Chcete tedy znovu začít s pátráním v pampách,“ řekl major, „když víte bezpečně, že Britannia neztroskotala ani na tichomořském, ani na atlantském pobřeží?“

Glenarvan neodpovídal.

„A kdybychom měli sebemenší naději na to, že nalezneme Harryho Granta, budeme-li sledovat jím udanou rovnoběžku, neměli bychom se o to pokusit?“

„Neříkám, že ne…,“ odtušil Glenarvan.

„A co vy, přátelé,“ řekl major, obraceje se k námořníkům, „nejste snad téhož názoru jako já?“

„Naprosto,“ odpověděl Tom Austin, kdežto Mulrady a Wilson jenom souhlasně přitakali hlavou.

„Poslyšte tedy, přátelé,“ ujal se slova Glenarvan po krátkém přemýšlení, „a poslouchej dobře, Roberte, protože to je vážná věc. Učiním všechno možné, abych nalezl kapitána Granta, ujal jsem se tohoto úkolu, a bude-li třeba, zasvětím mu celý svůj život. Jistě celé Skotsko by se připojilo ke mně, aby zachránilo tohoto statečného muže, který se obětoval pro vlast. I já si myslím, že musíme vykonat cestu kolem světa po třicáté sedmé rovnoběžce, byť byla naděje sebemenší, a já ji také vykonám. Ale v tom není hlavní problém. Musíme rozhodnout mnohem závažnější otázku a ta zní takto: Máme s konečnou platností a navždy zanechat pátrání na americké půdě?“

Tato jednoznačně vytyčená otázka zůstala bez odpovědi. Nikdo se neodvažoval promluvit.

„Nuže?“ dodal Glenarvan, obraceje se přímo na majora.

„Drahý Edvarde,“ odpověděl Mac Nabbs, „odpovědět hic et nunc*[52] znamená vzít na sebe velkou odpovědnost. To vyžaduje uvážení. Nejprve bych rád věděl, kterými místy probíhá třicátý sedmý stupeň jižní šířky.“

„To je věcí Paganelovou,“ odpověděl Glenarvan.

„Zeptejme se ho tedy,“ odtušil major.

Učence schovaného v hustém listí ombu nebylo vidět. Museli na něj volat.

„Paganele! Paganele!“ vykřikl Glenarvan.

„Zde,“ odpověděl hlas z výšky.

„Kde jste?“

„Na věži.“

„Co tam děláte?“

„Prohlížím celý obzor.“

---

[52] *Zde a v tuto chvíli. (Lat.)*

„Můžete jít na chvíli dolů?“

„Potřebujete mě?“

„Ano.“

„K čemu?“

„Abyste nám řekl, které země protíná třicátá sedmá rovnoběžka.“

„Nic snazšího,“ odpověděl Paganel, „kvůli tomu se nemusím ani vyrušovat.“

„Tak spusťte!“

„Prosím. Když opustí Ameriku, protíná třicátá sedmá jižní rovnoběžka Atlantský oceán.“

„Dobrá.“

„Jde přes ostrovy Tristan da Cunha.“

„Dobře.“

„Běží dva stupně pod mysem Dobré naděje.“

„A pak?“

„Probíhá Indickým oceánem.“

„A potom?“

„Dotýká se ostrova sv. Petra ze souostroví Amsterdamu.“

„Jen pokračujte!“

„Protíná Austrálii v provincii Viktorii.“

„Dále.“

„Když opustí Austrálii…“

Poslední věta zůstala nedokončena. Byl snad zeměpisec v rozpacích? Nevěděl snad učenec, jak dál? Ne, ale z výšin ombu se rozlehl strašlivý výkřik. Glenarvan a jeho přátelé se zahleděli jeden na druhého a zbledli. Přihodilo se snad nějaké nové neštěstí? Zřítil se snad nešťastný Paganel dolů? Wilson a Mulrady mu už spěchali na pomoc, když tu se objevilo jeho dlouhé tělo. Paganel se řítil z větve na větev. Byl živ? Byl mrtev? Nikdo nevěděl, ale Paganel padal přímo do hučících vln. V poslední chvíli ho pevnou rukou zachytil major.

„Vřelé díky, Mac Nabbsi!“ zvolal Paganel.

„Co je to s vámi?“ řekl major. „Co se vám stalo? Zase nějaká ta vaše věčná roztržitost?“

„Ano, ano!“ odpověděl Paganel a hlas se mu lámal vzrušením. „Ano, roztržitost… tentokrát obdivuhodná!“

„A jaká?“

„Byli jsme na omylu! Dosud jsme na omylu! Stále ještě jsme na omylu!“

„Mluvte jasně!“

„Glenarvane, majore, Roberte, přátelé,“ zvolal Paganel, „hledáme kapitána Granta tam, kde není!“

„Co říkáte?“ vykřikl Glenarvan.

„Nejen kde není,“ dodal Paganel, „nýbrž kde nikdy ani nebyl!“

Obr. 41 – Paganel se řítil z větve na větev.

Kapitola 24 – Výprava ještě stále vede život ptáků

Tato neočekávaná slova byla přijata s hlubokým úžasem. Co tím zeměpisec mínil? Ztratil snad rozum? Mluvil však tak přesvědčivě, že se k němu všichni obrátili. Paganelovo prohlášení bylo přímou odpovědí na otázku, kterou lord před okamžikem položil. Jen Glenarvan se omezil na odmítavé gesto.

Učenec však opanoval své vzrušení a ujal se opět slova.

„Ano," řekl přesvědčivě, „ano! Naše pátrání šlo po falešné stopě a my jsme četli v listinách to, co v nich není!"

„Mluvte jasně, Paganele," řekl major, „a trochu klidněji!"

„To je jednoduché, majore. Byl jsem na omylu tak jako vy, lpěl jsem tak jako vy na nesprávném výkladu. Před chvílí však, v koruně stromu, když jsem odpovídal na vaše otázky a došel až k slovu Austrálie, prolétlo to mým mozkem jako blesk a v hlavě se mi rozjasnilo."

„Cože?" zvolal Glenarvan. „Vy tvrdíte, že Harry Grant…?"

„Tvrdím," odpověděl Paganel, „že slovo austral, které stojí v listině, není slovo úplné, jak jsme se až dosud domnívali, nýbrž kořen slova Austrálie."

„To by bylo opravdu podivné!" odpověděl major.

„Podivné!" odtušil Glenarvan, krče rameny. „To je prostě nemožné."

„Nemožné!" bránil se Paganel. „Takové slovo ve Francii neuznáváme."

„Jakže!" dodal Glenarvan hlasem plným nedůvěry. „Vy se odvažujete tvrdit, když jste viděl listiny na vlastní oči, že Britannia ztroskotala na australském pobřeží?"

„Jsem si tím jist!" odpověděl Paganel.

„Na mou věru, Paganele," řekl Glenarvan, „takové tvrzení mě velmi udivuje, když je pronáší tajemník Zeměpisné společnosti."

„Proč?" otázal se Paganel, zasažený na nejcitlivějším místě.

„Protože když připouštíte slovo Austrálie, připouštíte i to, že jsou tam Indiáni, což dosud nikdo nevěděl."

Paganela tento argument nijak neudivil. Bezpochyby jej očekával, a proto se začal usmívat.

„Milý Glenarvane," řekl, „nespěchejte s vítězoslávou. Položím vás na lopatky, jak my Francouzi říkáme, a ještě nikdy neutrpěl žádný Angličan takovou porážku. Bude to odveta za Kresčak a Azincourt*[53]!"

„Nic jiného si Nepřeji. Nuže do toho, Paganele!"

„Poslouchejte tedy! V listinách nestojí zrovna tak nic o Indiánech jako o Patagonii! Neúplné slovo indi… neznamená Indiány, ale prostě indigénes – domorodci! Připouštíte snad, že v Austrálii jsou nějací »domorodci«?"

Nutno přiznat, že Glenarvan se v té chvíli na Paganela upřeně zahleděl.

„Bravo, Paganele!" řekl major.

„Uznáváte můj výklad, milý lorde?"

„Uznávám," odpověděl Glenarvan, „jestliže mi ovšem dokážete, že zbytek slova gonie se nevztahuje na zem Patagonců!"

„Samozřejmě že ne!" zvolal Paganel. „Nejde o Patagonii! Čtěte cokoliv, jenom ne tohle."

„Ale co?"

„Kosmogonie, theogonie, agónie…!"

„Agónie!" řekl major.

„To je mi jedno," odpověděl Paganel. „Toto slovo není nijak důležité. Ani se nebudu namáhat, co znamená. Hlavní je, že austral znamená Austrálii, a bylo třeba značné dávky zaslepené víry ve

---

[53] *Kresčak (Crécy) - město v sev. Francii, kde byl r. 1346 poražen francouzský král Filip de Valois anglickým králem Eduardem III. V této bitvě padl na straně Francouzů též český král Jan Lucemburský. Azincourt je rovněž město v sev. Francii. R. 1415 zde byla francouzská vojska poražena Angličany.*

falešnou stopu, že jsme hned na začátku nepřipadli na tak samozřejmý výklad. Kdybych byl listiny nalezl já sám a nebyl sveden vaším výkladem, byl bych si je nikdy jinak nevyložil.“

Tentokrát byla Paganelova slova přijata několikanásobným uznáním, blahopřáními a poklonami. Austin, námořníci, major a zejména Robert, všecek šťasten, že se mu zrodila nová naděje, zatleskali ctihodnému učenci. Glenarvan, jehož oči se zvolna jasnily, byl už, jak řekl, odhodlán vzdáti se.

„Ještě poslední poznámku, drahý Paganele, a pak už mi nezbude než sklonit se před vaším bystrozrakem.“

„Mluvte, Glenarvane!“

„Jak potom spojíte tato nově vysvětlovaná slova a jak budete listinu číst?“

„Nic snazšího. Zde je listina,“ řekl Paganel a rozložil vzácný dokument, který tak pečlivě několik dní studoval.

Rozhostilo se hluboké ticho a zeměpisec zatím, nespěchuje s odpovědí, soustřeďoval své myšlenky. Prstem sledoval v listině přerušované linky, kdežto jeho pevný hlas, podtrhující určitá slova, četl:

„7. června 1862 trojstěžník Britannia z Glasgowa se potopil po… zde můžeme vložit dvoudenní, třídenní nebo dlouhé agónii… to je jedno, na tom vůbec nezáleží, na australském pobřeží. Směrujíce k souši, dva námořníci a kapitán Grant se pokusí doplavat nebo doplavali k pevnině, kde padnou nebo padli do zajetí krutých domorodců. Vrhli do moře tuto listinu atd. Je to jasné?“

„Je to jasné,“ odpověděl Glenarvan, „pokud se ovšem označení pevnina hodí na Austrálii, to je snad jenom větší ostrov!“

„Buďte bez obav, milý Glenarvane, nejlepší zeměpisci shodně nazývají tento ostrov »australským kontinentem«.“

„Teď mohu říci, přátelé, jen jedno,“ zvolal Glenarvan. „Vzhůru do Austrálie!“

„Vzhůru do Austrálie!“ opakovali všichni jednohlasně.

„Víte, Paganele,“ dodal Glenarvan, „že máme vlastně velké štěstí, že jste se dostal na palubu Duncana?“

„Prosím,“ odpověděl Paganel. „Připusťme, že jsem poslem štěstěny, a nemluvme už o tom!“

Tak skončil rozhovor, který měl mít v budoucnosti dalekosáhlé důsledky. Docela změnil náladu cestovatelů. Znovu zachytili nit vedoucí je tímto bludištěm, ačkoliv se už domnívali, že v něm navždy zabloudili. Nová naděje vyvstávala na troskách jejich zhroucených plánů. Bez obav mohli opustit americký kontinent a všechny jejich myšlenky se již nesly k australským zemím. Až se vrátí na Duncana, nepřinesou na jeho palubu beznaději a lady Helena a Mary Grantová nebudou musit oplakávat nenahraditelnou ztrátu kapitána Granta! A tak ze samé radosti zapomněli i na vlastní nebezpečné postavení a litovali jenom toho, že se nemohou vydat na cestu okamžitě.

Byly teď čtyři hodiny odpoledne. Paganel chtěl oslavit tento šťastný den skvělou hostinou. Protože menu bylo velmi omezené, navrhl Robertovi, aby s ním šel na lov do „nedalekého lesa“. Robert nad tímto znamenitým nápadem zatleskal. Vzali si Thalkávův růžek na prach, vyčistili si revolvery, nabili je broky a vyrazili.

„Nechoďte daleko,“ řekl major vážně oběma lovcům.

Po jejich odchodu se Glenarvan s Mac Nabbsem šli podívat na zářezy ve stromě, kdežto Wilson a Mulrady rozdmychávali oheň.

Glenarvan sestoupil až k hladině obrovského jezera, ale nepozoroval žádné příznaky opadávání vody. Zatím se zdálo, že vody dostoupily svého nejvyššího bodu, ale prudkost, s níž se valily od jihu k severu, dokazovala, že mezi argentinskými řekami ještě nenastala rovnováha. Dříve než tyto vodní spousty začnou opadávat, musí zůstat v klidu tak jako moře ve chvíli, kdy končí příliv a nastává odliv. Nemohli tedy očekávat pokles vodní hladiny, dokud voda proudila k severu s takovou dravou rychlostí.

Zatímco Glenarvan a major prováděli svá pozorování, rozlehly se na stromě výstřely doprovázené téměř stejně hlučnými výkřiky radosti. Trylky Robertova soprán podbarvoval Paganelův bas. Závodili, kdo z nich je větší dítě. Lov začínal dobře a všichni se mohli těšit na

výtečná jídla. Když se major a Glenarvan vrátili k ohništi, museli nejprve blahopřát Wilsonovi k výbornému nápadu. Ten znamenitý námořník si zhotovil ze špendlíku a kousku provázku udici a obdivuhodně na ni chytal ryby. Několik tuctů rybek, chutných jako losos a zvaných „mojarras“, třepotalo se v jeho ponču a bylo předzvěstí jedinečné pochoutky.

V téže chvíli se vraceli z vrcholku ombu lovci. Paganel opatrně nesl vajíčka černé vlaštovky a šňůru vrabců, které později vydával za skřivany. Robert obratně skolil několik párů „hilgueros“, malých zelených a žlutých ptáčků, kteří jsou neobyčejně chutní a velmi hledaní na trzích v Montevideu. Paganel, který uměl připravovat vejce na jedenapadesát způsobů, musel se tentokrát spokojit tím, že je pod horkým popelem uvařil natvrdo. Přesto byla večeře právě tak rozmanitá jako chutná.

Sušené maso, vejce natvrdo, pečené mojarras, vrabci a hilgueros na rožni, to vše bylo na jídelním lístku hodokvasu, na jaký se dlouho vzpomíná.

Zábava byla velice živá. Každý pochvaloval Paganelovy lovecké a kuchařské vlohy. Učenec přijímal tu chválu se skromností, jež zdobí každou skutečnou zásluhu. Pak přešel k zajímavým úvahám o tomto velkolepém ombu, který je svým listím chránil před nepohodou a jehož hlubiny byly podle učencova mínění nesmírné.

„Robert a já,“ dodal žertem, „jsme měli dojem, že jsme na lovu v hlubokém lese. V jednu chvíli jsem myslil, že se ztratíme. Nemohl jsem už najít cestu zpátky! Slunce se schylovalo k obzoru! Marně jsem hledal vlastní stopy. A začínal se naléhavě ozývat hlad. V temných houštinách už začínala řvát divá zvěř… Totiž ne! Divá zvěř tu není, škoda, to mě mrzí!“

„Jakže,“ řekl Glenarvan, „vás mrzí, že zde není divá zvěř?“

„Ovšemže!“

„Ale vždyť při její dravosti…“

„Dravost neexistuje… z hlediska vědy,“ odvětil učenec.

„V tomto případě,“ řekl major, „mne nikdy, Paganele, nepřesvědčíte o užitečnosti dravých zvířat! K čemu jsou?“

„Majore!“ zvolal Paganel. „K čemu! Vždyť se dají rozdělovat do tříd, řádů, čeledí, rodů, podrodů, druhů…“

„Pěkný užitek!“ řekl Mae Nabbs, „Bez toho bych se krásně obešel! Kdybych já býval byl jedním z Noemových*[54] druhů, byl bych jistě zabránil tomu neprozřetelnému patriarchovi, aby si vzal do archy po páru lvů, tygrů, pardálů, medvědů a ostatních zvířat, právě tak škodlivých jako neužitečných.“

„To byste byl udělal?“ otázal se Paganel.

„Udělal.“

„To byste se byl tedy dopustil velké chyby, aspoň ze stanoviska zoologického!“

„Ale ne ze stanoviska lidského,“ odpověděl major.

[54] *Noe - postava z židovského bájesloví, Když nastala na světě potopa, postavil koráb a do něho vzal po páru od každého druhu zvířat.*

obr. 42 – Lov začínal dobře a všichni se mohli těšit na výtečná jídla.

„To je hrozné!“ pokračoval Paganel. „A já bych byl právě naopak zachránil i megátheria, pterodactyly a všechna prediluviální zvířata, o něž jsme naneštěstí ochuzeni…“

„A já vám říkám,“ odtušil Mac Nabbs, „že Noe udělal dobře, když je ponechal jejich osudu, pokud ovšem ta zvířata vůbec v jeho době žila.“

„A já vám říkám, že Noe jednal nesprávně,“ odsekl Paganel, „a že si zasluhuje na věky věků prokletí všech učenců!“

Paganelovi a majorovi posluchači se nemohli ubránit smíchu, když viděli, jak se oba přátelé hádají o starého Noema. Major, zcela v rozporu se svými zásadami, a přestože se za celý svůj život s nikým nepřel, měl den co den s Paganelem spory. Snad ho učenec nějak zvlášť popouzel.

Glenarvan zasáhl jako vždy do rozepře a řekl:

„Ať je to politováníhodné nebo ne, ať už z hlediska vědeckého nebo lidského, když už jsme ochuzeni o divokou zvěř, musíme se dnes smířit s tím, že zde žádná není. Paganel nemohl předpokládat; že se s ní v našem vzdušném lese setká.“

„A proč ne?“ odpověděl učenec.

„Divoká zvěř na stromě?“ řekl Tom Austin.

„Samozřejmě! Americký tygr, jaguár, se uchyluje na stromy, když je obklíčen lovci! Některé z těchto zvířat, zaskočené povodní, mohlo docela dobře hledat útočiště ve větvích ombu.“

„Ale nepotkal jste žádné, doufám?“

„Ne,“ odpověděl Paganel, „přestože jsme prošli celý les. Je to škoda, protože to by byl nádherný lov. Jaguár je lítá šelma! Jedinou ranou tlapy přerazí koni vaz! Jakmile okusí lidské maso, dychtivě je pak vyhledává. Nejraději má Indiány, pak černochy, potom míšence a nakonec bělochy.“

„Těší mě, že jsem až na čtvrtém místě!“ dodal ironicky Mac Nabbs.

„Ale to dokazuje docela prostě jenom to, že jste nechutný!“ odsekl Paganel opovržlivě.

„Těší mě, že jsem nechutný!“ odtušil major.

„Vždyť je to přece ponižující!“ odpověděl neústupný Paganel. „Běloch se prohlašuje za prvního ze všech lidí! Zdá se, že páni jaguáři nejsou toho názoru!“

„Ať je tomu jakkoliv, milý Paganele,“ řekl Glenarvan, „vzhledem k tomu, že mezi námi nejsou ani Indiáni, ani černoši, ani míšenci, jsem jenom rád, že zde nejsou vaší rozmilí jaguáři. Naše postavení není tak dalece příjemné…“

„Cože! Není příjemné?“ zvolal Paganel a chytil se tohoto slova, protože mohlo zavést rozhovor novým směrem. „Vy nejste spokojen, Glenarvane?“

„Samozřejmě že ne,“ odpověděl Glenarvan. „A vám se tu snad v těch nepohodlných a sukovitých větvích líbí?“

„Nikdy jsem se necítil lépe, ba ani ve své pracovně. Žijeme jako ptáci, zpíváme, létáme! Začínám se domnívat, že lidé jsou předurčeni k tomu, žít na stromech.“

„Chybějí jim křídla!“ řekl major.

„Jednou si je udělají!“

„Zatím však dovolte, drahý příteli,“ odpověděl Glenarvan, „abych před tímto nadzemským příbytkem dal přednost cestám v parku, podlaze v domě nebo palubě na lodi!“

„Glenarvane,“ pokračoval Paganel, „věci je nutno přijímat tak, jak jsou! Jsou-li dobré, tím lépe. Jsou-li špatné, nedbejme na to. Vidím, že se vám stýská po pohodlí malcolmského zámku!“

„To ne, ale…“

„Já jsem jist, že Robert je naprosto šťasten,“ spěšně ho přerušil Paganel, aby si zajistil pro své teorie aspoň jednoho přívržence.

„Jsem, pane Paganele!“ zvolal Robert vesele.

„To dělá jeho mládí,“ odpověděl Glenarvan.

„A mé také!“ odtušil učenec. „Čím méně blahobytu člověk má, tím méně má požadavků. A čím méně má požadavků, tím je šťastnější!“

„Hleďme,“ řekl major, „tak Paganel se ještě rozhorlí proti bohatství a luxusnímu bydlení.“

„Ne, Mac Nabbsi,“ odpověděl učenec, „ale chcete-li, budu vám o tom vyprávět arabskou pohádku, která mě teď napadla.“

„Ano, ano, pane Paganele,“ řekl Robert.

„A co nám poví ta vaše pohádka?“ otázal se major.

„To, co všechny pohádky, milý příteli.“

„Mnoho asi ne,“ odpověděl Mac Nabbs. „Nu, začněte tedy, Šeherezádo, a povězte nám jednu z těch pohádek, které dovedete tak dobře vyprávět.“

„Byl jednou,“ vyprávěl Paganel, „jeden syn velkého Harúna al Rašída*[55] a ten nebyl šťasten. I šel ke starému dervišovi a požádal ho o radu. Moudrý stařec princi odpověděl, že štěstí není na tomto světě snadné nalézt. ‚Ale,‘ dodal, ‚znám jeden neklamný prostředek, jak si opatřit štěstí.‘ – ‚A jaký?‘ chtěl vědět mladý princ. – ‚Košile šťastného člověka,‘ odpověděl derviš. ‚Musíš si ji však obléci.‘ Princ po těch slovech objal starce a vydal se na pouť za štěstím. Dlouho chodil světem. Prošel všemi velkými městy na zemi. Zkoušel si košile králů, císařů, knížat i velmožů. Nic nepomáhalo. Nebyl o nic šťastnější! Oblékal si tedy košile umělců, vojevůdců i kupců. Také to nic nepomáhalo. Vykonal tak velikou cestu, ale štěstí nenalezl. Posléze se tolikerým hledáním a zkoušením košil unavil a smuten se jedenkrát vracel do otcovského paláce, když tu spatřil na poli

[55] *Harún al Rašíd - bagdádský kalif, hrdina četných pohádek ze sbírky Tisíc a jedna noc. Vyprávěním těchto pohádek se princezna Šeherezáda zachránila před popravou.*

statného rolníka, který tlačil vůz a vesele si při tom zpíval. To je jistě člověk, který je šťasten, řekl si, anebo není štěstí nikde na zemi. Jde rychle k němu. ‚Muži,‘ osloví ho, ‚jsi šťasten?‘ – ‚Ano,‘ přisvědčí rolník. – ‚Po ničem netoužíš?‘ – ‚Ne.‘ – ‚Neměnil bys ani s králem?‘ – ‚Nikdy!‘ – ‚Prodej mi tedy svou košili!‘ – ‚Košili? Nemám žádnou‘!“

Kapitola 25 – Mezi ohněm a vodou

Vyprávění Jacquese Paganela mělo převeliký úspěch. Všichni mu horlivě tleskali, ale každý si nechával svůj názor pro sebe. Učenec dosáhl výsledku, jímž obyčejně končívají všechny diskuse, že totiž nikoho nepřesvědčil. Ale všichni se shodli v tom, že osud musí člověk snášet statečně a musí se spokojit se stromem, když nemá ani palác, ani chýši.

Za takových a podobných hovorů nadešel večer. Toliko dobrý spánek mohl důstojně zakončit tento vzrušený den. Hosté ombu byli nejenom unaveni bojem s povodní, nýbrž i zemdleni horkem, které bylo toho dne úmorné. Jejich okřídlení druhové je předcházeli příkladem a ukládali se k spánku. Hilgueros, slavíci pampy, končili své trylkovité melodie a všechno ptactvo stromu mizelo v hustém, ztemnělém listoví. Nejlépe bylo řídit se podle nich.

Ale dříve než „šli do hnízda“, jak řekl Paganel, vyšplhali se Glenarvan, Robert a učenec na pozorovatelnu, aby naposledy prozkoumali vodní pláň. Bylo kolem deváté hodiny. Slunce se právě ztratilo v zářivých mlhách západního obzoru. Celá tato polovina nebeské klenby byla až po zenit ponořena do horkých par. Zářivá souhvězdí jižní polokoule byla jakoby zastřena lehkým flórem a bylo je vidět jen matně. Přesto je bylo možno rozeznat a Paganel ukazoval svému příteli Robertovi zářící hvězdy nad polárním kruhem. Jeho přítele Glenarvana to zajímalo také. Mezi jinými jim ukázal Jižní kříž, skupinu čtyř hvězd prvé a druhé velikosti, které jsou rozestaveny do kosočtverce téměř nad samým pólem, Centaura, v němž září hvězda vzdálená od Země pouhých osm tisíc miliard mil, Magalhäesova mračna, dvě velké hvězdné mlhoviny, z nichž větší pokrývá prostor dvěstěkrát větší, než se našemu zraku jeví povrch Měsíce, a konečně „Černou díru“, kde jako by nebylo jediné hvězdné těleso.

obr. 43 – Slunce se právě ztratilo v zářivých mlhách

K Paganelově veliké lítosti dosud nevyšel Orion, jehož lze vidět z obou polokoulí. Ale Paganel řekl svým dvěma žákům o zajímavé zvláštnosti patagonského kosmografického názoru. Podle mínění těchto poetických Indiánů představuje Orion laso a tři bolas, vržená rukou lovce, který projíždí nebeskými prériemi. Všechna souhvězdí se zrcadlila v hladině vod a obrážela v ní druhé nebe. Byl to skutečně nádherný pohled.

Zatímco Paganel vykládal, celý východní obzor se bouřlivě zatahoval. Pozvolna na něm vystupoval hustý, temný pruh a zhášel hvězdu za hvězdou. Zlověstné mračno zakrylo po chvíli polovinu nebeské klenby, která jako by zmizela. Hybná síla byla nejspíš v mračnu samém, protože nevál ani nejslabší větřík. Vzduchové vrstvy zůstávaly v naprostém klidu. Jediný lístek se na stromě nepohnul, jediná vlnka nečeřila hladinu vod. Ba zdálo se, že i vzduchu je nedostatek, jako kdyby jej zředila nějaká obrovská vývěva. Ovzduší bylo nasyceno elektřinou vysokého napětí a každý živý tvor cítil, jak mu projíždí nervstvem.

Glenarvan, Paganel a Robert pocítili jasně působení elektrických vln.

„Přijde asi bouře," řekl Paganel.

„Nebojíš se bouřky?" otázal se Glenarvan chlapce.

„Ne, mylorde," odpověděl Robert.

„To je dobře, protože bouře tu bude co nevidět."

„A bude prudká," prohodil Paganel, „pokud mohu soudit podle vzhledu oblohy."

„Bouře sama mi nedělá starosti," pokračoval Glenarvan, „ale proudy lijáku, které ji budou provázet. Promokneme na kost. Říkejte si, co chcete, Paganele, hnízdo nemůže člověku stačit, a za chvíli to poznáte na vlastní kůži."

„Ale jako filosof!" odpověděl učenec.

„Promoknete i s tou svou filosofií!"

„Ano, ale bude mě vnitřně hřát."

„Vraťme se tedy k našim přátelům," řekl Glenarvan, „a poraďme jim, aby se obrnili svou filosofií a zabalili do svých ponč co nejtěsněji, a hlavně aby se vyzbrojili trpělivostí, protože tu budeme potřebovat!"

Glenarvan se naposled podíval na zatažené nebe. Těžká mračna je nyní úplně zakrývala. Jenom na západě prozařoval nejasný pás soumračných svitů. Voda se zahalila v temný stín a podobala se velikému spodnímu mračnu, které se chystá splynout s těžkými parami. Ani stíny už nebylo vidět. Světelné ani zvukové dojmy nerušily hluboký klid. Ticho bylo tak hluboké jako sama tma.

„Pojďme dolů," řekl Glenarvan, „začne se co nevidět blýskat!"

Všichni tři se spustili po hladkých větvích a byli překvapeni, že se octli v jakémsi velmi nezvyklém polosvitu. Způsobovaly jej myriády světélkujících bodů, jež bzučíce kroužily nad vodní hladinou.

„Fosforescence?" řekl Glenarvan.

„Ne," odpověděl Paganel, „ale fosforeskující hmyz, skutečné světlušky, živoucí a nepříliš drahé diamanty, z nichž si ženy z Buenos Aires zhotovují nádherné ozdoby!"

„Cože!" zvolal Robert. „Ty létající hvězdy že jsou hmyz?"

„Ano, chlapče."

Robert si chytil jeden z těch zářících bodů. Paganel se nemýlil. Byl to jakýsi druh čmeláků, velkých jako palec, jimž Indiáni dali jméno „tuko-tuko". Tento zajímavý tvrdokřídlý hmyz světélkoval ze dvou skvrn, které leží v přední části jeho hrudního štítu. Při jeho dosti ostrém světle by bylo možno i číst. Paganel přiblížil hmyz ke svým hodinkám a viděl, že ukazují deset hodin večer.

Glenarvan došel k majorovi a třem námořníkům a dával jim rady, jak se mají připravit na noc. Dala se očekávat prudká bouře. Po prvních úderech hromu se jistě zdvihne vítr a ombu se bude silně kymácet. Glenarvan tedy každého vybídl, aby se pevně upoutal na lůžko z větví, které mu bylo určeno. Když se už nemohli uchránit před vodou z nebes, museli si dát aspoň pozor, aby nepadli do dravého proudu, který se tříštil o strom.

Popřáli si dobré noci, ale příliš v ní nedoufali. Pak každý vklouzl do svého nadzemského lůžka, zabalil se do ponča a čekal, až usne.

Ale blížící se přírodní úkazy vnesly do nitra všech vnímajících bytostí neurčitý nepokoj a ani nejsilnější povahy se mu nedovedly ubránit. Znepokojení a stísnění hosté ombu nemohli zamhouřit oka a při prvním zahřmění byli všichni vzhůru. Krátce před jedenáctou hodinou se ozvalo vzdálené zadunění. Glenarvan se došplhal na konec vodorovné větve a vystrčil hlavu z listí. Černé půlnoční nebe bylo již protkáno ostrými a zářivými průrvami, které se jasně odrážely ve vodách jezera. Tma se na četných místech trhala, avšak bez hluku, jako poddajná bavlněná látka. Glenarvan si prohlédl zenit a horizont, splývající v jediné tmě, a vrátil se na vrcholek kmene.

„Co tomu říkáte, Glenarvane?“ zeptal se Paganel.

„Říkám, že to začíná hezky, přátelé, a bude-li to tak pokračovat, bude bouře strašná.“

„To je dobře,“ odpověděl zanícený Paganel. „Takovou podívanou mám rád zejména tehdy, když jí nemohu uniknout.“

„To už jste zase vyrukoval s nějakou teorií?“ řekl major.

„A dokonce s jednou z nejlepších, Mac Nabbsi. Jsem téhož názoru jako Glenarvan, bouře bude nádherná. Když jsem se prve snažil usnout, vzpomněl jsem si na četné údaje, které mluví pro můj předpoklad, neboť se nacházíme v kraji velkých elektrických bouří. Kdesi jsem totiž četl, že v roce 1793, a právě v provincii Buenos Aires, uhodilo za jediné bouře sedmatřicetkrát. Můj kolega Martin de Moussy napočítal až padesát pět minut nepřetržitého hřímání.“

„S hodinkami v ruce?“ zeptal se major.

„S hodinkami v ruce. Jediná věc mě zneklidňuje,“ dodal Paganel, „totiž to, že jediným vrcholem na této pláni je právě náš ombu. Hromosvod by zde byl velice prospěšný, protože právě tento strom přitahuje ze všech stromů v pampách blesk nejčastěji. A pak, přátelé, jak jistě víte, učenci vůbec nedoporučují schovávat se před bouří pod stromy.“

„Opravdu,“ řekl major, „přicházíte s tou radou právě včas!“

„To se musí uznat, Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „že jste si vybral nejsprávnější chvíli pro tak uklidňující řeči!“

„Co na tom!“ odtušil Paganel. „Pro poučení je každá chvíle vhodná. A, už to začíná!“

Silný rachot hromu přerušil jejích rozhovor. Hřmění zesilovalo a přecházelo ve vyšší tóny. Rány se blížily a stoupaly z hlubokých poloh clo středních, máme-li si z hudební terminologie vypůjčit toto velmi přiléhavé přirovnání. Záhy se staly pronikavými a rozechvívaly atmosférické struny prudkými kmity. Celý prostor byl v ohni a v tomto požáru nebylo možno rozeznat, ke které elektrické jiskře patří nekonečné táhlé dunění, nesoucí se z ozvěny do ozvěny až do nejhlubších nebes.

Blesky se neustále křižovaly v nejrozmanitějších tvarech. Některé, svisle vržené k zemi, opakovaly se pětkrát i šestkrát na témž místě. Jiné by byly vzbudily největší zájem učence, nebol Arago zná ve svých zajímavých statistikách jenom dva druhy vidlicovitých blesků, kdežto zde jich bylo na sta. Některé, rozštěpené na tisíce rozličných větví, letěly po nebi v podobě korálovitých klikatin a rozvíjely na temné klenbě podivuhodnou hru stromovitých světel.

Zanedlouho bylo celé nebe od východu k severu zalito neobyčejně silně fosforeskujícím pásem. Požár zaplavoval pomalu celý obzor, zapaloval mraky jako hromady paliva, a protože se zrcadlil ve třpytících se vodách, tvořil obrovský ohnivý kruh, v jehož středu stál ombu.

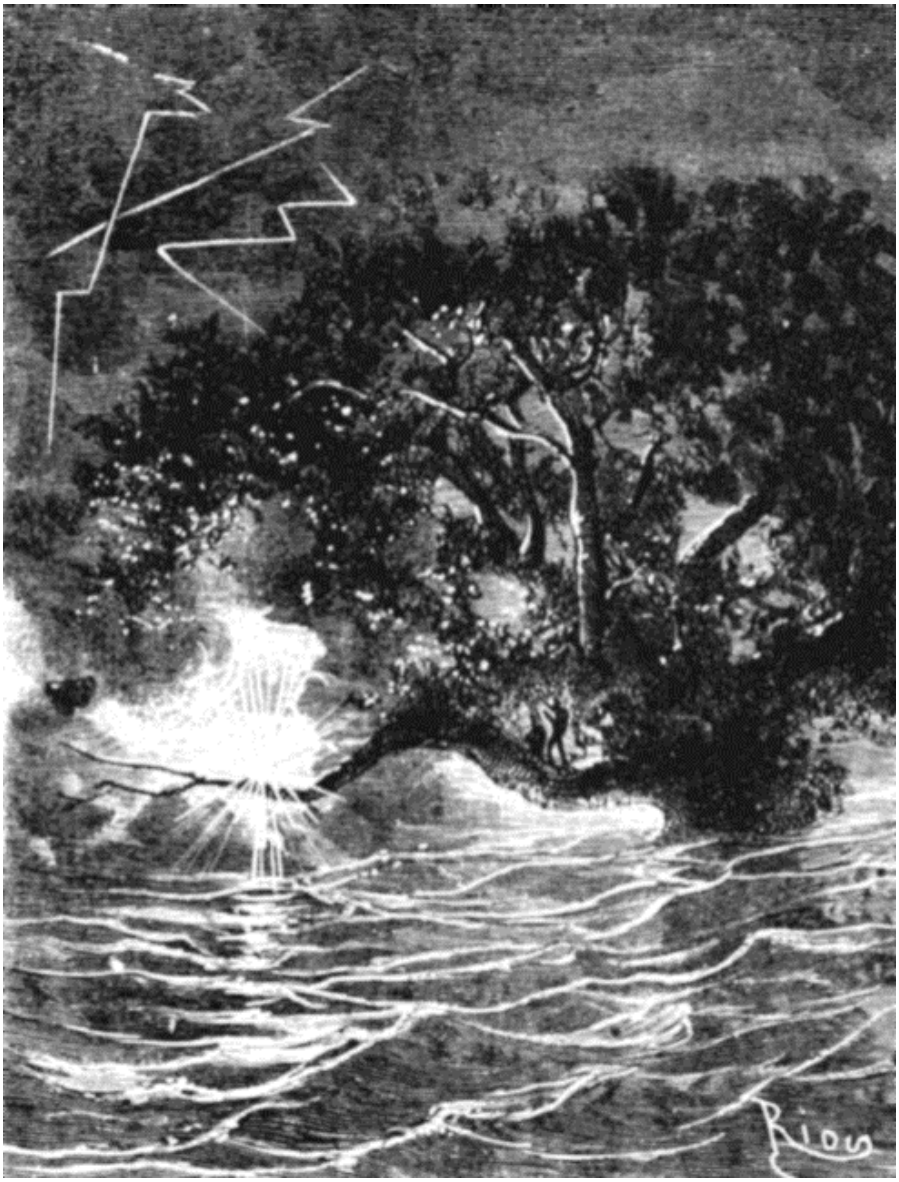
Glenarvan a jeho druhové mlčky pohlíželi na toto děsivé divadlo. Byli by se nemohli slyšet. Proudy bílého světla pronikaly až k nim a v těchto prudkých záblescích se ostře objevovaly a mizely, náhle oživeny spektrálním jasem, hned klidná tvář majorova, hned zvědavý obličej Paganelův nebo pevné rysy Glenarvanovy, hned vyděšená hlava Robertova nebo bezstarostné líce námořníků.

Zatím ještě nepršelo a vládlo bezvětří. Brzy se však rozevřely průduchy nebe a na jeho černém pozadí se napnuly svislé čáry jako vlákna látky; velké krůpěje bičovaly hladinu jezera a rozstřikovaly se do tisícerých jisker, zapálených ohněm blesků.

Ohlašoval tento déšť konec bouře? Měl Glenarvan a jeho druhové vyváznout jenom důkladnou sprchou? Ne. Když byl zápas nebeských ohňů nejlítější, objevila se náhle na konci vodorovně rostoucí hlavní větve ohnivá koule veliká jako pěst a obalená černým dýmem. Tato koule se několik vteřin točila kolem vlastní osy a pak vybuchla jako bomba a s takovým rachotem, že jej bylo slyšet i

uprostřed největšího hluku. Ovzduší se zaplnilo sirnatou párou. Na okamžik zavládlo ticho a pak uslyšeli Toma Austina, jak křičí:

„Strom hoří!“

obr. 44 – Blesky se neustále křižovaly v nejrozmanitějších tvarech.

Tom Austin se nemýlil. V jediném okamžiku se rozšířil po celé západní části ombu oheň, podobný obrovskému ohňostroji. Suché dřevo, hnízda z uschlé trávy a vůbec celá dřeň daly dostatek potravy ničivému ohni.

Navíc se zdvihl vítr a dul do požáru. Trosečníci se museli dát na útěk. Glenarvan a jeho druhové se spěšně uchýlili na východní část ombu, která byla ohně ušetřena, a zamlkle, zasmušile a zděšeně se šplhali, sunuli a spouštěli po větvích, prohýbajících se pod jejich tíhou. Větve zatím v ohni syčely, praskaly a kroutily se jako živí planoucí hadi, jejich žhoucí části padaly do rozlitých vod a v záři bledých záblesků byly unášeny proudem. Plameny šlehaly do závratné výše a mizely v požáru nebes, nebo zase zahalovaly ombu, sráženy běsnícím vichrem, jako krvavé roucho. Glenarvan, Robert, major, Paganel i námořníci byli zděšeni. Dusili se hustým dýmem. Pálil je nesnesitelný žár. Oheň zachvacoval spodní větve stromu už i na jejich straně. Nic jej nemohlo zastavit ani uhasit a všichni si myslili, že jsou neodvratně odsouzeni k mukám obětí, jež bývají uzavírány do rozžhavených útrob indického božstva. Situace se konečně stala strašlivou a ze dvou smrtí bylo nutno volit smrt méně hroznou.

„Do vody!“ vzkřikl Glenarvan.

Wilsona už zasahovaly plameny, a proto se okamžitě vrhl do jezera, ale vzápětí se rozlehl jeho výkřik plný hrůzy:

„Pomoc! Pomoc!“

Austin se vrhl za ním a pomohl mu zpátky na vrcholek stromu.

„Co je?“

„Kajmani! Kajmani!“ odpověděl Wilson.

A všude dokola pod stromem se objevila nejhroznější zvířata z řádu plazů. Jejich šupiny se třpytily v širokých odlescích požáru. Vertikálně zploštělý čumák, hlava podobající se hrotu kopí, vystouplé oči, čelisti roztažené až k uším, to všechno byly charakteristické znaky kajmanů, které nemohly nechat Paganela na pochybách. Poznal tyto zvláštní dravé americké krokodýly, kterým se ve španělských zemích říká kajmani. Bylo jich tu tucet, bičovali strašlivými ocasy vodu a zahryzávali se do ombu dlouhými zuby dolní čelisti.

Když je nešťastníci spatřili, pokládali se za ztracené. Čekala je strašná smrt, protože museli být pohlceni buď plameny, nebo kajmany. A sám major tentokrát řekl svým klidným hlasem:

„To by mohlo znamenat opravdový konec.“

Jsou chvíle, kdy člověk nemá možnost bojovat a kdy rozpoutané živly mohou být zkroceny zase jenom živly. Glenarvanův pohled těkal mezi vodou a ohněm, jež se proti němu spikly, a nevěděl, kde hledat nějakou pomoc.

Bouře se již zmírňovala, ale naplnila ovzduší značným množstvím par. Tyto páry měly dodat elektrickým výbojům neobyčejnou sílu. Na jihu se pozvolna utvářela obrovská smršť, kužel z vodních par, obrácený špicí dolů a základnou vzhůru a spojující zpěněné vody s bouřlivými mračny. Tento povětrný uzel vyrazil po chvíli vpřed, otáčeje se závratnou rychlostí, kolem vlastní osy. Zvedal do svého středu vodní sloup vyrvaný z jezera a mocný tah jeho krouživého pohybu strhával k němu všechny okolní vzdušné proudy.

V okamžiku se vrhla tato gigantická smršť na ombu a ovinula ho svým vírem. Strom se zachvěl až v samých kořenech. Glenarvan se domníval, že jej kajmani svými mocnými čelistmi přehryzali a vyrvali ze země. On i jeho přátelé, držíce se jeden druhého, cítili, jak obrovský strom povoluje a padá. Planoucí větve stromu se zřítily do rozbouřených vod se strašlivým sykotem. Vše bylo dílem jediné vteřiny.

Smršť se už přehnala, nesla svou ničivou sílu jinam. Zvedala však ještě sloupy vody, takže se zdálo, jako by jezero na celé své dráze vyprazdňovala. Ombu, ležící na vodách, plul nyní hnán spojenou silou proudu a větru. Kajmani až na jednoho uprchli. Ale ten jediný se plazil po převrácených kořenech a blížil se k trosečníkům s rozevřenými čelistmi. Mulrady chvatně uchopil ohořelou větev a udeřil s ní zvíře tak silně, že mu přerazil páteř. Sražený kajman se zřítil do proudu a bičoval vodu svým strašlivým ocasem.

Glenarvan a jeho druhové pak vylezli na větve ležící v návětří požáru, zatímco ombu, jehož plameny rozdmychávané vichřicí podobaly se rozžhaveným plachtám, plynul jako ohnivá pochodeň do nočních temnot.

obr. 45 – V okamžiku se vrhla tato gigantická smršť na ombu

Kapitola 26 – Atlantik

Dvě hodiny plul ombu po nesmírném jezeře a dosud se nepřibližoval k pevné zemi. Plameny, které strom spalovaly, pozvolna hasly. Pominulo hlavní nebezpečí té strašné cesty. Major se spokojil poznámkou, že by nebylo divu, kdyby se zachránili.

Proud zachovával stále svůj původní směr od jihozápadu k severovýchodu. Tma, osvětlovaná jen tu a tam nějakým opožděným bleskem, byla opět hluboká a Paganel marně hledal na obzoru nějaký orientační bod. Bouře se schylovala ke konci. Velké krůpěje byly vystřídány lehkým mžením, které se rozptylovalo ve větru, a velká těžká mračna se vysoko na nebi houfně trhala.

Ombu plul v dravém proudu rychle. Letěl po hladině s neobyčejnou rychlostí, jako kdyby byl pod jeho korou nějaký mocný hnací stroj. Nic nenasvědčovalo, že nepopluje takto po celé dni. Ke třetí hodině ranní však major poznamenal, že jeho kořeny občas narážejí na zem. Tom Austin pozorně sondoval dlouhou ulomenou větví půdu a zjistil, že dno stoupá. O dvacet minut později ucítili cestující náraz a ombu se zastavil.

„Země! Země!“ zvolal Paganel hlasitě.

Konce ohořelých větví narazily na výčnělek půdy. Nikdy neměli žádní plavci takovou radost, že narazili na mělčinu. Ta zde byla přístavem. Robert a Wilson už vyskočili na pevnou zem a projevovali velkou radost, když se ozvalo dobře známé zahvízdnutí. Plání se rozlehl koňský dusot a ze tmy se vynořila vysoká postava Indiánova.

„Thalkáve!“ zvolal Robert.

„Thalkáve!“ opakovali jeho druhové.

„Amigos! Přátelé!“ řekl Patagonec, který očekával cestovatele tam, kam je proud musel zanést, protože tam zanesl i jeho.

A už zvedal Roberta Granta v náruči a tiskl jej k hrudi, nedbaje, že se na něho pověsil i Paganel. Vzápětí mu Glenarvan, major a námořníci srdečně stiskli ruku, šťastni, že se opět shledávají s věrným průvodcem. Pak je Patagonec zavedl do kůlny opuštěné estancie. Tam plápolal teplý, hřejivý oheň, na němž se opékaly šťavnaté řízky zvěřiny, a cestovatelé snědli vše do posledního sousta. A když jejich odpočatá mysl začala opět pracovat, nemohl žádný z nich uvěřit, že unikli tak četným nebezpečím, vodě, ohni a hrozným kajmanům argentinských řek.

Thalkáv několika slovy vypověděl Paganelovi svůj osud a připisoval všechny zásluhy o svou záchranu neohroženému koni. Paganel se mu pak pokusil vysvětlit nový výklad listin i to, jaké naděje z toho vyvozovali. Pochopil však Indián důmyslné domněnky učencovy? O tom lze pochybovat, ale viděl, že jsou jeho přátelé šťastni a plni důvěry, a více si nepřál.

Snadno uvěříme. že se naši cestovatelé, kteří strávili na ombu celý den odpočinku, nedali pobízet k další cestě. V osm hodin ráno byli připraveni vyrazit. Byli příliš na jih od estancií a salander, aby si mohli opatřit dopravní prostředky. Nebylo tedy vyhnutí, museli pěšky. Šlo celkem jenom o čtyřicet mil a Thauka se nezdráhal svézt občas některého unavenějšího pěšáka a podle potřeby i dva. Za třicet šest hodin mohli být u oceánu.

Nadešla chvíle, kdy vůdce a jeho druhové zanechali za sebou nesmírnou nížinu, která byla dosud zatopená vodou, a vydali se přes výše položené pláně. Argentinské území mělo opět svůj obvyklý jednotvárný ráz. Několik lesíků vysázených Evropany se tu a tam zvedalo nad pastviny, které zde byly ostatně právě tak vzácné jako v okolí pohoří Tandil a Tapalque. Domácí stromy mohly růst jenom na okraji těchto dlouhých prérií a v blízkostí mysu Corrientes.

Tak uplynul první den. Když příštího dne urazili patnáct mil, bylo už znát, že se blíží k oceánu. Virazon, zvláštní vítr, který vane obvykle v druhé polovině dne a v noci, čeřil vysokou trávu. Z chudé půdy vyrůstaly tu a tam lesíky, drobné stromovité mimózy, akáciové keře a trsy kyrra-mammelu. Několik slaných bažin se třpytilo jako kousky rozbitého skla a ztěžovalo pochod, protože je výprava musela obcházet. Všichni přidávali do kroku, aby dorazili ještě téhož dne k jezeru Salado na atlantském pobřeží. Krátce a dobře, cestovatelé byli slušně znaveni, když v osm hodin večer zpozorovali dvacet sáhů vysoké písečné přesypy, které ohraničují zpěněné pomezí oceánu. Po chvíli dolehl k jejich sluchu hluk mořského příboje.

„Oceán!“ zvolal Paganel.

„Ano, oceán!“ odpověděl Thalkáv.

A chodci, kterým téměř docházely síly, za okamžik vystupovali se značnou rychlostí na duny.

Byla už hluboká tma. Jejich pohledy marně pátraly v temném prostoru. Hledali Duncana, ale nenacházeli jej.

„A přece tam musí být,“ zvolal Glenarvan. „Čeká na nás a křižuje u břehu!“

„Uvidíme ho zítra,“ odpověděl Mac Nabbs.

Tom Austin nazdařbůh zahalekal na neviditelnou jachtu, ale nedostal odpověď. Vítr byl ostatně příliš silný a moře značně rozbouřené. Od západu se hnaly mraky a zpěněný hřeben vln vystřikoval svou jemnou pršku až nad duny. Jestliže Duncan byl na smluveném místě, pak hlídkující námořník nemohl ani slyšet, ani být slyšen. Na břehu nebylo žádné útočiště. Nebyl tu ani záliv, ani zátoka, ani chráněné místo. Nic, kde by se dalo přistat. Pobřeží tvořila dlouhá písečná mělčina, která se ztrácela v moři a která je pro lodi nebezpečnější než úskalí skrytá pod vodou. Písčina totiž vzdouvá vlny a moře je na ní zvlášť nevlídné; loď, která za bouřlivého počasí ztroskotá na takovém písečném koberci, je zcela jistě ztracena.

Bylo tedy docela přirozené, že Duncan se držel dosti daleko od nebezpečného pobřeží, a to tím.spíše, že na něm nebylo jediné přirozené přístaviště. John Mangles se při své známé opatrnosti jistě držel co nejdále na širém moři. Takový byl názor Toma Austina, který odhadoval, že Duncan je nejméně pět mil od břehu.

Major nabádal svého netrpělivého přítele, aby se s tím smířil. Ničím nebylo možno rozptýlit hustou tmu. Nač si tedy unavovat oči pátráním po tmavém obzoru?

Když skončili tuto rozmluvu, zřídili jakési tábořiště, chráněné dunami. Poslední zásoby poskytly poslední večeři na cestě napříč Jižní Amerikou. Pak si každý po vzoru majorově vyhrabal improvizované lože – dosti pohodlnou díru, nahrnul si až k bradě obrovskou písečnou pokrývku a usnul hlubokým spánkem.

Jediný Glenarvan bděl. Vítr dul stále ještě silně a na oceánu bylo dosud znát stopy po nedávné bouři. Vzduté vlny se tříštily s hromovým rachotem o úpatí přesypů. Glenarvan se nemohl smířit s myšlenkou, že Duncan je tak blízko. Připustit domněnku, že by nepřijel na smluvené místo, nebylo možné. Glenarvan opustil Talcahuanskou zátoku 14. října a dorazil na břehy Atlantiku 15. listopadu.

A za těchto třicet dnů, které potřeboval k přechodu Chile, Kordiller, pamp a argentinských plání, měl Duncan dost času, aby obeplul mys Hoorn a doplul na protilehlé pobřeží. Pro takovou loď neexistovalo zpoždění. Bouře byla jistě prudká a na širých prostorách Atlantiku bylo její běsnění zajisté strašné, ale jachta byla dobrá loď a její kapitán dobrý námořník. Loď zde tedy byla, protože zde být měla.

Málo platné, všechny tyto úvahy Glenarvana neuklidňovaly. Když se sváří rozum a srdce, nemívá rozum vrch. Pán z Malcolmu cítil, že v této tmě jsou nablízku všichni jeho nejdražší, jeho milovaná Helena, Mary Grantová i mužstvo Duncana. Bloudil pohledem po opuštěném pobřeží, po němž vlny rozsévaly své třpytivé šupinky. Napínal zrak, napínal sluch. Chvílemi se mu dokonce zdálo, že na moři vidí matné světlo.

Nemýlím se, říkal si, viděl jsem lodní světla, světla Duncana. Proč jenom můj zrak nedokáže proniknout tmou!

Tu dostal nápad. Paganel prý je nyktalop, Paganel uvidí i ve tmě. Šel ho tedy probudit. Učenec byl zahrabán ve svém písečném loži jako krtek, když ho ze spaní probudila pádná ruka.

„Kdo je to?“ zvolal.

„To jsem já, Paganele!“

„Kdo já?“

„Glenarvan. Pojďte, potřebuji vaše oči.“

„Moje oči?“ odpověděl Paganel a zuřivě si je mnul.

„Ano, vaše oči, abyste rozeznal ve tmě Duncana. Pojďte!“

„K čertu s tou nyktalopií!“ řekl si Paganel, ale jinak ho těšilo, že muže Glenarvanovi prospět.

A vstal, protáhl si ztuhlé údy, a bruče jako každý probuzený člověk, šel za svým druhem na pobřeží.

Glenarvan ho vybídl, aby si prohlédl temný mořský obzor. Paganel se několik minut pozorně věnoval tomuto pozorování.

„Tak co? Nevidíte nic?“ otázal se Glenarvan.

„Nic! Ani kočka by tu neviděla na dva kroky před sebe.“

„Hledejte červené nebo zelené světlo, to jest levé nebo pravé boční světlo.“

„Nevidím ani zelené, ani červené světlo! Všechno je v úplné tmě!“ odpověděl Paganel a oči se mu bezděčně klížily.

Půl hodiny chodil mechanicky za svým netrpělivým přítelem, hlava mu poklesávala na prsa a on ji zase prudce zvedal. Neodpovídal, ani už nemluvil. Vrávoral na nejistých nohou jako opilec. Glenarvan se na Paganela podíval. Učenec spal v chůzi.

Glenarvan ho tedy vzal pod paží, a aniž jej probudil, dovedl ho do jeho díry a důkladně ho do ní zahrabal.

Při rozbřesku byli všichni probuzeni výkřikem:

„Duncan! Duncan!“

„Hurá! Hurá!“ odpověděli Glenarvanovi jeho druhové a spěchali na břeh.

Opravdu, pět mil od břehu plula mírně dýmající jachta s pečlivě svinutými hlavními plachtami. Její kouř se rozplýval v ranní mlze. Moře bylo vzduté a loď takového ponoru se nemohla bez nebezpečí přiblížit až k písečným přesypům.

Glenarvan, vyzbrojený Paganelovým dalekohledem, pozoroval pohyby Duncana. John Mangles patrně nezpozoroval své pasažéry, protože nemanévroval a plul dále pod košovou plachtou, skasanou na spodní kličku a vyloženou po levém boku.

Avšak v té chvíli Thalkáv, který si mezitím silně nabil pušku, vystřelil směrem k jachtě.

Všichni naslouchali a zejména pozorovali. Třikrát zaburácela Indiánova karabina a budila ozvěnu v písečných dunách.

Posléze se nad bokem jachty objevil bílý obláček.

„Viděli nás!“ zvolal Glenarvan. „To je dělo Duncana!“

A za několik vteřin poté dolétl k pobřeží tlumený výbuch. Vzápětí přetáhl Duncan košovou plachtu, přidal páru a začal manévrovat tak, aby připlul co nejblíže ke břehu.

Zanedlouho spatřili dalekohledem, jak od lodi odrazil člun.

„Lady Helena nebude moci přijet,“ řekl Tom Austin, „moře je příliš drsné.“

„Ani John Mangles,“ odpověděl Mac Nabbs, „nemůže opustit loď.“

„Sestro! Sestro!“ říkal Robert Grant a vztahoval ruce k jachtě prudce kolísající na vlnách.

„Už se nemohu dočkat, až budu na palubě,“ zvolal Glenarvan.

„Jen strpení, Edvarde. Za dvě hodiny tam budete,“ odvětil major.

Za dvě hodiny! Člun se šesti vesly skutečně nemohl urazit vzdálenost tam a zpět za kratší dobu. Glenarvan nyní přistoupil k Thalkávovi, který stál se zkříženými pažemi vedle Thauky a klidně pohlížel na vlnící se moře.

Glenarvan ho uchopil za ruku a ukázal na jachtu:

„Pojď,“ řekl mu.

Indián mírně zavrtěl hlavou.

„Pojď, příteli,“ opakoval Glenarvan.

„Ne,“ odpověděl klidně Thalkáv. „Zde je Thauka – a tam pampy!“ dodal a vášnivým gestem objal nesmírné prostory plání.

Glenarvan dobře porozuměl, že Indián by nikdy nechtěl opustit prérie, v nichž zbělely kosti jeho otců. Znal posvátnou lásku těchto dětí pouště k rodné zemi. Stiskl tedy Thalkávovi ruku a nenaléhal. Nenaléhal ani tehdy, když Indián, usmívaje se svým zvláštním způsobem, odmítl plat za prokázané služby se slovy:

„Z přátelství.“

Glenarvan nedovedl odpovědět. Byl by rád zanechal věrnému Indiánovi aspoň nějakou památku, která by mu připomínala jeho evropské přátele. Co mu však zůstalo? O zbraně, o koně, o všechno přišel při ničivé povodni. Jeho přátelé nebyli o nic bohatší než on.

Nevěděl tedy, jak se odvděčit věrnému vůdci za jeho nezištnost, když tu dostal nápad. Vyňal ze své peněženky drahocenný medailónek, v němž byl nádherný portrét, Lawrenceovo*[56] veledílo, a podal jej Indiánovi.

„Má žena," řekl.

Thalkáv se s pohnutím zahleděl na podobiznu a prostě dodal:

„Dobrá a krásná!"

Pak se dojatými slovy s Patagoncem rozloučili Robert, Paganel, major, Tom Austin i oba námořníci. Tito dobří lidé byli upřímně dojati, že opouštějí svého neohroženého a věrného přítele. Thalkáv každého z nich přitiskl na svou mocnou hruď. Paganel mu daroval mapu Jižní Ameriky a obou oceánů, kterou si Indián často se zájmem prohlížel. To byla Paganelova nejdrahocennější věc. Robert mohl rozdávat jen polibky a těmi zahrnul svého zachránce; neopominul jimi podělit ani Thauku.

Mezitím se člun z Duncana přiblížil. Vklouzl do úzkého kanálu mezi přesypy a za okamžik přirazil ke břehu.

„Co moje žena?" otázal se Glenarvan.

„A má sestra?" zvolal Robert.

„Lady Helena a miss Grantová vás očekávají na palubě," odpověděl kormidelník člunu. „Pojeďme však, mylorde, nesmíme ztrácet ani minutu, protože odliv se už začíná projevovat."

Naposledy se s Indiánem objali. Thalkáv doprovázel své přátele až ke člunu; který byl opět stažen na vodu. Ve chvíli, kdy do něho vstupoval Robert, vzal Indián chlapce do náručí a láskyplně na něho pohlédl.

„A teď," pravil, „jsi hotový muž!"

„Sbohem, příteli, sbohem!" opakoval ještě jednou Glenarvan.

„To už se nikdy neuvidíme?" zvolal Paganel.

„Quien sabe?" odpověděl Thalkáv a zdvihl paži.

To byla poslední Indiánova slova a vítr je přehlušil.

Člun vyjel na moře. Vzdaloval se, unášen odlivem.

Dlouho bylo vidět nad pěnami vln nehybnou Thalkávovu postavu. Ale zmenšovala se, až zmizela jeho dočasným přátelům z očí.

O hodinu později vyskočil Robert jako prvý na palubu Duncana a vrhl se kolem krku Mary Grantové, zatímco mužstvo jachty provolávalo radostné hurá.

Tak skončila tato cesta přes Jižní Ameriku, po neúchylně přímé čáře. Ani hory, ani řeky nemohly odvést cestovatele z vytčené dráhy, a i když nemuseli bojovat proti zlým úmyslům lidí, rozběsněné živly nejednou podrobily jejich šlechetnou neohroženost těžkým zkouškám.

---

[56] *Lawrence - anglický portrétista XIX. stol.*

Obr. 46 – „Quien sabe?“ odpověděl Thalkáv a zdvihl paži.

Konec prvního dílu